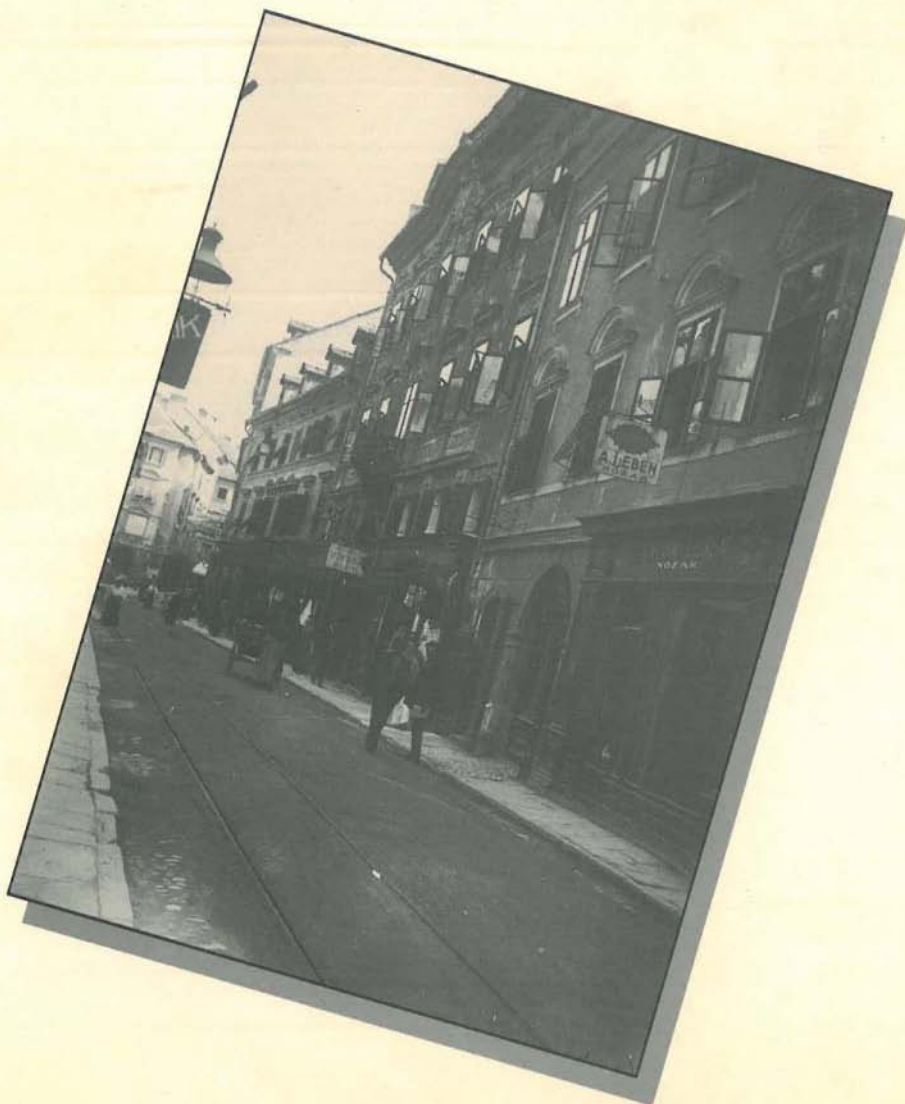

ANDREJ STUDEN

PEDENARCA, KSEL, KELNERCA, ŽNIDAR

Socialnozgodovinska analiza izvora in poklicne strukture stanovalcev
izbranih ljubljanskih ulic iz let 1869 - 1910

Andrej Studen

PEDENARCA, KSEL, KELNERCA, ŽNIDAR

Socialnozgodovinska analiza izvora in poklicne strukture stanovalcev
izbranih ljubljanskih ulic iz let 1869 - 1910

Izdal in založil: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Zanj odgovarja: v.d. ravnatelj Janez Kopač

Lektor: Anton Šepetavc

Prevajalec v nemščino: Niko Hudelja

Računalniška priprava stavka: Andrej Mohorič

Fotografije: Fototeka Zgodovinskega arhiva Ljubljana

Tisk: Marginalija Petrovče

Naklada: 300 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.344.24(497.12 Lj.)"1869/1910"

STUDEN, Andrej

Pedenarca, ksel, kelnerca, žnidar : socialnozgodovinska analiza izvora
in poklicne strukture stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic iz let 1869 -
1910 / Andrej Studen. - Ljubljana : Zgodovinski arhiv, 1993. - (Gradivo in
razprave / Zgodovinski arhiv Ljubljana ; 13)

ISBN 961-90054-0-6

36685312

*Finančna sredstva je zagotovila Republika Slovenija - Ministrstvo za kulturo. Na podlagi
mnenja Ministrstva za kulturo Republike Slovenije št. 415-603/93 mb z dne 28.9.1993 je
publikacija obremenjena s 5% davka od prometa proizvodov.*

Andrej Studen

**PEDENARCA, KSEL,
KELNERCA, ŽNIDAR**

**Socialnozgodovinska analiza izvora in poklicne
strukture stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic iz let
1869 - 1910**

Ljubljana 1993

D 2350/13

316.344.24(497.12 Ljubljana)"1869/1910"

Andrej Studen

PEDENARCA, KSEL, KELNERSocialnozgodovinska analiza iz **43000030603**

izbranih ljubljanskih ulic iz let 1869 - 1910

Izdal in založil: Zgodovinski arhiv Ljubljana
 Zanj odgovarja: v.d. ravnatelj Janez Kopač
 Lektor: Anton Šepetavc
 Prevajalec v nemščino: Niko Hudelja
 Računalniška priprava stavka: Andrej Mohorič
 Fotografije: Fototeka Zgodovinskega arhiva Ljubljana
 Tisk: Marginalija Petrovče
 Naklada: 300 izvodov

Im. št. 30603/93

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
 Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
 316.344.24(497.12 Lj.)"1869/1910"

STUDEN, Andrej

Pedenarca, ksel, kelnerca, žnidar : socialnozgodovinska analiza izvora in poklicne strukture stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic iz let 1869 - 1910 / Andrej Studen. - Ljubljana : Zgodovinski arhiv, 1993. - (Gradivo in razprave / Zgodovinski arhiv Ljubljana ; 13)

ISBN 961-90054-0-6

36685312

PREGOVOR

Stanovanje je bilo veliko in razkošno: tri sobe, predsoba, kuhinja, izba za posle, moderna kopalnica in stranišče. Letna najemnina zanj je znašala 1187,20 kron.

Takšno stanovanje v Knafljevi ulici št. 10 si je leta 1910 lahko privoščil znani ljubljanski zobozdravnik dr. August Schweiger. Rodil se je 18. marca 1877 v kraju Deutsch-Bogschau v Banatu. V Ljubljani se je stalno naselil leta 1890. Njegova žena Mizi (tudi Mary, rojena Hais) se je rodila 10. oktobra 1879 v Kočevju. V Ljubljano se je priselila leta 1909. 5. marca 1910 je privekala na svet njuna prvorojenka Mizi. Leta 1911 in 1913 sta se ji pridružila še sestra Erna in brat Harald.

Ker se je družina znatno povečala, se je dr. August Schweiger 1. septembra 1914 preselil na Gradišče št. 8 v večje stanovanje, sestavljeno iz štirih velikih sob, predsobe, kuhinje, izbe za posle, kopalnice in stranišča.¹

Ja, ja! Tako je bilo nekoč, v dobrih starih časih, ko je bil na primer poklic c.kr. profesorja še zelo ugleden in cenjen, predvsem pa, v primerjavi z dandanašnjo stvarnostjo, dobro plačan. Kar z nekakšno nostalgijo in zavistjo sem prebiral prašne arhivske dokumente o ljudeh, ki so si lahko tako kot dr. Schweiger privoščili razkošna stanovanja in številno služinčad. Po drugi strani pa sem tudi sočustvoval s številnejšimi mestnimi reveži, na primer z ubogim beračem, ki mu je posestnica hiše nekje v Poljanskem predmestju milostno dovolila, da prenočuje v tesni šupi na njenem dvorišču.

Postrežnica, hišni posestnik, klobučar, šivilja, urar, tobačna delavka, trgovec z manufakturnim blagom, bankir, mestni stražnik, advokat, "milostljiva" in njena služkinja. In še bi lahko naštevali poklice stanovalcev kranjske prestolnice. Naštevati bi lahko mikrostrukture, ki so zarisovale utrip takratnega vsakdanjega življenja. Nekateri stanovalci so bili domačini, rojeni v Ljubljani, mnogo pa se jih je v času postopne industrializacije in urbanizacije mesta vanjo priselilo. Fran Krapež, znan ljubljanski kavarnar, se je na primer kot ubog in nepismen čevljarček leta 1884 odpravil iz Angelske gore na Krasu v Ljubljano, kjer je s svojo marljivostjo in podjetnostjo uspel.² Znani so tudi brivci s Hrvaškega, ali pa laški "maronarji" (prodajalci kostanja) in sladoledarji, ki so s svojim glasnim kričanjem privabljali kupce. In še bi lahko naštevali.

¹ Zgodovinski arhiv Ljubljana (dalje ZAL): Popis prebivalstva leta 1910, Knafljeva ulica 10, in Popis prebivalstva leta 1921, Gradišče 8.

² Več o tem Andrej Studen, Poskus mikroraziskave dveh ljubljanskih hiš, njunih stanovanj in stanovalcev v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja, Sinteza 83,84,85,86, Ljubljana 1990, str.171.

Kratek izsek iz življenjske zgodbe zobozdravnika dr. Augusta Schweigerja, ki smo ga podali na začetku, vsebuje tri pomembne elemente, ki predstavljajo bistvene sestavine pričujoče raziskave. Vsebuje elemente o stanovanjski kulturi, o izvoru posameznika in o njegovem poklicu.

UVOD

Dandanašnji je tudi na Slovenskem vsaj med mlajšimi zgodovinarji ponovno porastlo zanimanje za vsakdanje življenje naših predhodnikov. Izrazito se je povečalo zanimanje za teme, ki so jih zgodovinarji doslej raje prepuščali etnologom, saj je bil med njimi dolgo časa zakoreninjen stereotip o trivialnosti, bizarnosti in celo banalnosti vsakdanjega življenja, ki zavljo tega pač ni bilo vredno raziskovalnega napa "resnih" raziskovalcev. Za razliko od tradicionalnih zgodovinarjev, ki se ukvarjajo oziroma so se ukvarjali predvsem s politično in gospodarsko zgodovino, zgodovinarja vsakdanjega življenja ne zanima več dogodkovna zgodovina in zgodovina velikih osebnosti ali kar celega naroda. Ne zanima ga torej več zgodovina, v kateri so državniki in vojskovodje historični heroji, pač pa ga zanima vsakdanjik malega človeka, anonimnega posameznika, t.i. zgodovina od spodaj. V središču njegove pozornosti ni več samo "topo, četudi več ali manj vestno registriranje vojnih pohodov, obleganj in mirovni pogodb, diplomatskih spletk, zvijačnosti in letnic vladarjev ter parlamentarnih razprav,"¹ pač pa ga bolj privlači človek kot tak; prodreti želi v njegovo notranjost in duševnost, razkriti hoče prepletanje materialne in duhovne kulture v njem, spoznati njegovo delovanje. Zanima ga, kako so se naši predniki prehranjevali in oblačili, kako so stanovali in se zabavali, zanima ga njihov vsakdanjik. Zanimajo ga torej vsi fenomeni, ki so zarisovali človekov vsakdanjik v preteklosti.

In med mnogimi tovrstnimi fenomeni sem se že pred nekaj leti odločil za raziskovanje stanovanjske kulture. Tako kot prehranjevanje in oblačenje spada namreč tudi zadovoljevanje vsakdanjih potreb po bivališču že od nekdaj med bistvene probleme človeštva. Potreba po bivanju kot "totalni družbeni fenomen" (Marcel Mauss) nastopa v vseh krajih in časih in je posredno ali neposredno povezana z vsemi drugimi življenjskimi področji človeka. Bivanje je skratka "conditio humana" in sestavlja temeljno konstanto antropologije.²

Pri razkrivanju bivanjskega vsakdanjika (stanovanjske kulture) ljudi v preteklosti naletimo na širše raziskovalne sklope, ki jim lahko posvečamo pozornost. Zanima nas lahko bivanje na podeželju ali v mestih, tudi hiša, komunalna ureditev, struktura stanovanja, pohištvo, pa družbena funkcija bivanja, pogojena z zunanjimi (npr. sosedje, prijatelji, sorodstvo...) oziroma notranjimi dejavniki bivanja (npr. število stanovalcev v stanovanju, sestava gospodinjstva, starost, spol, vera, izvor, poklic stanovalcev...) ipd. Notranji dejavniki bivanja se z zunanjimi seveda tesno prepletajo in dopolnjujejo ter s tem tvorijo območje družbene interakcije tako bivanja kot tudi doživljanja bivanjskega prostora.³

¹ Josip Mal, Stara Ljubljana in njeni ljudje, Ljubljana 1957, str. 5.

² Prim. Hans Jürgen Teuteberg, HOMO HABITANS, Münster 1985, str. 1.

³ Zanimiv je predlog raziskovanja bivanjskega vsakdanjika, ki ga v pregledni shemi predlaga Hans Jürgen Teuteberg, HOMO HABITANS, Münster 1985, str.3.

Skupno fizično bivanje ljudi v stanovanju oziroma v določenem bivanjskem miljeju, kjer prebivajo, je hkrati potrebno tesno povezati tudi s procesi socializacije in enkulturacije. Pojem "BIVALIŠČE" pa je med drugim "podobno kot termine mesto, naselbina in soseska, tudi zelo težko definirati, saj se tu pravzaprav odvijajo vsi fenomeni človeškega življenja in stanovanje pravzaprav še enkrat v malem odseva veliki zunanji svet,"⁴ ki ga obdaja.

Oris stanovanjske kulture v Ljubljani v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja zaradi široko zastavljene in še precej neobdelane problematike še zdaleč ni preprost. Zgodovinar se mora namreč spopasti s številnimi metodološkimi problemi in jih kolikor mogoče ustrezno razrešiti. Raziskovanje enega najpomembnejših področij vsakdanjega življenja ljudi v preteklosti - stanovanjske kulture pa je seveda odvisno predvsem od ohranjenega arhivskega gradiva.

Ohranjeni viri zgodovinarju kot večnemu "ujetniku svojih dokumentov"⁵ namreč vedno ne dopuščajo, da bi si zastavljajal vsa raznovrstna vprašanja, ki bi jim jih želel v zvezi z obravnavano problematiko postaviti. Nasprotno. Zgodovinar se mora vedno vprašati, ali mu na novo sestavljena vprašalna pola, ki je namenjena ohranjenemu arhivskemu gradivu, zagotavlja tudi uspešne odgovore na njegovo prizadevanje. To spraševanje je potrebno, da bi na novo odkril in kolikor mogoče "totalno" predstavil (v našem primeru) podobo stanovanjske kulture Ljubljane v času pospešene industrializacije in urbanizacije mesta, ki je nastopil po dograditvi južne železnice Dunaj - Trst (1857) in po uvedbi obrtne svobode (1860).⁶ Razkritje podobe stanovanjske kulture Ljubljančanov v preteklosti je torej odvisno predvsem od ohranjenega arhivskega gradiva, to je od sledi, ki so jih za sabo pustili naši predhodniki.

Raziskava, ki je pred vami, seveda predstavlja le delček širšega raziskovalnega projekta, ki nosi okvirni naslov "Stanovanjska kultura in stanovalci izbranih

⁴ Ibidem, str. 2.

⁵ Jacques Le Goff, Življenje kot zgodovina, Preporod biografije, Times Literary Supplement, (Naši razgledi, leto XXXVIII, št. 21 (908), 10. nov. 1989), str.639.

⁶ "Obrtni red izdan leta 1859 in ki je začel veljati leta 1860, je oživil stagnirajoče gospodarstvo. S tem, da je odpravil pravne ovire pri odpiranju obrtnih in industrijskih obratov (npr. postopek za pridobivanje koncesije z dokazi o poklicni usposobljenosti in o razpolaganju s potrebnimi sredstvi ipd.), je poživil interese domačih in tujih podjetnikov za vlaganje kapitala v nove (industrijske) obrate"... (glej: Jasna Fischer, Čas vesolniga socialnega punta se bliža, Ljubljana 1984, str.23). O razvoju ljubljanske industrije v času od uvedbe obrtne svobode do prve svetovne vojne so pomembne še naslednje razprave: Vlado Valenčič, Starejša ljubljanska industrija; katalog k razstavi, Ljubljana 1973; Rudolf Andrejka, Najstarejše ljubljanske industrije, Kronika slovenskih mest 1934 (str.58-59, str.135-137, str.186-188, str.288-290), in isti, Razvoj ljubljanskih industrij med 1859-1869, Kronika slovenskih mest 1939 (str.91-96). O gradbenem razvoju Ljubljane glej: Vlado Valenčič, Gradbeni razvoj Ljubljane od dograditve južne železnice do potresa I. 1895, Kronika, leto IX, št. 3, 1961 (str. 135-144). Tehno razpravo o rasti mest na Slovenskem (torej o urbanizaciji) pa je napisal Vasilij Melik, Rast mestnega prebivalstva na Slovenskem pred prvo svetovno vojno; Ekonomska revija, letnik VII, Ljubljana 1956, str.507-524.

ljubljskih ulic v letih 1869-1910". Projekt naj bi kot mladi raziskovalec na Inštitutu za novejšo zgodovino zaključil do konca leta 1994. Raziskava temelji skoraj izključno na arhivskem gradivu, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Pričujoče delo je nekoliko dopolnjena magistrska naloga, ki sem jo maja 1991 uspešno zagovarjal na Oddelku za zgodovino ljubljanske Filozofske fakultete. V raziskavi obravnavam le dva vidika stanovanjske kulture, ki ju lahko raziščemo s pomočjo ohranjenega arhivskega gradiva. Omejil sem se samo na raziskavo dveh zelo pomembnih notranjih dejavnikov bivanja, in sicer: 1. IZVORA in 2. POKLICNE STRUKTURE stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic v letih 1869 - 1910.

Metodološko gre za vzorčno raziskavo (case study), saj sem v okviru Ljubljane kot celote izbral pet različnih ulic, ki so primerne za medsebojno primerjavo. Reprezentativnost oziroma relevantnost vzorcev naj bi določale izkušnje predhodno opravljenih raziskav zgodovine mesta Ljubljana, ki so že opozorile na nekatere posebnosti posameznih mestnih predelov, predvsem glede poklicne strukture in socialne stratifikacije prebivalstva.

Ulice oziroma mestni predeli so izbrani tako, da reprezentativno ilustrirajo tri/štiri tipe po kakovosti različnih stanovanjskih (bivanjskih) ambientov, hkrati pa predstavljajo po socialni sestavi raznolike mestne četrti. Detajlna raziskava izvora in poklicne strukture stanovalcev izbranih bivanjskih miljejev se dandanes, to je v letu 1993, izkazuje še za kako pomembno in potrebno. Tovrstnih podrobnih analiz je v okviru zgodovine mesta Ljubljana pred prvo svetovno vojno namreč primanjkovalo, njihov pomen pa se odraža zlasti pri najnovejših raziskavah modernizacije in urbanizacije mesta pred prvo svetovno vojno. Le detajlna študija poklicne strukture nas opozori in nam nenazadnje prikaže številne podrobnosti v gospodarskem, upravnem, javnem in družabnem življenju v takratni Ljubljani.

Kot že omenjeno, temelji raziskava predvsem na arhivskem gradivu, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana. Glavni vir predstavljajo na srečo ohranjeni originalni statistični popisi prebivalstva Ljubljane. Te popise so izvedli v letih 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910. Gradivo je urejeno po ulicah, ulice pa po abecednem redu. Ohranjene naznanilnice (Anzeigezettel) in ovojne pole (Umschlagsbögen) prej omenjenih popisov prebivalstva zato, ker so ohranjene v originalu, predstavljajo edinstven tovrstni vir tudi v srednjeevropskem okviru, saj so za številna druga mesta ohranjeni le uradni statistični podatki, ki so zbrani, obdelani in objavljeni v uradnih publikacijah npr. avstrijske ali pa pruske statistike.

Naznanilnice in ovojne pole za posamezna popisovalna leta vsebujejo zelo bogato podatkovno bazo. Pri stanovalcih so popisovali priimek in ime, sorodstveno ali drugačno razmerje z imetnikom stanovanja, spol, datum in kraj

rojstva, domovinstvo in državljanstvo, veroizpoved, rodbinski stan, občevalni jezik (od leta 1880), pismenost, telesne hibe in glavni poklic. Popisi prebivalstva so se med seboj tudi razlikovali, saj je c.kr. centralna statistična komisija na Dunaju podatkovno bazo popisov iz leta v leto dopolnjevala in jo s tem skušala izboljšati. Kljub temu pa lahko bistvene podatke popisov spremljamo skozi ves obravnavani čas. Za popise prebivalstva lahko skratka zapišem, da so prav gotovo izjemen in izredno bogat vir za raziskovalca zgodovine stanovanjske kulture - bivanjskega vsakdanjika v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja. Kopica podatkov o nekdanjih stanovalcih mesta Ljubljana, ki jih srečamo v popisih, namreč predstavlja bogate biografske notice, kratke izseke iz življenjepisov posameznikov, skratka, podatke o ljudeh, katerih življenje (razen redkih izjem⁷) ni našlo odseva niti v ohranjenih biografijah ali spominih, niti ni izraženo v literaturi ali upodabljači umetnosti.

Med množico zanimivih podatkov o nekdanjih stanovalcih Ljubljane imata nedvomno izjemen pomen tudi podatka o njihovem rojstnem kraju in poklicu, ki sta tudi glavna podatka pričujoče analize. Izvor stanovalcev posameznih mestnih četrti - bivanjskih miljejev - je prav gotovo izredno pomembna kategorija za razumevanje vseh značilnosti in posebnosti določenega življenjskega okolja. Natančno opazovanje izvora stanovalcev (t.j. domačinov in priseljencev) nam torej pomaga razkrivati skrivnostno podobo stanovalcev posameznih miljejev, saj se v njihovem izvoru odraža vsa prepletenost bivanjskih razmerij, podoba življenjskega prostora, kjer so se ti stanovalci za stalno ali pa le začasno naselili. Priseljenci namreč spreminjajo prizorišče vsakdanjega dogajanja in prinašajo s seboj nove navade, nov način življenja. Odgovor, od kod so ti stanovalci izvirali, pa nenazadnje pomembno dopolnjuje tudi ostale strukture, umeščene v opazovanje in razkrivanje širšega sklopa bivanjskih pogojev in razmerij. Kot primer naj samo omenim etnično ali pa poklicno strukturo stanovalcev.⁸

Vprašanje bivanjskih razmer stanovalcev moramo nujno povezati z njihovo pripadnostjo nižjim, srednjim ali pa višjim socialnim slojem prebivalstva. Pri opazovanju bivanjskih razmer moramo ločevati bolj ali manj bogate oziroma bolj ali manj revne prebivalce. Bivanjske razmere stanovalcev so namreč lahko primerne ali neprimerne, lahko so bolj ali manj udobne ali sprejemljive, ali pa obratno: neudobne, zasilne in nesprejemljive.

⁷ npr. Ivan Hribar, *Moji spomini*, I. in II. del, Ljubljana 1983, 1984.

⁸ Kako pomembno je za zgodovinarja pri raziskovanju etnične ali poklicne strukture prebivalstva poznavanje in opazovanje izvora prebivalstva glede na rojstni kraj, izvemo npr. iz razprave: Vlado Valenčič, *Etnična struktura ljubljanskega prebivalstva po ljudskem štetju 1880*, *Zgodovinski časopis* XXVIII 1974, št.3-4, disertacije: Jasna Fischer, *Čas veselnega socialnega punta se bliža*, Ljubljana 1984, ali pa iz razprave iste avtorice: *Delavke tobačne tovarne v Ljubljani v letih 1871-1914*, *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja* XXIV, 1984.

Nekateri stanovalci se morajo stiskati v pretesnih, nehigienskih prostorih, drugi si lahko privoščijo velika in modernizirana stanovanja. Ravno zato je poznavanje poklicne strukture določenega bivanjskega miljeja za raziskovalca stanovanjske kulture v preteklosti tako pomembno. Če poznamo poklic, poznamo do določene mere tudi način in količino zaslužka, vse to pa nam je v veliko pomoč pri razkrivanju podobe stanovanjskega standarda različnih slojev prebivalstva, stanovanjske kulture določenega bivanjskega okolja.

Avstrijska statistična služba ni poznala posebnega štetja po poklicu, temveč so bila vprašanja o glavnem poklicu, kot sem že omenil, poleg številnih drugih vprašanj vključena med posamezne rubrike naznanilnic prej navedenih popisov prebivalstva. Čeprav so se obrazci naznanilnic za posamezna ljudska štetja med seboj razlikovali, so podatki o glavnem poklicu primerljivi, saj je ta rubrika vseskozi ostajala enaka. Analiza poklicne strukture stanovalcev in spremljanje njenih sprememb v letih 1869 - 1910, to je opazovanje poklicne stratifikacije, ki je v desetletnih razmakih ostala zabeležena na ohranjenih naznanilnicah uradnih statističnih popisov prebivalstva, je kljub vsem težavam, ki jih bom omenil v nadaljevanju, torej možna. Spremljanje poklicne sestave stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic pa naj bi nazorno prikazalo najpomembnejše razvojne trende spreminjanja gospodarske, poklicne strukture prebivalstva. Pokazalo naj bi sliko poklicne stratifikacije na mikro ravni, to je v okviru vzorčno izbranih bivanjskih miljejev Ljubljane v letih 1869 - 1910.

Pri nastanku knjige mi je posredno ali neposredno oziroma zavedno ali nezavedno pomagalo veliko ljudi in na tem mestu se jim prisrčno zahvaljujem. Zgodovinskemu arhivu Ljubljana se zahvaljujem za pripravljenost, da mojo raziskavo uvrsti v zbirko *Gradivo in razprave*. Še posebno zahvalo pa si prav gotovo zaslužita vestna uslužbenca arhiva Ana Kambič in Tone Majcen.

PREDSTAVITEV VZORČNO IZBRANIH LJUBLJANSKIH ULIC

a) Kratek oris vzorcev

Za raziskavo sem izbral pet vzorčnih področij mesta Ljubljane, pet tipičnih ulic, primernih za medsebojno primerjavo.

Prvi vzorec - STARI TRG - je eden najstarejših mestnih predelov. Stare hiše na obeh straneh trga so bile večinoma zgrajene ali prezidane v 17. in 18. stoletju, nato pa deloma popravljene in dograjene po katastrofalnem ljubljanskem potresu leta 1895. Stari trg je imel izrazit trgovsko - obrtni značaj z majhnimi prodajalnami in obrtnimi delavnicami.

Tudi drugi vzorec - GOSPOSKA ULICA - se nahaja v predelu starega mesta. Za to ulico je bilo značilno, da so se tam nahajale mestne hiše raznih plemiških rodbin. Nekatere so bile prave palače.

Tretji vzorec - FRANCA JOŽEFA CESTA (današnja Cankarjeva) - se nahaja v novem delu takratne Ljubljane, ki je bil pozidan po dograditvi južne železnice Dunaj - Trst (1857), kot tudi po velikonočnem potresu leta 1895. Po potresu se je mesto namreč začelo še bolj intenzivno širiti navzven in decentralizirati. Za ulico so bile značilne predvsem velike dvo- in tronadropne hiše. Hkrati je ulica predstavljala del novega poslovnega centra mesta Ljubljane. V stanovanjskih hišah, ki jih je tu začela graditi Kranjska stavbna družba v 70. letih 19. stoletja¹ in v popotresnem obdobju, so se nahajala predvsem velika in razkošna stanovanja, v katerih so prebivali premožnejši sloji takratnega ljubljanskega prebivalstva.

Četrti - SVETEGA PETRA CESTA (današnja Trubarjeva) - in peti vzorec - POLJANSKA CESTA - sta se nekoč nahajala v dveh ljubljanskih predmestjih - Šentpeterskem in Poljanskem. Zanju so bile značilne majhne in skromne hiše. Oba vzorca sta imela izrazit predmestni, marsikje še kmečki značaj.

Za prve tri izbrane ljubljanske ulice - Stari trg², Gosposko ulico³ in Cesto Franca Jožefa⁴ - sem sistematično zbral, obdelal, prevedel ter vključil v raziskovalni

¹ Več o tem Vlado Valenčič: Gradbeni razvoj Ljubljane..., Kronika, leto IX, št. 3, 1961, str. 136.

² V raziskovalni projekt sem vključil naslednje podatke popisov prebivalstva Starega trga - ZAL:
 - Popis prebivalstva (dalje PP) leta 1869, Notranje mesto (Stari trg) - hiša št. 34, 33, 21, 22, 23, 14, 138, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 160, 162, 164, 163, 165, 166, 167, 168, 18, 17, 16, 15, 19 in 20 (dalje PP, Stari trg 1869);
 - PP leta 1880, Stari trg št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 34 in 36 (dalje PP, Stari trg 1880);
 - PP leta 1890, Stari trg št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 34 in 36 (dalje PP, Stari trg 1890);

projekt vse podatke ohranjenih uradnih statističnih popisov prebivalstva za leta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910, pri predmestnih vzorcih pa sem se moral nekoliko omejiti. Pri Cesti Svetega Petra sem tako v analizo zajel samo podatke popisov prebivalstva za strnjeno skupino hiš med današnjo Resljevo in Vidovdansko cesto.⁵ Na Poljanski cesti, ki se je leta 1869 delila na Zgornjo in Spodnjo Poljansko cesto, pa sem vključil v raziskavo le podatke za Spodnjo Poljansko cesto, t.j. podatke iz popisov prebivalstva za tiste hiše, ki so se nahajale med Ambroževim trgom in Mesarsko cesto (mestno klavnico).⁶

- PP leta 1900, Stari trg št. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 30, 32 in 34 (dalje PP, Stari trg 1900);

- PP leta 1910, Stari trg št. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 30, 32 in 34 (dalje PP, Stari trg 1910).

³ Gre za naslednje podatke popisov prebivalstva, ki jih hrani ZAL:

- PP leta 1869, Notranje mesto (Gosposka ulica), hiša št. 213, 212, 214, 211, 215, 210, 216, 209, 217, 208, 218, 207, 206, 202 in 181 (dalje PP, Gosposka ulica 1869);

- PP leta 1880, Gosposka ulica št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 17 in 19 (dalje PP, Gosposka ulica 1880);

- PP leta 1890, Gosposka ulica št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 17 in 19 (dalje PP, Gosposka ulica 1890);

- PP leta 1900, Dvorni trg 3 = Gosposka ulica 1, Gosposka ulica št. 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 15 in 17 (dalje PP, Gosposka ulica 1900);

- PP leta 1910, Dvorni trg 3 = Gosposka ulica 1 in Gosposka ulica št. 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 17 in 19 (dalje PP, Gosposka ulica 1910).

Na Gosposki ulici nisem upošteval oziroma sem izločil podatke za stavbo Komende nemškega viteškega reda (Križanke). Leta 1869 je bila stavba označena s hišno številko 180, leta 1880 in 1890 se je naslov stavbe glasil Gosposka ulica št. 18, leta 1900 pa Gosposka ulica št. 22. Leta 1910 se je naslov popolnoma spremenil: Valvazorjev trg 1.

⁴ Gre za naslednje podatke popisov prebivalstva, ki jih hrani ZAL:

- PP leta 1869, Kapucinsko predmestje, hiša št. 59 (dalje PP, Franca Jožefa cesta 1869);

- PP leta 1880, Franca Jožefa cesta št. 1, 3, 5, 7, 9 in 11 (dalje PP, Franca Jožefa cesta 1880);

- PP leta 1890, Franca Jožefa cesta št. 1, 3, 5, 7, 9 in 11

(dalje PP, Franca Jožefa cesta 1890);

- PP leta 1900, Franca Jožefa cesta št. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 14, 15, 17, 16, 18 (dalje PP, Franca Jožefa cesta 1900);

- PP leta 1910, Franca Jožefa cesta št. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 15, 16, 17, 20, 22, 26 (dalje PP, Franca Jožefa cesta 1910).

⁵ V raziskavo sem vključil podatke naslednjih popisov prebivalstva, ki jih hrani ZAL:

- PP leta 1869, Šentpetersko predmestje, hiša št. 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88 in 89 (dalje PP, Svetega Petra cesta 1869);

- PP leta 1880, Svetega Petra cesta št. 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 in 57 (dalje PP, Svetega Petra cesta 1880);

- PP leta 1890, Svetega Petra cesta št. 36, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 in 57 (dalje PP, Svetega Petra cesta 1890);

- PP leta 1900, Svetega Petra cesta št. 34, 36, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55 in 57 (dalje PP, Svetega Petra cesta 1900);

- PP leta 1910, Svetega Petra cesta št. 34, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 in 53 (dalje PP, Svetega Petra cesta 1910).

⁶ Na Poljanski cesti sem obdelal podatke popisov prebivalstva naslednjih hiš - ZAL:

b) Lega izbranih ulic v okviru upravne in cerkvene razdelitve mestne občine ljubljanske

Ljubljana je bila v obravnavanem času (1869 - 1910) mesto z lastnim statutom. Značaj statutarnega mesta je dobila z uvedbo začasnega občinskega reda leta 1850.⁷

Ob popisu prebivalstva leta 1869 je prvi izbrani vzorec - Stari trg - v okviru upravne razdelitve mestne občine ljubljanske spadal pod notranje mesto, ki se je delilo na štiri mestne predele ali četrti. Stari trg se je nahajal predvsem v prvem

- PP leta 1869, Poljansko predmestje (Spodnja Poljanska cesta), hiša št. 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40 in 40/a (dalje PP, Poljanska cesta 1869);

- PP leta 1880, Poljanska cesta št. 26, 28, 34, 36, 38, 40, 44, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 41, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57 in 59 (dalje PP, Poljanska cesta 1880);

- PP leta 1890, Poljanska cesta št. 26, 28, 34, 40, 44, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 41, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57 in 59 (dalje PP, Poljanska cesta 1890);

- PP leta 1900, Poljanska cesta št. 24, 26, 32, 38, 42, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51 in 53 (dalje PP, Poljanska cesta 1900);

- PP leta 1910, Poljanska cesta št. 24, Ambrožev trg 9, Poljanska cesta št. 32, 36, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 39, 41, 45, 47, 49, 51, 53 in 55 (dalje PP, Poljanska cesta 1910).

Iz vzorca na Spodnji Poljanski cesti pa sem izločil nekaj hiš zaradi njihovih posebnosti:

- Iz popisa leta 1869 sem izločil deželno poslopje umobolnice (Provisor. Irrenhaus) - hiša št. 58.

- Iz popisa leta 1880 sem izločil škofijsko poslopje - Dekliško sirotišče (Mädchenwaisenhaus) baronice Lichtenthurnove (t.i. Lichtenthurn), ki se je nahajalo na Poljanski cesti 30 in 32. Poleg tega sem izločil tudi eno stanovanje na Poljanski cesti 36, ki je bilo v lasti Vincencijevega društva, ter poslopje deželne infekcijske bolnice na Poljanski cesti 42.

- Iz popisa leta 1890 sem izločil Lichtenthurn (Poljanska cesta 30 in 32), Marijanišče (deška sirotišnica (Knabenwaisenhaus)), ki je bilo v lasti Vincencijevega društva (Poljanska cesta 36 in 38), ter poslopje deželne infekcijske bolnice na Poljanski cesti 42.

- Iz popisa leta 1900 sem izločil Lichtenthurn (Poljanska cesta 28 in 30) in Marijanišče (Poljanska cesta 34, 36 in 40).

- Iz popisa leta 1910 pa sem izločil Lichtenthurn (Ambrožev trg 8), Marijanišče (Poljanska cesta 28 in 30) ter poslopje Domobranske vojašnice na Poljanski cesti 40.

⁷ "S tem mestnim statutom so bili postavljeni temelji moderni mestni upravi, ki je izpolnjevala predvsem lokalne (krajevne) splošne naloge na območju mestnega teritorija (pomerija). Dopolnjeni statut leta 1887 je veljal - z nekaterimi spremembami leta 1898 in 1910 - do propada monarhije", v praktični uporabi pa je ostal tudi kasneje v stari Jugoslaviji, vse do sprejetja enotnega državnega zakona o mestnih občinah leta 1934. - (glej Marjan Drnovšek: Oris odnosa ljubljanskega občinskega sveta do mestnega razvoja 1850-1914 s posebnim poudarkom na Hribarjevi dobi; v Zgodovina Ljubljane, Kronika, Ljubljana 1984, str.212).

Leta 1850 je mestna občina obsegala: notranje mesto, Poljansko predmestje (Poljane), Šentpetersko predmestje, Kapucinsko predmestje, Gradišče, Karlovško predmestje s Kurjo vasjo, Trnovsko predmestje s Karolinsko zemljo ter Krakovsko predmestje. Leta 1914 pa je obsegala: I. šolski okraj, II. šentjakovski okraj, III. dvorski okraj, IV. kolodvorski okraj (h kateremu je bila 2. julija 1914 priključena še Spodnja Šiška (VII.)), V. okraj, h kateremu so spadali predmestni kraji: Črna vas, Ilovica, Hauptmanca, Karolinska zemlja, Hrdecke vasa, Kurja vasa, in VI., ki je zajemal del vasi Vodmat kot predkraj (od leta 1896). (Primerjaj Marjan Drnovšek: Oris odnosa....str. 215).

mestnem predelu, deloma pa je segal tudi v drugega.⁸ Ob naslednjih popisih prebivalstva (1880, 1890, 1900 in 1910) je Stari trg spadal pod II. šentjakobski okraj.⁹ Znotraj cerkvene razdelitve mesta se je Stari trg skoraj v celoti nahajal v okviru mestne župnije pri sv. Jakobu. Pod to župnijo nista spadali samo hiši s popisovalno številko 1 in 2, ki sta se nahajali še v okviru stolne župnije sv. Miklavža.¹⁰

Leta 1869 je pod notranje mesto spadala tudi Gosposka ulica. Nahajala se je v tretjem predelu notranjega mesta.¹¹ Ob kasnejših popisih prebivalstva pa je bila Gosposka ulica v okviru III. dvorskega okraja.¹² Spadala je pod stolno župnijo sv. Miklavža.¹³

Cesta Franca Jožefa je leta 1869 spadala v okvir Kapucinskega predmestja,¹⁴ ob naslednjih popisih prebivalstva pa v III. dvorski okraj.¹⁵ Sodila je pod župnijo Device Marije oznanenja.¹⁶

Cesta svetega Petra se je leta 1869 nahajala v Šentpeterskem predmestju,¹⁷ ob naslednjih popisih prebivalstva pa v IV. kolodvorskem okraju.¹⁸ Spadala je pod župnijo sv. Petra.¹⁹

Poljanska cesta se je ob popisu prebivalstva leta 1869 nahajala v Poljanskem predmestju,²⁰ ob naslednjih popisih prebivalstva pa je spadala v I. šolski okraj.²¹ Tudi Poljanska cesta je spadala pod župnijo sv. Petra.²²

⁸ Glej Verzeichniss der Haus-Inhaber und der Besitzer der Krämladen in der Elefanten-Gasse zu Laibach sammt der Pfarreintheilung und dem alphabetischen Namens-Verzeichnisse. Gre za dva natisnjena seznama z istim naslovom. Oba sta izšla v Ljubljani, prvi leta 1860 in drugi leta 1869 (dalje Verzeichniss der Hausinhaber...).

⁹ Glej Zapisnik hiš deželnega glavnega mesta ljubljanskega (Ljubljana 1877) in Zapisnik hiš deželnega stolnega mesta ljubljanskega (Ljubljana 1901) - (dalje Zapisnik hiš...) in pa ZAL: REG I/fasc. 1258, Načrtna razdelitev popisovalnih tiskovin (fol. 451).

¹⁰ Glej Zapisnik hiš...1877 in 1901.

¹¹ Glej Verzeichniss der Hausinhaber...1860 in 1869.

¹² Glej Zapisnik hiš...1877 in 1901 ter ZAL: REG I/fasc. 1258, fol. 453/454.

¹³ Glej opombo št. 8.

¹⁴ Glej opombo št. 9.

¹⁵ Glej Zapisnik hiš...1877 in 1901. Opozoriti pa moram, da v III. dvorski okraj ni spadala celotna Cesta Franca Jožefa, temveč samo hiše št. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 15 in 17, medtem ko so hiše št. 16, 20, 22 in 26 spadale v IV. kolodvorski okraj (glej ZAL: REG I/fasc. 1258, fol. 453 in 463).

¹⁶ Glej opombo št. 8.

¹⁷ Glej opombo št. 9.

¹⁸ Glej Zapisnik hiš...1877 in 1901 ter ZAL: REG I/fasc. 1258, fol. 465,466.

¹⁹ Glej opombo št. 8. (Pod župnijo sv. Petra je spadala samo Cesta svetega Petra od popisovalne št. 15 in do konca.)

²⁰ Glej opombo št. 9.

²¹ Glej Zapisnik hiš...1877 in 1901 ter ZAL: REG I/fasc. 1258, fol. 444, 445 in 446.

²² Glej opombo št. 8.

c) Težave z lokalizacijo hiš posameznih vzorcev

Številna ulična preimenovanja²³ in prenumeracije, izvedene v drugi polovici 19. stoletja pa do konca avstroogrške monarhije, povzročajo težave pri današnjih raziskavah posameznih ljubljanskih hiš tega obdobja. Zaradi prvega uradnega poimenovanja ljubljanskih ulic leta 1876, pa tudi kasnejših poimenovanj in preimenovanj, kot tudi pogostih menjav hišnih posestnikov in hišnih števil, sem imel nekaj problemov pri natančnem določanju lokacije hiš vzorčno izbranih ljubljanskih ulic. Največ težav pri določanju natančne lokacije so mi povzročale vogalne hiše, ki so stale na stičišču oziroma križišču dveh različnih ljubljanskih ulic.²⁴ Natančna lokacija hiš izbranih vzorcev je nujno potrebna in pomembna za iskanje podatkov ovojnih pol in naznanilnic posameznih popisov prebivalstva, saj so se skoraj pri vseh opazovanih hišah v obravnavanem času (1869 - 1910) spreminjale hišne številke, pri nekaterih pa tudi ime ulice.

Oglejmo si, recimo, primer spreminjanja hišnega naslova na Poljanski cesti. Leta 1869 najdemo hišo Antona Kotnika na naslednji adresi: Poljansko predmestje - hiša št. 65 (Spodnja Poljanska cesta).²⁵ Po uradnem poimenovanju ljubljanskih ulic zasledimo hišo ob popisih prebivalstva leta 1880 in 1890 na Poljanski cesti 28. Leta 1890 je prejšnjega lastnika hiše zamenjala Marija Stele.²⁶ Ob popisu prebivalstva leta 1900 so izvedli prenumeracijo hiše, ki se je tokrat nahajala na naslovu Poljanska cesta 26.²⁷ Leta 1910 pa je hiša dobila popolnoma nov naslov: Ambrožev trg 9.²⁸ Jeseni leta 1910 so mestne oblasti namreč izvedle še nekatera preimenovanja ulic, zlasti pa številne prenumeracije hišnih števil. Nova prenumeracija pa je povzročila veliko zmešnjavo. Kot nam poročajo viri, so morale mestne oblasti na ovojnih polah za popis prebivalstva s svinčnikom označiti hišo in gospodarja. Gre za popis z dne 31. decembra 1910. Pri novem oštevilčenju hiš je namreč tako pri hišnih gospodarjih kot tudi v javnosti marsikje še vladala negotovost, skratka, novo oštevilčenje se še ni povsem udomačilo.²⁹

²³ Nedavno je o tem izšla tudi odlična knjiga Vlado Valenčič, *Zgodovina ljubljanskih uličnih imen*, Ljubljana 1989.

²⁴ Pri lokalizaciji posameznih hiš sem si pomagal predvsem z že omenjenimi zapisniki hiš oziroma hišnih lastnikov iz let 1860, 1869, 1877 in 1901, z navedbami na ovojnih polah popisov prebivalstva, z Načrtno razdelitvijo popisovalnih tiskovin iz leta 1910 (ZAL: REG I/fasc. 1258, fol. 444-475), kot tudi z ohranjenimi načrti mesta Ljubljane (predvsem načrti iz let 1840, 1860 in 1910) ter z adresarji Ljubljane, ki so jih izdali v letih 1898, 1907 in 1912.

²⁵ Glej Verzeichniss der Hausinhaber...1869, str. 20, in tudi ZAL: PP leta 1869, Poljansko predmestje - hiša št. 65.

²⁶ Zapisnik hiš...1877, str. 61, in ZAL: PP leta 1880 in 1890, Poljanska cesta 28.

²⁷ Zapisnik hiš...1901, str. 47, in ZAL: PP leta 1900, Poljanska cesta 26.

²⁸ ZAL: PP leta 1910, Ambrožev trg 9.

²⁹ Glej ZAL: REG I/fasc. 1258, fol. 443 (Zapisnik hiš in posestnikov po novi numeraciji). V nadaljevanju je dodana že omenjena Načrtna razdelitev popisovalnih tiskovin (fol. 444-475).

č) Velikost in sestava vzorcev

Vsaka izmed izbranih ljubljanskih ulic je imela v obravnavanem času specifično strukturo stanovalcev, vzorci pa so bili glede na število prebivalcev različno veliki. Njihova velikost in sestava sta razvidna iz priloženih tabel. Znotraj strukture stanovalcev moramo ločevati tri temeljne kategorije takratnih gospodinjstev. Te kategorije so pogojevala stanovanjska razmerja:

- A) stanovalci, sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja;
- B) podnajemniki in
- C) hišni posli.

❶ Stari trg je največji med izbranimi vzorci. Vse do katastrofalnega ljubljanskega potresa leta 1895, ki je predstavljal zelo pomembno prelomnico glede poselitve posameznih ulic, je bil zelo gosto naseljen. Po potresu se je število stanovalcev Starega trga občutno zmanjšalo. Leta 1910 je število prebivalcev namreč padlo skoraj za petino v primerjavi s popisovalnim letom 1869. Iz priložene tabele je razvidno, da so ženske v okviru stolpcev A, C in D številčno prevladovale nad moškimi. Število podnajemnic je bilo v času prvih štirih popisov prebivalstva veliko nižje od števila podnajemnikov, ob zadnjem popisu leta 1910 pa je bilo število podnajemnic za malenkost višje od števila najemnikov sobe oz. postelje (glej stolpec B).³⁰

ŠTEVILO STANOVALCEV IZBRANEGA VZORCA (STARI TRG)

LETO	A			B			C			D			Index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	257	316	573	115	76	191	7	87	94	379	479	858	100
1880	233	339	572	110	74	184	6	74	80	349	487	836	97,4
1890	245	360	605	115	65	180	2	61	63	362	486	848	98,8
1900	222	320	542	87	57	144	2	68	70	311	445	756	88,1
1910	201	292	493	68	73	141	2	65	67	271	430	701	81,7

A = število z imetnikom stanovanja sorodstveno povezanih stanovalcev

B = število podnajemnikov

C = število hišnih poslov

D = število vseh stanovalcev vzorčno izbrane ljubljanske ulice

³⁰ Odstotek žensk v okviru števila vseh stanovalcev Starega trga je bil naslednji: 55,8% leta 1869, 58,2% leta 1880, 57,3% leta 1890, 58,9% leta 1900 in 61,3% leta 1910.

STRUKTURA STANOVALCEV STAREGA TRGA V ODSOTKIH

Leto	A	B	C	Skupaj
1869	66,8	22,3	10,9	100
1880	68,4	22,0	9,6	100
1890	71,4	21,2	7,4	100
1900	71,8	19,0	9,2	100
1910	70,4	20,1	9,5	100

V koloni A so navedeni odstotki stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, v koloni B odstotki podnajemnikov in v koloni C odstotki hišnih poslov. Iz tabele je razvidno, da je v vsem obravnavanem času na Starem trgu prebivalo okoli 20% podnajemnikov, precej nižji pa so bili odstotki hišnih poslov, ki so bili zaposleni pri imetnikih stanovanja.

② Za Gosposko ulico je bilo značilno, da je število njenih stanovalcev od leta 1869 do 1890 zelo narastlo (za +23,6%). Močan ljubljanski potres leta 1895 je ulico zelo prizadel, zato so morali nekatere hiše podreti, druge pa popraviti. Učinek katastrofalnega potresa se kaže tudi v velikem upadu števila stanovalcev ob popisu leta 1900. V primerjavi z letom 1869 je bil upad 10%, v primerjavi s popisovalnim letom 1890 pa kar 27%. Leta 1910 pa se je število stanovalcev znova povečalo za +3,9% v primerjavi z letom 1869. Tudi na Gosposki ulici srečamo podobno kot na Starem trgu več žensk kot moških.³¹ Moški so v skupini podnajemnikov številčno prevladovali v času prvih štirih obravnavanih popisov prebivalstva. Leta 1910 pa srečamo v okviru gospodinjstev na Gosposki ulici več podnajemnic kot podnajemnikov.

ŠTEVILO STANOVALCEV IZBRANEGA VZORCA (GOSPOSKA ULICA)

LETO	A			B			C			D			Index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	124	171	295	46	20	66	4	62	66	174	253	427	100
1880	132	174	306	64	50	114	6	69	75	202	293	495	115,9
1890	117	211	328	84	57	141	5	54	59	206	322	528	123,6
1900	115	138	253	59	29	88	5	40	45	179	207	386	90,4
1910	76	141	217	85	99	184	1	42	43	162	282	444	103,9

A = število z imetnikom stanovanja sorodstveno povezanih stanovalcev

B = število podnajemnikov

C = število hišnih poslov

D = število vseh stanovalcev vzorčno izbrane ljubljanske ulice

³¹ Leta 1869 in leta 1880 je na Gosposki ulici stanovalo 59,2%, leta 1890 60,9%, leta 1900 53,6% in leta 1910 63,5% stanovalcev ženskega spola.

STRUKTURA STANOVALCEV GOSPOSKE ULICE V ODSOTKIH

Leto	A	B	C	Skupaj
1869	69,2	15,4	15,4	100
1880	61,9	23,0	15,1	100
1890	62,1	26,7	11,2	100
1900	65,6	22,8	11,6	100
1910	48,9	41,4	9,7	100

Struktura stanovalcev Gosposke ulice je bila bolj razgibana kot tista, ki smo jo srečali na Starem trgu. V času prvih štirih popisov prebivalstva se je število stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja gibalo med 60 in 70%, ob zadnjem popisu leta 1910 pa je število teh stanovalcev padlo pod polovico vseh opazovanih stanovalcev. Odstotek podnajemnikov je počasi rasel do leta 1890, leta 1900 je nato nekoliko padel, leta 1910 pa se je izrazilo in strmo povzpел in znašal kar 41,4% vseh stanovalcev. Pri kategoriji hišnih poslov lahko zasledujemo padanje odstotka od leta 1869 do 1910.

③ Cesta Franca Jožefa se je v obravnavanem času z novimi gradnjami kot ulica pravzaprav šele oblikovala. Izgradnja novih stanovanj je vplivala na neprestano večanje števila stanovalcev. Velikonočni potres leta 1895 nove gradnje v primerjavi s starimi stavbami na Starem trgu ali v Gosposki ulici ni tako prizadel. Po potresu so bile namreč potrebne le manjše adaptacije nekaterih hiš.³² Na tej cesti lahko spremljamo skokovito naraščanje prebivalstva. Od leta 1869 do leta 1910 je število stanovalcev naraslo kar za +374,5%. Ženske so v okviru spolne strukture stanovalcev številčno prevladovale nad moškimi.³³ Pogled na priloženo tabelo nam pove, da je bilo število podnajemnic vseskozi nižje od števila podnajemnikov. Za skupino hišnih poslov pa lahko ugotovimo, da je bil to v glavnem ženski poklic. Število žensk v tej skupini je tudi odločilno vplivalo na spolno strukturo stanovalcev te ceste. Leta 1869 srečamo v skupini stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, več moških kot žensk, ob naslednjih popisih prebivalstva pa številčna prevlada žensk v stolpcu A ni bila izrazita.

³² Glej npr. gradbene spise za adaptacijo vile znanega lekarnarja Gabriela Piccolija na Cesti Franca Jožefa 15 - hranjene v ZAL: REG I/fasc.1140, XVI/2.

³³ V popisu prebivalstva leta 1869 srečamo na Cesti Franca Jožefa 54,5%, leta 1880 68,6%, leta 1890 60,7%, leta 1900 63% in leta 1910 62,8% žensk.

ŠTEVILO STANOVALCEV IZBRANEGA VZORCA (FRANCA JOŽEFA CESTA)

LETO	A			B			C			D			Index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	11	8	19	9	4	13	5	18	23	25	30	55	100
1880	32	57	89	11	4	15	6	46	52	49	107	156	283,6
1890	54	55	109	10	4	14	7	51	58	71	110	181	329,1
1900	53	73	126	24	12	36	4	53	57	81	138	219	398,2
1910	77	102	179	15	10	25	5	52	57	97	164	261	474,5

A = število z imetnikom stanovanja sorodstveno povezanih stanovalcev

B = število podnajemnikov

C = število hišnih poslov

D = število vseh stanovalcev vzorčno izbrane ljubljanske ulice

STRUKTURA STANOVALCEV CESTE FRANCA JOŽEFA V ODPSTOKIH

Leto	A	B	C	Skupaj
1869	34,6	23,6	41,8	100
1880	57,1	9,6	33,3	100
1890	60,3	7,7	32,0	100
1900	57,6	16,4	26,0	100
1910	68,6	9,6	21,8	100

Struktura stanovalcev na Cesti Franca Jožefa je bila v primerjavi z ostalimi izbranimi vzorci najbolj zanimiva. Leta 1869 najprej bije v oči podatek, da je bilo število hišnih poslov večje od števila stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja. Tudi podnajemnikov ni bilo malo. Odstotek hišnih poslov je ob naslednjih popisih prebivalstva neprestano počasi upadal, vendar je bil v primerjavi z ostalimi vzorci vseskozi zelo visok. V popisovalnih letih 1880, 1890 in 1910 lahko zasledimo izrazito zmanjšanje odstotkov podnajemnikov. Ta odstotek je bil nekoliko višji ob popotresnem popisu leta 1900. Primerjava deleža podnajemnikov na Cesti Franca Jožefa s preostalimi izbranimi ulicami nam pove, da si je v obravnavanem času na tej cesti poiskalo streho nad glavo precej nižje število podnajemnikov kot drugod.

Nizko število podnajemnikov pa nas ne sme presenečati. Nanj je prav gotovo vplival dokaj visok stanovanjski standard na tej cesti (to velja še za popise prebivalstva v letih 1880, 1890, 1900, 1910). Na tej cesti naletimo namreč na velika stanovanja, med katerimi so bila nekatera zelo razkošna in imenitna ter so od imetnikov zahtevala plačevanje visokih letnih najemnin. Zavoljo tega so si jih lahko privoščili le premožnejši sloji meščanov. Za te sloje se seveda najprej zastavlja vprašanje, če so sploh želeli sprejeti podnajemnike pod svojo streho.

Hkrati pa so se verjetno tudi sami podnajemniki raje odločali za najem sobe ali postelje v drugih mestnih predelih, kjer jih je plačevanje najemnine bistveno bolj blago udarilo po žepu.

4 Hiše na Cesti svetega Petra, ki sem jih vključil v raziskavo, so bile v času prvih treh popisov prebivalstva zelo gosto naseljene. Po potresu je število stanovalcev vzorca, če primerjamo popis leta 1869 in popis prebivalstva iz leta 1910, upadlo približno za petino. Ženske so v okviru spolne strukture številčno prevladovale v času popisov leta 1869, 1880, 1900 in 1910, leta 1890 pa zasledimo minimalno številčno prevlado moških.³⁴ Iz priložene tabele je razvidno večje število žensk v stolpcu A in C, manjše pa v stolpcu B.

ŠTEVILO STANOVALCEV IZBRANEGA VZORCA (SVETEGA PETRA CESTA)

LETO	A			B			C			D			Index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	194	227	421	80	37	117	8	34	42	282	298	580	100
1880	200	236	436	76	62	138	9	33	42	285	331	616	106,2
1890	188	209	397	105	61	166	5	26	31	298	296	594	102,4
1900	161	234	395	82	36	118	3	33	36	246	303	549	94,6
1910	126	189	315	92	45	137	3	21	24	221	255	476	82,1

A = število z imetnikom stanovanja sorodstveno povezanih stanovalcev

B = število podnajemnikov

C = število hišnih poslov

D = število vseh stanovalcev vzorčno izbrane ljubljanske ulice

STRUKTURA STANOVALCEV CESTE SVETEGA PETRA V ODSOTKIH

Leto	A	B	C	Skupaj
1869	72,6	20,2	7,2	100
1880	70,8	22,4	6,8	100
1890	66,9	27,9	5,2	100
1900	72,0	21,5	6,5	100
1910	66,1	28,8	5,1	100

Na Cesti svetega Petra se je število podnajemnikov gibalo med 20 in 30%. Nizki odstotki v koloni C nas opozarjajo, da je bilo pri imetnikih stanovanja zaposlenih zelo malo hišnih poslov.

³⁴ Odstotek žensk na Cesti svetega Petra je bil v posameznih popisovalnih letih naslednji: leta 1869 51,4%, leta 1880 53,7%, leta 1890 49,8%, leta 1900 55,2% in leta 1910 53,6%.

⑤ Od leta 1869 do leta 1880 je število stanovalcev Spodnje Poljanske ceste naraslo za +6,1%, ob naslednjih popisih pa je neprestano upadalo (leta 1910 kar za 39,8% v primerjavi z letom 1869). Število stanovalcev je močno upadlo zlasti po katastrofalnem potresu. Hkrati pa moram opozoriti tudi na stanovalce določenih stavb, ki sem jih zaradi njihovih posebnosti moral izločiti iz vzorca. Pri tem mislim predvsem na deklisko in deško sirotišnico (Lichtenthurn in Marijanišče), ki sta bili zelo gosto poseljeni. Pri obeh sirotišnicah lahko govorimo o pravih prenaseljenih kasarnah. Njuna izločitev je seveda odločilno vplivala tudi na padec števila stanovalcev vzorca. To velja še posebno za zadnje tri popise prebivalstva.

V času prvih štirih popisov so v okviru spolne strukture stanovalcev Spodnje Poljanske ceste številčno prevladovali ženske, ob zadnjem popisu pa moški.³⁵ Na prevlado moških leta 1910 je odločilno vplivalo povečano število podnajemnikov (glej stolpec B).

ŠTEVILO STANOVALCEV IZBRANEGA VZORCA (POLJANSKA CESTA)

LETO	A			B			C			D			Index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	220	229	449	46	51	97	10	30	40	276	310	586	100
1880	240	243	483	50	57	107	7	25	32	297	325	622	106,1
1890	178	228	406	34	47	81	12	12	24	224	287	511	87,2
1900	129	158	287	25	39	64	9	13	22	163	210	373	63,6
1910	133	137	270	41	23	64	7	12	19	181	172	353	60,2

A = število z imetnikom stanovanja sorodstveno povezanih stanovalcev

B = število podnajemnikov

C = število hišnih poslov

D = število vseh stanovalcev vzorčno izbrane ljubljanske ulice

STRUKTURA STANOVALCEV SPODNJE POLJANSKE CESTE V ODSOTOKIH

Leto	A	B	C	Skupaj
1869	76,7	16,5	6,8	100
1880	77,7	17,2	5,1	100
1890	79,5	15,8	4,7	100
1900	77,0	17,1	5,9	100
1910	76,5	18,1	5,4	100

³⁵ Ob popisu leta 1869 je na Sp. Poljanski cesti prebivalo 52,9%, leta 1880 52,2%, leta 1890 56,2%, leta 1900 56,3% in leta 1910 48,7% stanovalk.

Podobno kot na Cesti svetega Petra srečamo tudi tu izredno malo hišnih poslov. Odstotek podnajemnikov se je v letih 1869 - 1910 gibal med 15 in 20%. Na Spodnji Poljanski cesti zasledimo v primerjavi z ostalimi vzorci najvišje odstotke stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja.

d) Primerjava števila v raziskavo zajetih stanovalcev s številom prebivalcev Ljubljane

Opisane ljubljanske ulice so bile različno poseljene. Iz dodane tabele je razvidno skupno število stanovalcev, ki sem jih pri obdelavi popisov prebivalstva zajel v raziskavo (kolona C). Iz kolone A je razvidno, da je število prebivalcev Ljubljane v procesih urbanizacije stalno naraščalo, delež stanovalcev, zajetih v raziskavo pa je ob tem neprestano upadal (kolona D). Ob zadnjih dveh popisih prebivalstva se je s priključitvijo Vodmata (1896) povečal obseg mestne občine ljubljanske. S to inkorporacijo se je povečalo tudi število prebivalcev Ljubljane. Če od števila prebivalcev Ljubljane leta 1900 in 1910 odštejemo prebivalce Vodmata in upoštevamo le število prebivalcev, ki so prebivali na ozemlju mestne občine ljubljanske pred letom 1896 (kolona B), se odstotek v raziskavo zajetih stanovalcev nekoliko poveča (kolona E).

Leto	A	B	C	D	E
1869	22593	-	2506	11,1	-
1880	26284	-	2725	10,4	-
1890	30505	-	2662	8,7	-
1900	36547	33472	2283	6,2	6,8
1910	41727	38637	2235	5,4	5,8

- A = Število prebivalcev Ljubljane po podatkih krajevnih repertorijev za posamezne popise prebivalstva.
- B = Skupno število prebivalcev Ljubljane leta 1900 in 1910, brez prebivalcev Vodmata, ki so ga 6. novembra 1896 priključili mestni občini ljubljanski.
- C = Skupno število prebivalcev, zajetih v obdelavo statističnega pramateriala za vzorčno izbrane ljubljanske ulice.
- D = Odstotek prebivalcev, ki sem ga glede na podatke v stolpcu A zajel v obdelavo statističnega gradiva popisov prebivalstva izbranih ljubljanskih ulic.
- E = Odstotek v statistično obdelavo zajetih prebivalcev za leti 1900 in 1910, če od mestne občine ljubljanske odštejemo prebivalce leta 1896 inkorporiranega Vodmata.

IZVOR STANOVALCEV IZBRANIH LJUBLJANSKIH ULIC Z VIDIKA STANOVANJSKEGA RAZMERJA (1869 - 1910)

METODOLOGIJA IN PROBLEMI RAZISKAVE

V prvem delu raziskave bom skušal podati čimbolj natančne rezultate izvora stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic. Analizo sem opravil s pomočjo podatka o rojstnem kraju, ki ga vsebujejo ohranjene naznanilnice prej omenjenih popisov prebivalstva. Poleg odločitve za vzorčno obdelavo ohranjenega gradiva popisov prebivalstva je v metodološkem pogledu pomembna tudi delitev stanovalcev na tri kategorije. Takšno delitev narekuje značilna sestava gospodinjev, pogojenost z bivanjskim razmerjem. Zato sem v raziskavi ločeno opazoval izvor A) imetnikov stanovanja (brez sorodstva), B) podnajemnikov¹ in C) hišnih poslov.

Analiza podatkov o rojstnem kraju je potekala tako, da sem stanovalce posameznih kategorij glede na rojstni kraj najprej razvrstil po sodnih okrajih posameznih dežel slovenskega etničnega ozemlja, to je Kranjske,² slovenske Štajerske,³ slovenske Koroške⁴ in Primorske, ki je združevala Goriško in Gradiško, Trst ter sodni okraj Podgrad v Istri.⁵ V preglednih tabelah sem najprej predstavil rezultate, dobljene za posamezne dežele slovenskega etničnega ozemlja in druge dežele in države, nato pa tudi podrobnejše rezultate, ki sem jih dobil s razvrstitvijo posameznih kategorij stanovalcev glede na njihov rojstni kraj. Pri tem sem ločeval sodne okraje slovenskega etničnega ozemlja, dežele preostalega dela avstrijske monarhije in druge države. Podatki za preostali del Avstro-Ogrske in druge države so zajeti v sklop "druge dežele in države"⁶. Če

¹ Za podnajemnike velja, da so bili v večini primerov samski. Če pa sem v virih našel na podnajemniško družino, sem upošteval samo rojstni kraj družinskega poglavarja, t.j. moža, v nekaterih primerih pa vdove ali vdovca. Posebnost so predstavljali še primeri poročene, neporočene ali sodno ločene ženske z zakonskimi in nezakonskimi otroki.

² Kranjska je bila v obravnavanem času razdeljena na 32 sodnih okrajev: Postojna, Ilirska Bistrica, Senožeče, Vipava, Kočevje, Velike Lašče, Ribnica, Krško, Kostanjevica, Mokronog, Radeče, Škofja Loka, Kranj, Trzin, Ljubljana - okolica, Vrhnika, Litija, Višnja gora, Idrija, Lož, Logatec, Cerknica, Kranjska gora, Radovljica, Novo mesto, Žužemberk, Trebnje, Brdo, Kamnik, Metlika, Črnomelj in mesto Ljubljana.

³ Na slovenskem Štajerskem je bilo 20 sodnih okrajev: Celje, Vransko, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah, Gornji grad, Laško, Ljutomer, Gornja Radgona, Lenart, Maribor, Slovenska Bistrica, Ormož, Ptuj, Rogatec, Kozje, Sevnica, Brežice, Radlje, Šoštanj in Slovenj Gradec. Seveda sem v okviru analize upošteval samo sodne okraje, ki so se pojavljali. Enako velja tudi za sodne okraje na slovenskem Koroškem in Primorskem.

⁴ Slovenska Koroška je bila razdeljena na 10 sodnih okrajev: Šmohor, Borovlje, Celovec, Rožek, Beljak, Pliberk, Dobrla vas, Železna Kapla, Velikovec in Šentpavel.

⁵ Primorska je bila razdeljena na 13 sodnih okrajev: Trst, Kanal, Gorica, Ajdovščina, Komen, Sežana, Bovec, Kobarid, Cerklje, Tolmin, Koper, Piran in Podgrad v Istri.

⁶ V sklopu "druge dežele in države" gre za naslednje dežele in države: nemška Koroška, nemška Štajerska, Tirolska, Predarlška, Spodnja Avstrija, Zgornja Avstrija, Češka, Moravska, Šlezija,

podatka o rojstnem kraju ni bilo, sem ga vpisal v rubriko "brez navedbe rojstnega kraja". Izvor stanovalcev sem kronološko spremljal. Upošteval sem desetletne razmike, hkrati pa sem opazovane stanovalce delil tudi po spolu.

Obdelava podatkov o rojstnem kraju seveda ni potekala brez zapletov in težav. Naznanilnice popisov prebivalstva so v nekaterih primerih izpolnjevali posebni popisovalci po hišah (najpogosteje ob popisu 1869 in 1880), zelo pogosto pa kar sami imetniki stanovanja (predvsem ob popisih leta 1890, 1900 in 1910). Na to opozarja tako raznovrstnost pisanja gotice in latinice kot tudi raznobarvne vrste črnila. Zanimive so tudi naznanilnice, ki so izpolnjene v različnih jezikih. V popisovalnih letih 1869 in 1880 niso tako redki primeri, ko so izpolnjevalci naznanilnice navedli samo rojstni kraj. Od popisa leta 1890 dalje pa so od izpolnjevalcev naznanilnic zahtevali, naj navedejo rojstni kraj, politični okraj in deželo, zato je podatke zadnjih treh popisov pred prvo svetovno vojno nekoliko lažje obdelati. Seveda tudi pri teh vpisih ne gre brez zapletov, saj nekateri izpolnjevalci vprašanja o rojstnem kraju niso dobro razumeli oziroma se niso držali navodil. Zaradi metodologije obdelave podatkov pridemo tako kar nekajkrat v nerodno situacijo, v kateri se moramo odločiti po lastni presoji, v kateri sodni okraj bomo glede na kraj rojstva uvrstili stanovalca, katerega izvor opazujemo.

Zanimiv fenomen so predstavljale npr. Moravče, ki so spadale v dva politična okraja - v politični okraj Kamnik in v politični okraj Litija. Hkrati so bile Moravče razdeljene med dva sodna okraja - med sodni okraj Brdo in sodni okraj Litija. Vso previdnost pri razvrščanju v sodne okraje nam zato narekujejo naslednji primeri:

1. Pozorni moramo biti pri vpisu vasi v okolici Moravč, kjer je vpisovalec namesto političnega oziroma sodnega okraja navedel samo občino Moravče.
2. Če je vpisovalec navedel politični okraj Kamnik oz. Litija, nam uvrstitev Moravč in okoliških vasi v sodni okraj Brdo ali Litija ne sme delati nobenih težav.
3. Na najtežji problem pa naletimo v primeru, ko je izpolnjevalec naznanilnice navedel kot rojstni kraj samo Moravče. V tem primeru nam praktično ne preostane drugega, kot da se sami odločimo, v kateri sodni okraj bomo glede na kraj rojstva uvrstili stanovalca oziroma stanovalko. Na srečo so takšni primeri zelo redki.⁷

Galicija, Bukovina, Istra, Dalmacija, Hrvatska, Bosna in Hercegovina, Srbija, Ogrska, Nemčija, Italija ter druge države.

⁷ O Moravčah in okoliških vaseh se lahko prepričate v 1. Vollständiges ORTSCHAFTEN - VERZEICHNISS der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. December 1880 (Wien, 1882) str. 140, 141, 149. 2. Gemeindelexikon von Krain (Wien, 1905) str. 92, 152. ali pa v 3. Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910. (Wien, 1915) str. 141, 149. Ti trije priročniki so mi bili tudi v veliko pomoč pri verifikaciji navedb rojstnih krajev in pri razvrščanju le-teh v sodne okraje dežel slovenskega etničnega ozemlja oziroma v dežele avstrijskega dela monarhije.

Ker opazujemo izvor stanovalcev med leti 1869 in 1910, naj zavoljo natančnosti mimogrede omenim še en problem. Umestna se zdi namreč odločitev, ali bomo v tabelah navajali sodni okraj Stična ali Višnja gora. Sedež sodnega okraja Stična se je namreč leta 1899 preselil v Višnjo goro.⁸ Navedba Stične ali Višnje gore je v našem primeru zaradi časovnega razpona prepuščena lastni odločitvi. Za obdelavo popisov prebivalstva pred letom 1900 pa bi kateremukoli raziskovalcu zavoljo natančnosti raje svetoval Stično.

Na koncu tega kratkega metodološkega uvoda pa mi dovolite, da opozorim še na dva zanimiva fenomena, ki ju lahko mirno uvrstimo med svojevrstne migracije.

- a) Prvi fenomen, ki bi bil vreden zgodovinarjeve pozornosti, so selitve, ki so potekale znotraj mesta. Pri tem mislim na selitve posameznih imetnikov stanovanj iz enega v drugo stanovanje ali pa na selitve podnajemnikov od enega imetnika stanovanja k drugemu. Seveda se pri teh selitvah postavlja veliko zanimivih vprašanj, najzanimivejši odgovor pa je prav gotovo: ali je bila to selitev v boljše ali slabše bivanjske razmere?⁹
- b) Drugi fenomen sodi v svet plemiških navad v tem času. Na Gosposki ulici srečamo namreč več hiš in stanovanj, katerih lastniki so bile razne plemiške rodbine. Zelo zanimiv je bil npr. primer barona Avguština von Wolkenperga (Oblaka), c.kr. nadporočnika in zemljiškega posestnika, lastnika zemljiškega gospostva Puštal pri Škofji Loki (Burgstall bei Lack), ki ga je po očetu Ferdinandu Danijelu podedoval leta 1861. Hkrati je bil vse do potresa 1895, ko so morali hišo podreti, tudi lastnik stanovanja na Gosposki ulici 1 v Ljubljani. Na naznanilnico popisa prebivalstva leta 1869 je baron zapisal za poznavanje plemiških navad sicer drobčen, a pomemben podatek: "V zimskem času stanujemo v Ljubljani, poleti pa na gospostvu Puštal." Gre torej za sezonske selitve, za sezonska bivanja. Iz podatkov popisov tudi izvemo (npr. za Turjačane (Auersperge)), da v času njihove odsotnosti skrbijo za stanovanje hišni oskrbniki oz. hišniki ali pa hišni posli imetnikov stanovanja.¹⁰

⁸ Glej Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder (Wien, 1899), str. 974.

⁹ To misel lahko primerjate npr. z razpravo - Andrej Studen, Nekaj drobtinic o vili v Šubičevi ulici 10 (o njenem nastanku, strukturi in prvih lastnikih); Borec 1, XLII, jan. 1990, str. 144-151. V njej obravnavam nemško meščansko družino Vallentschag in opozarjam na njihovo selitev iz komfortnega stanovanja v Pongratzovi hiši na Dvornem trgu 3 v novozgrajeno meščansko vilo v Šubičevi ulici 10.

¹⁰ Več o tem lahko preberete v razpravi - Andrej Studen, Poskus mikroraziskave dveh ljubljanskih hiš, njihovih stanovanj in stanovalcev v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja. (Sinteza 83,84,85,86,Ljubljana, okt. 1990, str.166-172). Jakob Alešovec pa je o hišnem gospodarju - plemenitašu, s katerim imamo opravka tudi na Gosposki ulici, hudomušno zapisal: "Tega poznajo stranke ali prebivalci hiše večidel le po imenu, ker ga le redkokdaj vidijo....Vežni ključ pri takem gospodarju nima posebne veljave. Ker ima tak plemenitaš razen hiše v mestu navadno še tudi kakšno graščino na kmetih, se preseli po končani gledališčni dobi "na deželo" in se vrne šele jeseni nazaj - zato bi se smel prištevati pticam - selivkam. Če se mu zdeha od dolgega časa,

REZULTATI RAZISKAVE

Najprej bom predstavil rezultate analize, v kateri me je zanimal izvor vseh opazovanih stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic, nato pa še medsebojno primerjavo dobljenih rezultatov, ki zadevajo izvor posameznih kategorij stanovalcev v izbranih vzorcih. V besedilu bom seveda omenil samo nekatere bistvene značilnosti in posebnosti izvora stanovalcev izbranih vzorcev, podrobnejši rezultati analize pa so razvidni iz priloženih tabel in grafikonov.¹¹

Za vse izbrane ljubljanske ulice je bilo značilno, da je bila večina stanovalcev rojenih na Kranjskem. Med izbranimi ulicami so se seveda pojavljale zelo zanimive razlike. Drugo omembe vredno območje, od koder so se priseljevali opazovani stanovalci, so predstavljale druge dežele in države. Dotok iz preostalega slovenskega etničnega ozemlja, t.j. iz slovenske Štajerske, Primorske in še posebno iz slovenske Koroške, pa je bil zelo skromen. Nekaj stanovalcev - v večini primerov gre za aktivne vojake - ni navedlo rojstnega kraja. Pri aktivnih vojakih sta bila na naznanilnicah popisov običajno navedena samo dva podatka: priimek in ime ter čin. Civilni popisi prebivalstva namreč niso smeli zajeti aktivnega vojaštva, za katerega so izvedli posebne vojaške konskripcije.

Rezultati analize izvora vseh opazovanih stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic so podani v posebnih tabelah, ki so priložene. Poleg tega sta k tabelam priložena še dva grafikona, ki nazorno pokažeta razlike med izbranimi vzorci. Prvi grafikon prikazuje vse opazovane stanovalce, ki so bili rojeni na Kranjskem, drugi pa stanovalce, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah.

Najprej si oglejmo rezultate analize za osebe, ki so bile rojene na Kranjskem. Ob pogledu na grafikon najprej bijeta v oči periferna vzorca - Spodnja Poljanska cesta in Cesta svetega Petra. Odstotek na Kranjskem rojenih stanovalcev na Spodnji Poljanski cesti je kar dvakrat presegal 90% (leta 1880 in 1910), hkrati pa ni bil nikoli nižji od 86,7% (1900). Na predmestni Poljanski cesti je bil delež na Kranjskem rojenih oseb v vsem obravnavanem času najvišji v primerjavi z ostalimi izbranimi vzorci. Nekoliko nižji so bili ti odstotki na Cesti svetega Petra. Odstotki teh stanovalcev so se v času prvih štirih popisov gibali med 80 in 85%, leta 1910 pa je ta odstotek padel na 76,5%. Za vzorec Spodnje Poljanske ceste je bilo tudi značilno, da se je odstotek stanovalcev, ki so bili po izvoru Kranjci, ob

prebira zapisnik najemnikov hiše, pa si imen navadno ne zapomni; zato prepušča skrb zanje rajši hišniku, katerega prebivalci bolj spoštujejo kakor njega." (Jakob Alešovec, Ljubljanske slike. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom, Ljubljana 1911, str.3).

¹¹ V raziskavi sem uporabil podatke o rojstnem kraju, ki so zapisani na naznanilnicah naslednjih popisov prebivalstva - ZAL: PP, Stari trg 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910; PP, Gosposka ulica 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910; PP, Franca Jožefa cesta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910; PP, Svetega Petra cesta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 in PP, Poljanska cesta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910.

zadnjem popisu prebivalstva v primerjavi z ostalimi vzorci, kjer je ta odstotek padel, povečal in povzpel.

Iz grafikona je nadalje razvidno, da so odstotki na Kranjskem rojenih stanovalcev, ki so v obravnavanem obdobju stanovali na Starem trgu, v primerjavi z ostalimi vzorci dosegali srednje vrednosti in se gibali v mejah med 73 in 80%. Bolj razgibana sta bila preostala dva izbrana vzorca. V času prvih štirih popisov prebivalstva so na Gosposki ulici ti odstotki nihali med 69 in 74%, ob popisu prebivalstva leta 1910 pa je ta odstotek izrazito padel in znašal le še 59,4%. Za prebivalce Ceste Franca Jožefa lahko ugotovljamo strmo padanje odstotka na Kranjskem rojenih stanovalcev od leta 1869 (75%) do leta 1890 (57,3%), leta 1900 se je ta odstotek nekoliko povečal, ob popisu prebivalstva leta 1910 pa je nato ponovno padel na 60,1%.

Drugo pomembno področje priseljevanja v Ljubljano so predstavljale druge dežele in države. Na Cesti Franca Jožefa lahko od leta 1869 (8,3%) do leta 1890 (30%) spremljamo strmo naraščanje deleža stanovalcev, ki so izvirali iz drugih dežel in držav. Temu strmemu vzponu je v popotresnem času sledil upad in leta 1910 srečamo le še 21,05% stanovalcev, ki so bili rojeni izven slovenskega etničnega ozemlja.

Za Gosposko ulico velja, da je odstotek stanovalcev, rojenih v drugih deželah in državah od leta 1869 (19,1%) postopoma padal do leta 1900 (13,05%), leta 1910 pa se je dvignil, in sicer na 21,85% (primerjaj s Kranjsko!). Za Stari trg lahko ponovno zapišem, da so odstotki stanovalcev, ki so bili rojeni izven slovenskega etničnega ozemlja, v primerjavi z ostalimi vzorci dosegali srednje vrednosti. Za Stari trg je tudi značilno, da je ta odstotek neprestano padal (iz 16,9% leta 1869 na 9,8% leta 1910). Delež stanovalcev, ki so se priselili v Ljubljano iz drugih dežel in držav, je bil nekoliko nižji na Cesti svetega Petra, najnižji delež teh stanovalcev pa lahko ugotovljamo na predmestni Spodnji Poljanski cesti.

Mnogo bolj skromno je bilo priseljevanje opazovanih stanovalcev na izbrane ljubljanske ulice iz preostalega slovenskega etničnega ozemlja. Ta ugotovitev velja še posebno za stanovalce, ki so bili rojeni na ozemlju slovenske Koroške. Rezultati izvedene analize za Stari trg, Gosposko ulico, Cesto Franca Jožefa in Cesto svetega Petra pa pokažejo, da se je ob zadnjem obravnavanem popisu prebivalstva leta 1910 nekoliko povečal dotok priseljencev z ozemlja slovenske Štajerske.

Zelo zanimivo je nenazadnje tudi medsebojno primerjanje mobilnosti moških in žensk v geografskem prostoru. Za stanovalce Starega trga je bilo glede na njihov izvor značilno, da so bile ženske v vseh popisovalnih letih mnogo manj mobilne kot moški. Velika večina stanovalk Starega trga je bila namreč rojena na Kranjskem. Za stanovalke Gosposke ulice lahko zapišem, da so bile manj

mobilne kot moški v vseh popisovalnih letih. Izjemo predstavlja le popisovalno leto 1890, v katerem razlike med mobilnostjo stanovalcev in stanovalk niso bile tako izrazite. Razlike v mobilnosti med spoloma so bile na Gosposki ulici največje za časa popotresnih popisov prebivalstva.

Najbolj zanimive pa so bile primerjave mobilnosti moških in žensk na Cesti Franca Jožefa. Rezultati analize pokažejo, da so bile stanovalke v času popisa leta 1869 bolj mobilne kot stanovalci, v naslednjih popisovalnih letih pa so bili moški mnogo bolj mobilni kot ženske (glej Kranjsko). Odstotek moških, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah, je v vseh popisovalnih letih presegal odstotek žensk. Priloženi grafikon nazorno prikazuje tudi zanimive razlike med stanovalci in stanovalkami, ki so bili rojeni na ozemlju slovenske Štajerske.

Če si ogledamo še rezultate analize predmestnih vzorcev, lahko zapišemo, da so bile stanovalke obeh opazovanih miljejev manj mobilne kot stanovalci. Na obratno podobo ob popisu prebivalstva leta 1900 izjemoma naletimo na Spodnji Poljanski cesti.

Oglejmo si še medsebojno primerjavo izvora posameznih kategorij stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic - primerjavo razlik glede izvora imetnikov stanovanja, podnajemnikov in hišnih poslov. Tudi za opazovanje teh razlik med izbranimi miljeji Ljubljane se zdi najbolj primerna grafična predstavitev dobljenih rezultatov. Izdelal sem štiri grafikone. Prvi v odstotkih prikazuje imetnike stanovanja, ki so bili rojeni na Kranjskem, drugi pa imetnike stanovanja, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah. Za opazovanje razlik v izvoru podnajemnikov in hišnih poslov, ki so se pojavljale med izbranimi miljeji, sem izdelal grafikona, v katerih sem primerjal samo rezultate, dobljene za Kranjsko.

Analiza pokaže, da se je velika večina imetnikov stanovanja na Spodnji Poljanski cesti rodila na Kranjskem (največ 93,2% leta 1880), zelo malo pa je bilo imetnikov stanovanja, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah (največ 8,3% leta 1869). Nekoliko nižji, a še vedno visoki, so bili tudi odstotki na Kranjskem rojenih imetnikov stanovanja, ki jih v obravnavanem času srečamo na Cesti svetega Petra. Odstotek je od leta 1869 (77,7%) do leta 1910 neprestano počasi naraščal (85,3%). Za imetnike stanovanja, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah, pa lahko ugotovljamo nekoliko višja odstotka le ob popisu prebivalstva leta 1869 (16,9%) in leta 1880 (13,6%).

Delež imetnikov stanovanja na Starem trgu, ki so v naznanilnicah popisov prebivalstva navedli rojstni kraj na Kranjskem, je od leta 1869 (69,6%) naraščal. Tako je bilo vse do leta 1900 (78%), odstotek se je nekoliko zmanjšal le ob popisu leta 1910 (74,9%). Odstotek imetnikov stanovanja, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah, je od leta 1869 (22,1%) do leta 1910 neprestano padal (11,95%). Če primerjamo rezultate, dobljene za imetnike stanovanja, z

rezultati vseh opazovanih stanovalcev, ki so v obravnavanem času prebivali na Starem trgu, lahko zapišem, da so tudi odstotki imetnikov stanovanja podobno kot odstotki vseh opazovanih stanovalcev dosegali srednje vrednosti v primerjavi z ostalimi izbranimi vzorci.

Na Gosposki ulici so bili odstotki imetnikov stanovanja, ki so bili rojeni na Kranjskem, v primerjavi s Starim trgom nekoliko nižji. Od leta 1869 (65,5%) lahko zasledujemo trend počasnega naraščanja teh odstotkov vse do leta 1910 (71,6%). Obraten trend pa lahko spremljamo pri imetnikih stanovanja, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah (25,3% leta 1869 in 25,8% leta 1880, pa samo še 14,9% leta 1910).

Zanimiva pa je bila podoba izvora imetnikov stanovanja na Cesti Franca Jožefa. Ne smemo seveda pozabiti, da so tu skozi ves obravnavani čas gradili nove stanovanjske hiše, s tem pa se je neprestano večalo tudi število stanovanj in njihovih imetnikov.¹² Če na hitro pogledamo oba priložena grafikona, dobimo vtis, da opazujemo nekakšno zrcalno podobo. Dobljeni rezultati so res zanimivi. Leta 1880 je bil odstotek imetnikov stanovanja, ki so bili rojeni na Kranjskem (40,7%) nižji od odstotka imetnikov, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah (50%). Ob naslednjih popisih prebivalstva lahko spremljamo naraščanje odstotka na Kranjskem rojenih imetnikov stanovanja (59,7% leta 1910) in vzporedno s tem vzpenjanjem izrazito padanje odstotka imetnikov stanovanja, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah (26,3% leta 1910).

Grafikon, ki nam v odstotkih prikazuje podnajemnike, ki so izvirali iz dežele Kranjske, je tudi zelo zanimiv. Za Stari trg lahko ponovno ugotavljamo srednje vrednosti v primerjavi z ostalimi vzorci. Odstotek na Kranjskem rojenih podnajemnikov je bil najvišji leta 1890 (81,7%), najnižji pa leta 1910 (68,7%). Nekoliko nižji kot na Starem trgu so bili ti odstotki na Gosposki ulici. Odstotek letih je od leta 1869 (61,3%) do leta 1890 (74,8%) naraščal, v času popotresnih popisov prebivalstva je nato globoko padel in leta 1910 znašal samo še 53,15%.

Zanimivi so tudi rezultati, ki sem jih dobil pri analizi izvora stanovalcev predmestnih vzorcev. Na Cesti svetega Petra so se odstotki na Kranjskem rojenih podnajemnikov v času prvih štirih popisov prebivalstva gibali med 80 in 85%, leta 1910 pa se je ta odstotek znižal na 70,9%. Najvišje odstotke lahko

¹² Leta 1869 so bila na Cesti Franca Jožefa samo 4 stanovanja, leta 1910 pa jih srečamo že 57. Zelo zanimiva je primerjava izvora imetnikov in imetnic stanovanj na tej cesti (glej grafikon in tabelo). Leta 1880 je bilo na Kranjskem rojenih več imetnic kot imetnikov stanovanja. Ob naslednjih treh popisih je nato odstotek imetnic, rojenih na Kranjskem stalno naraščal, upadal pa je odstotek imetnic, rojenih v drugih deželah in državah. Pri imetnikih je odstotek rojenih v drugih deželah in državah od leta 1880 do 1910 stalno upadal, medtem ko je odstotek rojenih na Kranjskem v tem času naraščal vse do leta 1910, vendar ne tako izrazito kot pri imetnicah stanovanja.

ponovno ugotavljamo za Poljansko cesto, kjer so se odstotki gibali okrog 90%. Odstotek je bil najvišji leta 1880 (94,3%), najnižji pa leta 1900 (88,3%).

Na Cesti Franca Jožefa je imelo v najemu sobo ali posteljo izredno malo podnajemnikov. Grafikon pokaže izrazit in globok upad odstotka podnajemnikov, rojenih na Kranjskem, od leta 1869 (77,8%) do leta 1890 (komaj 14,3%); leta 1900 je sledil nagel porast tega odstotka (56,8%), ob popisu prebivalstva leta 1910 pa lahko ponovno ugotavljamo upad tega odstotka, ki je tokrat znašal le 30% vseh opazovanih podnajemnikov na Cesti Franca Jožefa.

Rojstni kraj na območju Kranjske je v naznanilnicah popisov prebivalstva naveden tudi pri večini hišnih poslov. Za predmestno Poljansko cesto je bilo značilno, da je delež na Kranjskem rojenih hišnih poslov ves obravnavani čas presegal 90%, leta 1910 pa so bili na Kranjskem rojeni vsi hišni posli na tej cesti. Zelo visoke odstotke ugotavljamo ob prvih štirih obravnavanih popisih prebivalstva tudi za hišne posle, ki so bili v času popisov zaposleni pri imetnikih stanovanja na Cesti svetega Petra (nad 88%). Ob popisu prebivalstva leta 1910 pa je ta odstotek izrazito upadel (70,8%).

Za Stari trg je bilo značilno, da se je delež na Kranjskem rojenih hišnih poslov v času prvih štirih popisov prebivalstva gibal med 86 in 91%, ob zadnjem obravnavanem popisu leta 1910 pa je padel na 80,6%. Pri hišnih poslih, ki so bili zaposleni pri imetnikih stanovanja na Gosposki ulici in so bili rojeni na Kranjskem, lahko od leta 1869 (89,4%) do leta 1910 sledimo trend upadanja tega odstotka (63,6%). Na Cesti Franca Jožefa je bil odstotek na Kranjskem rojenih hišnih poslov najvišji ob popisu prebivalstva leta 1880 (84,6%), v preostalih popisovalnih letih pa se je gibal med 71 in 77%.

SKLEP

Ljubljana je bila v drugi polovici prejšnjega stoletja izrazito provincialno mesto, ki ga je po katastrofalnem potresu leta 1895 dopisnik nemškega časnika Frankfurter Zeitung und Handelsblatt dr. Heinrich Kanner slikovito označil z besedami "malo mesto, velika vas, oboje skupaj."¹³ V tem času je tudi Ljubljano tako kot mnoga druga središča monarhije zajel proces urbanizacije in industrializacije. Navkljub ugodni prometni legi, dotoku kapitala in nastajanju novih industrijskih obratov pa je bila Ljubljana pred prvo svetovno vojno med vsemi večjimi slovenskimi mesti najmanj industrijska¹⁴ in obrt se je še vedno enakovredno kosala z industrijo. Vse do prve svetovne vojne ni bila

¹³ Frankfurter Zeitung und Handelsblatt, št. 126, 7. maj 1895, dr. Heinrich Kanner, Eine "gestützte" Stadt. Glej tudi Leopold Stanek, Potres v Ljubljani I. 1895, Kronika slovenskih mest II, št. 1, 1935, str. 30.

¹⁴ Vasilij Melik, Nekatere strani razvoja Ljubljane 1848- 1941, v: Zgodovina Ljubljane, Kronika, Ljubljana 1984, str. 201.

pomembnejši poslovno-prometni in gospodarski center in je bila razmeroma malo zanimiva za avstrijski (habsburški) poslovni svet. Stara, pretežno obrtniško-trgovska struktura je bila značilna predvsem za ožje mesto, industrijski obrati pa so se naselili v predmestja. Deželno stolno mesto Ljubljana je bilo največje središče na Kranjskem in njeno glavno mesto. Ker je bila upravno središče dežele, je bila tudi mesto uradništva, pomemben šolski in kulturni center, poleg tega pa tudi vojaško mesto, saj so v njej prebivali številni vojaki.

V Ljubljano so se, kot nam pokaže analiza izvora stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic, priseljevali predvsem priseljenci s Kranjskega. Proces doseljevanja iz različnih sodnih okrajev Kranjske je bil zelo dinamičen (glej priložene tabele). Med vzorci so se glede na intenzivnost doseljevanja pojavljale izrazite in hkrati tudi zelo zanimive razlike.

Prebivalci, ki so izvirali iz različnih sodnih okrajev Kranjske, so se najbolj intenzivno doseljevali v ljubljanska predmestja (velika večina na Spodnjo Poljansko cesto in nekoliko manj na Cesto svetega Petra), nato v predel starega mestnega jedra (Stari trg, Gosposka ulica), najmanj pa se jih je doselilo na Cesto Franca Jožefa v novem predelu mesta. Obratnosorazmerno intenzivnost doseljevanja pa lahko ugotovljamo za stanovalce, ki so bili rojeni v drugih deželah in državah. Doseljevanje s preostalega slovenskega etničnega ozemlja, še posebno s slovenske Koroške, je bilo zelo šibko.

V rubriko "rojstni kraj" so bili na naznanilnicah popisov prebivalstva najpogosteje vpisani mesto Ljubljana in kraji, strnjeni v najožjem doselitvenem pasu okoli Ljubljane, ki so spadali v sodni okraj Ljubljana-okolica.¹⁵ Poleg Ljubljane (mesta)

¹⁵ a) Število rojenih v Ljubljani, t.j. domačinov, je bilo pri posameznih kategorijah stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic naslednje:

IMETNIKI STANOVANJA

STARI TRG: leta 1869 - 45, leta 1880 - 39, leta 1890 - 37, leta 1900 - 50 in leta 1910 - 40;

GOSPOSKA ULICA: leta 1869 - 26, leta 1880 - 30, leta 1890 - 21, leta 1900 - 15 in leta 1910 - 16;

FRANCA JOŽEFA CESTA: leta 1880 - 6, leta 1890 - 11, leta 1900 - 13 in kar 21 leta 1910. Pri t.i. domačinih torej naletimo na trend naraščanja, na težnje po selitvi v stanovanja v novejšem in modernejšem delu mesta.

SVETEGA PETRA CESTA: leta 1869 - 18, leta 1880 - 25, leta 1890 - 31, leta 1900 - 33 in leta 1910 - 25;

SPODNJA POLJANSKA CESTA: leta 1869 - 32 ali 29,6%, leta 1880 - 30 ali 25,4%, leta 1890 - 23 ali 23,5%, leta 1900 - 29 ali 34,1% in leta 1910 - 26 ali 39,4% vseh imetnikov stanovanja.

PODNAJEMNIKI

STARI TRG: leta 1869 - 26, leta 1880 - 35, leta 1890 - 20, leta 1900 - 23 in samo 9 leta 1910.

GOSPOSKA ULICA: leta 1869, 1880 in 1890 - 16, leta 1900 - 4 in leta 1910 - 11;

FRANCA JOŽEFA CESTA: 6 leta 1900;

SVETEGA PETRA CESTA: leta 1869 - 11, leta 1880 - 16, leta 1890 - 12, leta 1900 - 6 in leta 1910 - 8;

SPODNJA POLJANSKA CESTA: leta 1869 - 23, leta 1880 - 20, leta 1890 - 19, leta 1900 - 7 in leta 1910 - 18.

in sodnega okraja Ljubljana-okolica so pri opazovanju doselitvenih tokov v Ljubljano omembe vredni še nekateri sodni okraji - npr. Kamnik, Brdo, Kranj, Radovljica, Škofja Loka, Vrhnika, Litija, Višnja gora, Novo mesto...¹⁶ Znotraj

HIŠNI POSLI

STARI TRG: leta 1869 - 11 in leta 1900 - 5;

GOSPOSKA ULICA: leta 1869 - 6; FRANCA JOŽEFA CESTA: leta 1880 - 4;

SPODNJA POLJANSKA CESTA: leta 1869 in 1880 - 4.

V Ljubljani je bilo torej rojenih izredno malo hišnih poslov.

b) Število rojenih v sodnem okraju Ljubljana-okolica:

IMETNIKI STANOVANJA

STARI TRG: leta 1869 - 20, leta 1880 - 19, leta 1890 - 16, leta 1900 - 21 in leta 1910 - 16;

GOSPOSKA ULICA: največ sedem leta 1890, po štirje pa leta 1869 in 1910;

Priseljevanje imetnikov stanovanja kot tudi podnajemnikov na Cesto FRANCA JOŽEFA iz raznih sodnih okrajev in dežel je bilo sicer zelo razpršeno, vendar sila redko naletimo na več kot tri osebe, rojene v istem sodnem okraju, deželi ali drugod.

SVETEGA PETRA CESTA: leta 1869 - 16, leta 1880 - 24, leta 1890 - 23, leta 1900 - 18 in leta 1910 - 8;

SPODNJA POLJANSKA CESTA: izredno veliko imetnikov stanovanja se je v ta predel mesta priselilo iz vasi v neposredni okolici (npr. Štepanja vas, Bizovik, Sostro ipd.) - leta 1880 kar 41 ali 34,7% vseh imetnikov stanovanja, leta 1869 pa 22, leta 1890 - 23, leta 1900 - 16 in leta 1910 - 14.

PODNAJEMNIKI

STARI TRG: leta 1869 - 24, leta 1880 - 18, leta 1890 - 16, leta 1900 - 14 in leta 1910 - 15;

GOSPOSKA ULICA: leta 1869 - 7, leta 1880 - 12, leta 1890 in 1910 - 11 in samo pet leta 1900;

SVETEGA PETRA CESTA: leta 1869 - 15, leta 1880 - 20, leta 1890 - 30, leta 1900 - 16 in leta 1910 - 13;

SPODNJA POLJANSKA CESTA: leta 1869 - 15, leta 1880 - 25, leta 1890 - 19, leta 1900 - 18 in leta 1910 - 12. Odstotek podnajemnikov, rojenih v Ljubljani-mestu in v njeni neposredni okolici, je bil najvišji leta 1869 (61,3% vseh podnajemnikov), v naslednjih popisovalnih letih pa je nekoliko upadel, vendar je še vedno predstavljal več kot polovico vseh podnajemnikov na Spodnji Poljanski cesti.

HIŠNI POSLI

STARI TRG: leta 1869 - 15, leta 1880 - 6, leta 1890 - 10, leta 1900 in 1910 pa 6;

GOSPOSKA ULICA: leta 1869 - 6, leta 1880, 1890 in 1900 - 7 in leta 1910 - 6;

FRANCA JOŽEFA CESTA: leta 1869 - 3, leta 1880 in 1890 - 5, leta 1900 - 7 in leta 1910 - 6;

SVETEGA PETRA CESTA: leta 1869 in 1880 - 12 ter 5 leta 1890;

SPODNJA POLJANSKA CESTA: leta 1869 - 10, leta 1880 - 6, leta 1890 - 7 in leta 1900 in 1910 pet oseb.

¹⁶ Omenil bom le tiste sodne okraje, dežele ali države, od koder je izviralo več kot pet tam rojenih oseb:

IMETNIKI STANOVANJA

STARI TRG - leta 1869: Nemčija 9; leta 1880: Brdo, Kranj 7 ter Novo mesto in Trebnje 6; leta 1890: Novo mesto 10, Spodnja Avstrija 7, Velike Lašče in Ogrska 6; leta 1900: Kamnik 7, Kranj, Višnja gora 6, in leta 1910: Ribnica, nemška Štajerska 7 ter Kranj 6 oseb.

GOSPOSKA ULICA - leta 1880: Kamnik 7, Češka 6; leta 1890: Kranj, Kamnik 7 in Radovljica 6; leta 1900: Kamnik 6, in leta 1910: Kamnik 9 oseb.

SVETEGA PETRA CESTA - leta 1869: Kranj 10, Kamnik 8, Brdo in nemška Štajerska 6; leta 1880: Kamnik 9, Kranj in Radovljica 6; leta 1890: Kamnik 8, Brdo in Kranj 6; leta 1900: Kamnik 8 in Vrhnika 6, ter leta 1910: Kranj 7 ter Brdo in Kamnik 8 oseb.

SPODNJA POLJANSKA CESTA - leta 1869: Kranj 6; leta 1880 in 1890: Brdo in Kranj 6, ter leta 1900: Kranj 6 oseb.

dežele Kranjske je bilo doseljevanje najbolj intenzivno z ozemlja Gorenjske, nekoliko šibkejši so bili doselitveni tokovi z Dolenjske, najšibkejši pa z Notranjske.

Razdobje pred prvo svetovno vojno je bilo v slovenskem prostoru kot celoti čas razmeroma velikih migracijskih gibanj.¹⁷ V Ljubljano, ki jo je v tem času, kot že omenjeno, zajel proces postopne industrializacije in urbanizacije, se priseljujejo predvsem priseljenci s Kranjske in mnogo manj iz drugih slovenskih dežel. Za prebivalce slovenske Štajerske so bila, vsaj tako menim, mnogo bolj privlačna mesta za doselitev Maribor, Celje in deželno središče Gradec. Za prebivalce slovenske Koroške je bil bližji Celovec ali pa Beljak, medtem ko je prebivalce Primorske privabljal predvsem Trst. Pri notranjih migracijah v pomembnejša

PODNAJEMNIKI

STARI TRG - leta 1869: Kranj 8, Radovljica 7; leta 1880: Kamnik 10, Kranj, Škofja Loka in Trst 6; leta 1890: Brdo, Kamnik 11, Litija 10, Vrhnika 9, Radovljica 8; leta 1900: Kranj 10 ter 7 aktivnih vojakov brez navedbe roj. kraja, in leta 1910: Litija 8, Radovljica, Vrhnika, Logatec in Hrvatska 6 oseb.

GOSPOSKA ULICA - leta 1880: Radovljica 9, Trst 7; leta 1890: Logatec 9, Radovljica 7 in Kamnik 6; leta 1900: Kamnik 6, in leta 1910: Kranj 11, Hrvatska 10, Spodnja Avstrija in Češka 7 ter Istra 6 oseb.

SVETEGA PETRA CESTA - leta 1869: Kranj 7, Litija, Vrhnika in Radovljica 6; leta 1880: Kranj 12, Kamnik 9 ter Tržič in Radovljica 6; leta 1890: Kranj 10, Kamnik 9, Litija 8, Ribnica 7 in Brdo 6; leta 1900: Kamnik in Brdo 6, in leta 1910: Kamnik 11, Idrija 7 in Kranj 6 oseb.

SPODNJA POLJANSKA CESTA - leta 1880: Kranj 9 in Kamnik 8 oseb.

HIŠNI POSLI

STARI TRG - leta 1869: Brdo 8, Novo mesto 7 in Radovljica 6; leta 1880: Brdo 9 in Kranj 8; leta 1890: Kamnik 10, in leta 1900: Kamnik 8, Brdo 7 in Kranj 6 oseb.

GOSPOSKA ULICA - leta 1869: Brdo 9, Kranj 6; leta 1880: Brdo in Kranj 6; leta 1890: Kranj 7 oseb.

FRANCA JOŽEFA CESTA - leta 1890: Kamnik 8, ter leta 1910: Kranj 7 in Kamnik 6 oseb.

SVETEGA PETRA CESTA - leta 1869: Brdo 6, in leta 1880: Kamnik 6 oseb.

¹⁷ Raziskava izvora stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic v letih 1869-1910 je seveda specifična in predstavlja samo droben kamenček v širokem mozaiku notranjih migracij na Slovenskem. Nikakor ne gre pozabiti, da so poleg notranjih migracij na Slovenskem potekale tudi zunanje migracije. Desetletja pred prvo svetovno vojno so bila tudi doba velikega izseljevanja. Industrija na naših tleh je bila namreč ob vsej svoji rasti mnogo prešibka, da bi mogla preživeti vse naše ljudi. "Del prebivalstva je še mogel odhajati v mesta v bližnji soseščini, kakor v Zagreb ali na Reko, da ne omenjamo drugih - velikanska večina pa je morala v tujino...Razmeroma šibek razvoj industrije na Slovenskem (v primerjavi z nemškimi ali češkimi avstrijskimi deželami) je tudi vzrok, da imamo v obdobju pred prvo svetovno vojno na Slovenskem razmeroma malo velikih središč." (Vasilij Melik, Rast mestnega prebivalstva na Slovenskem pred prvo svetovno vojno, Ekonomska revija, letnik VII, Ljubljana 1956, str.522. Glej tudi Fran Zwitter: Prebivalstvo na Slovenskem od XVIII. stoletja do današnjih dni, Ljubljana 1936). V obravnavanem času je bil Trst edino velemesto. Ljubljana je poleg Celovca in Gorice štela nad 10000 ljudi že leta 1850. Število njenih prebivalcev je nato vse do prve svetovne vojne vztrajno naraščalo in leta 1910 je dosegla (skupaj z urbaniziranimi okoliškimi naselji) že ok. 50000 prebivalcev. Natančno opazovanje premikov prebivalstva iz podeželja v mesta, to je procesov urbanizacije v soodnosu s postopno industrializacijo, pa pokaže ekonomsko zaostajanje slovenskih dežel. (primerjaj Vasilij Melik, Rast mestnega prebivalstva...)

industrijska središča slovenskega etničnega ozemlja lahko tudi opazimo, da so se vanje doseljevali predvsem prebivalci dežele, v kateri se je to središče nahajalo. Pri tem je potrebno poudariti, da so se najmočnejši doselitveni tokovi stekali v posamezna središča predvsem iz krajev, ki so bili strnjeni v ožjih doselitvenih pasovih okoli teh središč.

Intenzivnejši doselitveni tokovi iz drugih dežel in držav so bili pogojeni s socialno - ekonomskimi razlogi oziroma pogoji. Zavezani so bili predvsem uradniškim, upravnim in vojaškim obveznostim in službam, po drugi strani pa sta jih pogojevala še dva pomembna dejavnika:

- A) notranja struktura različnih poklicnih skupin in
 B) možnost denarnih naložb.

V okviru sklopa A mislim zlasti na primanjkljaj nekaterih poklicnih profilov, kot je npr. pomanjkanje kvalificirane delovne sile, ki jo je razvijajoča se ljubljanska industrija v tem času nujno potrebovala,¹⁸ hkrati pa ne smemo pozabiti na selitve državnih uslužbencev - npr. železničarjev. V sklop B pa spadajo predvsem številne možnosti denarnih naložb (naložb kapitala), ki jih je ponujala takratna Ljubljana - npr. možnosti ustanavljanja novih bank, zavarovalnic, industrijskih oz. obrtnih obratov, odpiranja trgovin ipd.

Priloge:

VSI OPAZOVANI STANOVALCI (STARI TRG)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	161	169	330	158	170	328	154	170	324	137	168	305	107	164	271
%	67,9	82,4	74,7	69,3	85,4	76,8	71,9	87,6	79,4	72,1	87,1	79,6	62,2	83,7	73,7
Sl. Štajerska	9	4	13	6	7	13	9	8	17	7	9	16	24	19	43
%	3,8	2,0	2,9	2,6	3,5	3,1	4,2	4,1	4,2	3,7	4,7	4,2	13,9	9,7	11,7
Sl. Koroška	4	3	7	5	1	6	3	3	6	1	-	1	4	-	4
%	1,7	1,5	1,6	2,2	0,5	1,4	1,4	1,6	1,4	0,5	-	0,3	2,3	-	1,1
Primorska	7	3	10	12	7	19	8	3	11	6	7	13	6	5	11
%	2,9	1,5	2,3	5,3	3,5	4,5	3,8	1,6	2,7	3,2	3,6	3,4	3,5	2,5	2,9
DDD	51	24	75	43	14	57	35	10	45	31	9	40	28	8	36
%	21,5	11,7	16,9	18,9	7,1	13,3	16,4	5,1	11,1	16,3	4,6	10,4	16,3	4,1	9,8
Brez navedbe	5	2	7	4	-	4	5	-	5	8	-	8	3	-	3
%	2,2	0,9	1,6	1,7	-	0,9	2,3	-	1,2	4,2	-	2,1	1,8	-	0,8
SKUPAJ	237	205	442	228	199	427	214	194	408	190	193	383	172	196	368
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

¹⁸ Jasna Fischer v svoji disertaciji ugotavlja, da so v okviru doseljevanja v Ljubljano v večji meri izvirali iz drugih slovenskih dežel in z neslovenskega ozemlja predvsem pripadniki dveh poklicnih skupin: pomočniki in vajenci v trgovini ter kvalificirani delavci (vključno s tiskarji) - glej Jasna Fischer, Čas vesolniga socialnega punta se bliža, Ljubljana 1984, str. 63.

VSI OPAZOVANI STANOVALCI (GOSPOSKA ULICA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	77	77	154	86	108	194	104	110	214	70	64	134	57	117	174
%	69,4	74,0	71,6	61,0	79,4	70,1	74,3	72,4	73,3	61,9	81,0	69,8	45,2	70,1	59,4
Sl. Štajerska	3	5	8	2	8	10	5	15	20	10	8	18	18	21	39
%	2,7	4,8	3,7	1,4	5,9	3,6	3,6	9,9	6,8	8,9	10,1	9,4	14,3	12,6	13,3
Sl. Koroška	-	3	3	4	3	7	2	3	5	1	1	2	1	2	3
%	-	2,9	1,4	2,8	2,2	2,5	1,4	2,0	1,7	0,9	1,3	1,1	0,8	1,1	1,1
Primorska	-	2	2	10	3	13	3	3	6	8	1	9	7	6	13
%	-	1,9	0,9	7,1	2,2	4,7	2,2	1,9	2,1	7,1	1,3	4,7	5,6	3,6	4,4
DDD	27	14	41	36	14	50	24	21	45	20	5	25	43	21	64
%	24,3	13,5	19,1	25,6	10,3	18,0	17,1	13,8	15,4	17,7	6,3	13,0	34,1	12,6	21,8
Brez navedbe	4	3	7	3	-	3	2	-	2	4	-	4	-	-	-
%	3,6	2,9	3,3	2,1	-	1,1	1,4	-	0,7	3,5	-	2,1	-	-	-
SKUPAJ	111	104	215	141	136	277	140	152	292	113	79	192	126	167	293
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

VSI OPAZOVANI STANOVALCI (FRANCA JOŽEFA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	14	13	27	15	46	61	20	43	63	32	55	87	28	52	80
%	82,3	68,4	75,0	40,5	76,7	62,9	44,5	66,2	57,3	54,2	73,3	64,9	46,7	71,3	60,1
Sl. Štajerska	1	4	5	2	2	4	2	8	10	7	5	12	11	9	20
%	5,9	21,1	13,9	5,4	3,3	4,1	4,4	12,3	9,1	11,9	6,7	9,0	18,3	12,3	15,1
Sl. Koroška	-	-	-	2	1	3	1	1	2	-	2	2	1	-	1
%	-	-	-	5,4	1,7	3,1	2,2	1,5	1,8	-	2,7	1,5	1,6	-	0,8
Primorska	-	-	-	1	-	1	1	-	1	4	-	4	1	1	2
%	-	-	-	2,7	-	1,0	2,2	-	0,9	6,8	-	2,9	1,7	1,4	1,5
DDD	2	1	3	16	11	27	20	13	33	16	13	29	19	9	28
%	11,8	5,3	8,3	43,3	18,3	27,8	44,5	20,0	30,0	27,1	17,3	21,7	31,7	12,3	21,0
Brez navedbe	-	1	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	2	2
%	-	5,2	2,8	2,7	-	1,1	2,2	-	0,9	-	-	-	-	2,7	1,5
SKUPAJ	17	19	36	37	60	97	45	65	110	59	75	134	60	73	133
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

VSI OPAZOVANI STANOVALCI (SVETEGA PETRA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	137	79	216	139	108	247	154	107	261	127	98	225	99	100	199
%	80,6	84,9	82,1	81,8	89,3	84,9	80,6	86,9	83,1	83,0	85,2	83,9	68,3	86,9	76,5
Sl. Štajerska	1	6	7	5	4	9	5	7	12	12	10	22	18	7	25
%	0,6	6,5	2,7	2,9	3,3	3,1	2,6	5,7	3,8	7,8	8,7	8,2	12,4	6,1	9,6
Sl. Koroška	2	4	6	1	2	3	2	2	4	-	-	-	-	-	-
%	1,2	4,3	2,3	0,6	1,7	1,1	1,1	1,7	1,3	-	-	-	-	-	-
Primorska	4	3	7	5	1	6	6	2	8	4	3	7	6	2	8
%	2,3	3,2	2,6	2,9	0,8	2,0	3,15	1,6	2,6	2,6	2,6	2,6	4,1	1,7	3,1
DDD	26	1	27	20	6	26	18	5	23	8	4	12	21	6	27
%	15,3	1,1	10,3	11,8	4,9	8,9	9,4	4,1	7,3	5,2	3,5	4,5	14,5	5,3	10,4
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	6	-	6	2	-	2	1	-	1
%	-	-	-	-	-	-	3,15	-	1,9	1,4	-	0,8	0,7	-	0,4
SKUPAJ	170	93	263	170	121	291	191	123	314	153	115	268	145	115	260
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

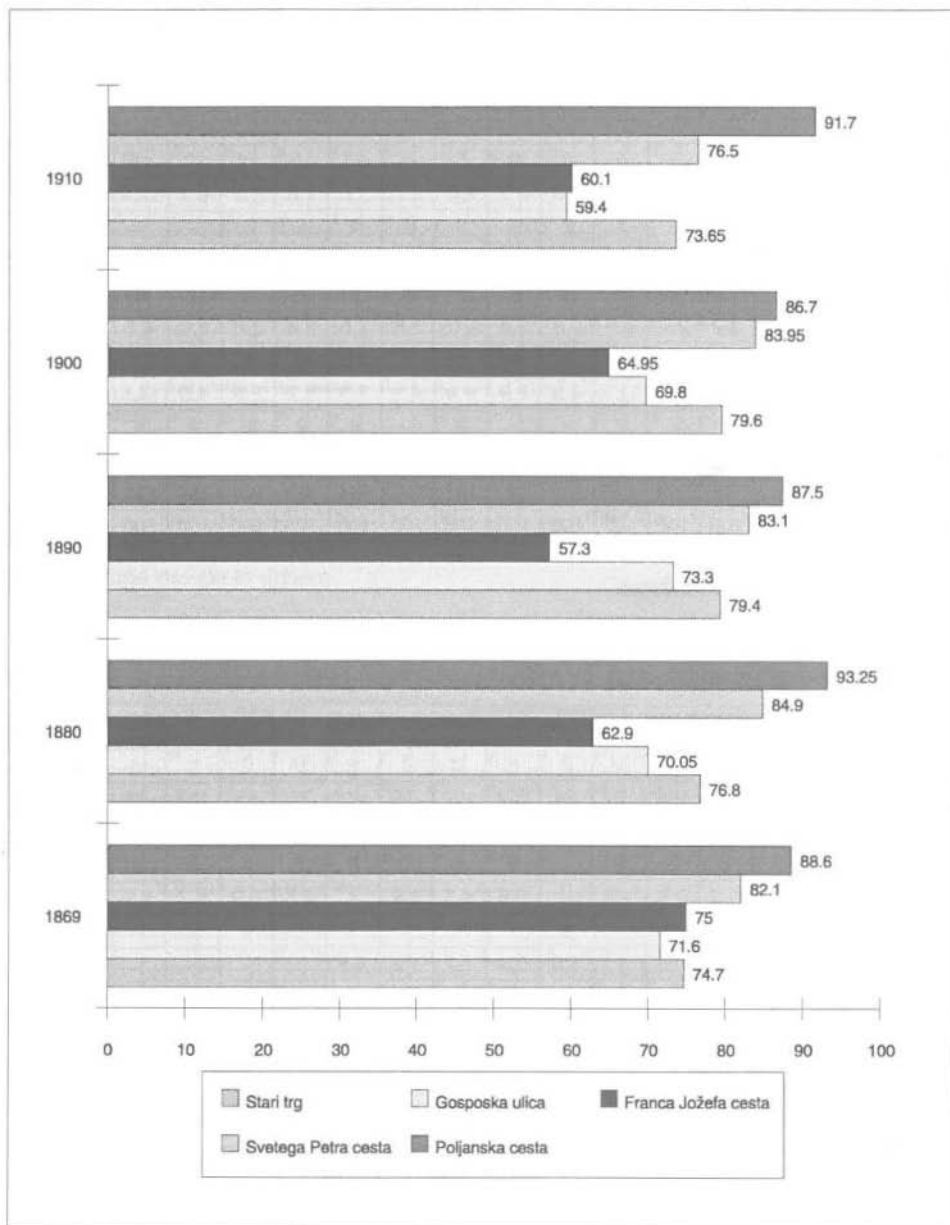
DDD = Druge dežele in države.

VSI OPAZOVANI STANOVALCI (POLJANSKA CESTA)

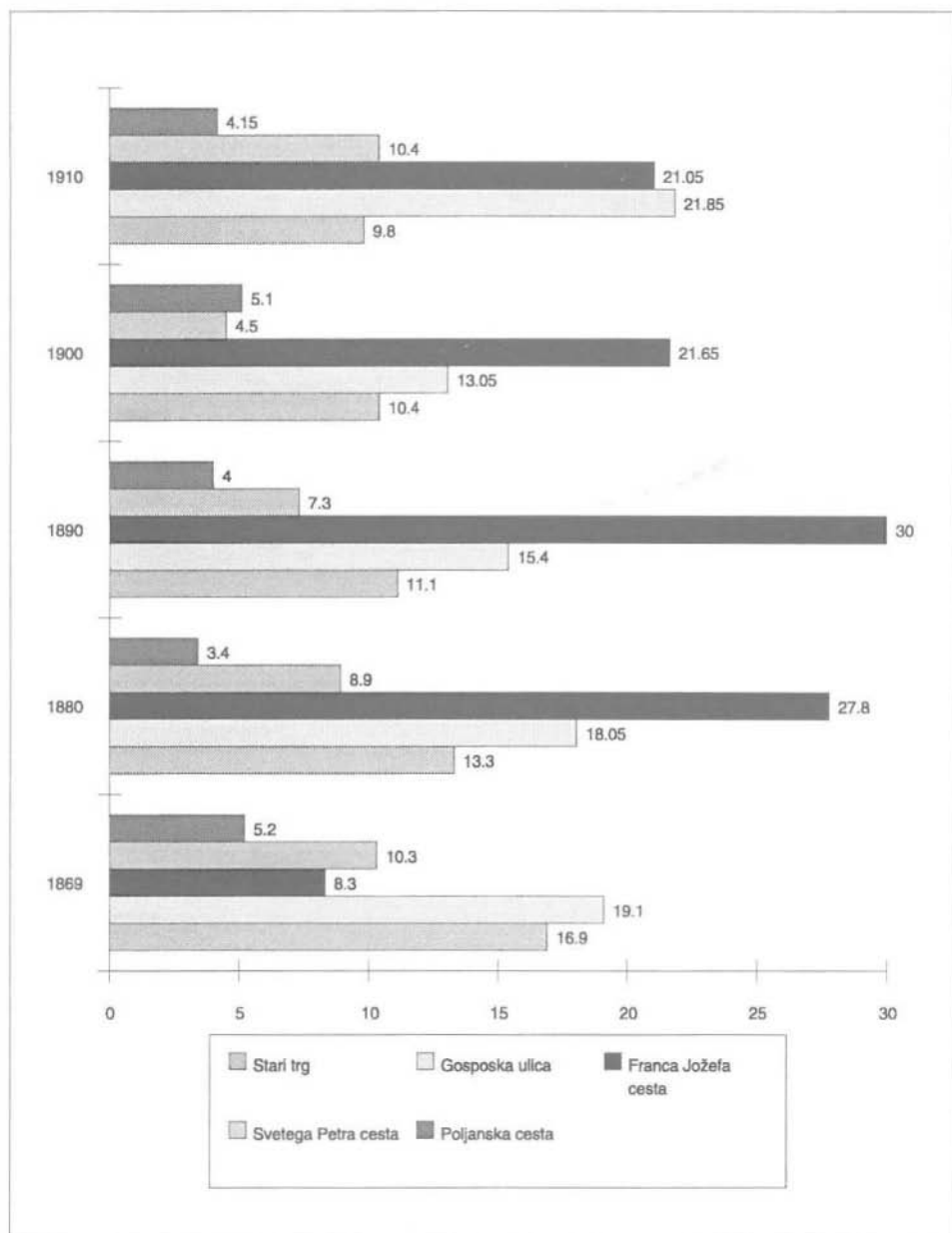
ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	110	76	186	127	94	221	100	75	175	71	66	137	76	57	133
%	84,6	95,0	88,6	92,7	94,0	93,3	86,2	89,3	87,5	88,7	84,6	86,7	89,4	95,0	91,7
Sl. Štajerska	3	2	5	2	-	2	5	3	8	2	7	9	3	2	5
%	2,3	2,5	2,4	1,5	-	0,8	4,3	3,6	4	2,5	8,9	5,7	3,5	3,3	3,4
Sl. Koroška	2	-	2	-	1	1	2	1	3	-	-	-	-	-	-
%	1,6	-	0,9	-	1,0	0,4	1,7	1,2	1,5	-	-	-	-	-	-
Primorska	5	1	6	3	2	5	3	3	6	2	1	3	-	-	-
%	3,8	1,3	2,9	2,2	2,0	2,1	2,6	3,5	3,0	2,5	1,3	1,9	-	-	-
DDD	10	1	11	5	3	8	6	2	8	4	4	8	5	1	6
%	7,7	1,2	5,2	3,6	3,0	3,4	5,2	2,4	4,0	5,0	5,2	5,1	5,9	1,7	4,2
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3	-	0,6	1,2	-	0,7
SKUPAJ	130	80	210	137	100	237	116	84	200	80	78	158	85	60	145
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

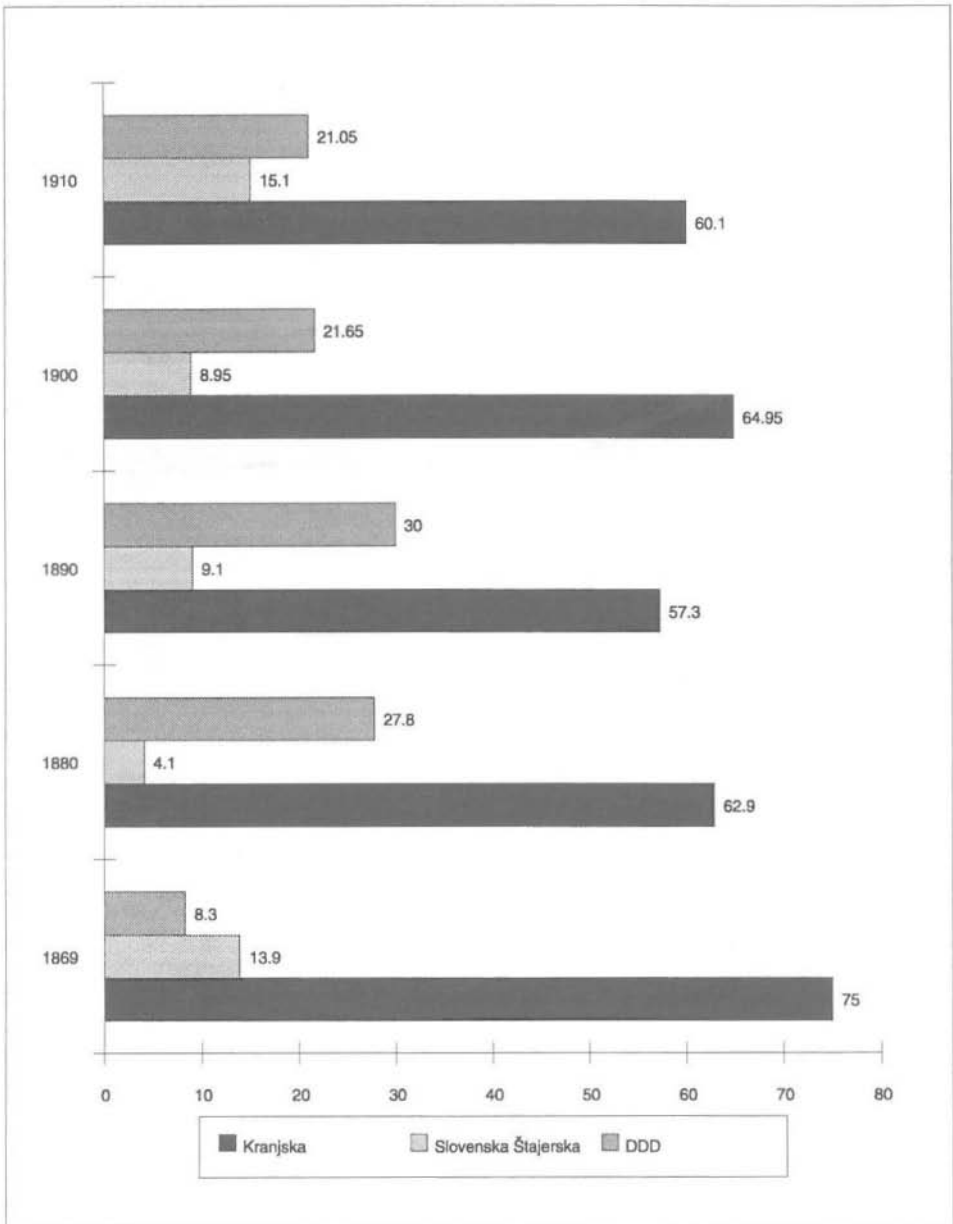
IZVOR VSEH OPAZOVANIH STANOVALCEV - KRANJSKA

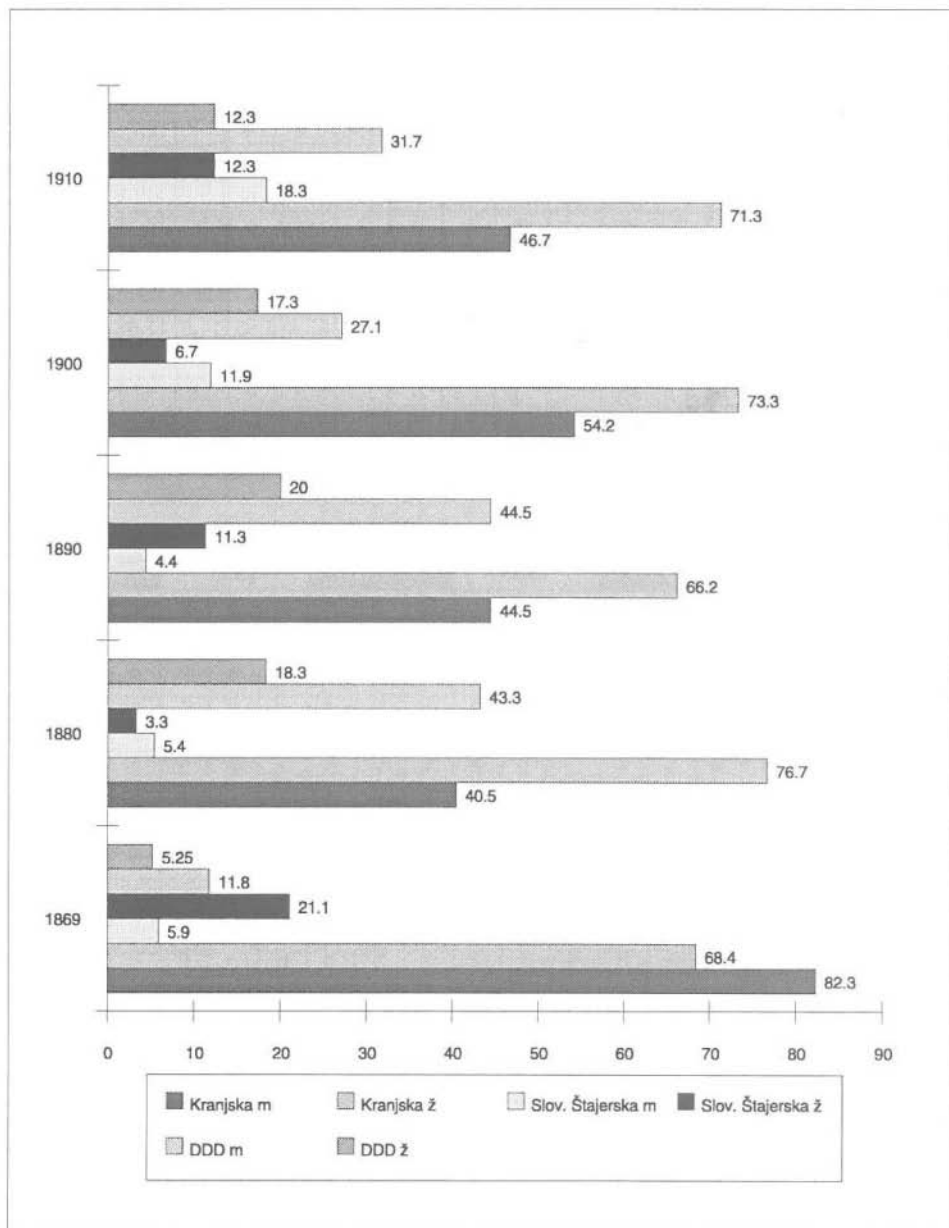
IZVOR VSEH OPAZOVANIH STANOVALCEV - DRUGE DEŽELE IN DRŽAVE

**IZVOR VSEH OPAZOVANIH STANOVALCEV (FRANCA JOŽEFA CESTA) -
PRIMERJAVA MED KRANJSKO, SLOVENSKO ŠTAJERSKO IN DRUGIMI
DEŽELAMI IN DRŽAVAMI (DDD)**

IZVOR VSEH OPAZOVANIH STANOVALCEV (FRANCA JOŽEFA CESTA) - PRIMERJAVA MED KRANJSKO, SLOVENSKO ŠTAJERSKO IN DRUGIMI DEŽELAMI IN DRŽAVAMI (DDD) - MOŠKI IN ŽENSKE

IMETNIKI STANOVANJA (STARI TRG)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	81	45	126	76	56	132	71	62	133	72	63	135	69	56	125
%	65,3	78,9	69,6	64,4	83,6	71,4	66,9	82,7	73,5	71,4	87,5	78,0	66,9	87,5	74,9
Sl. Štajerska	5	2	7	5	1	6	3	3	6	2	1	3	11	3	14
%	4,1	3,5	3,9	4,2	1,5	3,2	2,8	4,0	3,3	1,9	1,4	1,7	10,7	4,7	8,4
Sl. Koroška	3	-	3	3	1	4	2	1	3	-	-	-	3	-	3
%	2,4	-	1,6	2,6	1,5	2,2	1,9	1,3	1,6	-	-	-	2,9	-	1,8
Primorska	1	1	2	6	-	6	6	1	7	5	4	9	2	3	5
%	0,8	1,8	1,1	5,1	-	3,2	5,7	1,3	3,9	4,9	5,55	5,2	2,0	4,7	3,0
DDD	31	9	40	25	9	34	22	8	30	21	4	25	18	2	20
%	25,0	15,8	22,1	21,2	13,4	18,4	20,8	10,7	16,6	20,8	5,55	14,5	17,5	3,1	11,9
Brez navedbe	3	-	3	3	-	3	2	-	2	1	-	1	-	-	-
%	2,4	-	1,7	2,5	-	1,6	1,9	-	1,1	1,0	-	0,6	-	-	-
SKUPAJ	124	57	181	118	67	185	106	75	181	101	72	173	103	64	167
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	28	17	45	20	19	39	20	17	37	25	25	50	22	18	40
Ljubljana-ok.	8	12	20	10	9	19	9	7	16	12	9	21	8	8	16
Postojna	1	1	2	1	1	2	1	2	3	-	1	1	-	-	-
Škofja Loka	5	-	5	1	3	4	4	1	5	1	3	4	3	1	4
Brdo	3	1	4	6	1	7	1	4	5	1	2	3	2	-	2
Kočevje	-	1	1	1	2	3	2	1	3	1	-	1	2	-	2
Velike Lašče	-	-	-	-	-	-	4	2	6	-	1	1	2	2	4
Krško	2	-	2	2	1	3	2	2	4	1	-	1	2	-	2
Iđrija	1	1	2	-	1	1	-	-	-	1	1	2	2	1	3
Ilirska Bistrica	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kranj	2	1	3	4	3	7	2	1	3	6	-	6	3	3	6
Lož	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	3
Litija	-	-	-	2	1	3	3	2	5	1	1	2	1	3	4
Logatec	2	1	3	2	1	3	3	-	3	-	1	1	1	1	2
Metlika	-	-	-	2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Mokronog	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-
Tržič	2	-	2	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vrhnika	3	2	5	3	1	4	2	1	3	2	2	4	2	1	3
Radovljica	4	1	5	3	1	4	2	2	4	2	1	3	2	2	4
Radeče	3	-	3	2	-	2	1	-	1	1	1	2	1	-	1

Gradivo in razprave 13

Ribnica	2	1	3	-	1	1	1	3	4	1	2	3	2	5	7
Novo mesto	3	2	5	3	3	6	4	6	10	-	4	4	2	3	5
Žužemberk	-	1	1	2	2	4	2	3	5	3	1	4	-	1	1
Senožeče	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	-	1
Kamnik	3	-	3	1	1	2	1	1	2	5	2	7	3	1	4
Trebnje	3	-	3	4	2	6	-	3	3	-	1	1	-	2	2
Črnomelj	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Višnja gora	1	2	3	2	-	2	2	2	4	5	1	6	2	2	4
Vipava	3	1	4	2	1	3	3	-	3	1	-	1	4	-	4
Cerknica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Celje	3	1	4	2	1	3	-	1	1	-	-	-	1	1	2
Vransko	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Šmarje pri Jelšah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Gornji grad	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Laško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Ljutomer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Gornja Radgona	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Maribor	1	1	2	1	-	1	-	-	-	1	1	2	-	-	-
Ptuj	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Brežice	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	1	-	1
Slovenj Gradec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Celovec	2	-	2	2	-	2	1	1	2	-	-	-	2	-	2
Pliberk	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Železna Kapla	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Podklošter	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trbiž	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trst	-	1	1	2	-	2	1	1	2	2	3	5	2	2	4
Gorica	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Tolmin	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Komen	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Sežana	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Koper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Bovec	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanal	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Nemška Koroška	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	1	2	-	-	-
Nemška Štajerska	-	3	3	3	1	4	2	-	2	3	-	3	6	1	7
Tirolska	2	-	2	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Predarlška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Spodnja Avstrija	2	1	3	3	2	5	4	3	7	3	1	4	1	-	1
Zgornja Avstrija	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Češka	5	-	5	3	1	4	4	1	5	-	-	-	1	-	1
Moravska	3	-	3	1	1	2	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Šlezija	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Galicija	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-	2

Gradivo in razprave 13

Istra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Dalmacija	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1
Hrvatska	-	1	1	2	-	2	4	1	5	4	1	5	3	-	-	3
Ogrska	4	-	4	5	-	5	4	2	6	1	-	1	-	-	-	-
Nemčija	7	2	9	2	2	4	2	-	2	2	-	2	2	-	2	
Italija	3	-	3	3	-	3	1	-	1	1	-	1	-	1	1	
Druge države	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	3	-	3	3	-	3	2	-	2	1	-	1	-	-	-	

PODNAJEMNIKI (STARI TRG)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	74	50	124	77	48	125	81	53	134	64	45	109	36	56	92
%	69,8	79,3	73,4	74,1	82,8	77,2	76,4	91,4	81,7	73,6	84,9	77,8	53,8	83,6	68,7
Sl. Štajerska	4	2	6	1	2	3	6	2	8	4	3	7	13	7	20
%	3,8	3,2	3,5	0,95	3,4	1,9	5,7	3,5	4,9	4,6	5,6	5,0	19,4	10,4	14,9
Sl. Koroška	1	-	1	2	-	2	1	1	2	1	-	1	1	-	1
%	0,9	-	0,6	1,9	-	1,2	0,9	1,7	1,2	1,1	-	0,7	1,5	-	0,7
Primorska	6	1	7	5	3	8	2	1	3	1	3	4	4	1	5
%	5,7	1,6	4,1	4,8	5,2	4,9	1,9	1,7	1,8	1,1	5,7	2,9	5,9	1,5	3,7
DDD	19	9	28	18	5	23	13	1	14	10	2	12	10	3	13
%	17,9	14,3	16,6	17,3	8,6	14,2	12,3	1,7	8,5	11,5	3,8	8,6	14,9	4,5	9,7
Brez navedbe	2	1	3	1	-	1	3	-	3	7	-	7	3	-	3
%	1,9	1,6	1,8	0,95	-	0,6	2,8	-	1,9	8,1	-	5,0	4,5	-	2,3
SKUPAJ	106	63	169	104	58	162	106	58	164	87	53	140	67	67	134
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	12	14	26	22	13	35	14	6	20	15	8	23	1	8	9
Ljubljana-ok.	15	9	24	9	9	18	8	8	16	6	8	14	5	10	15
Postojna	1	-	1	2	3	5	3	-	3	2	-	2	-	-	-
Škofja Loka	2	1	3	5	1	6	3	2	5	1	-	1	1	1	2
Brdo	5	-	5	2	3	5	4	7	11	-	1	1	-	1	1
Kočevje	2	-	2	3	-	3	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Velike Lašče	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	3	3	-	3	3
Krško	1	1	2	-	-	-	-	2	2	2	2	4	2	-	2
Idrija	2	-	2	2	1	3	-	1	1	1	2	3	1	2	3
Ilirska Bistrica	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Kranj	2	6	8	3	3	6	1	3	4	5	5	10	1	3	4

Gradivo in razprave 13

Kranjska gora	-	1	1	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	2	2
Lož	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Litija	2	1	3	3	2	5	3	7	10	2	3	5	5	3	8
Logatec	3	1	4	-	-	-	1	1	2	1	-	1	-	6	6
Metlika	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-
Mokronog	-	3	3	1	1	2	1	-	1	3	1	4	1	1	2
Tržič	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	1	1
Vrhnika	3	-	3	2	-	2	6	3	9	2	1	3	5	1	6
Radovljica	5	2	7	3	2	5	7	1	8	3	2	5	4	2	6
Radeče	2	-	2	-	1	1	3	-	3	-	1	1	1	-	1
Ribnica	3	1	4	1	-	1	1	-	1	3	1	4	2	1	3
Novo mesto	1	3	4	1	1	2	1	2	3	4	1	5	2	1	3
Žužemberk	-	2	2	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Senožeče	1	1	2	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	2	2
Kamnik	2	1	3	5	5	10	7	4	11	2	-	2	2	1	3
Trebnje	-	-	-	1	1	2	2	-	2	-	-	-	-	2	2
Črnomelj	-	-	-	-	-	-	2	2	4	1	2	3	-	1	1
Višnja gora	4	1	5	3	1	4	4	1	5	2	-	2	-	2	2
Vipava	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	-	-	2	1	3
Cerknica	2	1	3	3	1	4	-	-	-	3	-	3	-	-	-
Celje	1	1	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	2	3
Vransko	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	1	1	2
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Slov. Konjice	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Šmarje pri Jelšah	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1
Kozje	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	3	-	3
Laško	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	1	3
Ljutomer	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Maribor	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ptuj	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Brežice	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	1	-	1
Slovenj Gradec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Celovec	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Pilberk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Dobrla vas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Velikovec	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Trst	2	1	3	3	3	6	2	-	2	-	1	1	2	-	2
Gorica	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Tolmin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Ajdovščina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Sežana	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-

Gradivo in razprave 13

Koper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Krmin	2	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Koroška	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	4	-	4	3	-	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tirolska	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Spodnja Avstrija	3	-	3	2	1	3	-	1	1	-	1	1	1	-	1	-	1
Češka	2	3	5	-	2	2	2	-	2	2	1	3	1	-	1	-	1
Moravska	-	-	-	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	2	-	2	-
Šlezija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Galicija	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Istra	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Hrvatska	2	1	3	4	-	4	4	-	4	4	-	4	5	1	6	-	6
Bosna in Herc.	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Srbija	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogrska	2	-	2	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1
Nemčija	1	1	2	1	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Italija	1	1	2	1	-	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Druge države	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	2	1	3	1	-	1	3	-	3	7	-	7	3	-	3	-	3

HIŠNI POSLI (STARI TRG)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	6	74	80	5	66	71	2	55	57	1	60	61	2	52	54
%	85,7	87,0	86,9	83,3	89,2	88,7	100	90,1	90,4	50,0	88,2	87,1	100	80,0	80,6
Sl. Štajerska	-	-	-	-	4	4	-	3	3	1	5	6	-	9	9
%	-	-	-	-	5,4	5,0	-	4,9	4,8	50,0	7,4	8,6	-	13,8	13,4
Sl. Koroška	-	3	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
%	-	3,5	3,3	-	-	-	-	1,6	1,6	-	-	-	-	-	-
Primorska	-	1	1	1	4	5	-	1	1	-	-	-	-	1	1
%	-	1,2	1,1	16,7	5,4	6,3	-	1,7	1,6	-	-	-	-	1,6	1,5
DDD	1	6	7	-	-	-	-	1	1	-	3	3	-	3	3
%	14,3	7,1	7,6	-	-	-	-	1,7	1,6	-	4,4	4,3	-	4,6	4,5
Brez navedbe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	1,2	1,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	7	85	92	6	74	80	2	61	63	2	68	70	2	65	67
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	-	11	11	1	2	3	-	2	2	-	5	5	-	3	3
Ljubljana-ok.	-	15	15	-	6	6	1	9	10	-	6	6	-	6	6
Postojna	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Škofja Loka	1	2	3	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Brdo	1	7	8	1	8	9	1	1	2	-	7	7	-	4	4
Kočevje	-	1	1	-	2	2	-	2	2	-	1	1	-	-	-
Velike Lašče	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krško	-	2	2	1	1	2	-	1	1	-	2	2	1	-	1
Idrija	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	2	2	-	1	1
Ilirska Bistrica	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kranj	-	4	4	-	8	8	-	4	4	-	6	6	-	3	3
Kranjska gora	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lož	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Kostanjevica	-	-	-	-	3	3	-	2	2	-	1	1	-	3	3
Litija	-	-	-	1	2	3	-	1	1	-	4	4	-	4	4
Logatec	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1	1
Metlika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Mokronog	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	4	4
Tržič	-	1	1	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vrhnika	-	4	4	1	2	3	-	1	1	-	3	3	-	3	3
Radovljica	1	5	6	-	3	3	-	3	3	-	2	2	-	1	1
Radeče	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Ribnica	-	1	1	-	3	3	-	1	1	-	1	1	-	2	2
Novo mesto	-	7	7	-	2	2	-	4	4	-	3	3	-	1	1
Žužemberk	-	5	5	-	5	5	-	2	2	-	1	1	-	-	-
Kamnik	-	5	5	-	5	5	-	10	10	1	7	8	-	5	5
Trebnje	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Črnomelj	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	2	2
Višnja gora	1	1	2	-	1	1	-	3	3	-	-	-	1	3	4
Vipava	-	1	1	-	1	1	-	2	2	-	3	3	-	1	1
Celje	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Vransko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Slov. Bistrica	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Šmarje pri Jelšah	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Kozje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	2	2
Laško	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rogatec	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1

Radlje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Šoštanj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Celovec	-	3	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Trst	-	1	1	1	3	4	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tolmin	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Sežana	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	-	5	5	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tirolska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Spodnja Avstrija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Češka	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Galicija	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hrvatska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2
Brez navedbe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IMETNIKI STANOVANJA (GOSPOSKA ULICA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	42	15	57	45	23	68	41	32	73	33	14	47	25	28	53
%	68,8	57,7	65,5	60,0	88,5	67,4	70,7	65,3	68,2	63,5	93,3	70,2	59,5	87,5	71,6
Sl. Štajerska	2	-	2	1	-	1	1	7	8	1	1	2	4	1	5
%	3,3	-	2,3	1,4	-	0,9	1,7	14,3	7,5	1,9	6,7	3,0	9,5	3,2	6,7
Sl. Koroška	-	2	2	1	-	1	1	1	2	-	-	-	-	1	1
%	-	7,7	2,3	1,4	-	1,0	1,8	2,0	1,85	-	-	-	-	3,1	1,4
Primorska	-	2	2	4	-	4	-	-	-	6	-	6	4	-	4
%	-	7,7	2,3	5,3	-	3,9	-	-	-	11,5	-	8,9	9,5	-	5,4
DDD	15	7	22	23	3	26	13	9	22	12	-	12	9	2	11
%	24,6	26,9	25,3	30,6	11,5	25,8	22,4	18,4	20,6	23,1	-	17,9	21,5	6,2	14,9
Brez navedbe	2	-	2	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-
%	3,3	-	2,3	1,3	-	1,0	3,4	-	1,85	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	61	26	87	75	26	101	58	49	107	52	15	67	42	32	74
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	20	6	26	18	12	30	4	17	21	10	5	15	9	7	16
Ljubljana-ok.	2	2	4	2	-	2	4	3	7	-	1	1	2	2	4
Škofja Loka	1	1	2	2	1	3	2	-	2	-	1	1	-	-	-
Brdo	-	-	-	3	-	3	3	-	3	4	-	4	-	2	2
Kočevje	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Velike Lašče	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	2	-	2
Krško	2	-	2	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Idrija	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Kranj	2	-	2	1	3	4	3	4	7	2	-	2	2	1	3
Kranjska gora	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lož	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	2
Litija	-	1	1	2	2	4	1	1	2	1	-	1	-	-	-
Logatec	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Metlika	1	1	2	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Mokronog	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tržič	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	1	1
Vrhnika	1	1	2	1	2	3	2	1	3	1	-	1	-	-	-
Radovljica	-	-	-	2	-	2	4	2	6	-	1	1	-	2	2
Radeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	1	2
Ribnica	1	-	1	1	-	1	1	-	1	2	-	2	-	1	1

Gradivo in razprave 13

Novo mesto	-	1	1	2	-	2	3	-	3	3	-	3	2	-	2
Žužemberk	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Senožeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kamnik	3	-	3	6	1	7	7	-	7	5	1	6	4	5	9
Trebnje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Črnomelj	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Višnja gora	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Vipava	2	1	3	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Cerknica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Celje	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	1	1	-	1
Vransko	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	-	-
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Šmarje pri Jelšah	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Maribor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ptuj	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Rogatec	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevnica	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Celovec	-	1	1	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Šentpavel	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trbiž	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Trst	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Gorica	-	-	-	2	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Ajdovščina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	3	-	3
Komen	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sežana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Nemška Koroška	-	-	-	1	-	1	-	1	1	2	-	2	1	-	1
Nemška Štajerska	2	2	4	1	1	2	2	1	3	1	-	1	2	-	2
Tirolska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Spodnja Avstrija	2	-	2	3	1	4	-	-	-	2	-	2	2	-	2
Zgornja Avstrija	2	-	2	2	-	2	1	2	3	-	-	-	-	-	-
Češka	3	-	3	6	-	6	3	-	3	2	-	2	-	2	2
Moravska	-	1	1	4	-	4	3	2	5	1	-	1	1	-	1
Šlezija	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Galicija	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Bukovina	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Istra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Dalmacija	2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hrvatska	2	-	2	-	-	-	1	-	1	1	-	1	3	-	3
Ogrska	1	2	3	1	-	1	1	1	2	1	-	1	-	-	-
Nemčija	1	-	1	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Italija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Druge države	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	2	-	2	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-

PODNAJEMNIKI (GOSPOSKA ULICA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	31	7	38	36	26	62	59	33	92	33	17	50	32	61	93
%	67,4	43,8	61,3	60,0	65,0	62,0	76,7	71,8	74,8	58,9	73,9	63,3	38,6	66,3	53,1
Sl. Štajerska	1	2	3	1	4	5	4	1	5	8	3	11	13	10	23
%	2,2	12,5	4,8	1,7	10,0	5,0	5,2	2,2	4,1	14,3	13,1	13,9	15,7	10,9	13,1
Sl. Koroška	-	-	-	3	-	3	1	2	3	1	1	2	1	1	2
%	-	-	-	5,0	-	3,0	1,3	4,3	2,4	1,8	4,3	2,5	1,2	1,1	1,2
Primorska	-	-	-	6	3	9	3	3	6	2	-	2	3	5	8
%	-	-	-	10,0	7,5	9,0	3,9	6,5	4,9	3,6	-	2,5	3,6	5,4	4,6
DDD	12	5	17	12	7	19	10	7	17	8	2	10	34	15	49
%	26,1	31,2	27,4	20,0	17,5	19,0	12,9	15,2	13,8	14,3	8,7	12,7	40,9	16,3	28,0
Brez navedbe	2	2	4	2	-	2	-	-	-	4	-	4	-	-	-
%	4,3	12,5	6,5	3,3	-	2,0	-	-	-	7,1	-	5,1	-	-	-
SKUPAJ	46	16	62	60	40	100	77	46	123	56	23	79	83	92	175
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	11	5	16	8	8	16	7	9	16	2	2	4	5	6	11
Ljubljana-ok.	6	1	7	6	6	12	8	3	11	3	2	5	2	9	11
Postojna	-	-	-	-	-	-	4	-	4	2	-	2	2	1	3
Škofja Loka	1	-	1	4	-	4	1	1	2	1	-	1	1	4	5
Brdo	-	-	-	1	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Kočevje	1	-	1	-	1	1	2	1	3	-	-	-	1	-	1
Velike Lašče	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	1	1	1	1	2
Krško	4	-	4	-	-	-	1	-	1	2	1	3	-	1	1
Idrija	1	-	1	1	-	1	1	-	1	2	2	4	2	1	3
Ilirska Bistrica	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kranj	1	-	1	3	2	5	4	-	4	2	3	5	2	9	11
Kranjska gora	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	1	1	-	1	1
Lož	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	3	2	5
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	1	2
Litija	-	-	-	1	-	1	3	1	4	4	-	4	2	2	4
Logatec	1	-	1	-	-	-	7	2	9	-	-	-	1	1	2
Metlika	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-
Mokronog	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	1
Tržič	1	-	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Vrhnika	1	1	2	1	-	1	2	1	3	-	-	-	-	3	3
Radovljica	-	-	-	6	3	9	3	4	7	-	-	-	-	3	3

Gradivo in razprave 13

Radeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Ribnica	-	-	-	-	4	4	1	1	2	2	-	2	1	-	1
Novo mesto	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-	2	1	4	5
Žužemberk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Senožeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kamnik	-	-	-	1	1	2	2	4	6	5	1	6	1	1	2
Trebnje	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Črnomelj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Višnja gora	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1
Vipava	-	-	-	1	-	1	1	1	2	3	-	3	2	2	4
Cerknica	1	-	1	-	1	1	2	-	2	1	-	1	-	1	1
Celje	-	1	1	-	-	-	1	-	1	3	-	3	1	1	2
Vransko	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	1	-	1	1
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Slov. Konjice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	2
Kozje	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1
Laško	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	2	3	4	1	5
Ljutomer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Maribor	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	1	1	1	2
Ptuj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Sevnica	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	-	1	2	2	4
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Šoštanj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Radgona	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Celovec	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	1	1	1	1	2
Velikovec	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Beljak	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Trst	-	-	-	4	3	7	2	3	5	2	-	2	1	3	4
Gorica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Sežana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Krmin	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Nemška Koroška	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	1	3	4	-	1	1	-	-	-	3	1	4	-	1	1
Tirolska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Spodnja Avstrija	2	1	3	1	1	2	-	1	1	1	-	1	6	1	7
Zgornja Avstrija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Češka	-	-	-	1	-	1	2	-	2	1	-	1	5	2	7
Moravska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	2
Šlezija	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Galicija	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Istra	-	-	-	1	3	4	-	3	3	1	-	1	3	3	6
Dalmacija	1	-	1	-	-	-	3	-	3	-	-	-	2	1	3
Hrvatska	3	1	4	1	-	1	-	3	3	-	-	-	8	2	10

Bosna in Herc.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
Srbija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ogrska	1	-	1	4	-	4	1	-	1	1	1	2	1	1	1	2
Nemčija	2	-	2	1	1	2	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1
Italija	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Druge države	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Brez navedbe	2	2	4	2	-	2	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-

HIŠNI POSLI (GOSPOSKA ULICA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	4	55	59	5	59	64	4	45	49	4	33	37	-	28	28
%	100	88,7	89,4	83,3	84,3	84,2	80	78,9	79,1	80	80,5	80,4	-	65,1	63,6
Sl. Štajerska	-	3	3	-	4	4	-	7	7	1	4	5	1	10	11
%	-	4,8	4,5	-	5,7	5,3	-	12,3	11,3	20	9,8	10,9	100	23,3	25
Sl. Koroška	-	1	1	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	1,6	1,5	-	4,3	3,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Primorska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,4	2,2	-	2,3	2,3
DDD	-	2	2	1	4	5	1	5	6	-	3	3	-	4	4
%	-	3,3	3,1	16,7	5,7	6,6	20	8,8	9,6	-	7,3	6,5	-	9,3	9,1
Brez navedbe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	1,6	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	4	62	66	6	70	76	5	57	62	5	41	46	1	43	44
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	-	6	6	-	2	2	-	3	3	-	3	3	-	2	2
Ljubljana-ok.	-	6	6	1	6	7	1	6	7	2	5	7	-	6	6
Postojna	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Škofja Loka	-	3	3	-	3	3	-	2	2	-	2	2	-	3	3
Brdo	2	7	9	1	5	6	-	2	2	1	-	1	-	2	2
Kočevje	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Krško	-	1	1	-	2	2	-	3	3	-	4	4	-	1	1
Idrija	-	1	1	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kranj	-	6	6	1	5	6	-	7	7	-	-	-	-	2	2
Kranjska gora	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Lož	-	2	2	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	2
Litija	-	1	1	-	3	3	-	4	4	-	-	-	-	1	1

Gradivo in razprave 13

Logatec	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Metlika	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	3	3	-	2	2
Mokronog	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Tržič	-	1	1	-	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Vrhnika	1	1	2	-	3	3	-	1	1	-	2	2	-	-	-
Radovljica	-	4	4	-	2	2	-	3	3	-	1	1	-	-	-
Radeče	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ribnica	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Novo mesto	1	3	4	1	1	2	-	1	1	-	1	1	-	2	2
Žužemberk	-	-	-	-	5	5	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Senožeče	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Kamnik	-	5	5	-	3	3	-	1	1	-	2	2	-	1	1
Trebnje	-	3	3	1	2	3	-	2	2	-	1	1	-	1	1
Črnomelj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Višnja gora	-	2	2	-	2	2	-	1	1	1	2	3	-	-	-
Vipava	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerknica	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celje	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2	2	-	2	2
Vransko	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Šmarje pri Jelšah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Gornji grad	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kozje	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2
Laško	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	1	1
Maribor	-	1	1	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pluj	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Celovec	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velikovec	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beljak	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Bovec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Nemška Koroška	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Nemška Štajerska	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tirolska	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Spodnja Avstrija	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Češka	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Istra	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Hrvatska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	3	3
Ogrska	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IMETNIKI STANOVANJA (FRANCA JOŽEFA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	3	-	3	8	5	13	12	7	19	16	7	23	21	13	34
%	75,0	-	75,0	38,1	45,5	40,7	42,8	70,0	50,0	53,4	63,6	56,1	52,5	76,5	59,7
Sl. Štajerska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2	6	-	6
%	-	-	-	-	-	-	3,6	-	2,6	3,3	9,1	4,9	15,0	-	10,5
Sl. Koroška	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	1	-	1
%	-	-	-	9,5	-	6,2	3,6	-	2,6	-	-	-	2,5	-	1,8
Primorska	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1
%	-	-	-	4,8	-	3,1	-	-	-	3,3	-	2,4	-	5,9	1,7
DDD	1	-	1	10	6	16	13	3	16	12	3	15	12	3	15
%	25,0	-	25,0	47,6	54,5	50,0	46,4	30,0	42,2	40,0	27,3	36,6	30,0	17,6	26,3
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	3,6	-	2,6	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	4	-	4	21	11	32	28	10	38	30	11	41	40	17	57
%	100	-	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	2	-	2	4	2	6	6	5	11	8	5	13	13	8	21
Ljubljana-ok.	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2	1	3	1	1	2
Postojna	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Brdo	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-
Kočevje	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Krško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Idrija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ilirska Bistrica	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Kranj	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	2	2	-	2
Kranjska gora	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Litija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Logatec	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Vrhnika	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Ribnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kamnik	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	2	1	3
Višnja gora	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Cerknica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Celje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	2
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ljutomer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Maribor	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-

Brežice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	2
Celovec	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pliberk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Trst	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tržič (Monfal.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Nemška Koroška	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Nemška Štajerska	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tirolska	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spodnja Avstrija	-	-	-	2	1	3	3	-	3	3	-	3	1	1	2
Zgornja Avstrija	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Češka	-	-	-	-	-	-	4	-	4	3	1	4	3	-	3
Moravska	1	-	1	1	1	2	-	1	1	1	-	1	2	-	2
Šlezija	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Galicija	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Istra	-	-	-	1	-	1	1	-	1	2	-	2	3	1	4
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Hrvatska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-
Ogrska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Nemčija	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Italija	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Druge države	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-

PODNAJEMNIKI (FRANCA JOŽEFA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	7	-	7	1	3	4	2	-	2	13	8	21	4	2	6
%	87,5	-	77,8	10,0	100	30,7	20,0	-	14,3	52,0	66,7	56,8	27,6	40,0	30,0
Sl. Štajerska	1	1	2	2	-	2	1	-	1	5	-	5	4	-	4
%	12,5	100	22,2	20,0	-	15,4	10,0	-	7,1	20,0	-	13,5	26,7	-	20,0
Sl. Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Primorska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	-	3	1	-	1
%	-	-	-	-	-	-	10,0	-	7,2	12,0	-	8,1	6,6	-	5,0
DDD	-	-	-	6	-	6	6	4	10	4	4	8	6	3	9
%	-	-	-	60,0	-	46,1	60,0	100	71,4	16,0	33,3	21,6	40,0	60,0	45,0
Brez navedbe	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	10,0	-	7,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	8	1	9	10	3	13	10	4	14	25	12	37	15	5	20
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

Gradivo in razprave 13

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	1	-	1	-	1	1	1	-	1	5	1	6	1	-	1
Ljubljana-ok.	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	2	-	-	-
Škofja Loka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-
Brdo	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Krško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	5	-	-	-
Idrija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Kranj	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Litija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Logatec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Vrhnika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Radovljica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Radeče	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Novo mesto	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Senožeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kamnik	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Višnja gora	2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celje	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Maribor	1	-	1	1	-	1	1	-	1	2	-	2	-	-	-
Ormož	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ptuj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	2
Trst	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	-	-
Gorica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Bovec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Nemška Koroška	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	-	-	-	1	-	1	2	2	4	2	2	4	-	-	-
Spodnja Avstrija	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	1	2
Češka	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	1	1
Moravska	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Hrvatska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Srbija	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ogrska	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Nemčija	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Italija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Brez navedbe	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

HIŠNI POSLI (FRANCA JOŽEFA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	4	13	17	6	38	44	6	36	42	3	40	43	3	37	40
%	80	72,2	73,9	100	82,6	84,6	85,7	70,6	72,4	75	76,9	76,8	60	72,6	71,4
Sl. Štajerska	-	3	3	-	2	2	-	8	8	1	4	5	1	9	10
%	-	16,7	13,1	-	4,3	3,9	-	15,7	13,8	25	7,7	8,9	20	17,6	17,9
Sl. Koroška	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	2	2	-	-	-
%	-	-	-	-	2,2	1,9	-	1,9	1,7	-	3,8	3,6	-	-	-
Primorska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DDD	1	1	2	-	5	5	1	6	7	-	6	6	1	3	4
%	20	5,6	8,7	-	10,9	9,6	14,3	11,8	12,1	-	11,6	10,7	20	5,9	7,1
Brez navedbe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
%	-	5,5	4,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,9	3,6
SKUPAJ	5	18	23	6	46	52	7	51	58	4	52	56	5	51	56
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

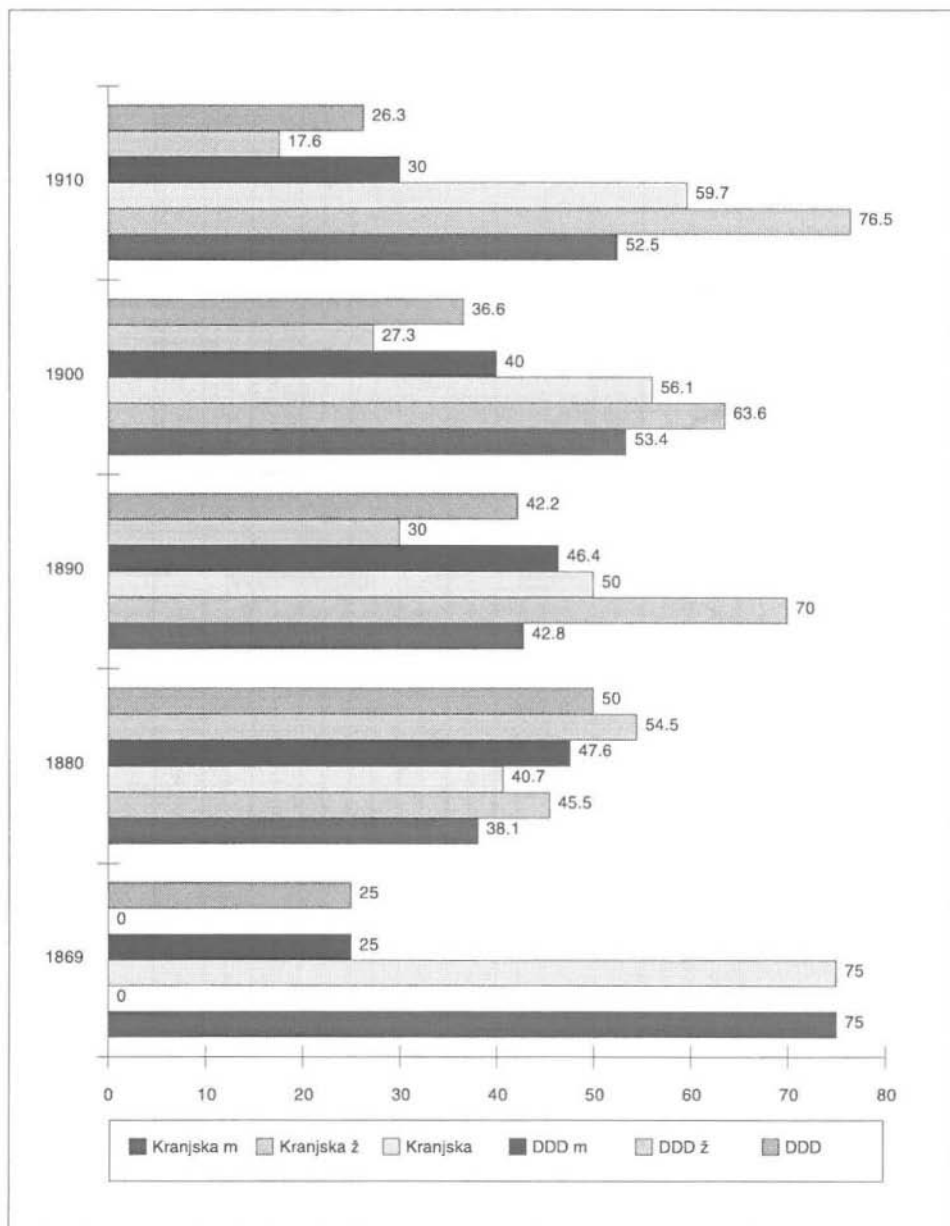
DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	-	-	-	-	4	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ljubljana-ok.	2	1	3	-	5	5	1	4	5	-	7	7	-	6	6
Postojna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Škofja Loka	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Brdo	-	-	-	1	3	4	1	-	1	1	3	4	-	-	-
Kočevje	-	2	2	-	1	1	-	1	1	-	2	2	-	-	-
Velike Lašče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Krško	-	-	-	-	2	2	-	3	3	-	2	2	-	2	2
Idrija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Ilirska Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kranj	-	1	1	-	5	5	1	3	4	1	3	4	1	6	7
Kranjska gora	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Lož	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Litija	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	3	3
Logatec	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	3	3	1	-	1
Tržič	-	-	-	1	3	4	-	1	1	-	2	2	-	1	1
Vrhnika	-	3	3	-	1	1	-	3	3	1	3	4	-	1	1
Radovljica	-	2	2	-	3	3	-	5	5	-	3	3	-	2	2
Radeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Ribnica	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

Gradivo in razprave 13

Novo mesto	-	-	-	-	1	1	1	2	3	-	4	4	-	2	2
Žužemberk	-	1	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Senožeče	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kamnik	-	2	2	1	3	4	-	8	8	-	4	4	-	6	6
Trebnje	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Višnja gora	2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Vipava	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Cerknica	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Celje	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	1	1
Vransko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Kozje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Laško	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Gornja Radgona	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Maribor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ptuj	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	1	1
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Brežice	-	1	1	-	-	-	-	3	3	-	2	2	1	1	2
Slovenj Gradec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Sv. Lenart	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celovec	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velikovec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Šmohor	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Nemška Koroška	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	1	1	2	-	1	1	1	-	1	-	-	-	1	1	2
Spodnja Avstrija	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	4	4	-	-	-
Zgornja Avstrija	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Češka	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Šlezija	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogrska	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Nemčija	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Italija	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Druge države	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Brez navedbe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2

MEDSEBOJNA PRIMERJAVA IZVORA IMETNIKOV IN IMETNIC STANOVANJA NA CESTI FRANCA JOŽEFA - KRANJSKA, DRUGE DEŽELE IN DRŽAVE (DDD)

IMETNIKI STANOVANJA (SVETEGA PETRA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	67	20	87	73	29	102	69	38	107	57	43	100	41	46	87
%	74,5	90,9	77,7	81,1	82,9	81,6	82,1	86,4	83,6	81,4	89,6	84,8	80,4	90,3	85,3
Sl. Štajerska	-	-	-	2	1	3	1	3	4	4	3	7	5	1	6
%	-	-	-	2,2	2,8	2,4	1,2	6,8	3,1	5,7	6,2	5,9	9,8	1,9	5,9
Sl. Koroška	1	2	3	-	2	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-
%	1,1	9,1	2,7	-	5,7	1,6	1,2	2,3	1,6	-	-	-	-	-	-
Primorska	3	-	3	1	-	1	3	-	3	3	2	5	1	2	3
%	3,3	-	2,7	1,1	-	0,8	3,6	-	2,3	4,3	4,2	4,2	1,9	3,9	2,9
DDD	19	-	19	14	3	17	8	2	10	5	-	5	4	2	6
%	21,1	-	16,9	15,6	8,6	13,6	9,5	4,5	7,8	7,2	-	4,2	7,9	3,9	5,9
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	2,4	-	1,6	1,4	-	0,9	-	-	-
SKUPAJ	90	22	112	90	35	125	84	44	128	70	48	118	51	51	102
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	12	6	18	17	8	25	21	10	31	19	14	33	14	11	25
Ljubljana-ok.	13	3	16	18	6	24	16	7	23	8	10	18	3	5	8
Postojna	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Škofja Loka	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	-	1
Brdo	4	2	6	1	2	3	2	4	6	1	3	4	2	4	6
Kočevje	1	-	1	4	-	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Velike Lašče	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	1	1	-	1	1
Krško	1	-	1	2	-	2	-	-	-	2	-	2	1	1	2
Idrija	1	1	2	1	-	1	1	1	2	1	-	1	-	1	1
Kranj	7	3	10	3	3	6	4	2	6	3	1	4	2	5	7
Kranjska gora	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Litija	1	-	1	2	1	3	3	-	3	2	-	2	4	1	5
Logatec	3	-	3	1	1	2	-	1	1	1	2	3	3	1	4
Metlika	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Mokronog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Tržič	2	1	3	1	1	2	2	1	3	2	1	3	1	-	1
Vrhnika	3	-	3	3	-	3	2	3	5	4	2	6	3	1	4
Radovljica	3	2	5	3	3	6	3	2	5	-	1	1	2	2	4
Radeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Ribnica	1	-	1	2	-	2	1	1	2	-	2	2	-	2	2
Novo mesto	1	-	1	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	2	3

Gradivo in razprave 13

Žužemberk	1	-	1	4	-	4	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Senožeče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kamnik	8	-	8	7	2	9	7	1	8	7	1	8	2	4	6
Trebnje	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Črnomelj	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Višnja gora	1	-	1	1	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Vipava	1	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	-	1
Cerknica	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	3	-	-	-
Celje	-	-	-	2	1	3	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Slov. Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Laško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1
Maribor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Ormož	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ptuj	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	2
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Šoštanj	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	-
Celovec	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Železna Kapla	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Šmohor	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Podklošter	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trst	2	-	2	-	-	-	2	-	2	-	1	1	-	1	1
Gorica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2
Tolmin	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	1	2	-	-	-
Ajdovščina	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Nemška Koroška	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	6	-	6	2	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Spodnja Avstrija	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Češka	2	-	2	5	-	5	4	1	5	1	-	1	1	-	1
Moravska	3	-	3	1	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Šlezija	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bukovina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Istra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hrvatska	1	-	1	2	-	2	2	-	2	1	-	1	-	-	-
Ogrska	2	-	2	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Nemčija	3	-	3	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Italija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-

PODNAJEMNIKI (SVETEGA PETRA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	64	26	90	57	48	105	81	47	128	67	26	93	57	38	95
%	86,5	78,8	84,1	80,3	90,6	84,7	79,4	85,5	81,5	83,7	76,5	81,6	62,6	88,4	70,9
Sl. Štajerska	1	3	4	3	2	5	3	3	6	8	3	11	11	3	14
%	1,3	9,1	3,7	4,2	3,8	4,1	3,0	5,5	3,8	10,0	8,8	9,6	12,1	6,9	10,4
Sl. Koroška	1	2	3	1	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-
%	1,3	6,1	2,8	1,4	-	0,8	0,9	1,8	1,3	-	-	-	-	-	-
Primorska	1	1	2	4	-	4	3	2	5	1	1	2	5	-	5
%	1,3	3,0	1,9	5,6	-	3,2	3,0	3,6	3,2	1,3	2,9	1,8	5,5	-	3,7
DDD	7	1	8	6	3	9	10	2	12	3	4	7	17	2	19
%	9,6	3,0	7,5	8,5	5,6	7,2	9,8	3,6	7,7	3,7	11,8	6,1	18,7	4,7	14,2
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	4	-	4	1	-	1	1	-	1
%	-	-	-	-	-	-	3,9	-	2,5	1,3	-	0,9	1,1	-	0,8
SKUPAJ	74	33	107	71	53	124	102	55	157	80	34	114	91	43	134
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	5	6	11	6	10	16	3	9	12	4	2	6	5	3	8
Ljubljana-ok.	9	6	15	8	12	20	18	12	30	8	8	16	6	7	13
Postojna	-	-	-	1	1	2	1	1	2	1	-	1	-	2	2
Škofja Loka	1	1	2	3	1	4	5	-	5	3	1	4	3	2	5
Brdo	-	2	2	-	3	3	4	2	6	3	3	6	-	3	3
Kočevje	2	-	2	-	-	-	5	-	5	4	-	4	1	-	1
Velike Lašče	-	-	-	1	-	1	-	1	1	3	-	3	2	-	2
Krško	1	-	1	1	-	1	-	-	-	3	-	3	3	1	4
Idrija	1	-	1	1	1	2	2	1	3	2	-	2	5	2	7
Ilirska Bistrica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kranj	6	1	7	10	2	12	7	3	10	2	1	3	5	1	6
Kranjska gora	2	-	2	-	-	-	2	-	2	1	-	1	1	-	1
Lož	1	1	2	1	-	1	2	1	3	2	1	3	-	-	-
Kostanjevica	3	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Litija	5	1	6	2	2	4	5	3	8	3	2	5	4	1	5
Logatec	2	-	2	1	1	2	-	2	2	4	-	4	4	-	4
Mokronog	1	1	2	-	1	1	-	-	-	1	1	2	-	1	1
Tržič	2	1	3	4	2	6	1	2	3	-	1	1	2	1	3
Vrhnika	5	1	6	3	2	5	1	2	3	4	1	5	1	-	1
Radovljica	5	1	6	5	1	6	4	-	4	1	1	2	1	2	3
Radeče	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2

Gradivo in razprave 13

Ribnica	-	-	-	1	-	1	6	1	7	2	1	3	1	-	1
Novo mesto	2	1	3	2	2	4	3	-	3	2	1	3	1	2	3
Žužemberk	2	-	2	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	-	-
Senožeče	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kamnik	4	1	5	5	4	9	7	2	9	5	1	6	4	7	11
Trebnje	-	1	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Črnomelj	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-	1
Višnja gora	2	1	3	1	1	2	-	4	4	-	1	1	2	2	4
Vipava	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-	2	2	-	2
Cerknica	1	-	1	-	1	1	1	-	1	2	-	2	1	-	1
Celje	-	1	1	-	2	2	-	1	1	4	1	5	1	-	1
Vransko	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Slov. Konjice	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Šmarje pri Jelšah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Kozje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Laško	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1	3
Ljutomer	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maribor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-
Ormož	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Ptuj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Brežice	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Radlje	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Celovec	1	2	3	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Podklošter	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trst	1	-	1	1	-	1	2	1	3	1	-	1	-	-	-
Gorica	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	2	-	2
Tolmin	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ajdovščina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sežana	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Bovec	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Nemška Štajerska	1	1	2	1	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1
Tirolska	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Spodnja Avstrija	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Češka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Moravska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Šlezija	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Bukovina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Istra	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Hrvatska	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	1	1	4	1	5
Ogrska	1	-	1	3	1	4	-	2	2	-	-	-	3	-	3

Bosna in Herc.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Srbija	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Nemčija	3	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Italija	-	-	-	-	1	1	3	-	3	-	-	-	2	-	2
Druge države	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	4	-	4	1	-	1	1	-	1

HIŠNI POSLI (SVETEGA PETRA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	6	33	39	9	31	40	4	22	26	3	29	32	1	16	17
%	100	86,8	88,6	100	93,9	95,2	80	91,6	89,6	100	87,9	88,9	33,3	76,2	70,8
Sl. Štajerska	-	3	3	-	1	1	1	1	2	-	4	4	2	3	5
%	-	7,9	6,8	-	3,1	2,4	20	4,2	6,9	-	12,1	11,1	66,7	14,3	20,8
Sl. Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Primorska	-	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	5,3	4,6	-	3,0	2,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DDD	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2
%	-	-	-	-	-	-	-	4,2	3,5	-	-	-	-	9,5	8,4
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	6	38	44	9	33	42	5	24	29	3	33	36	3	21	24
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	-	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ljubljana-ok.	4	8	12	3	9	12	2	3	5	-	2	2	-	2	2
Postojna	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Škofja Loka	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2	2	-	-	-
Brdo	-	6	6	2	2	4	-	-	-	-	2	2	-	2	2
Kočevje	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Krško	-	2	2	-	2	2	-	2	2	1	3	4	-	1	1
Kranj	-	2	2	1	4	5	-	2	2	-	2	2	-	-	-
Kranjska gora	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Lož	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Litija	-	2	2	-	1	1	-	2	2	1	3	4	-	3	3
Logatec	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-
Tržič	1	-	1	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-

Vrhnika	1	2	3	-	-	-	1	1	2	-	4	4	-	1	1
Radovljica	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Ribnica	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Novo mesto	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Žužemberk	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Kamnik	-	3	3	3	3	6	-	2	2	-	5	5	-	-	-
Trebnje	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	2	3
Črnomelj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Višnja gora	-	1	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Vipava	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Cerknica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Celje	-	3	3	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1
Kozje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Laško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ljutomer	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Šoštanj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Trst	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tolmin	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ogrska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2

IMETNIKI STANOVANJA (POLJANSKA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	73	19	92	82	28	110	60	23	83	46	26	72	36	24	60
%	82,9	95,0	85,2	93,2	93,4	93,2	83,3	88,5	84,7	88,5	78,8	84,7	92,3	88,9	90,9
Sl. Štajerska	3	-	3	1	-	1	4	-	4	-	3	3	1	2	3
%	3,4	-	2,8	1,1	-	0,8	5,6	-	4,1	-	9,1	3,5	2,6	7,4	4,5
Sl. Koroška	2	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	2,3	-	1,8	-	3,3	0,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Primorska	2	-	2	3	1	4	2	2	4	2	1	3	-	-	-
%	2,3	-	1,9	3,4	3,3	3,4	2,8	7,7	4,1	3,8	3,0	3,6	-	-	-
DDD	8	1	9	2	-	2	6	1	7	4	3	7	2	1	3
%	9,1	5,0	8,3	2,3	-	1,7	8,3	3,8	7,1	7,7	9,1	8,2	5,1	3,7	4,6
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	88	20	108	88	30	118	72	26	98	52	33	85	39	27	66
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	22	10	32	24	6	30	18	5	23	21	8	29	18	8	26
Ljubljana-ok.	20	2	22	31	10	41	16	7	23	10	6	16	6	8	14
Škofja Loka	1	-	1	3	2	5	-	1	1	1	3	4	-	1	1
Brdo	3	1	4	3	-	3	5	1	6	3	2	5	-	1	1
Kočevje	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Velike Lašče	1	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Krško	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	2
Idrija	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	1	1	-	-	-
Kranj	6	-	6	3	3	6	3	3	6	4	2	6	1	-	1
Kranjska gora	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kostanjevica	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Litija	1	2	3	4	2	6	2	1	3	-	-	-	-	-	-
Logatec	1	-	1	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Mokronog	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	-	-
Tržič	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vrhnika	4	-	4	1	-	1	-	-	-	1	1	2	3	1	4
Radovljica	1	1	2	-	-	-	1	2	3	-	1	1	1	-	1
Ribnica	2	1	3	1	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Novo mesto	1	-	1	2	-	2	2	-	2	-	1	1	2	1	3
Žužemberk	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kamnik	2	-	2	-	2	2	1	2	3	3	-	3	2	1	3

Trebnje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Črnomelj	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Višnja gora	3	-	3	4	1	5	1	1	2	1	-	1	-	2	2
Vipava	-	1	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Celje	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	1	1	-	1	1
Vransko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Slovenske Konjice	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gornji grad	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Maribor	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Ormož	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Celovec	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Podklošter	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trst	2	-	2	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Gorica	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ajdovščina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Cerkno	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kanal	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krmin	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Nemška Štajerska	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Spodnja Avstrija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Češka	3	-	3	1	-	1	3	-	3	3	1	4	1	-	1
Moravska	2	-	2	-	-	-	1	1	2	-	1	1	-	-	-
Galicija	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Hrvatska	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogrska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Nemčija	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Italija	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-

PODNAJEMNIKI (POLJANSKA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	27	29	56	39	44	83	28	42	70	17	28	45	33	21	54
%	84,4	96,7	90,4	92,8	95,6	94,3	87,5	91,2	89,7	89,4	87,5	88,3	84,6	100	90
Sl. Štajerska	-	1	1	1	-	1	1	1	2	1	4	5	2	-	2
%	-	3,3	1,6	2,4	-	1,1	3,1	2,2	2,6	5,3	12,5	9,8	5,1	-	3,3
Sl. Koroška	-	-	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	6,3	2,2	3,8	-	-	-	-	-	-
Primorska	3	-	3	-	1	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-
%	9,4	-	4,8	-	2,2	1,1	3,1	2,2	2,6	-	-	-	-	-	-
DDD	2	-	2	2	1	3	-	1	1	-	-	-	3	-	3
%	6,2	-	3,2	4,8	2,2	3,5	-	2,2	1,3	-	-	-	7,7	-	5
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,3	-	1,9	2,6	-	1,7
SKUPAJ	32	30	62	42	46	88	32	46	78	19	32	51	39	21	60
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

DDD = Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	13	10	23	10	10	20	11	8	19	2	5	7	12	6	18
Ljubljana-ok.	6	9	15	11	14	25	5	14	19	9	9	18	7	5	12
Škofja Loka	2	1	3	2	1	3	2	1	3	-	1	1	2	-	2
Brdo	1	3	4	1	2	3	2	3	5	2	1	3	1	-	1
Kočevje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Velike Lašče	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Krško	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	2	-	2
Idrija	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Ilirska Bistrica	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kranj	1	1	2	4	5	9	-	3	3	1	1	2	-	-	-
Kranjska gora	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Lož	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kostanjevica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Litija	-	-	-	-	2	2	3	2	5	-	2	2	1	2	3
Logatec	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	1	1
Metlika	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mokronog	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	2
Vrhnika	-	-	-	1	4	5	-	1	1	-	2	2	-	-	-
Radovljica	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	1	1	2	1	3
Ribnica	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Novo mesto	1	-	1	1	1	2	-	1	1	1	1	2	1	3	4

Žužemberk	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kamnik	2	2	4	5	3	8	1	1	2	-	2	2	-	-	-
Trebnje	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Višnja gora	1	-	1	1	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Vipava	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1
Celje	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	-	1
Vransko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Laško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Maribor	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-
Brežice	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Šoštanj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Celovec	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Velikovec	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Trst	1	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Gorica	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Nemška Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Nemška Štajerska	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Spodnja Avstrija	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Hrvatska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Nemčija	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Italija	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1

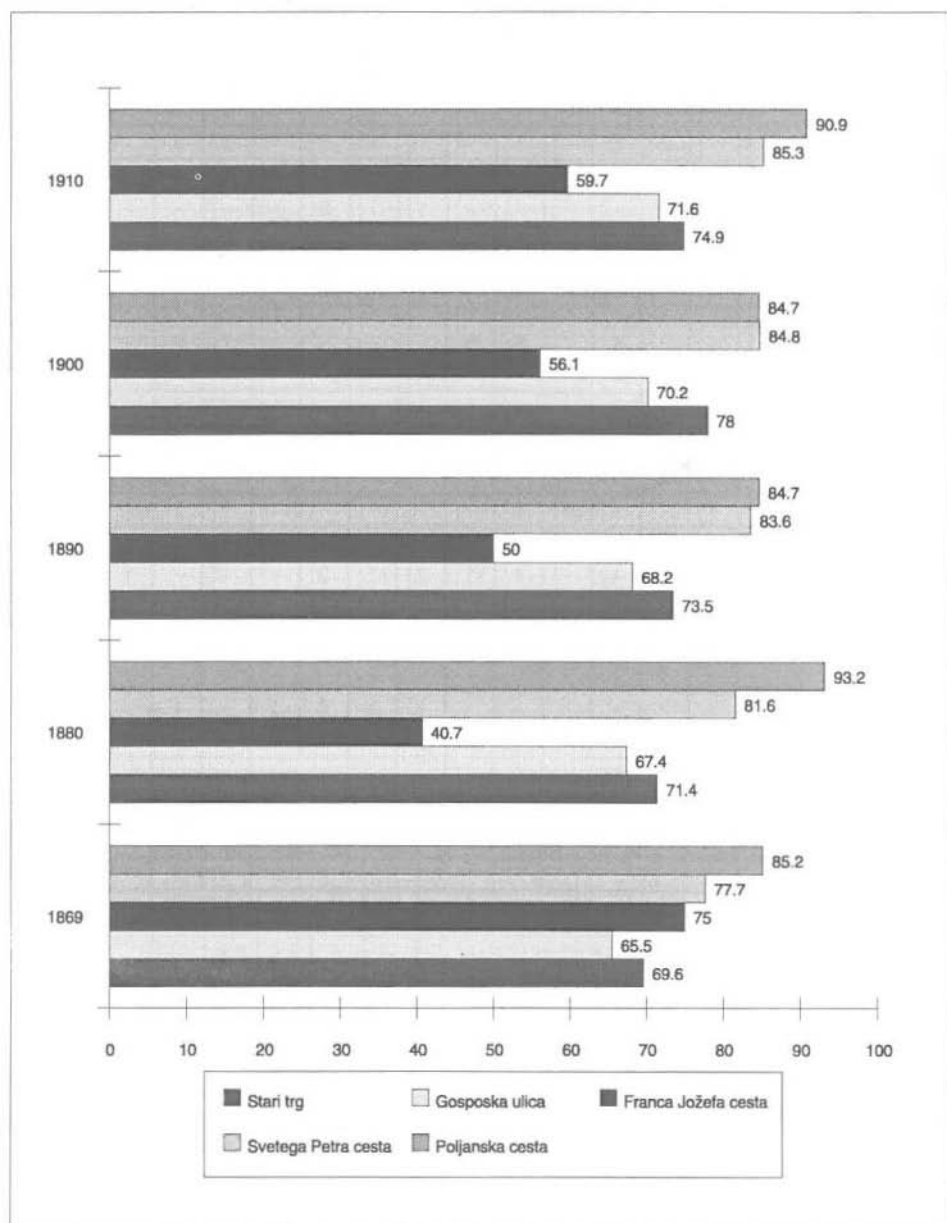
HIŠNI POSLI (POLJANSKA CESTA)

ROJ. KRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Kranjska	10	28	38	6	22	28	12	10	22	8	12	20	7	12	19
%	100	93,4	95	85,7	91,7	90,3	100	83,3	91,7	88,9	92,3	90,9	100	100	100
Sl. Štajerska	-	1	1	-	-	-	-	2	2	1	-	1	-	-	-
%	-	3,3	2,5	-	-	-	-	16,7	8,3	11,1	-	4,5	-	-	-
Sl. Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Primorska	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	3,3	2,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DDD	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-
%	-	-	-	14,3	8,3	9,7	-	-	-	-	7,7	4,6	-	-	-
Brez navedbe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SKUPAJ	10	30	40	7	24	31	12	12	24	9	13	22	7	12	19
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

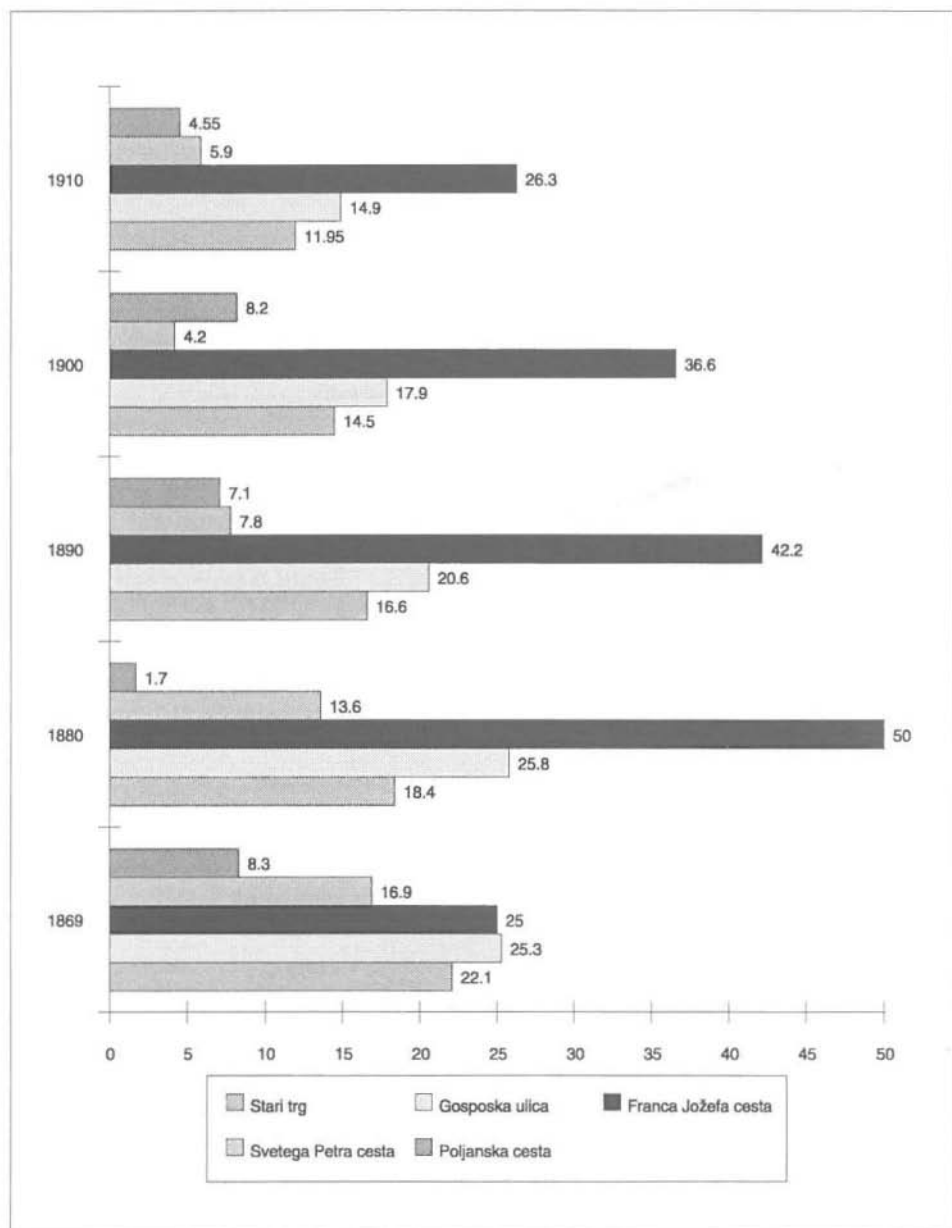
DDD= Druge dežele in države.

SODNI OKRAJ	1869			1880			1890			1900			1910		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
Ljubljana-m.	3	1	4	2	2	4	-	2	2	1	-	1	-	-	-
Ljubljana-ok.	4	6	10	1	5	6	4	3	7	2	3	5	2	3	5
Škofja Loka	-	1	1	-	4	4	-	-	-	-	1	1	1	1	2
Brdo	-	2	2	-	-	-	1	1	2	-	3	3	-	1	1
Kočevje	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velike Lašče	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Krško	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kranj	1	3	4	1	1	2	-	1	1	-	1	1	-	2	2
Lož	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Litija	1	3	4	-	5	5	-	-	-	1	1	2	-	1	1
Logatec	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mokronog	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Vrhnika	-	1	1	-	1	1	3	1	4	-	2	2	-	-	-
Radovljica	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Novo mesto	1	-	1	1	2	3	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Žužemberk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Kamnik	-	4	4	-	1	1	2	1	3	-	-	-	1	1	2
Trebnje	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Višnja gora	-	2	2	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	2	3
Ptuj	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brežice	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	1	-	-	-
Cerkno	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Koroška	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemška Štajerska	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moravska	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dalmacija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-

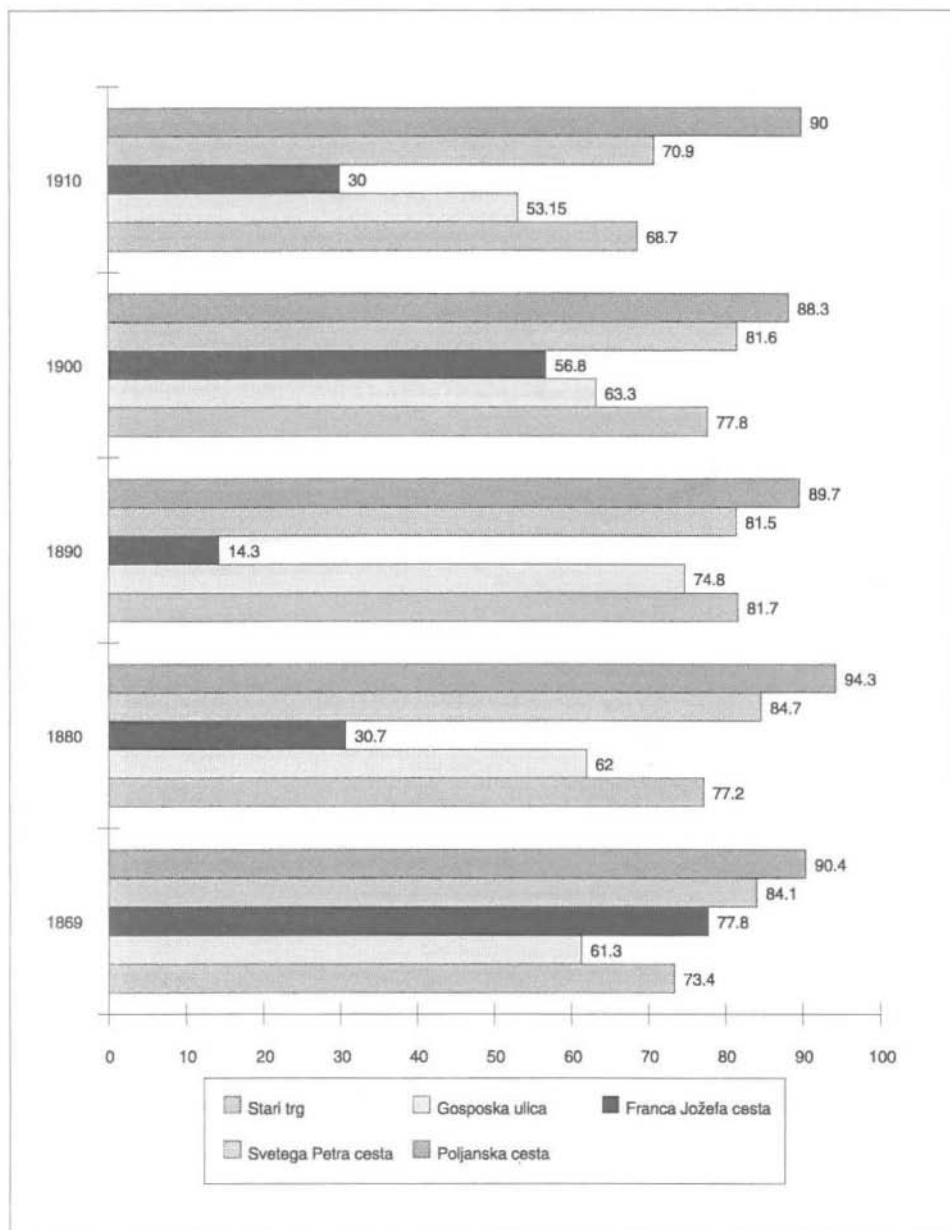
IZVOR IMETNIKOV STANOVANJA - KRANJSKA

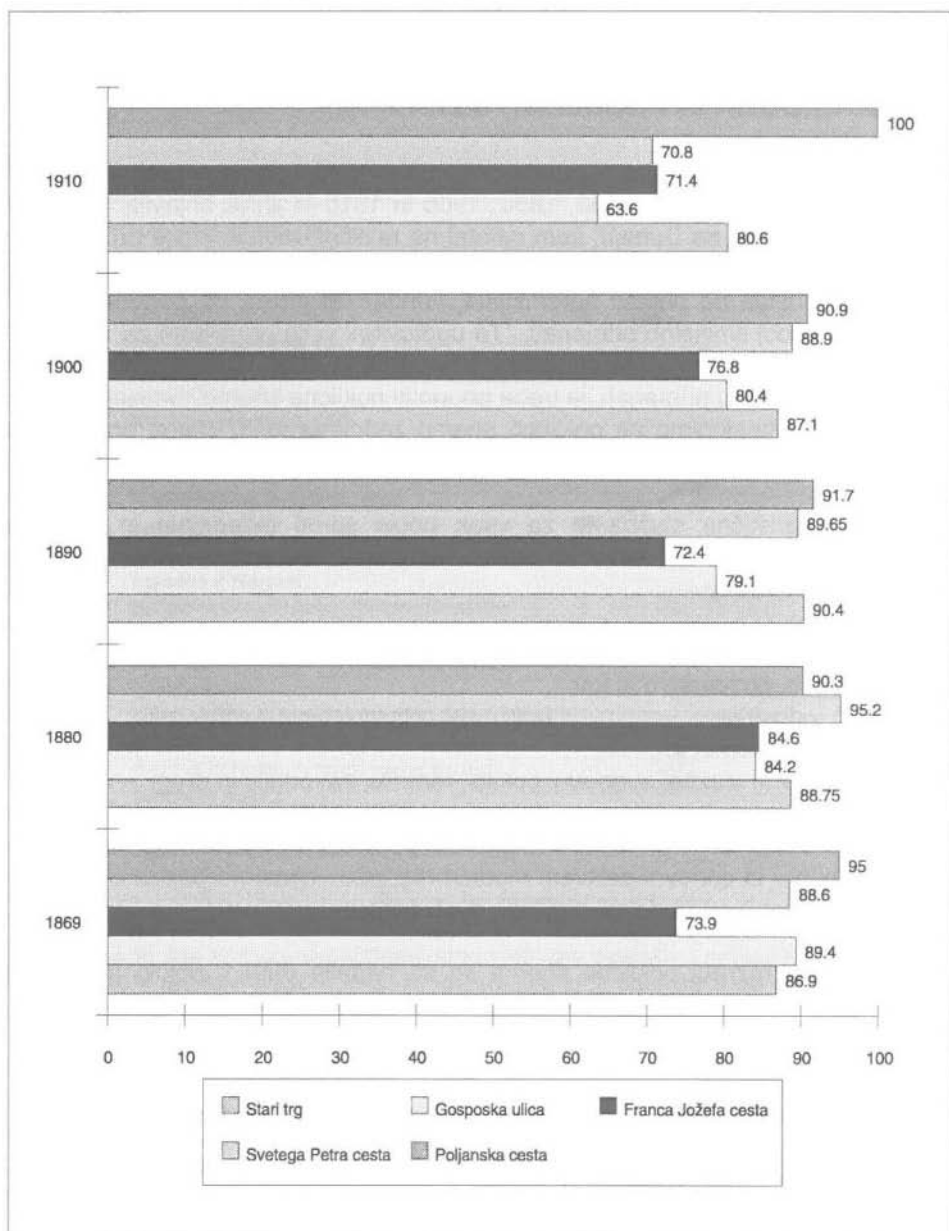
IZVOR IMETNIKOV STANOVANJA - DRUGE DEŽELE IN DRŽAVE

IZVOR PODNAJEMNIKOV - KRANJSKA

IZVOR HIŠNIH POSLOV - KRANJSKA

POKLICNA STRUKTURA STANOVALCEV IZBRANIH LJUBLJANSKIH ULIC (1869 - 1910)

METODOLOGIJA IN PROBLEMI RAZISKAVE

Ko sem pregledoval uradne rezultate poklicne statistike popisov prebivalstva, ki so jih izvedli v letih 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 in jih je objavila centralna statistična komisija na Dunaju, sem naletel na različne metodologije pri obdelavi statističnega pramateriala.¹ Že Jasna Fischer ugotavlja, da so se poklicne sheme od popisa do popisa spreminjale, vendar ne toliko, da podatkov ne bi mogli med seboj smiselno primerjati. "Ta ugotovitev velja predvsem za zadnje tri popise, manj pa za rezultate popisov v letih 1869 in 1880. Če hočemo podatke med seboj smiselno primerjati, je treba poenotiti poklicne sheme. Smiselno je, da to poenotenje naslonimo na poklicno shemo zadnjega avstrijskega popisa leta 1910."²

Avstrijska statistična služba je za vsak popis sproti prilagajala in razvijala poklicno shemo za obdelavo in prikaz rezultatov. Osnovno delitev poklicne sheme v štiri razrede -

razred (Classe):

- A kmetijstvo, gozdarstvo in lov;
- B obrt in industrija;
- C trgovina in promet in
- D vojska, javne službe, svobodni poklici, rentniki, zavodniki in drugi

- so prvič uvedli šele pri obdelavi gradiva popisov prebivalstva iz leta 1890, vendar lahko v ta osnovni delitveni model brez težav uvrstimo poklicne skupine, kot so jih uporabili pri obdelavi prejšnjih dveh popisov.

Štirje osnovni razredi poklicne sheme so se nadalje delili v poklicne skupine (Gruppen), te pa so bile razčlenjene v vrste poklicev (Arten) oziroma načinov zaslužka (Erwerbsarten).³

¹ Rezultati poklicne statistike so objavljeni v naslednjih publikacijah: Bevölkerung und Viehstand der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder, dann der Militärgränze nach der Zählung vom 31. Dezember 1869, 2. zvezek; Bevölkerung nach dem Beruf und der Beschäftigung, Österreichische Statistik I. knjiga, 2., 3., 4. zvezek, Österreichische Statistik XXXIII. knjiga, 4., 5., 6. zvezek, Österreichische Statistik LXV. knjiga, 4., 5., 6. zvezek in Österreichische Statistik, Neue Folge, III. knjiga, 4., 5., 6. zvezek.

² Jasna Fischer: Prebivalstvo v obrti in industriji na Slovenskem od sredine 19. stoletja do prve svetovne vojne; Prispevki za novejšo zgodovino XXVIII, Ljubljana 1988, str.25.

³ A 1. poljedelstvo, živinoreja, vrtnarstvo
2. gozdarstvo
3. ribolov

Ko so v popisih prebivalstva obdelovali navedbe glavnega poklica, so prebivalstvo delili v dve skupini:

1. zaposleno, pridobitno prebivalstvo in
2. vzdrževano prebivalstvo.

-
- B 4. rudarstvo, plavžarstvo
 - 5. industrija kamna, zemlje
 - 6. kovinska industrija, obrt
 - 7. strojna industrija, obrt
 - 8. kemična industrija
 - 9. gradbeništvo
 - 10. poligrafična obrt
 - 11. tekstilna industrija, obrt
 - 12. papirna in usnjarska industrija, obrt
 - 13. lesna industrija, obrt
 - 14. prehrabena industrija, obrt
 - 15. oblačilna obrt
 - 16. ostale industrije, obrti
 - C 17. trgovina z blagom
 - 18. denarni in kreditni zavodi, zavarovalnice
 - 19. promet
 - 20. posebna trgovska in prevozna podjetja
 - 21. gostinska obrt
 - 22. hišne službe in različno mezдно delo (dnina)
 - D 23. aktivno vojaštvo
 - 24. dvorne, državne in druge javne službe
 - 25. svobodni poklici
 - 26. rentniki, podpiranci
 - 27. osebe v zavodih in poklicni pripravi
 - 28. brez poklica, brez navedbe poklica

Glej Jasna Fischer: O virih za gospodarsko in družbeno zgodovino Slovencev od sredine 19. stoletja do prve svetovne vojne; Prispevki za zgodovino delavskega gibanja XXIII, Ljubljana 1983, str. 34. V raziskavi poklicne strukture stanovalcev, ki je glede na svojo naravo specifična in posega na področje opazovanja mikro (lokalnih) nivojev, seveda nisem mogel uporabiti predlagane razdelitve razreda B na poklicne skupine (od št.4 do št.16), temveč sem, kot boste lahko prebrali v nadaljevanju, razdelitev razreda B prilagodil raziskavi ter s tem skušal ustreči kriterijem lokalne študije, ki naj bi opozarjala tudi na premnoge posebnosti poklicne strukture stanovalcev, ki so bili zaposleni v obrti in industriji.

Adolf Vogelник pa je četrti, t.j. D, razred poklicne sheme delil na dva dela in tako postavil 5 razredov v okviru enotne sheme poklicne razdelitve. Razredi A, B in C so ostali enaki. Pod razred D so spadale javne službe, svobodni poklici, vojska in mornarica in osebe brez poklica oz. brez navedbe poklica, pod razred E pa so bili uvrščeni rentniki in zavodniki, t.j. osebe, živeče od rent in podpor, ter osebe, ki so se nahajale v zavodih in v poklicni pripravi. (Glej Adolf Vogelник: Gradivo k poklicni statistiki slovenskega prebivalstva za razdobje od 1890 do 1931 (Tehnika in gospodarstvo VI/1940, št. 1-2, str. 22). S to delitvijo se seveda popolnoma strinjam in se mi zdi opravičena. Pri analizi sicer še vedno vztrajam pri poklicni shemi iz leta 1910, vendar si po lastni presoji, kot boste razbrali v nadaljevanju, na nekaterih mestih pomagam tudi s svojimi rešitvami in idejami.

Zaposlene, pridobitne prebivalce sem v okviru raziskave poklicne strukture razvrščal v zgoraj omenjene razrede poklicne sheme, ki je bila v veljavi pri obdelavi popisa prebivalstva leta 1910, vzdrževane stanovalce pa sem obravnaval posebej. V to skupino sem uvrstil gospodinje in tiste, ki so v gospodinjstvu pomagali, šolarje, dijake, študente, otroke in hišne posle. Hišne posle moramo obravnavati posebej že zaradi njihovega položaja v strukturi gospodinjstva. Le-ta je bil namreč pogojen s stanovanjskim razmerjem. Hišne posle so šteli med vzdrževane osebe ravno zaradi njihovega posebnega položaja v gospodinjstvu. Imetnik stanovanja je bil njihov delodajalec oziroma vzdrževalec, "s katerim so živeli v skupnem gospodinjstvu in od katerega so se odvajali tudi njihovi zaslužki."⁴

Originalne navedbe glavnega poklica na naznanilnicah v ohranjenih popisnicah prebivalstva nam omogočajo mnogo bolj natančno izvedbo analize poklicne strukture stanovalcev. Ta naj bi bila predvsem manj posplošena od uradnih objav poklicne statistike, ki jih je objavila centralna statistična komisija na Dunaju. Poleg tega pa moramo, podobno kot pri analizi izvora stanovalcev, tudi poklicno strukturo stanovalcev opazovati z vidika stanovanjskega razmerja, kar pomeni, da moramo posebej izpostaviti poklicno strukturo

- A) stanovalcev, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja,
- B) podnajemnikov in
- C) hišnih poslov.

Omenil sem že, da moramo hišne posle zaradi njihovega posebnega položaja v gospodinjstvu uvrstiti med vzdrževane stanovalce. V okviru zaposlenega, pridobitnega prebivalstva nam torej preostane samo ločevanje med poklicno strukturo stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja in podnajemnikov.

Stanovalce, ki jih lahko uvrstimo v razred A poklicne sheme, sem poimenoval "zaposleni v kmetijstvu", saj v okviru tega razreda srečamo le poklice, ki so bili uvrščeni v prvo skupino razreda A, t.j. v skupino poljedelstvo, živinoreja in vrtnarstvo. Pri tem naj omenim še zanimivo delitev vrtnarstva, ki jo lahko zasledimo v že omenjenih publikacijah Österreichische Statistik za leti 1890 in 1900: umetno vrtnarstvo (Kunstgärtnerei) in vrtnarstvo za potrebe trga (za trgovanje) - (Handelsgärtnerei).

Razred B poklicne sheme sem v raziskavi razdelil v dva podrazreda: B1 in B2. V podrazred B1 sem uvrstil stanovalce, zaposlene v obrti, v podrazred B2 pa stanovalce, zaposlene v ljubljanski industriji. Obrti, s katerimi si je dokaj velik del

⁴ Österreichische Statistik XXXIII knjiga, 5. zvezek, Wien 1894, str. III.

stanovalcev služil svoj vsakdanji kruh, sem zaradi večje preglednosti nekoliko poenostavljeno razdelil na več zvrsti:

- I. kovinske obrti
- II. usnjarske in kožarske obrti
- III. lesne obrti
- IV. obrti za obdelavo kamna in kamnin
- V. obrti za obdelovanje kosti, žime itd.
- VI. tekstilne in oblačilne obrti
- VII. umetnostne obrti
- VIII. živilske obrti (brez gostinstva) in
- IX. druge obrti.⁵

Številne obrti, s katerimi so se ukvarjali stanovalci izbranih ljubljanskih ulic, sem pregledno nanizal v posebnih prilogah. Pri tem sem ločeval stanovalce, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja (kolona A) in podnajemnike (kolona B). V obrti zaposlene stanovalce sem delil tudi po spolu. Iz prilog je lepo razvidna obrt, ki se je pojavljala na izbranih ljubljanskih ulicah, kot tudi popisovalno leto, v katerem jo srečamo. S tako sestavljenimi prilogami sem poskušal zagotoviti natančen pregled vseh pojavljajočih se obrti, kot tudi kronološki pregled njihovega pojavljanja v desetletnih razmikih. Različne obrti so poleg tega razvrščene v posamezne skupine prej naštetih zvrsti obrti. Pri vsaki obrti sem navajal število mojstrov, pomočnikov in vajencev.

Mojstri različnih obrti so svoj položaj v poklicu pogosto poudarili s pripisom mojster (Meister) in samostojen (selbständig) - npr. pekovski mojster - samostojen (Bäckermeister - selbständig) ipd. Pri pomočnikih zasledimo pripise Gehilfe ali Geselle, pri vajencih pa Lehrling ali Lehrjunge. Še posebno dobrodošel je pri obrtnih mojstrih pripis "samostojen", saj nas le takšen vpis lahko popolnoma prepriča, da gre za dejanski položaj obrtnega mojstra v obrtniškem poklicu, ne pa morda za kvalificiranega delavca v tovarni. V skupino obrtnikov sem zaradi nepopolnosti posameznih vpisov glavnega poklica štel vse stanovalce, ki so navedli, da so npr. mizarji, mizarški mojstri oz. samostojni mizarji (mojstri). Drugače sem ravnal samo v primeru, ko so izrecno odgovorili, da so zaposleni kot mizarji, ključavničarji ipd. v tovarni ali na kolodvoru. V tem primeru sem jih uvrstil v skupino kvalificiranih delavcev v industrijskih obratih, t.j. v skupino zaposlenih v podrazredu B2. Enako sem ravnal tudi pri pomočnikih in vajencih posameznih obrti. Takšni primeri so seveda zelo redki. Iz odgovorov na naznanih obravnavanih popisov prebivalstva pa je hkrati tudi nemogoče ugotoviti, koliko obrtnikov je imelo prijavljeno obrt.

⁵ To razdelitev lahko primerjate z malce drugačno razdelitvijo zvrsti obrtnih dejavnosti v: Ljubljanska obrt od začetka 18. stoletja do srede 19. stoletja (uredil Marjan Drnovšek), publikacije ZAL, Razprave zvezek 4, Ljubljana 1977, str. 138-144.

Za stanovalce, ki so bili zaposleni v ljubljanski industriji (podrazred B2), sem sestavljal podobne pregledne priloge kot za stanovalce, ki so bili zaposleni v obrtni dejavnosti. Namesto obrti sem navajal industrijske obrate, v katerih so bili v času obravnavanih popisov prebivalstva zaposleni posamezni stanovalci izbranih ljubljanskih ulic. Pri tem sem posebej navajal število kvalificiranih delavcev, nekvalificiranih delavcev in dninarjev (Tagelöhner(-in)). Industrijskega obrata, kjer so bili zaposleni posamezni stanovalci, seveda ni bilo možno vedno ugotoviti, saj so popisani stanovalci velikokrat navedli samo podatek, da so delavci (Arbeiter (-in)), tovarniški delavci (Fabrikarbeiter(-in)) ali pa dninarji oz. dninarice. Med zaposlene v industriji sem štel tudi tiste, ki so si služili kruh v ljubljanskih tiskarnah.

Na koncu prikaza števila v obrti zaposlenih stanovalcev sem podal še skupno število mojstrov, pomočnikov in vajencev, ki jih ob posameznih popisovalnih letih zasledimo v skupini stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, ter v skupini podnajemnikov. Na koncu pregleda števila stanovalcev, ki so bili zaposleni v ljubljanskih industrijskih obratih, sem prav tako dodal skupno število kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev ter dninarjev za obe opazovani kategoriji stanovalcev. Iz obeh pregledov tako dobimo podobo socialne strukture stanovalcev izbranih vzorcev.

Zelo zanimivo je tudi spremljanje naraščanja oziroma upadanja števila stanovalcev, ki so bili v letih 1869 - 1910 zaposleni v obrti in industriji. V ta namen sem na koncu analize priložil zbirne tabele in grafikone števila zaposlenih v obrti (B1), v industriji (B2) ter v obrti in v industriji (B).

Razred C poklicne sheme za obdelavo popisa prebivalstva leta 1910 (trgovina in promet) se je delil na več poklicnih skupin. Največja med njimi je bila skupina -

- I. trgovanje (kupčija) z blagom (Warenhandel). V tej skupini je bilo zaposlenih največ stanovalcev, ki so glede na svoj poklic spadali v razred C poklicne sheme. V okviru analize sem stanovalce zopet delil po spolu in ločil podnajemnike (B) od stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja (A).⁶ Zanimalo me je število trgovcev, trgovskih pomočnikov, vajencev in hlapcev. Navedbe na naznanilnicah so bile različne. Nekateri stanovalci so v rubriko glavni poklic zapisali samo trgovec ali trgovka, trgovski pomočnik (Commis) ipd. Drugi, natančnejši, pa nam v posameznih popisovalnih letih poročajo, s katerim blagom so trgovali oz. v kateri trgovini so bili zaposleni. Ta dragocen podatek nam

⁶ Delitev stanovalcev v dve skupini: A (stanovalci, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja) in B (podnajemniki) velja tudi pri analizi ostalih poklicnih skupin razreda C poklicne sheme, kot tudi v nadaljevanju, pri analizi poklicne strukture stanovalcev, ki so glede na svoj poklic spadali v razred D poklicne sheme.

omogoča vsaj približno osvetlitev pisane trgovske dejavnosti v obravnavanem času.

Preostale skupine razreda C poklicne sheme so bile naslednje:

- II. posebne trgovske oz. prometne usluge ali opravila (dalje II. posebne usluge); Vanjo sem vključil trgovske potnike in zastopnike (Agent, Reisende), poslovodje različnih trgovin, kontoriste (Contorist, Comptoirist), knjigovodje (Buchhalter, Buchführer) v trgovskih pisarnah, postrežke (Dienstmann), pogrebne in grobarje.
- III. gostilne, vinotoči, kavarne (dalje III. gostinstvo);
- IV. denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice;
- V. železniški promet;
- VI. poseben transport po zemlji in zraku; Vanjo sem vključil špediterje in komisionarje (trgovske posrednike), stanovalce, ki so bili zaposleni pri c.kr. pošti, telegrafu in telefonu⁷ ter samostojne prevoznike, fijakarje, kočijaže.
- VII. samostojno opravljanje domačih opravil; Vanjo sem uvrstil postrežnice.⁸

Poklice preostalih skupin razreda C (t.j. od skupine št. II do skupine št. VII) sem za vsak vzorec posebej nanizal v posebni prilogi. Na koncu analize poklicev razreda C sem dodal še zbirne tabele, v katerih sem spremljal naraščanje oz. padanje števila stanovalcev izbranih vzorcev, ki so bili v obravnavanem času zaposleni v trgovini in prometu.

Smiselno je, da tudi zadnji, t.j. D razred poklicne sheme za obdelavo popisa prebivalstva leta 1910, podobno kot razred B, razdelimo na dva podrazreda ter s tem ločimo aktivno vojaštvo, javne uslužbenke in tiste, ki so opravljali svobodne poklice (podrazred D1), od rentnikov, zavodnikov in drugih (podrazred D2). Takšna delitev se zdi upravičena predvsem zaradi mnogih posebnosti, ki jih lahko opazimo v okviru poklicnih skupin razreda D poklicne sheme. V podrazredu D1 srečamo namreč samo "aktivne" osebe, medtem ko je za podrazred D2 značilno predvsem to, da v njem zasledimo osebe, ki so živele od dohodkov lastnega kapitala, pa mnogo upokojenih oseb oz. oseb, ki so uživale različne oblike podpore. Kot primer, zakaj se mi zdi potrebna delitev razreda D na dva podrazreda, naj omenim npr. statusno razliko med aktivnim častnikom (npr. c.kr. stotnik) in upokojenim častnikom (c.kr. stotnik v pokoju).

⁷ Pri vseh stanovalcih, ki so bili državni uslužbenci (pri južni železnici, pošti) oz. so bili državni uradniki, aktivni vojaki, profesorji ipd., je ob poklicu skoraj v vseh primerih pripisano tudi cesarsko - kraljevi (c.kr.) - npr. c.kr. poštni uradnik, c.kr. profesor, c.kr. stotnik itd. Zato, da ne bi besedila raziskave obremenjeval s stalnim pripisovanjem vzdevek c.kr., bom ta vzdevek izpuščal. V nadaljevanju teksta se boste torej srečevali samo z navedbami poštni odpravnik, polkovnik, državni tožilec itd.

⁸ Razdelitev razreda C na posamezne poklicne skupine lahko primerjate z Österreichische Statistik, Neue Folge III. knjiga, 6. zvezek, Wien 1915, str.61-62.

V podrazred D1 sem uvrstil stanovalce, ki so glede na svoj poklic spadali v naslednje štiri poklicne skupine razreda D:

- I. aktivno vojaštvo;
- II. dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici; V to skupino so poleg državnih, deželnih in mestnih uradnikov spadali še višje in nižje zdravstveno osebje, veterinarji, duhovščina, orožništvo in stražarska služba (stražarstvo - Wach(t)dienst) ter advokati in notarji. Mnogi uradniki so, podobno kot delavci ali pa trgovci, navedli samo to, da so uradniki (Beamte), ne vemo pa, kje so bili zaposleni, kakšno delo so opravljali in v kateri plačilni razred uradništva so spadali. Štel sem jih med javne uslužbence, čeprav je bil lahko marsikateri med njimi uradnik banke, pošte ali železnice in je tako spadal v razred C poklicne sheme. Preostali uradniki pa so bili pri navajanju svojega položaja v poklicu nekoliko bolj natančni. Predvsem zaradi nepopolnosti podatkov in nizkih števil v raziskavi nisem ločeval uradništva na državne, deželne in mestne uradnike. Nemogoče je bilo tudi razvrščanje uradništva po plačilnih razredih.
- III. poučevanje in izobraževanje;
- IV. posebni svobodni poklici; V to skupino sem uvrščal slikarje in kiparje, privatne uradnike (!), pisatelje, časnikarje, urednike časopisov, zasebne učitelje (!), stenografe, računarje (Rechner) in pisarje (!), igralce, plesalce, pevce, glasbenike in druge gledališke uslužbence.

Podrazred D2 sta sestavljali naslednji dve poklicni skupini:

- V. živeči od rent in podpor; V to skupino sem uvrščal hišne posestnike, rentnike (t.j. osebe, ki so živele od dohodkov lastnega kapitala); preživitkarje (Ausgedingteute - (Ableber(-in))); osebe, živeče od rente zaradi nesreče (invalidi), starostnih in podobnih rent; osebe, ki so bile deležne dohodkov za javno oskrbo revežev; upokojene in prejemnike miloščine (Almosenempfänger).
- VI. osebe brez navedbe poklica, brezposelni in zasebniki(!); Stanovalci, ki so kot glavni poklic navedli, da so zasebniki ali zasebnice (Private), nas spravljajo v zadrego, saj se ob tej precej nejasni navedbi neprestano zastavlja vprašanje, kaj oz. kakšen poklic se skriva pod to problematično besedo. Navedba zasebnik ali zasebnica je po vsej verjetnosti begala tudi naše predhodnike, takratne obdelovalce podatkov statističnega pramateriala. Zasebnike so verjetno ravno zaradi nejasnosti izraza uvrstili med tiste prebivalce, ki niso navedli podatkov o poklicu in brezposelne. Nekaj stanovalcev, ki so v rubriko "glavni poklic" vpisali zasebnik ali zasebnica, pa nam je le zaupalo, kaj se skriva pod tem izrazom. Tako nam npr. Antonija Boltauzer poroča, da je zasebnica (brivčeva vdova), kar

pomeni, da je po pokojnem možu prejela podporo (pokojnino).⁹ Med zasebnike pa sem po lastni presoji štel tudi dijaške gospodinje, varuhinje otrok ter hišnike in hišnice.¹⁰

Poklici, ki jih srečamo v okviru razreda D poklicne sheme, so bili zelo raznoliki, hkrati pa tudi izredno zanimivi. Pri analizi poklicne strukture stanovalcev izbranih miljejev sem poklice podrazredov D1 in D2 kot drobne kamenčke nanizal v pisan mozaik, ki je razviden iz posebnih prilog.

⁹ ZAL: PP leta 1910, Stari trg 28.

¹⁰ Razdelitev razreda D na posamezne poklicne skupine lahko primerjate z Österreichische Statistik, Neue Folge III. knjiga, 6. zvezek, Wien 1915, str.62-63.

STARI TRG

I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI

A. Zaposleni v "kmetijstvu"

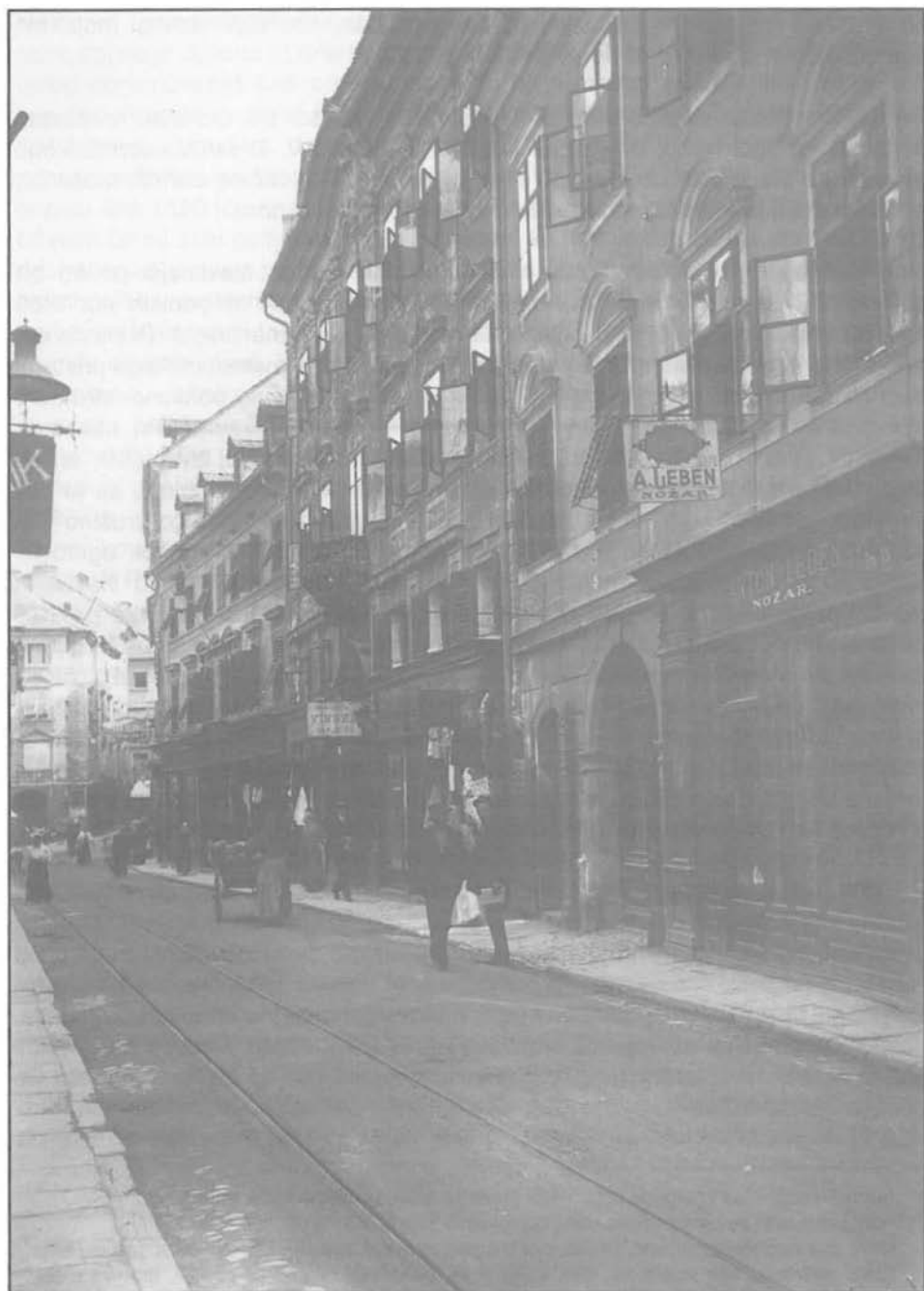
Stanovalce, ki so bili zaposleni v kmetijstvu, srečamo v popisih prebivalstva Starega trga le dvakrat. Prvič jih zasledimo ob popisu leta 1869 (dve poljski delavki (Feldarbeiterin) in grajski vrtnar (Burggärtner)), drugič pa ob popisu leta 1890 (vrtnarski pomočnik). Vsi stanovalci naštetih poklicev so spadali v skupino stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja. Gornje navedbe so me zaradi izrazito obrtno-trgovskega značaja ulice le nekoliko presenetile. Vprašamo se lahko, ali sta si poljski delavki služili kruh kot dninarici na bližnjih krakovskih vrtovih. Možno je tudi to, da sta obdelovali le lasten vrt na grajskem pobočju. Za mnogimi hišami na Starem trgu in na levi strani Florijanske ulice so se namreč po grajskem pobočju vzdigovali "mični vrtički, povsem skriti in nepoučenim nepoznani, vendar je z njih krasen pogled proti jugozapadu," kot je nekoč zapisal Rudolf Andrejka.¹

B. Zaposleni v obrti in industriji

V prilogi 1, ki nam prikazuje število v obrti zaposlenih stanovalcev v obravnavanih popisovalnih letih, je naštetih kar 50 različnih obrti. Največ stanovalcev Starega trga se je ukvarjalo z obrtmi, ki so spadale v skupino tekstilnih in oblačilnih obrti. Med njimi so številčno izrazito izstopali predvsem krojači in šivilje. Iz priloge je razvidno, da je število stanovalcev, ki so si služili svoj vsakdanji kruh s krojenjem in šivanjem, od leta 1869 do 1910 stalno upadalo. Poleg krojačev in šivilj srečamo na Starem trgu še večje število čevljarjev, klobučarjev, pekov, frizerjev in kleparjev. Za našete obrti je značilno, da jih zasledimo v vseh popisovalnih letih.

Druge obrti so se v času obravnavanih popisov prebivalstva pojavljale samo enkrat (npr. graverji (1880)), dvakrat (npr. brusači (1869, 1880)), trikrat (npr. kotlarji (1880, 1890, 1900)) ali pa štirikrat (npr. urarji (1869, 1880, 1890 in 1900)), v času preostalih popisov prebivalstva pa jih ne zasledimo. Nekatere obrti so bile značilne tudi po tem, da so se pojavljale v časovnih presledkih - npr. puškarji, ki jih srečamo na Starem trgu ob popisu leta 1869, nato je ta obrtna dejavnost izginila in se ponovno pojavila ob popotresnem popisu prebivalstva leta 1900, leta 1910 pa je ponovno propadla. Zelo zanimiv je tudi pojav obrtne dejavnosti, ki je bila povezana z vse večjim uveljavljanjem električnih naprav in razsvetljave v vsakdanjem življenju mesta (samostojni inštalaterji električnih naprav (1900)). Skratka, za vsako obrtno dejavnost na Starem trgu je podan kronološki pregled,

¹ Rudolf Andrejka, Venec nekdanjih vrtov okrog Gradu. (v: Slovenec, 8. julij 1943, št.152).

Stari trg, 1910

ob katerem popisu prebivalstva se je pojavljala, kot tudi število mojstrov, pomočnikov in vajencev, ki so se z njo ukvarjali.

Če si ogledamo skupno število stanovalcev, ki so se ukvarjali z obrtno dejavnostjo, ugotovimo, da je bila skupina stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, sestavljena iz velike večine obrtnih mojstrov, nekoliko manj je bilo pomočnikov, še manj pa vajencev v obrti.

Med podnajemniki srečamo zelo malo mojstrov, mnogo številnejši pa so bili pomočniki in vajenci v obrti. Med mojstri je bilo še posebno ob popisih leta 1869 in 1880 veliko šivilj, ki sem jih, glede na navedbe na naznanilnicah (Näherin oz. Weißnäherin ali pa Schneiderin) zaradi prej omenjenega metodološkega pristopa pač moral uvrstiti med mojstrice. Uvrstitev šivilj v okvir poklicne strukture stanovalcev je bila med vsemi obrtnimi poklici najbolj težavna. Pri nekaterih ženskah, ki so navedle, da so šivilje, je bilo namreč precej dvomljivo, ali so dejansko opravljale obrtno pridobitno dejavnost. Jasna Fischer meni, da je bolj verjetno, "da je bilo za večino njihovo delo omejeno le na domačo družino"² in ožji krog prijateljev. Iz teh številnih odgovorov je namreč nemogoče ugotoviti, koliko jih je imelo prijavljeno obrt. To misel potrjuje njihovo visoko število in številni primeri, ko so odrasle hčere, ki so živele pri svojih starših, vse po vrsti navedle, da so šivilje. Po drugi strani pa nam zelo redke, a na srečo ohranjene drobtinice v virih - le-te niso omejene zgolj na eno samo besedo, poročajo, da so bile vsaj nekatere izmed mnogih šivilj zaposlene pri trgovcih z modnim manufakturnim blagom. Nekatere šivilje pa so si morale pomagati tudi s postranskim zaslužkom. Ob popisu leta 1869 je ena izmed šivilj navedla, da je mestna uboga, druga pa, da je hkrati tudi postrežnica. Šiviljo in hkrati postrežnico srečamo tudi ob popisu leta 1880.

Z vidika stanovanjskega razmerja moram omeniti zelo pomemben, poklicno (obratno ali trgovsko) pogojen dejavnik skupnega bivanja v takratnih gospodinjstvih. V večini primerov namreč opazimo poklicno povezanost med mojstrom (imetnik stanovanja) in pomočniki ter vajenci (podnajemniki) v okviru skupnega bivanja v gospodinjstvu (npr. pekovski mojster = imetnik stanovanja, pekovski pomočnik ali vajenec = podnajemnik ipd.). Poleg tega so bili številni obrtni mojstri na Starem trgu tudi hišni posestniki, kar je zanje pomenilo še dodaten vir zaslužka.³

² Jasna Fischer: Čas vesolniga socialnega punta se bliža, Ljubljana 1984, str.40.

³ Hišni posestniki so bili v posameznih popisovalnih letih naslednji obrtni mojstri:

1869: dva klobučarja, strugar, krojač, dva knjigoveza in ena knjigoveška mojstrica, pek in šivilja;
 1880: dežnikar, trije klobučarji, dva knjigoveza, pekovska mojstrica, čevljar, urar in šivilja - podnajemnica, ki je bila hišna posestnica v Kurji vasi;
 1890: klobučar, usnjar, urar, pekovska mojstrica in izdelovalec bičev;
 1900: izdelovalec bičev, klobučar in klepar;
 1910: krojač, klobučar in izdelovalka klobas - salamarica.

Nekatere izmed obrtnih mojstrov je bilo nekoliko težje uvrstiti med zaposlene v obrti, saj se je njihova obrtna dejavnost tesno prepletala s trgovino oziroma so se poleg obrti ukvarjali tudi z dejavnostjo, ki bi jo metodološko lahko uvrstili pod trgovino in promet. Josef Pock, znani ljubljanski klobučar, je npr. ob popisu leta 1910 izrecno poudaril, da je tudi trgovec s klobuki.⁴ Še bolj zanimiv pa je bil primer pekovskega mojstra, slaščičarja in kavarnarja Jakoba Zalaznika. Ob popisu leta 1890 je zapisal, da je pekovski mojster. Po potresu je Zalaznik, ki je bil nedvomno zelo podjeten, svojo dejavnost še nekoliko razširil. Leta 1900 je na naznanilnico popisa prebivalstva zapisal, da je pekovski mojster in slaščičar, hkrati pa se v prostorih, ki jih je imel v najemu, "izvršujejo naslednje obrti: prodaja kruha, slaščičarna in točenje žganih opojnih pijač." Pripisal je, da "ima na prodajo žganih opojnih pijač koncesijo." V okviru številnega gospodinjstva imetnika stanovanja Jakoba Zalaznika so poleg mnogih pekovskih pomočnikov in vajencev prebivale še tri prodajalke kruha, blagajničarka v prodajalni in trije raznašalci kruha - pekovski hlapci, ki sem jih zaradi metodologije obdelave podatkov prištel k vajencem v obrti. Leta 1910 je Zalaznik navedel, da je pek, slaščičar in kavarnar. Poleg pomočnikov in vajencev srečamo v okviru Zalaznikovega gospodinjstva še dve natakariči ter štiri prodajalke kruha in slaščic.⁵ Pekovska in slaščičarska obrt se je torej v primeru Jakoba Zalaznika tesno prepletala s kavarniško dejavnostjo. Zanimivo je, da so gostilničarje, kavarnarje in zaposlene v gostinstvu pri obdelavi podatkov prvih štirih obravnavanih popisov prebivalstva šteli med zaposlene v obrti, ob zadnjem avstrijskem popisu leta 1910, pa so to poklicno skupino, kot sem že omenil, prenesli v razred C poklicne sheme, t.j. pod trgovino in promet.⁶ Jakoba Zalaznika bi torej lahko uvrstili tudi med kavarnarje, t.j. v razred C poklicne sheme.

Gospodinjstvo Jakoba Zalaznika je bilo glede na število članov ogromno. Služi nam lahko tudi kot lep primer, ki nas opozarja na pereč stanovanjski problem, natančneje, na problem prenočevanja pomočnikov in vajencev pri različnih obrtnikih in trgovcih, še zlasti pri pekih, čevljarjih, krojačih in mizarjih. Mojstri so namreč imeli navado, da so svoje majhne prostore dobesedno napolnili s pomočniki in vajenci, ki so morali spati v druga na drugo nagrmedenih posteljah.⁷ Podobno ljubljansko posebnost so predstavljale tudi sobe dijaških gospodinj, ki so bile nabito polne šolarčkov in dijakov s podeželja. Že zdravnik Lipič se zgraža nad nemoralnimi okoliščinami, da v eni sobi pogosto spi ducat in več študentov, po dva do trije v eni postelji, v isti sapi pa pohvali Ljubljance, da so to grdo

⁴ Glej ZAL: PP leta 1910, Stari trg 14.

⁵ Glej ZAL: PP leta 1890, 1900 in 1910, Stari trg 21.

⁶ Glej Österreichische Statistik, Neue Folge III. knjiga, 6.zvezek, Wien 1915, str.3.

⁷ Wilhelm Kowatsch, Denkschrift des Laibacher Stadtphysikates betreffend die sanitären Uebelstände der Landeshauptstadt Laibach zur diesbezüglichen raschen und billigen Abhilfe, Ljubljana 1875, str. 73.

razvado vsaj nekoliko zmanjšali, na pa popolnoma odpravili.⁸ Jakob Alešovec v svojih Ljubljanskih slikah pravi, da živi dijak pri stiskaški dijaški materi "v družini enakih trpinov kakor vojak v vojašnici. Zvečer je postelja tik postelje; drobnica pa spi pri tleh v tružici, ki se pripelje izpod postelje višjih, in ne more kaj, če ji lezejo višji čez glavo v svoja nadstropja."⁹ Tudi kasnejši ljubljanski župan Ivan Hribar se spominja, da je stanoval z več drugimi - večjimi in manjšimi - dijaki skupaj in postelja mi je bila odkazana v pritličju večje postelje, na kateri je spal odrasel študent. Izpod te so namreč vsak večer potegnili predal, kjer je bilo zame postlano."¹⁰

Učenci mizarske šole, ok. 1905

Število stanovalcev Starega trga, ki so bili zaposleni v ljubljanskih industrijskih obratih, je razvidno iz priloge 2. Za nekatere med njimi ni bilo možno ugotoviti, kje so bili zaposleni. Določeno število stanovalcev, ki so bili zaposleni v predilnici, na kolodvoru južne železnice, v tobačni tovarni (od leta 1880 dalje) in v ljubljanskih tiskarnah, srečamo v vseh popisovalnih letih. Stanovalce, ki so bili

⁸ Fr. Wilhelm Lippich, *Topographie der k.k. Provinzialhauptstadt Laibach*, Ljubljana 1834, str. 109.

⁹ Jakob Alešovec, *Ljubljanske slike. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom*, Ljubljana 1911, str. 60.

¹⁰ Ivan Hribar, *Moji spomini*, I. del, Ljubljana 1983, str. 18.

zaposleni v drugih ljubljanskih industrijskih obratih, pa zasledimo le v posameznih popisovalnih letih (glej prilogo). Pri kvalificiranih in nekaterih nekvalificiranih delavcih je posebej naveden tudi njihov položaj v poklicu. Med nekvalificiranimi delavkami srečamo največ tobačnih delavk. Nekvalificirani delavci so številčno prevladovali tako v skupini stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, kot v skupini podnajemnikov.

Priloga 1:

Prikaz števila v obrti zaposlenih stanovalcev

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
I. kovinske obrti												
brusači (Schleifer)												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
graverji												
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kleparji (Spengler)												
1869	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
1880	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ključavničarji												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
kotlarji (Kupferschmied)												
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
nožarji in pilarji												
1910	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
pasarji (Gürtler)												
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
puškarji (Büchsenmacher, Büchenschmied)												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1900	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
rešetarji (Siebmacher)												
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
urarji												
1869	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
zlatarji												
1880	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
KOVINSKE OBRTI SKUPAJ:												
1869	5	1	1	-	-	-	-	-	1	-	4	-
1880	6	-	2	-	2	-	-	-	3	-	3	-
1890	2	-	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-
1900	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-
1910	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-
II. usnjarske in kožarske obrti												
čevljarji												
1869	12	-	-	-	-	-	1	-	1	2	3	-
1880	6	-	4	-	2	-	-	-	5	-	3	-
1890	5	1	9	-	1	-	-	-	6	-	-	-
1900	3	-	-	-	-	-	1	-	4	-	2	-
1910	2	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-
izdelovalci bičev (Peitschenmacher)												
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
knjigovezi												
1869	2	1	1	-	1	-	-	-	3	-	2	-
1880	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1890	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
krznarji (Kürschner)												
1869	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-

usnjarji

1890	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

USNJARSKE IN KOŽARSKE OBRTI SKUPAJ:

1869	15	1	2	-	1	-	1	-	4	2	5	-
1880	10	-	6	-	2	-	-	-	8	-	4	-
1890	8	1	11	-	2	-	-	-	7	-	-	-
1900	4	-	-	-	-	-	1	-	4	-	2	-
1910	2	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-

III. lesne obrti

mizarji

1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

sodarji

1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

strugarji (Drechsler)

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

tesarji

1869	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

LESNE OBRTI SKUPAJ:

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1880	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IV. obrti za obdelavo kamna in kamnin

dimnikarji (Rauchfangkehrer, Kaminfeger)

1869	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
lončarji												
1890	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
optiki												
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
steklarji												
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zidarji												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OBRTI ZA OBDELAVO KAMNA IN KAMNIN SKUPAJ:												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
1900	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. obrti za obdelovanje kosti, žime itd.												
izdelovalci orgel (Orgelbauer)												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
izdelovalke rož (Blumenmacherin)												
1869	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
izdelovalci ročnih del												
1869	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tapetniki (Tapezi(e)rer)												
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

OBRTI ZA OBDELOVANJE KOSTI, ŽIME itd. SKUPAJ:

1869	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-
1900	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VI. tekstilne in oblačilne obrti

dežnikarji in izdelovalci sončnikov (Regen-, Sonnenschirmmacher, Parapluiemacher)

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

klobučarji (Hutmacher)

1869	3	-	1	1	1	-	-	1	1	-	4	-
1880	4	1	3	-	-	-	-	-	4	1	1	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

krojači

1869	13	-	5	-	1	-	2	-	7	-	5	-
1880	5	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1890	6	-	9	-	-	-	1	-	9	-	6	-
1900	3	-	4	-	-	-	-	-	4	-	1	-
1910	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-

modistke

1869	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1890	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

nogavičarke (Strumpfstrickerin)

1869	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
pletilje (Flechterin, Strickerin)												
1880	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
šivilje												
1869	-	21	-	-	-	1	-	6	-	7	-	-
1880	-	22	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-
1890	-	17	-	12	-	-	-	2	-	5	-	-
1900	-	8	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
1910	-	4	-	5	-	1	-	-	-	4	-	-
TEKSTILNE IN OBLAČILNE OBRTI SKUPAJ:												
1869	17	22	6	1	2	1	2	10	8	7	9	-
1880	10	27	4	-	-	-	-	9	7	1	2	-
1890	8	18	9	14	-	-	1	2	11	5	-	-
1900	4	9	4	-	-	-	-	6	4	-	1	-
1910	4	8	4	5	-	1	-	-	1	4	-	-
VII. umetnostne obrti												
kiparji (Bildhauer) in izdelovalci oltarjev												
1880	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
litografi (Steindrucker (selbständig))												
1880	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
napisni slikarji												
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
soboslikarji (pleskarji)												
1869	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
pozlatarji in podobarji												
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UMETNOSTNE OBRTI SKUPAJ:												
1869	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

VIII. živilske obrti

mesarji, sušilci in prekajevalci mesa, salamarji

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1910	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-

peki

1869	3	-	1	-	-	-	-	-	6	-	9	-
1880	2	2	-	-	-	-	-	-	4	-	9	-
1890	1	1	-	-	-	-	-	-	10	-	3	-
1900	2	-	1	-	1	-	-	-	6	-	5	-
1910	2	-	2	4	-	-	-	-	3	-	6	-

slaščičarji

1910	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

žganjarji (Liqueur Erzeuger)

1900	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

ŽIVILSKE OBRTI SKUPAJ:

1869	3	-	1	-	-	-	-	-	6	-	9	-
1880	2	2	-	-	-	-	-	-	4	-	9	-
1890	1	1	-	-	-	-	-	-	10	-	3	-
1900	4	-	1	1	1	-	-	-	6	-	6	-
1910	5	1	2	5	1	-	-	-	4	-	7	-

IX. druge obrti

drvarji (sekanje, žaganje in skladanje drv)

1910	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

frizerji, brivci

1869	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
1880	2	1	2	-	-	-	-	1	-	2	-	3
1890	3	1	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-
1900	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-

inštalaterji (monterji) električnih naprav (Installateur (Monteur) elektrischer Anlagen (selbständig))

1900	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

likarice

1880	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
perice												
1900	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DRUGE OBRTI SKUPAJ:												
1869	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
1880	2	1	2	-	-	-	1	1	2	-	3	-
1890	3	1	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-
1900	4	1	1	-	-	-	-	-	3	-	2	-
1910	2	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-
ZAPOSLENI V OBRTI SKUPAJ:												
1869	43	26	11	1	5	1	3	10	22	9	28	-
1880	31	33	18	-	4	-	2	10	25	1	21	-
1890	23	21	26	14	3	-	1	2	38	5	6	-
1900	19	11	12	1	5	-	1	6	18	-	12	-
1910	18	10	10	11	1	1	1	-	11	4	8	-

Priloga 2:

Prikaz števila zaposlenih v ljubljanski industriji

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
delavci in dninarji, pri katerih ne moremo ugotoviti, kje so bili zaposleni												
1869	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	5
1880	-	-	2	3	1	2	1*	-	-	7	2	3
1890	-	-	4	3	1	1	-	-	1	2	1	-
1900	-	-	2	6	-	-	-	-	6	1	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* strugar												
Tschinklova tovarna kavinih surogatov (Zikoriefabrik)												
1869	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Predilnica (Spinnfabrik)												
1869	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-
1890	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
1900	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
1910	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Južna železnica												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1*	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1**	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1**	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* kretničar												
** kurjač (Heizer)												
Plinarna												
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tobačna tovarna												
1880	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-
1890	-	-	-	9	-	-	-	-	2	11	-	-
1900	1*	-	1	7	-	-	-	-	-	5	-	-
1910	-	-	-	12	-	-	-	-	-	5	-	-
* strojni ključavničar												
Železolivarna in strojna tovarna G. Tönnies												
1890	-	-	2*	-	-	-	-	-	1**	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	1***	-	-	-
* železolivarski vajenec (Eisengießlerlehrling), strojni ključavničar - vajenec;												
** železolivarski pomočnik (Metallgießergehilfe) - polkvalificiran delavec												
*** ključavničarski pomočnik - polkvalificiran delavec												
Stavbno podjetje (verjetno G. Tönnies)												
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Czapova tovarna vžigalic												
1890	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Koslerjeva pivovarna												
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Mestna elektrarna												
1900	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* monter												
Tovarna usnja Karl Pollak												
1910	-	-	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* usnjarski pomočnik - polkvalificiran delavec												
Zvonarna in livarna Samassa												
1910	1*	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* kovač												
ljubljske tiskarne												
1869	1*a	-	-	-	-	-	-	-	1*b	-	-	-
1880	1*c	-	2*č	-	-	-	-	-	1*d	-	-	-
1890	3*e	-	1*f	1*g	-	-	1*h	-	-	1	-	-
1900	4*i	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1910	2*j	-	2	-	-	-	1*k	-	-	-	-	-
*a tiskar												
*b črkostavski vajenec												
*c črkostavec												
*č pomočnika črkostavca - polkvalificiran delavec												
*d tiskarski vajenec												
*e črkostavci												
*f pomočnik črkostavca - polkvalificiran delavec												
*g vlagavka papirja (Papiereinlegerin)												
*h črkostavec												
*i dva črkostavca in dva korektorja (Corrector)												
*j korektor, tipograf												
*k tiskar												
ZAPOSLENI V INDUSTRIJI SKUPAJ:												
1869	1	-	2	3	2	-	-	-	1	1	-	5
1880	2	-	6	7	1	2	1	-	4	13	2	3
1890	4	-	10	15	1	1	1	-	4	17	1	-
1900	5	-	5	14	-	-	-	-	6	10	-	-
1910	5	-	8	14	-	-	1	-	1	6	-	-

Tabela 1: Zaposleni v obrti (B1)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	59	28	87	53	19	72	112	47	159	100
%	67,8	32,2	100	73,6	26,4	100	70,4	29,6	100	
1880	53	33	86	48	11	59	101	44	145	91,2
%	61,6	38,4	100	81,3	18,7	100	69,6	30,4	100	
1890	52	35	87	45	7	52	97	42	139	87,4
%	59,8	40,2	100	86,5	13,5	100	69,8	30,2	100	
1900	36	12	48	31	6	37	67	18	85	53,4
%	75,0	25,0	100	83,8	16,2	100	78,8	21,2	100	
1910	29	22	51	20	4	24	49	26	75	47,2
%	56,9	43,1	100	83,3	16,7	100	65,3	34,6	100	

Iz tabele 1 je razvidno, da je število v obrti zaposlenih stanovalcev od leta 1869 do leta 1910 upadlo za več kot polovico. Ob prvih treh popisih prebivalstva je bilo v obrti zaposlenih ok. 30% žensk, leta 1900 je ta odstotek padel na 21,2%, leta 1910 pa se je povečal in znašal 34,6%.

Število zaposlenih v industriji (glej tabelo 2) je od leta 1869 do leta 1890 zelo naraslo (+260%), po potresu pa je v primerjavi z letom 1890, ko je bilo število zaposlenih v industriji najvišje, upadlo za ok. 25% (leta 1900) in kar za ok. 35% (leta 1910). V ljubljanskih industrijskih obratih je bilo ob vseh popisih prebivalstva zaposlenih ok. tri petine stanovalk Starega trga.

Tabela 2: Zaposleni v industriji (B2)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	5	3	8	1	6	7	6	9	15	100
%	62,5	37,5	100	14,3	85,7	100	40,0	60,0	100	
1880	9	9	18	7	16	23	16	25	41	273,3
%	50,0	50,0	100	30,4	69,6	100	39,1	60,9	100	
1890	15	16	31	6	17	23	21	33	54	360
%	48,4	51,6	100	26,1	73,9	100	38,9	61,1	100	
1900	10	14	24	6	10	16	16	24	40	266,7
%	41,7	58,3	100	37,5	62,5	100	40,0	60,0	100	
1910	13	14	27	2	6	8	15	20	35	233,3
%	48,1	51,9	100	25,0	75,0	100	42,8	57,2	100	

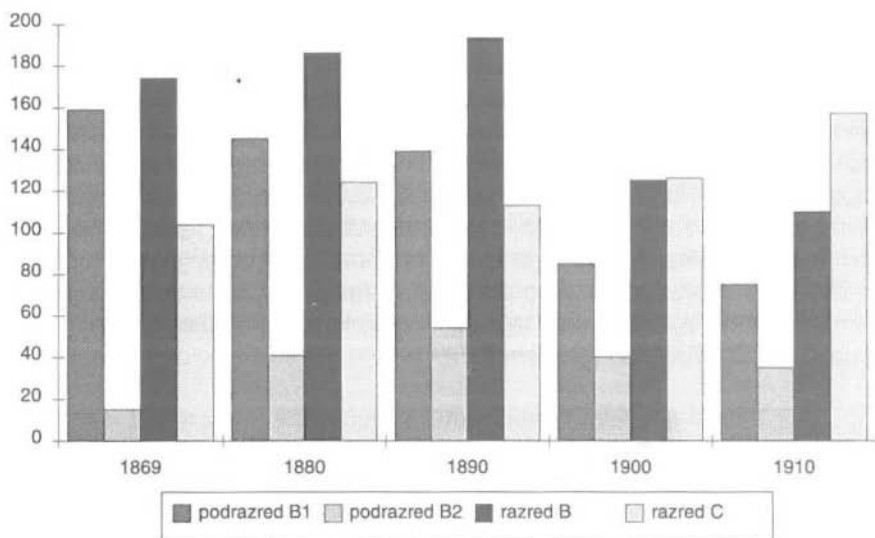
Tabela 3: Zaposleni v obrti in industriji (B)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	64	31	95	54	25	79	118	56	174	100
%	67,4	32,6	100	68,3	31,7	100	67,8	32,2	100	
1880	62	42	104	55	27	82	117	69	186	106,9
%	59,6	40,4	100	67,1	32,9	100	62,9	37,1	100	
1890	67	51	118	51	24	75	118	75	193	110,9
%	56,8	43,2	100	68,0	32,0	100	61,1	38,9	100	
1900	46	26	72	37	16	53	83	42	125	71,8
%	63,9	36,1	100	69,8	30,2	100	66,4	33,6	100	
1910	42	36	78	22	10	32	64	46	110	63,2
%	53,8	46,2	100	68,8	31,2	100	58,2	41,8	100	

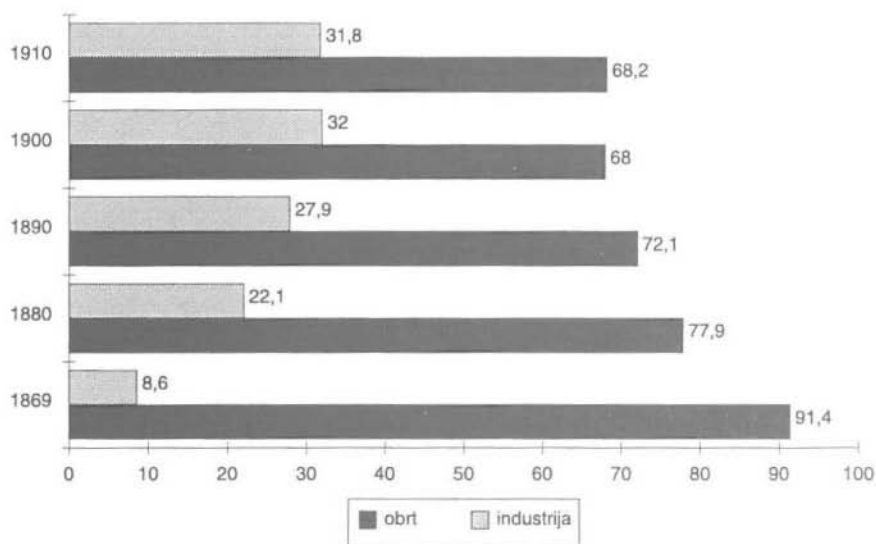
Iz tabele 3 je razvidno, da je število stanovalcev Starega trga, ki so bili zaposleni v obrti in industriji, v letih 1869 - 1890 naraslo za več kot 10%, po potresu pa je stalno upadalo. Leta 1910 se je v primerjavi z letom 1869 zmanjšalo skoraj za dve petini. Vzpone in padce števila stanovalcev, ki so bili zaposleni v obrti in industriji, prikazuje grafikon št.1.

Ne smemo pa pozabiti, da je v popotresnem času močno upadlo tudi število stanovalcev Starega trga (od leta 1869 do 1910 skoraj za petino). Če spremljamo število stanovalcev, ki so bili zaposleni v obrti in industriji v odstotkih in ne v številkah, kot pri grafikonu št.1, dobimo popolnoma drugačno sliko. Iz grafikona št.2 je lepo razvidno, da je odstotek stanovalcev, ki so bili zaposleni v industriji, vzporedno z izrazitim upadanjem števila zaposlenih v obrti, od leta 1869 do zadnjih dveh obravnavanih popisov leta 1900 in 1910 stalno naraščal, odstotek zaposlenih v obrti pa padal.

Grafikon 1: Gibanje števila zaposlenih v obrti, industriji, trgovini in prometu

Grafikon 2: Število zaposlenih v obrti in industriji v odstotkih

C. Zaposleni v trgovini in prometu

I. trgovina z blagom

Za Stari trg je bila v vsem obravnavanem času značilna živahna trgovska dejavnost. V skupini stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja (A), je bilo največ trgovcev, nato so jim glede na število sledili trgovski pomočniki (kupčijski strežniki ali "komiji"), zelo malo pa je bilo trgovskih vajencev ("lerfant") in hlapcev (glej tabelo 4). Za skupino podnajemnikov (B) je bilo značilno, da so v njej številčno prevladovali predvsem trgovski pomočniki. Večina žensk skupine B, ki sem jih uvrstil med pomočnice v trgovini, je podobno kot v skupini A navedla, da so prodajalke v trgovini. V skupini podnajemnikov srečamo še nekaj trgovskih vajencev (učencev) in hlapcev. Samostojni trgovci v tej skupini so bili zelo redki (glej tabelo 5).

Tabela 4: Število zaposlenih v trgovini z blagom (A)

Leto	trgovec		pomočnik		vajenec		hlapec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
1869	18	17	2	3	-	-	-	-
1880	18	17	5	6	3	-	2	-
1890	14	15	2	13	3	-	2	-
1900	19	22	7	15	1	-	1	-
1910	18	19	10	7	2	4	2	-

Tabela 5: Število zaposlenih v trgovini z blagom (B)

Leto	trgovec		pomočnik		vajenec		hlapec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
1869	2	1	6	3	6	-	2	-
1880	1	2	3	5	2	-	-	-
1890	-	1	6	7	2	-	4	-
1900	-	1	8	9	1	-	3	-
1910	-	1	11	25	2	2	3	-

Med trgovci, ki so prebivali na Starem trgu, srečamo večje število kramarjev (Krämer(-in)), branjevcev (Greibler(-in)) in starinarjev (Trödler(-in)), tudi Tändler(-in)).¹¹ Nekateri trgovci niso navedli, s katerim blagom so trgovali. Ostali pa nam

¹¹ Na starinarje v tem predelu starega mestnega jedra nas spominja tudi Starinarska steza (Trödlersteig), to je ulica, ki je vodila s Starega trga k Ljubljani, kjer so živeli starinarji. 1897 je bila opuščena in pozneje zazidana. (Glej Vlado Valenčič, Zgodovina ljubljanskih uličnih imen, Ljubljana 1989, str. 63.)

poročajo, da so prodajali kruh, moko, delikatese in špecerijo, vino in žganje. Branjevke in branjevci so kupčevali s sadjem, jajci, krompirjem in drugo zelenjavo ter s cveticami (1900). Starinarji in kramarji so trgovali s staro kramo, suho robo in različnimi izdelki iz lesa ("lesenino" (1869,1890)), železnino (1910), s starim pohištvom in ostalo "starino" (1910). Izrazit obrtni značaj Starega trga se je odražal tudi pri trgovanju, saj so tamkajšnji trgovci prodajali še čevlje, usnje, krzno (1869), klobuke, steklo, knjige (1869,1880) in vrvi (1880). Na Starem trgu so se nahajale tudi trgovine z obleko in platnom, modnim blagom in konfekcijo (1900,1910), manufakturnim blagom in galanterijo (1910) ter bombaževino (1910). Leta 1880 so kot blago omenjali še šivalne stroje, v času popotresnih popisov prebivalstva pa tobak in papir. Nekateri trgovci so svoje blago ponujali in prodajali kupcem v lastnih trgovskih lokalih, drugi so imeli prodajne prostore ali pa stojnico (branjevci!) v najemu. Posamezniki, kot npr. kramarica Marija Windischer, pa so prodajali kar po vežah hiš, v katerih so prebivali.¹²

Prodajalke blaga na Marijinem trgu, ok. 1906

¹² ZAL: PP leta 1910, Stari trg 32.

Pri mnogih trgovcih so v okviru gospodinjstev, podobno kot pri obrtnih mojstrih, kot podnajemniki prebivali njihovi pomočniki, vajenci oz. hlapci v trgovini. Nekateri trgovci so bili tudi hišni posestniki.¹³

V preostalih poklicnih skupinah razreda C pa srečamo stanovalce naslednjih poklicev:

Priloga 3:

II. posebne usluge

- 1869 A: trije trgovski potniki (agentje), pomočnik trgovskega potnika, dva postreščka;
B: trgovski potnik, trije postreščki.
- 1880 A: trgovski potnik, dva postreščka;
B: trgovski potnik, postrešček.
- 1890 A: trgovski potnik, stalni trgovski zastopnik v mestu (Platzagent), trije postreščki;
B: trgovski potnik.
- 1900 A: dva trgovska potnika, poslovodja trgovine (Geschäftsleiter - dienstverhältnis beim Franz Doberlet (Möbel und Tapezierer Geschäft), tri knjigovodje v trgovski pisarni in pet postreščkov;
B: trgovski potnik, postrešček.
- 1910 A: poslovodja manufakturne trgovine, poslovodja trgovine s pohištvom, trije trgovski potniki, tri kontoristinje, kontorist in štiri knjigovodje v trgovski pisarni ter dva postreščka;¹⁴
B: kontoristinja v manufakturni trgovini, knjigovodja in postrešček.

¹³ Hišni posestniki so bili:

1869: kramar, zakupnica loterije, trgovec s špecerijo, trgovec s steklom in trgovski potnik;

1880: trgovec z vinom in žganjem, zakupnica loterije, trgovec z obleko in trgovski potnik;

1890: dva trgovca, trgovec z usnjem, trgovec z obleko;

1900: trije trgovci, trgovka, kramar, trgovec z usnjem in trgovski potnik;

1910: kramar, dve trgovki z manufakturnim blagom in galanterijo, trgovec, trgovka z usnjem, trgovec s klobuki, trgovec z mešanim blagom in trgovski potnik.

¹⁴ Od Mathiasa Eppicha, postreščka št.25 pa izvemo, da so ljubljanski postreščki imeli tudi svoje združenje, saj je zapisal Dienstmann N. 25 - Vereinigung der Laibacher Dienstmänner (Glej ZAL: PP leta 1910, Stari trg 32).

III. gostinstvo

- 1869 A: štirje gostilničarji, kavarnar, dva natakarka in natakarka;
B: štiri natakarka, natakarka in vajenec v kavarni.
- 1880 A: gostilničar, gostilničarka, vinotoč, kavarnar, natakarka in natakarka;
B: kavarnar, dve natakarki in dva markerja (Marquer - pri biljaržu).
- 1890 A: dva gostilničarja in tri natakarka;
B: natakarka.
- 1900 A: natakarka, marker v Kazini (Zahlmarquer);
B: dve natakarki.
- 1910 A: gostilničarka;
B: tri natakarka.

IV. denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice

- 1880 A: bankir, trije uradniki pri hranilnici (Sparcasseebeamte) in uradnik zavarovalne banke Slavija;
- 1890 A: kontrolor pri Kranjski hranilnici, potovalec zavarovalne banke Slavija (Aquisiteur) in knjigovodja pri Slaviji.
- 1900 A: dva zavarovalna zastopnika in bančni uradnik.
- 1910 A: bančni uradnik, zavarovalni uradnik.

V. železniški promet

- 1869 A: sprevodnik (konduktar - Conducteur).
- 1880 A: pisar pri južni železnici, trije sprevodniki in odpravnik vlakov (Expeditar).
- 1890 A: sprevodnik, odpravnik vlakov.
- 1900 A: sprevodnik, uradnik pri južni železnici.
- 1910 A: nadsprevodnik;
B: odpravnik vlakov, pisar pri južni železnici.

VI. poseben transport po zemlji in zraku

- 1869 A: dva poštna uradnika, trije poštarji (pismoñoše) in fijakar.
- 1880 A: trije poštni uradniki, dva poštarja
B: prevoznica, fijakarski hlapec.
- 1890 A: poštni odpravnik, poštni uradnik, telegrafistka.
- 1900 A: dva poštna kontrolorja, poštni asistent.
- 1910 A: štirje poštni pomožni uradniki, poštni uradnik (*in hišni posestnik), dve poštni uradnici, poštna odpravnica, poštarica, dva komisionarja (Commissionär);
B: dva poštna uradnika, poštni pomožni uradnik, poštni odpravnik

VII. samostojno opravljanje domačih opravil

Postrežnica ali "pedenarca" (od Bedienerin) je bil v obravnavanem času dokaj pogost ženski poklic. Postrežnice so pospravljale po hišah, trgovskih in drugih lokalih. Za večino žensk, ki so opravljale ta poklic, lahko ugotovimo, da je bil to njihov edini način zaslužka. Postrežnice so v okviru takratne družbene lestvice spadale med najnižje sloje prebivalstva, saj je bil njihov zaslužek zelo skromen, delo, ki so ga opravljale, pa je bilo priložnostno. Nekatero stanovalke so se s t.i. "samostojnim opravljanjem domačih opravil" ukvarjale poleg svojega glavnega poklica (npr. šivilje), ker jim le-ta ni zagotavljal dovolj zaslužka za zadovoljitev vsakdanjih življenjskih potreb. S postrežništvom so si skušale izboljšati svoj skromni življenjski standard oz. so si s tem postranskim zaslužkom sploh zagotavljale eksistenco. Število postrežnic na Starem trgu nam prikazuje tabela 6:

Tabela 6:

Leto	A	B	Skupaj
1869	5	8*	13
1880	7	16	23
1890	14	10	24
1900	8	6	14
1910	6	3	9

* med njimi postrežnica in mestna uboga

Tabela 7: Število zaposlenih v trgovini in prometu (C)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	40	26	66	22	16	38	62	42	104	100
%	60,6	39,4	100	57,9	42,1	100	59,6	40,4	100	
1880	50	36	86	12	26	38	62	62	124	119,2
%	58,1	41,9	100	31,6	68,4	100	50,0	50,0	100	
1890	35	46	81	13	19	32	48	65	113	108,6
%	43,2	56,8	100	40,6	59,4	100	42,5	57,5	100	
1900	48	46	94	14	18	32	62	64	126	121,1
%	51,1	48,9	100	43,7	56,3	100	49,2	50,8	100	
1910	54	44	98	24	35	59	78	79	157	150,9
%	55,1	44,9	100	40,7	59,3	100	49,7	50,3	100	

Izračunani indeksi v gornji tabeli nam povedo, da je število zaposlenih v razredu C poklicne sheme v primerjavi z letom 1869 naraščalo. Rahlemu padcu tega števila ob popisu leta 1890 je sledil še posebno intenziven porast števila zaposlenih v trgovini in prometu v popotresnem obdobju. Ob zadnjem popisu leta 1910 je bilo v razredu C poklicne sheme zaposlenih že polovico več stanovalcev Starega trga kot leta 1869 (glej tudi grafikon št.1). Ob prvem obravnavanem popisu je bilo v trgovini in prometu zaposlenih tri petine moških, ob popisih leta 1880, 1900 in 1910 je bilo razmerje med moškimi in ženskami (skoraj) izenačeno, ob popisu leta 1890 pa je bilo v tem poklicnem razredu zaposlenih manj moških (42,5%) kot žensk.

D. Stanovalci, ki so spadali v razred D poklicne sheme

Delež stanovalcev, ki so glede na poklic spadali v razred D poklicne sheme, ni bil majhen. Številni in raznoliki poklici podrazredov D1 in D2 so razvidni iz prilog št. 4 in 5. Analiza pokaže, da je bila v okviru podrazreda D1 številčno najmočnejša skupina stanovalcev, ki sem jih glede na poklic uvrstil v poklicno skupino "dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici". Delež podnajemnikov v podrazredu D1 in še posebno v podrazredu D2 je bil majhen.

Priloga 4:

Podrazred D1

I. aktivno vojaštvo

1869 A: poročnik, dva stotnika in vojaški zdravnik.

- 1880 A: dva polkovnika, poročnik in trije stotniki;
B: nadporočnik in stotnik.
- 1890 A: podpolkovnik in stotnik;
B: nadporočnik, poročnik in stotnik.
- 1900 A: nadporočnik;
B: trije nadporočniki, štirje poročniki in stotnik.
- 1910 A: poročnik in vojaški živinozdravnik;
B: trije poročniki.

II. dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici

- 1869 A: magistratni svetnik, tajnik na magistratu, tajnik svetovalca deželnega sodišča, finančni uradnik, davčni uradnik (*in hišni posestnik), okrajni tajnik, sedem uradnikov, trije pristavi (Adjunct), konceptni praktikant (vajenec) - (Conceptspraktikant), trije uradni sluge, ranocelnik (Wundarzt), babica (Hebamme), nuna, dva inženirja in geometer;
B: trije uradniki, pripravnik deželnega sodišča (Landesgerichtsauscultant) in pomožni cerkovnik (Aushilfsmeßner).
- 1880 A: svetnik deželnega sodišča, uradnik I. razreda, izterjevalec davkov, tobačni kontrolor, kontrolor deželne dobrodelne ustanove, deželni uradnik, okrajni tajnik, trije pristavi, trije uradni sluge, zobozdravnik (*in hišni posestnik), babica, pomožni cerkovnik, tehnik, advokat (*in hišni posestnik) in notar;
B: inženir in geometer.
- 1890 A: finančni komisar, izterjevalec davkov (dacar) deželne naklade na žganje, okrajni tajnik, pet uradnikov, sodni pripravnik, dva konceptna praktikanta, dva pomožna uradnika, trije uradni sluge, užitninski paznik, paznik v prisilni delavnici, mestni stražnik, zdravnik, babica, dva geometra ter advokat (*in hišni posestnik);
B: koncipist, dva uradnika, dva užitninska paznika, mestni stražnik in duhovnik.
- 1900 A: državni tožilec, tajnik deželnega sodišča, finančni nadkomisar, finančni koncipist, vodja zemljiške knjige pri deželni deski, uradnik tobačne tovarne, dva pristava, sodni pripravnik, šest pomožnih uradnikov, uradni sluga, dva zdravnika, dve babici, odvetnik (*in hišni posestnik) in dva solicitorja (solicitor = predstojnik (prvi pisar) v odvetniški pisarni);

- B: pomožni uradnik, dve uradni slugi, dva solicatorja in zobotehnik.
- 1910 A: državni tožilec, tajnik deželnega sodišča, izterjevalec davkov, tajnik tobačne režije v tobačni tovarni (*in hišni posestnik), šest uradnikov, likvidator v mestni zastavljalnici, trije pomožni uradniki, mestni uradnik, mestna uradnica, magistratni sluga, dve uradni slugi, policijski agent deželne vlade, mestni policijski stražnik, zdravnik, zobozdravnik in odvetnik;
- B: trije uradniki in pomožni uradnik.

III. poučevanje in izobraževanje

- 1869 A: šest učiteljic.
- 1880 B: učitelj.
- 1890 A: gimnazijski profesor, učitelj in učiteljica.
- 1900 A: učitelj in dve učiteljici.
- 1910 A: pet učiteljic.

IV. posebni svobodni poklici

- 1869 A: slikar (*in hišni posestnik), časnikar, dva dnevna pisarja (Diurnist), glasbenik.
- B: privatni uradnik, štiri operne pevke, operni pevec, slikar, štirje glasbeniki, urednik časopisa¹⁵, gledališki režiser, gledališki igralec, gledališka igralka in figurant v gledališču.
- 1880 A: dve privatni učiteljici klavirja, plesni učitelj, slikarka, računski preglednik (Rechnungsrevident) in privatni uradnik;
- B: gledališki igralec, tri gledališke igralka, operni pevec, operna pevka in privatni uradnik.
- 1890 A: privatni učitelj klavirja, gledališka igralka, dva dnevna pisarja, trije računski uradniki, privatni uradnik in pomožni privatni uradnik;
- B: gledališki igralec in dve gledališki igralki.
- 1900 A: gledališki igralec, gledališka igralka, dva stavbna mojstra, privatni učitelj glasbe, računski uradnik in trije dnevni pisarji.
- B: operna pevka, gledališki igralec, gledališka igralka.

¹⁵ Gre za časopis Brencelj, katerega urednik je bil Jakob Alešovec.

- 1910 A: gledališki igralec, vratar v gledališču, stavbni mojster, stavbni risar, privatni uradnik in tri stenografinje.
 B: stavbni mojster, dva glasbenika (godca) pri slovenski filharmoniji, privatna učiteljica klavirja, privatni uradnik in privatna uradnica.

Priloga 5:

Podrazred D2

V. živeči od rent in podpor

- 1869 A: šest rentnic; devet upokojencev in štirinajst prejemnic pokojnine po pokojnem možu;¹⁶ en prejemnik in deset prejemnic podpore za vdove in sirote; dva hišna posestnika in pet hišnih posestnic; zemljiški posestnik; mestni revež in mestna uboga (Armenpfründner(-in));
 B: dva upokojenca in ena prejemnica pokojnine;¹⁷ tri prejemnice podpore za vdove in sirote; preužitkarica; mestna uboga.
- 1880 A: rentnica; dva hišna posestnika, pet hišnih posestnic in hišna soposestnica (Hausmitbesitzerin); sedem upokojencev in šestnajst prejemnic pokojnine;¹⁸ en prejemnik in pet prejemnic podpore za vdove in sirote; preužitkarica; patentalni invalid (Patentalinvalid); dve prejemnici miloščine (Gnadengabe, Gnadengehalt, Gnadengeld, Gnadensold);
 B: rentnica; trije upokojenci in ena prejemnica pokojnine;¹⁹ preužitkar in preužitkarica;

¹⁶ Poklici upokojencev so bili naslednji: polkovnik, državni tožilec, vladni koncipist, pristav, dva uradnika, finančni stražnik in pisarniški sluga, nadzornik financ. Pri šestih stanovalcih je bilo navedeno samo to, da prejemajo pokojnino. Tri stanovalke so poudarile, da so vdove s pokojnino. Pet jih je zapisalo, da so vdove uradnikov, ena je bila vdova profesorja, ena pa vdova deželnega knjigovodje.

¹⁷ Upokojena sta bila državni uradnik in računski uradnik, prejemnica pokojnine pa ni navedla poklica pokojnega moža.

¹⁸ Šest stanovalk je navedlo samo to, da prejemajo pokojnino. Upokojeni so bili polkovnik, dva uradnika, uradnik deželne vlade, izterjevalec davkov, deželni šolski inšpektor in računski preglednik. Pokojnino so prejemale še vdova uradnika, polkovnikova vdova, vdova rudarskega inšpektorja, vdova uradnika deželnega sodišča, vdova okrajnega tajnika, vdova dnevne pisarja, stotnikova vdova, slikarjeva vdova in posestnikova vdova.

¹⁹ Upokojeni so bili polkovnik in dva uradnika. Pokojnino je prejemala stotnikova vdova.

- 1890 A: hišni posestnik, devet hišnih posestnic²⁰ in dve hišni sosesestnici; rentnik in tri rentnice; devet upokojencev in devetnajst prejemnic pokojnine;²¹ osem prejemnic podpore za vdove in sirote; dva prejemnika meščanske podpore in šest prejemnic miloščine.
- B: upokojenec in prejemnica pokojnine;²² dve prejemnici podpore za vdove in sirote ter mestna uboga.
- 1900 A: trije hišni posestniki, šest hišnih posestnic, hišna posestnica (*in posestnica tiskarne), hišna sosesestnica, posestnik (*in šef tiskarne);²³ pet upokojencev in petnajst prejemnic pokojnine;²⁴ osem prejemnic podpore za vdove in sirote;²⁵ dve preužitkarici in mestni revež.
- 1910 A: hišna posestnica in posestnica tiskarne, lastnik agenture parobrodne družbe "RED STAR LINE" in hišni posestnik, tri hišne posestnice, dve hišni sosesestnici in rentnica; osem upokojencev in šestnajst prejemnic pokojnine;²⁶ štiri prejemnice podpore za vdove in sirote ter mestna uboga.

²⁰ Med njimi je bila Ludmilla Millitz, ki je po smrti moža Rudolfa (hišni posestnik, lastnik tiskarne in tiskar (1880,1890)) postala tudi posestnica tiskarne (glej popise 1890-1910, Stari trg 19). Ob popisu leta 1900 je kot posest poleg hiše in tiskarne v Ljubljani navedla še trafiko in trgovino z mešanim blagom v Toplicah na Dolenjskem.

²¹ Devet stanovalk je navedlo samo to, da prejemajo pokojnino. Upokojeni so bili dva okrajna tajnika, pisarniški uradnik, deželni šolski inšpektor, stotnik, svetnik deželnega sodišča, uradni sluga, vojaški kapelnik, nadporočnik. Pokojnino so prejemale še dve vdovi postajnega nadzornika, vdova nadsprevodnika, vdova inšpektorja, dve sodno ločeni ženi uradnikov, dve vdovi izterjevalca davkov, vdova namestnika državnega tožilca in hišna sosesestnica ter vdova okrajnega komisarja.

²² Upokojen je bil poštar. Vdova, ki je prejela pokojnino po pokojnem možu, ni navedla njegovega poklica.

²³ Rudolf Millitz, sin Ludmille Millitz.

²⁴ Upokojeni so bili stotnik, okrajni tajnik, ravnatelj deželne deske, stražmojster in uradni sluga. Ena stanovalka je navedla samo to, da prejema pokojnino. Srečamo še tri vdove uradnika, inženirjevo vdovo, dve vdovi svetnika deželnega sodišča, dve vdovi stotnika, lekarnarjevo vdovo, trgovčevo vdovo, vdovo pristava deželnega sodišča (*in hišno posestnico), vdovo višjega poštnega kontrolorja, vdovo glavnega izterjevalca davkov (Hauptsteuerinnehmerswitwe) in vdovo izterjevalca davkov.

²⁵ Med njimi kot lep primer: tri sirote mestnega fizika (Stadtphysik-Waise).

²⁶ Upokojeni so bili višji poštni kontrolor, dva stražmojstra, dva majorja, okrajni tajnik, tovarniški kurjač in oskrbnik železnic. Dve stanovalki sta samo navedli, da prejmeta pokojnino. Preostale pa so navedle: vdova poštnega brzojavnega sluga (*in lastnica koncesije za instalacijo telegrafov), vdova svetnika deželnega sodišča, zdravnikova vdova, vdova deželnega uradnika (*in dijaška gospodinja), nadporočnikova vdova (*in hišna posestnica), vdova davčnega pristava, vdova okrajnega tajnika, vdova uradnika, vdova poštnega kontrolorja, vdova sodnega sluga, brivčeva vdova, čevljarjeva vdova, vdova glavnega učitelja in sodno ločena (bivša) soproga poštnega uradnika v pokoj (pripisala je zasebnica (!)).

VI. osebe brez navedbe poklica, brezposelni in zasebniki

- 1869 A: pet zasebnic, zasebnik, varuhinja otrok, dve dijaški gospodinji in ena brezposelna;
B: dve zasebnici.
- 1880 A: štiri zasebnice, dijaška gospodinja in en brezposeln;
B: zasebnik, zasebnica in dve varuhinji otrok.
- 1890 A: zasebnik (*in hišni posestnik), trije zasebniki, devet zasebnic, dve varuhinji otrok in tri dijaške gospodinje;
B: pet zasebnic in dijaška gospodinja.
- 1900 A: trije zasebniki, triindvajset zasebnic, dve dijaški gospodinji, varuhinja otrok, šolska oskrbnica (Schuldienerin), hišnik in hišnica;
B: tri zasebnice.
- 1910 A: dva zasebnika, dvaindvajset zasebnic, dve varuhinji otrok (otročka "vrtnarica"), dijaška gospodinja, šolski sluga, dve hišnici, en brezposeln in dve brezposelni.
B: štiri zasebnice, zasebnik in hišnica.

Semenarica, med obema vojnama

Tabela 8: Število stanovalcev podrazredov D1 in D2 poklicne sheme

Leto	D1						D2					
	A			B			A			B		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
1869	33	8	41	16	5	21	15	45	60	2	8	10
1880	23	4	27	8	4	12	12	36	48	5	6	11
1890	35	3	38	11	2	13	17	61	78	1	10	11
1900	30	4	34	15	2	17	14	62	76	-	3	3
1910	30	9	39	11	2	13	13	57	70	1	5	6

Tabela 9:

Leto in odstotek	D1			D2		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
1869	49	13	62	17	53	70
%	79,1	20,9	100	24,3	75,7	100
1880	31	8	39	17	42	59
%	79,5	20,5	100	28,8	71,2	100
1890	46	5	51	18	71	89
%	90,2	9,8	100	20,2	79,8	100
1900	45	6	51	14	65	79
%	88,2	11,8	100	17,7	82,3	100
1910	41	11	52	14	62	76
%	78,8	21,2	100	18,4	81,6	100

Leta 1869, 1880 in 1910 je bilo v podrazredu D1 zaposlenih ok. 20% žensk, leta 1890 in 1900 pa je bil ta odstotek še nižji in je znašal komaj 9,8% leta 1890 in 11,8% leta 1900. V podrazredu D2 lahko nasprotno ugotovimo, da je bil odstotek moških zelo nizek. V času prvih treh popisov se je gibal med 20 in 30%, po potresu pa je padel pod 20%.

Tabela 10: Število stanovalcev razreda D poklicne sheme

Leto in odstotek				index
	A	B	Σ	1869=100
1869	101	31	132	100
%	76,5	23,5	100	
1880	75	23	98	74,2
%	76,5	23,5	100	
1890	116	24	140	106,1
%	82,8	17,2	100	
1900	110	20	130	98,8
%	84,6	15,4	100	
1910	109	19	128	96,9
%	85,2	14,8	100	

Iz tabele 10 je razvidno, da je odstotek podnajemnikov od leta 1869 (23,5%) do leta 1910 neprestano počasi upadal (14,8%). Izračunani indeksi nam povedo, da je število stanovalcev razreda D poklicne sheme leta 1880 v primerjavi z letom 1869 upadlo za četrtno, ob naslednjih popisih prebivalstva pa se ni bistveno povečalo oziroma zmanjšalo.

II. VZDRŽEVANI STANOVALCI

Tabela 11: Število vzdrževanih stanovalcev

Leto	A1	A2	B1	B2	C1	C2	D1	D2	HP	Skupaj
1869	97	7	34	1	92	18	95	6	95	445
1880	101	3	26	-	84	32	96	4	82	428
1890	89	4	16	-	103	31	87	4	67	401
1900	73	1	27	-	102	33	65	2	72	375
1910	72	1	12	-	75	25	50	3	68	306

- A1 Gospodinje, ki so bile v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 A2 Gospodinje - podnajemnice.
 B1 V gospodinjstvu pomagajoči člani, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 B2 V gospodinjstvu pomagajoči člani - podnajemnice.
 C1 Šolarji, dijaki, študentje, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 C2 Šolarji, dijaki, študentje - podnajemniki.
 D1 Otroci, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 D2 Otroci - podnajemniki.
 HP Hišni posli.

Zanimiva je bila predvsem spolna struktura vzdrževanih stanovalcev. V okviru prvih štirih stolpcev tabele (A1, A2, B1, B2) srečamo samo ženske. Spolna struktura stolpcev C1, C2, D1 in D2 pa je bila naslednja:

C1 PP leta 1869: 53 moških in 39 žensk; PP leta 1880: 48 moških in 36 žensk; PP leta 1890: 56 moških in 47 žensk; PP leta 1900: 59 moških in 43 žensk, in PP leta 1910: 36 moških in 39 žensk.

C2 PP leta 1869: 15 moških in 3 ženske; PP leta 1880: 26 moških in 6 žensk; PP leta 1890: 24 moških in 7 žensk; PP leta 1900: 17 moških in 16 žensk, ter PP leta 1910: 8 moških in 17 žensk.

D1 PP leta 1869: 48 moških in 47 žensk; PP leta 1880: 37 moških in 59 žensk; PP leta 1890: 39 moških in 48 žensk; PP leta 1900: 26 moških in 39 žensk, in PP leta 1910: 27 moških in 23 žensk.

D2 PP leta 1869: 4 moški in 2 ženski; PP leta 1880: 2 moška in 2 ženski; PP leta 1890: 4 moški; PP leta 1900: en moški in ena ženska, ter PP leta 1910: en moški in 2 ženski.

Število podnajemnikov med vzdrževanimi stanovalci ni nikoli presegalo 10%.²⁷ Pri hišnih poslih pa moramo v obravnavanem času ločevati dve vrsti službovanja:

- a) osebna služba (persönliche Dienste) pri imetniku stanovanja in
- b) domača opravila (häusliche Dienste) v okviru gospodinjstva imetnika stanovanja.

Med tiste, ki so opravljali osebne dolžnosti pri gospodarju stanovanja, štejemo npr. vzgojiteljice ali guvernante, damske družabnice, pestunje ipd. Domača opravila so opravljale kuharice, sobarice, hlapci, dekletke itd. V gospodinjskih imetnikov stanovanja so zaposlovali predvsem ženske. Za sloj hišnih poslov je bilo značilno, da ni bil enoten, temveč se je delil glede na zadolžitve, ki so jih posamezniki morali opravljati pri imetnikih stanovanja. V predvsem ženskem svetu hišnih poslov je vladala točno določena hierarhija, ki jo je pogojevala njihova poklicna kvalifikacija. Na plačilni lestvici, ki je zajemala streho nad glavo, oskrbo in plačilo v denarju, so bile za delodajalce najcenejše mlade in neizučene pestrne, ki so poleg oskrbe otrok pogosto opravljale še vsa hišna dela. Malo bolje so bile plačane navadne hišne dekletke, zadolžene za težavna dela, kot je na primer snaženje sob; potem kuhinjske dekletke, ki so bile zadolžene za pomivanje posode in so morale pomagati kuharici; ali pa pestunje, ki so se glede na svojo vlogo in položaj nahajale nekje med služkinjo in vzgojiteljico. Nenazadnje je bila v tej osrednji skupini še številčno najmočnejša skupina "deklic za vse", ki je

²⁷ Leta 1869 je bilo med vzdrževanimi stanovalci 32 ali 7,2%, leta 1880 39 ali 9,1%, leta 1890 39 ali 9,8%, leta 1900 36 ali 9,6% in leta 1910 29 ali 9,5% podnajemnikov.

opravljala tako naloge navadne kuharice kot tudi sobarice in pestunje. Najvišja plačila so prejemale kuharice, oskrbnice in dojilje. Za njimi so nekoliko zaostajale izborne sobarice, ki so bile vešče tudi šivanja in likanja, ali pa služkinje, ki so bile zadolžene za osebno strežbo "milostljive". Poleg slabo plačanih hlapcev srečamo med moškimi hišnimi posli tudi strežaje, ki so tvorili tenak, vendar zelo dobro plačan gornji sloj te poklicne skupine. Zavaljo tega nanje naletimo samo pri najbolj petičnih in finih Ljubljancih.²⁸

Na Starem trgu so na naznanilnicah popisov prebivalstva glede na poimenovanje vpisane naslednje skupine hišnih poslov:

PP leta 1869:

služkinja (Dienstnädchen, tudi posel Dienstbot(h)e)²⁹ - 28 (med njimi tudi sorodnica imetnika stanovanja), dekla (Magd, Dienstmagd) - 27, kuharica (Köchin) - 19 (med njimi tudi sorodnica imetnika stanovanja), sobarica (Stubenmädchen, Kammerjungfer) - 7, pestunja (Kindsfrau, Kindsmädchen, Kindsmagd) - 5, damska družabnica (Gesellschaftsfräulein) - 1, vzgojiteljica ali guvernanta (Gouvernante, Erzieherin) - 1, hlapec (Knecht, Hausknecht) - 4, služabnik ali strežaj (Diener, Bediente) - 2 in kočijaž (Kutscher) - 1.

PP leta 1880:

dekla - 47 (med njimi svakinja imetnika stanovanja), kuharica - 18, služkinja - 7 (med njimi sorodnica imetnika stanovanja), sobarica - 2, pestunja - 2, hlapec - 4, služabnik ali strežaj - 1 in kočijaž - 1.

PP leta 1890:

kuharica - 25 (med njimi svakinja imetnika stanovanja), dekla - 18 (med njimi svakinja imetnika stanovanja), služkinja - 12, pestunja - 5, sobarica - 4 in kočijaž - 3 (eden med njimi je prebival kot najemnik v stanovanju, katerega imetnik je bil njegov gospodar).

PP leta 1900:

kuharica - 31 (med njimi sorodnica imetnika stanovanja), dekla (krščenica, hišna) - 26 (med njimi sorodnica imetnika stanovanja), služkinja - 7, pestunja - 4, sobarica - 2, hlapec - 1 in kočijaž - 1.

PP leta 1910:

kuharica - 29, služkinja - 22 (med njimi nečakinja imetnika stanovanja), dekla - 12, sobarica - 3 in hlapec - 2.

²⁸ Prim. Marina Tichy, *Alltag und Traum*, Wien 1984, str. 52 in 24.

²⁹ Kot zanimivost naj omenim, da so nekateri izpolnjevalci naznanilnic popisov prebivalstva za služkinjo uporabili tudi francoski izraz "bonne".

GOSPOSKA ULICA

I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI

B. Zaposleni v obrti in industriji

Gosposka ulica v obravnavanem času ni imela izrazitega obrtnega značaja, to pa je vplivalo tudi na njeno zunanjo podobo. Ulica se je zaradi tega tudi bistveno razlikovala od Starega trga, kjer smo se nasprotno srečali z zelo živahno, pisano in raznovrstno obrtno dejavnostjo. Med zaposlenimi v obrti je bilo na Gosposki ulici največ krojačev, šivilj in čevljarjev, omembe vredni pa so tudi mizarji, urarji (1869- 1900) in zlatarji (1880-1900). Podobno kot na Starem trgu so tudi tu v skupini stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, številčno prevladovali obrtni mojstri, medtem ko srečamo v skupini podnajemnikov več pomočnikov oziroma vajencev v obrti (glej prilogo št. 6). V obrti je bilo zaposlenih manj žensk kot moških. Največ stanovalcev je bilo zaposlenih v obrti ob popisu leta 1880. Po katastrofalnem ljubljanskem potresu, ki je ulico močno prizadel, se je leta 1900 število v obrti zaposlenih stanovalcev zmanjšalo kar za polovico v primerjavi s popisovalnim letom 1869. Leta 1910 se je to število sicer nekoliko povečalo, vendar je bilo še vedno za četrtno manjše kot leta 1869. (glej tabelo 12).

Za ulico je bilo tudi značilno, da so se v njenih hišah nahajali le redki prostori, ki so bili namenjeni za obrt ali trgovino. Mnogi pomočniki in vajenci, ki so prebivali na Gosposki ulici, so pravzaprav bili zaposleni pri obrtnih mojstrih, ki so imeli svoje obrtne delavnice drugod. To velja še posebno za mizarske, tapetniške in sedlarske (samo 1869) pomočnike in vajence, ki so bili zaposleni v "tovarni" pohišta J.J. Naglas.¹

¹ Podjetje J.J. Naglas je Jakob Naglas ustanovil leta 1847. Poleg pohišta so izdelovali tudi kolarske izdelke, posebno poštne vozove. Zaradi razvoja železniškega prometa je Jakob Naglas ok. leta 1870 prenehal s kolarstvom in se posvetil izključno izdelavi in prodaji pohišta. Leta 1893 je trdko prevzel njegov sin Viktor in jo vodil do svoje smrti l. 1905. Od tega leta je vodila trdko njegova vdova Helena Naglas, rojena Bretl. "Pod njenim vzornim in marljivim vodstvom se je trdka vedno bolj razvijala in je po ustanovitvi Jugoslavije dosegla velik razmah." (Spominski zbornik Slovenije ob dvajsetletnici Kraljevine Jugoslavije, Ljubljana 1939, str. 635)

Podatke o Jakobu in Viktorju Naglasu prinaša tudi Fischer's Allgemeiner Wohnungs - Anzeiger nebst vollständigem Behörden- Handels- und Gewerbe- Adressbuch für die Landeshauptstadt Laibach mit ihren Vororten (Hsg. von Otto Fischer, Laibach 1898), str. 230. Oba sta omenjena tudi v popisnicah prebivalstva Gosposke ulice 1869-1900. Fischerjev adresar navaja, da sta bila trgovca s pohištvom in hišna posestnika. Oče Jakob je bil posestnik velike hiše v neposredni bližini Gosposke ulice, t.j. na Turjaškem trgu 7 (danes Novi trg). V njej so se nahajali poslovni prostori in trgovina s pohištvom. Sin Viktor pa je bil posestnik dveh hiš v Trnovskem pristanu. Delavnice firme J.J. Naglas so se nahajale v stavbi v Trnovskem pristanu št. 8. (Glej ZAL: PP leta 1900, Turjaški trg 7, in PP leta 1900, Trnovski pristan 8.)

Na Gosposki ulici je stanovalo zelo malo stanovalcev, ki so si služili svoj vsakdanji košček kruha v ljubljanskih industrijskih obratih (glej prilogo št. 7). Med njimi so prevladovali nekvalificirani delavci. Nekaj več stanovalcev, ki so bili zaposleni v ljubljanski industriji, srečamo samo leta 1890 (glej tabelo 13). Med njimi je bilo največ tobačnih delavk (12).

Gosposka ulica, 1895

Število zaposlenih v obrti in industriji, ki je razvidno iz tabele 14, je v času prvih treh obravnavanih popisov prebivalstva počasi naraščalo in se leta 1890 v primerjavi z letom 1869 povečalo za polovico. V popotresnem času, ob popisu leta 1900, se je to število v primerjavi z letom 1869 zmanjšalo skoraj za tretjino, v primerjavi z letom 1890 pa za več kot polovico. Leta 1910 pa se je število stanovalcev razreda B poklicne sheme ponovno nekoliko povečalo, in sicer za slabo tretjino v primerjavi z letom 1900.

Priloga 6:

Prikaz števila v obrti zaposlenih stanovalcev

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
I. kovinske obrti												
kleparji												
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ključavničarji												
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
obročarji (Ringler(-in))												
1880	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
urarji												
1869	1*	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	2*	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
* urar in optik												
zlatarji												
1880	2*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* eden je bil tudi c.kr. zapriseženi cenilec (Goldarbeiter und k.k. beeideter Schätzman)												
KOVINSKE OBRTI SKUPAJ:												
1869	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	4	-	1	-	-	-	-	2	-	-	3	-
1890	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1900	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
II. usnjarske in kožarske obrti												
knjigovezi												
1880	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
čevljarji												
1869	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-	2	-
1880	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
1890	5	-	-	-	-	-	-	-	3	-	4	-
1900	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
rokavičarji (Handschuhmacher (Handschuhnäherin))												
1869	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sedlarji (Sattler)												
1869	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
USNJARSKE IN KOŽARSKE OBRTI SKUPAJ:												
1869	1	3	1	-	-	-	-	-	6	-	2	-
1880	5	-	1	-	-	-	-	-	1	-	4	-
1890	5	-	-	-	-	-	-	-	3	-	4	-
1900	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
III. lesne obrti												
mizarji												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-
1880	1	-	1	-	-	-	-	-	5	-	2	-
1890	1*	-	1	-	-	-	-	-	2	-	4	-
1900	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-
* in trgovec s pohištvo												
strugarji												
1869	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tesarji												
1869	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
LESNE OBRTI SKUPAJ:												
1869	1	-	2	-	-	-	1	-	3	-	-	-
1880	2	-	1	-	-	-	-	-	5	-	2	-
1890	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	4	-
1900	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

IV. obrti za obdelavo kamna in kamnin

dimnikarji

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

izdelovalci barv

1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

optiki

1890	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

OBRTI ZA OBDELAVO KAMNA IN KAMNIN SKUPAJ:

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1890	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

V. obrti za obdelovanje kosti, žime itd.

izdelovalci klavirjev (Klaviermacher)

1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

izdelovalci ročnih del

1880	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

tapetniki

1869	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1880	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1890	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

OBRTI ZA OBDELOVANJE KOSTI, ŽIME itd. SKUPAJ:

1869	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1880	1	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1890	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

VI. tekstilne in oblačilne obrti

izdelovalci žimnic

1900	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1910	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
krojači												
1869	3	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-
1880	5	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-
1890	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-
1900	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
šivilje												
1869	-	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1880	-	8	-	-	-	-	-	7	-	1	-	-
1890	-	10	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-
1900	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	10	-	2	-	2	-	-	-	1	-	-
TEKSTILNE IN OBLAČILNE OBRTI SKUPAJ:												
1869	3	7	1	-	-	-	-	-	2	1	1	-
1880	5	8	-	-	1	-	1	7	3	1	-	-
1890	1	10	-	-	1	2	1	2	1	1	-	-
1900	1	4	1	2	-	-	-	1	-	-	1	-
1910	1	10	-	2	-	2	-	1	2	1	-	-
VII. umetnostne obrti												
fotografi												
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
plakaterji												
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
soboslikarji (pleskarji)												
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
pozlatarji in podobarji												
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UMETNOSTNE OBRTI SKUPAJ:												
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

VIII. živilske obrti

peki

1869	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-
1880	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* in edini hišni posestnik, ki ga srečamo med obrtnimi mojstri (primerjaj s Starim trgom!)

slaščičarji

1869	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ŽIVILSKE OBRTI SKUPAJ:

1869	-	1	1	-	-	-	-	-	4	-	3	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IX. druge obrti

frizerji, brivci

1880	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-

perice

1890	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

DRUGE OBRTI SKUPAJ:

1880	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-

ZAPOSLENI V OBRTI SKUPAJ:

1869	7	11	6	-	-	-	-	1	-	19	1	6	-
1880	19	9	4	-	1	-	-	1	10	11	1	9	-
1890	11	11	2	-	3	2	-	2	3	7	1	10	-
1900	9	4	4	2	2	-	-	-	1	3	-	1	-
1910	7	10	3	2	-	2	-	1	1	9	1	2	-

Priloga 7:

Prikaz števila zaposlenih v ljubljanski industriji

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
delavci in dninarji, pri katerih ne moremo ugotoviti, kje so bili zaposleni												
1869	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1880	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
1890	-	-	2	3	-	-	-	-	4	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Predilnica												
1900	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Južna železnica												
1890	1*	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
1900	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* zavirač (Bremser)												
Tobačna tovarna												
1880	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-
1890	-	-	-	3	-	-	-	-	-	9	-	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Tovarna vžigalic												
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Zvonarna in livarna Samassa												
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	1*	-	-	-
* ključavničarski vajenec												

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
ljubljske tiskarne												
1869	-	-	-	-	-	-	1*a	-	-	-	-	-
1880	1*b	-	1*c	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1*č	-	1*d	-	-	-	1*e	-	-	-	-	-
1900	1*f	-	1*g	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1*h	-	-	-	-	-	4*i	-	-	-	-	-

*a črkostavec

*b črkostavec

*c črkostavski vajenec

*č črkostavec

*d pomočnik črkostavca - polkvalificiran delavec

*e tipograf

*f črkostavec

*g strojni vajenec

*h tehnični vodja

*i črkostavci

ZAPOSLENI V INDUSTRIJI SKUPAJ:

1869	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1880	1	-	1	1	1	-	-	-	6	1	-	-
1890	2	-	3	6	1	-	1	-	3	13	-	-
1900	1	-	5	1	-	-	-	-	1	3	-	-
1910	1	-	1	-	-	-	4	-	-	4	-	-

Tabela 12: Zaposleni v obrti (B1)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	13	11	24	26	1	27	39	12	51	100
%			47,1			52,9	76,5	23,5	100	
1880	24	9	33	21	11	32	45	20	65	127,4
%			50,8			49,2	69,2	30,8	100	
1890	16	13	29	19	4	23	35	17	52	101,9
%			55,8			44,2	67,3	32,7	100	
1900	15	6	21	4	1	5	19	7	26	50,9
%			80,8			19,2	73,1	26,9	100	
1910	10	14	24	12	2	14	22	16	38	74,5
%			63,2			36,8	57,9	42,1	100	

Tabela 13: Zaposleni v industriji (B2)

Leto in odstotek	A			B			C			index 1869=100	verižni index
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S		
1869	-	-	-	1	1	2	1	1	2	100	
%			-			100	50	50	100		
1880	3	1	4	1	6	7	4	7	11	550	
%			36,4			63,6	36,4	63,6	100		
1890	6	6	12	4	13	17	10	19	29	1450	263,6
%			41,4			58,6	34,5	65,5	100		
1900	6	1	7	1	3	4	7	4	11	550	37,9
%			63,6			36,4	63,6	36,4	100		
1910	2	-	2	4	4	8	6	4	10	500	90,9
%			20			80	60	40	100		

Tabela 14: Zaposleni v obrti in industriji (B)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	13	11	24	27	2	29	40	13	53	100
%			45,3			54,7	75,5	24,5	100	
1880	27	10	37	22	17	39	49	27	76	143,4
%			48,7			51,3	64,5	35,5	100	
1890	22	19	41	23	17	40	45	36	81	152,8
%			50,5			49,4	55,6	44,4	100	
1900	21	7	28	5	4	9	26	11	37	69,8
%			75,7			24,3	70,3	29,7	100	
1910	12	14	26	16	6	22	28	20	48	90,6
%			54,2			45,8	58,3	41,7	100	

C. Zaposleni v trgovini in prometu

Za Gosposko ulico ni bila značilna razgibana in živahna trgovina z blagom. To se je seveda odražalo tudi v njeni zunanji podobi. Na njej je v primerjavi s Starim trgom prebivalo le malo trgovcev. Za ulico so bile značilne predvsem veličastne mestne hiše raznih plemiških rodbin, z več stanovanji, ki so jih hišni posestniki oddajali v najem ter so služila predvsem za bivanjske namene. Bila je torej pravo nasprotje Starega trga, kjer je bila večina hiš okrašenih s pisanimi napisi, ki so privabljali stranke v raznovrstne trgovske lokale oziroma v obrtne delavnice.

Na Gosposki ulici je bilo v nasprotju s Starim trgom le malo trgovin. Kot primer naj omenim le dva, nekoliko pomembnejša trgovca, ki sta v popotresnem času stanovala na tej ulici, njuni trgovini pa sta se nahajali drugje. Ivan Mejač, trgovec z modnim blagom, je npr. imel skupaj z družabnikom Ivanom Gričarjem trgovino na Prešernovi 9 (danes Čopova ulica).² Ernest Hammerschmidt, trgovec z železnino, pa je imel svoj trgovski lokal na bližnjem Valvazorjevem trgu 8 (danes Trg francoske revolucije).³

Kavarnar Fran Krapež z osebjem, med obema vojnama

Iz ulične zgodovine so pomembne še nekatere drobtinice, ki nam olajšujejo opazovanje poklicne strukture zaposlenih v trgovini in prometu. V zadnji hiši, na vogalu Gosposke in Križevniške ulice, je bila še danes dejavna gostilna Pod skalco, v katero so radi zahajali predvsem "povabljenici" v sodne urade okrajnega sodišča, katerega prostori so se nahajali v Križankah.⁴ Po potresu se je tej

² Ivan Mejač je stanoval v popotresni Pongratzovi hiši na Dvornem trgu 3 ali Gosposki ulici 1. Hiša je namreč vogalna. (Glej podatke ZAL: PP leta 1900 in leta 1910, Dvorni trg 3).

³ Glej že omenjeni Fischerjev adresar, Ljubljana 1898, str. 131.

⁴ Staroslav (Ivan Vrhovnik), Gostilne v stari Ljubljani, Ljubljana 1926, str. 22.

gostilni pridružila še znana in imenitna Krapeževa Narodna kavarna.⁵ V hiši na Gosposki ulici 12 pa so bili prostori zavarovalne banke Slavija.

Stanovalcev, ki sem jih glede na njihov poklic razvrstil v poklicne skupine razreda C poklicne sheme, ni bilo veliko. To velja še posebno za čas pred velikim ljubljanskim potresom. Njihovi poklici so nanizani v naslednji prilogi:

Priloga 8:

I. trgovina z blagom

- 1869 A: dva trgovca, kramar (kupčeval je s tkanino na drobno (na vatel) - Krämer-Schnittwaren), kramarica, branjevka, trije trgovski pomočniki, prodajalka in dva vajenca v trgovini s špecerijo;
B: trgovski pomočnik.
- 1880 A: trgovec s perilom, trgovec z biči (Peitschenhändler), kramar, dve kramarici, branjevka, dva trgovska pomočnika, prodajalka kruha in prodajalec loto listkov (Lottocollectant);
B: prodajalka nakita in pomočnica v kramariji.
- 1890 A: trgovka, kupčevalka z divjačino, kramarica in prodajalka v trgovini;
B: kramarica, dve prodajalki v kramariji, prodajalka nakita in dva trgovska pomočnika.
- 1900 A: trgovec z modnim (konfekcijskim) blagom, trgovec z železnino, trgovec z galanterijo, trgovec, dve kramarici, prodajalka v trgovini s konfekcijskim blagom, prodajalka v trgovini s pohištvo in trgovski hlapec;
B: trgovec s knjigami, trgovski pomočnik, dva trgovska vajenca, trgovska učenka ter dva pomočnika, trije vajenci in hlapec v trgovini z železnino.
- 1910 A: dva trgovca z modno obleko, dve branjevki (z živili), prodajalka v trgovini z modno obleko, pomočnica v branjariji, tri prodajalke in trgovska učenka;
B: trgovski pomočnik v trgovini z modno obleko, trije trgovski pomočniki, tri pomočnice v trgovini, pomočnica v branjariji in prodajalec v trgovini z dišavami (drogist).

⁵ Več o Narodni kavarni lahko izveste iz - Andrej Studen, Poskus mikroraziskave dveh ljubljanskih hiš, njunih stanovanj in stanovalcev; Sinteza 83,84,85,86, Ljubljana 1990, str.166-172.

II. posebne usluge

- 1869 A: dva trgovska potnika;
B: poslovodja trgovine z obleko.
- 1880 A: kontorist in knjigovodja v trgovski pisarni.
- 1890 A: urejevalec (aranžer) trupel (Leichenarrangeur) in trije postreščki;
B: dva trgovska potnika in kontorist v trgovski pisarni.
- 1900 A: urejevalec trupel, trgovski potnik in postrešček;
B: kontorist v trgovski pisarni.
- 1910 A: trgovski potnik, kontorist in šest kontoristinj v trgovski pisarni;
B: trgovski potnik in poslovodja trgovine z živili.

III. gostinstvo

- 1869 A: gostilničar in gostilničarka;
B: dve natararici.
- 1880 A: gostilničarka in blagajnik (izplačevalec) v Kazini;
B: pomočnik blagajnika (izplačevalca) v Kazini, dva natararja in natararica.
- 1890 B: dve natararici.
- 1900 A: kavarnar (*in trgovec z delikatesami - Fran Krapež), blagajničarka, dva pomočnika in marker v kavarni ter gostilničar;
B: pomočnik, natarar, kuharica, trije natararski vajenci ter dekla v kavarni in dve natararici.
- 1910 A: kavarnar (*in prevoznik - Fran Krapež), kuharski pomočnik, blagajničarka v kavarni, dva gostilničarja, gostilničarka in natararica;
B: marker, plačilni natarar, natarar in kuhar v kavarni ter dva učenca za kavarniško obrt.

IV. denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice

- 1869 A: blagajnik Ljubljanske hranilnice.
- 1880 A: bančni uradnik;
B: bančni uradnik.

- 1890 A: Ivan Hribar - generalni zastopnik (voditelj) zavarovalne banke Slavija;
B: praktikant in dve uradni slugi pri Slaviji.
- 1900 A: Ivan Hribar - ravnatelj banke Slavija in župan,⁶ dva uradnika in pomožni sluga pri Kranjski hranilnici;
B: bančni uradnik, dva zavarovalna uradnika in sluga zavarovalne banke Slavija
- 1910 A: Ivan Hribar - ravnatelj zavarovalne banke Slavija, bančni uradnik ter uradnik, pristav in uradni sluga pri Kranjski hranilnici;
B: uradnica avstrijske zavarovalnice Phönix.

V. železniški promet

- 1869 B: sprevodnik
- 1880 A: uradnik pri južni železnici in odpravnik vlakov.
- 1890 A: uradnik pri južni železnici.
- 1900 A: poduradnik pri ekspediciji blaga na državni železnici.
- 1910 A: pristav pri južni železnici;
B: sprevodnik.

VI. poseben transport po zemlji in zraku

- 1869 A: telegrafist
- 1880 A: pomožni poštni uradnik in dve poštne slugi;
B: samostojen kočijaž.
- 1890 A: trije poštne uradniki in telegrafistka;
B: poštne uradnik ter dva pomožna poštne uradnika.
- 1900 A: poštne uradnik;
B: dva samostojna kočijaža ter fijakar.

⁶ V rubriko postranski zaslužek je "potresni" župan Ivan Hribar vpisal "nagrada župan". Takratni župani namreč za županovanje niso prejeli plač, temveč so prejeli letno nagrado. Omembe vredno pa je tudi to, da je Hribar prebival v velikem in razkošnem stanovanju na Gosposki 12, v stavbi banke Slavija, kar nikakor ne predstavlja zanemarljive ali zgolj slučajne okoliščine, temveč gre s strani banke za praktično rešitev njegovega stanovanjskega vprašanja. Če se je namreč pojavila potreba za takojšnje srečanje in razgovor z ravnateljem zavarovalne banke Slavija, je bil le-ta takoj "pri roki" in ga ni bilo potrebno iskati kje drugje, v kakšni bolj oddaljeni hiši.

- 1910 A: višji poštni uradnik, poštni kontrolor in začasni poštni sluga.
 B: poštni uradnik in štirje fijakarski hlapci (pri Franu Krapežu).

VII. samostojno opravljanje domačih opravil

- 1869 A: dve postrežnici;
 B: postrežnica.
- 1880 A: dve postrežnici;
 B: štiri postrežnice.
- 1890 A: tri postrežnice.
- 1900 A: dve postrežnici;
 B: postrežnica.
- 1910 A: postrežnica;
 B: dve postrežnici.

Število stanovalcev, ki so bili zaposleni v trgovini in prometu, je od leta 1869 do leta 1910 stalno raslo. Porast je bil še posebno izrazit v popotresnem času (glej tabelo št. 15). V razredu C poklicne sheme je bilo zaposlenih več moških kot žensk. V času popotresnega popisa leta 1900 je bila v trgovini in prometu zaposlena le slaba četrtina žensk. V letih 1869 in 1880 srečamo v tej skupini tudi zelo malo podnajemnikov.

Tabela 15: Zaposleni v trgovini in prometu

Leto, in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	13	6	19	3	3	6	16	9	25	100
%			76,0			24,0	64,0	36,0	100	
1880	15	7	22	5	7	12	20	14	34	136
%			64,7			35,3	58,8	41,2	100	
1890	9	8	17	11	6	17	20	14	34	136
%			50,0			50,0	58,8	41,2	100	
1900	19	7	26	23	6	29	42	13	55	220
%			47,3			52,7	76,4	23,6	100	
1910	17	18	35	19	7	26	36	25	61	244
%			57,4			42,6	59,1	40,9	100	

D. Stanovalci, ki so spadali v razred D poklicne sheme

V okviru poklicne strukture Gosposke ulice je največ stanovalcev spadalo v razred D poklicne sheme. Pisan in barvit mozaik poklicev, ki sem jih razvrstil v podrazreda D1 in D2, je razviden iz prilog št. 9 in 10. V razredu D poklicne sheme srečamo predvsem stanovalce, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja. Odstotki podnajemnikov so se pred potresom gibali v mejah med 10 in 20%, po potresu pa je delež podnajemnikov predstavljal četrtno vseh stanovalcev, ki so spadali v razred D. Leta 1900 in 1910 se je precej zmanjšalo tudi število stanovalcev tega poklicnega razreda (glej tabelo 17).

V podrazredu D1 so številčno prevladovali moški, v podrazredu D2 pa ženske (glej tabelo 16). Predvsem za obdobje pred potresom je bilo značilno, da je na Gosposki ulici prebivalo precej deželnih uradnikov, ki so službovali predvsem v deželnih uradih v deželnem dvorcu (vicedomska palača) - (Gosposka ul. 2). Po potresu so morali močno razmajani dvorec podreti in na istem mestu so nato (l. 1902) zgradili nov deželni dvorec, v katerem je bil sedež Kranjskega deželnega zbora in njegovih uradov. Poleg deželnih uradnikov srečamo na tej cesti tudi večje število umetnikov, predvsem glasbenikov (glej prilogo št. 9).

Pred potresom je bila poklicna sestava podrazreda D2 mnogo bolj razgibana in raznolika kot po njem (glej prilogo št. 10). Za popotresni čas je bilo namreč značilno, da na Gosposki ulici srečamo samo še redke posetnike, podrazred D2 pa je bil v glavnem sestavljen iz upokojeincev in prejemnic pokojnine ter zasebnikov.

Priloga 9:

Podrazred D1

I. aktivno vojaštvo

- 1869 A: polkovnik, stotnik, poročnik, narednik in vojaški uradnik za preskrbo;
B: poročnik.
- 1880 A: vojaški zdravnik, dva stotnika, narednik in vojaški uradnik za preskrbo.
B: vojaški zdravnik in oficirski sluga.
- 1890 A: major, dva poročnika in vojaški računski podoficir;
B: narednik.
- 1900 A: stotnik;

B: nadporočnik, trije poročniki in narednik.

1910 A: stotnik.

II. dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici

1869 A: svetnik deželne vlade, dva svetnika deželnega sodišča, koncipist deželne vlade (*in hišni posestnik), finančni koncipist, finančni komisar, dva uradnika deželnega sodišča, okrajni komisar, okrajni tajnik, uradnik, štirje uradni sluge, vratar pri deželnem odboru, odvetniški sollicitator, zdravnik, ranocelnik in babica;
B: bibliotekar in katastrski uradnik.

1880 A: dvorni svetnik pri deželni vladi, višji davčni inšpektor, višji finančni svetnik, dva finančna svetnika, dva svetnika deželnega sodišča, dvorni koncipist, tajnik deželnega odbora, dva konceptna praktikanta pri deželni vladi, pristav deželnega sodišča, trije uradni sluge, dva vratarja v deželnem dvorcu, nadzornik v tobačni tovarni, odvetnik, uradnik v odvetniški pisarni, geometer, inženir, zdravnik in zobozdravnik;
B: državni tajnik, uradnik pri deželni vladi, pomožni uradnik deželnega sodišča, pripravnik deželnega sodišča in geometer.

1890 A: deželni glavar, svetnik deželne vlade, komisar deželne vlade, svetnik deželnega sodišča, glavni izterjevalec davkov, pristav deželnega sodišča, pomožni finančni uradnik, pomožni uradnik okrajnega sodišča, pomožni uradnik, pomožna uradnica, trije uradni sluge, dva uradnika v odvetniški pisarni, trije inženirji in policaj (=redar - Polizeidiener) pri deželnem predsedstvu;
B: pomožni uradnik.

1900 A: finančni komisar, finančni svetnik, okrajni glavar, pristav deželnega sodišča, trije pomožni uradniki deželne vlade, odvetnik, odvetniški sollicitator, inženir, dva zdravnika in mestni policijski nadstražnik;
B: dva davčna praktikanta in pristav deželnega sodišča.

1910 A: svetnik za gozdarstvo (Forstrat), svetnik za gradnje, konceptni praktikant, stavbni nadkomisar, poslovodja c.kr. tobačne režije, finančni tajnik, inženir, zdravnik, mestni policijski nadstražnik in čuvaj potresnih priprav (Instrumenten-Wart) v potresni opazovalnici na višji realki.
B: pristav deželnega sodišča, dva pripravnika deželnega sodišča in pomožna uradnica.

III. poučevanje in izobraževanje

- 1880 A: učitelj in učiteljica.
- 1890 A: učiteljica;
B: učitelj.
- 1900 A: dva učitelja in dve učiteljici.
- 1910 A: štiri učiteljice;
B: učitelj in učiteljica.

IV. posebni svobodni poklici

- 1869 A: tri privatne učiteljice, privatna učiteljica klavirja, sluga Katoliškega društva za Kranjsko in računski uradnik;
B: privatna učiteljica, dve gledališki igralki, operni pevec in operna pevka.
- 1880 A: dva privatna dnevna pisarja, privatna dnevna pisarica, štiri privatne učiteljice, računski preglednik, pomožni računski uradnik, ravnatelj Filharmonične družbe, sluga Filharmonične družbe, založnik časopisa (*in posestnik anončne pisarne), časnikar in tovarniški uradnik;
B: kapelnik in dva glasbenika.
- 1890 A: šest privatnih učiteljic, dva privatna uradnika, pisarica pri loteriji (Lottoschreiberin), sluga in služabnica Filharmonične družbe, uglaševalec klavirjev (*in glasbenik), glasbenik in privatna učiteljica klavirja;
B: dva privatna uradnika, arhitekt ter skladatelj (*in učitelj glasbe).
- 1900 A: ravnatelj gledališča, operna pevka, gledališka igralka, računski preglednik, sluga Glasbene matice ter privatna učiteljica klavirja;
B: blagajnik Kranjske stavbne družbe ter gledališki režiser.
- 1910 A: trije privatni uradniki, dve privatni uradnici, tri privatne učiteljice, arhitekt, operni pevec in gledališka igralka;
B: štirje glasbeniki, štiri glasbenice, privatni uradnik, operna pevka in privatni učitelj glasbe.

Priloga 10:

Podrazred D2:

V. živeči od rent in podpor

- 1869 A: zemljiški posestnik (*in odvetniški koncipist), zemljiški posestnik (*in stotnik), zemljiški posestnik (*in nadporočnik), zemljiški posestnik, tri zemljiške posestnice, dve hišni posestnici, tri rentnice, dvanajst upokoencev in osem prejemnic pokojnine,⁷ en prejemnik in sedem prejemnic podpore za vdove in sirote;
B: patentalni invalid, upokojenec in prejemnica pokojnine.⁸
- 1880 A: zemljiški posestnik (*in major), zemljiški posestnik (*in nadporočnik), zemljiški posestnik, zemljiška posestnica, zemljiška sopesestnica, pet rentnic, hišni posestnik, štiri hišne posestnice, štirje upokojenci in šest prejemnic pokojnine⁹ ter dve prejemnici miloščine.
B: rentnica, prejemnica podpore za vdove in sirote, upokojenec¹⁰ in mestna uboga.
- 1890 A: zemljiški posestnik (*in nadporočnik v pokoju), zemljiški posestnik, hišna posestnica, dve hišni sopesestnici, tri rentnice, štirje upokojenci in enaindvajset prejemnic pokojnine,¹¹ prejemnica alimentov (preživnine)¹² ter tri prejemnice podpore za vdove in sirote;
B: prejemnica pokojnine¹³ in tri prejemnice podpore za vdove in sirote.

⁷ Dve vdovi sta navedli samo to, da prejemata pokojnino. Upokojeni so bili deželni ravnatelj za gradnje, komorni svetnik (*in hišni posestnik), računski uradnik, ravnatelj višjega urada (Oberamtsdirector), dva uradnika, major, uradnik južne železnice, izterjevalec davkov, računski preglednik, uradni sluga in pristav deželnega sodišča. Pokojnino so prejemale še vdova okrajnega fizika, dve vdovi davčnega izterjevalca, vdova okrajnega tajnika, vdova dvornega svetnika in vdova magistratnega uradnika.

⁸ Upokojen je bil višji uradnik, pokojnino pa je prejemale uradnikova vdova.

⁹ Dve vdovi nista navedli poklica pokojnega moža. Upokojeni so bili svetnik deželne vlade, svetnik deželnega sodišča, major in nadporočnik. Pokojnino so prejemale uradnikova vdova, vdova magistratnega tajnika, vdova okrajnega komisarja in notarjeva vdova.

¹⁰ Gospodarski svetnik v pokoju.

¹¹ Dve vdovi nista navedli poklica pokojnega moža. Upokojeni so bili finančni svetnik, vodja zemljiške knjige, izterjevalec davkov in učitelj glasbe. Pokojnino so prejemale zdravnikova vdova, vdova gubernijskega svetnika, sedem vdov uradnika, učiteljeva vdova, vdova okrajnega sodnika, polkovnikova vdova, urarjeva vdova, vdova poštnega uradnika, vdova inženirja, vdova izterjevalca davkov, majorjeva in notarjeva vdova.

¹² Za ilustracijo naj omenim, da je preživnino prejemale Antonia Jeuschenagg. Bila je sodno ločena od moža, uradnika deželne vlade, ki je moral po ločitvi plačevati alimente. Zapisala je "Alimentation Regierungs Offizials - Gattin". (Glej ZAL: PP leta 1890, Gosposka ulica 19).

¹³ Pokojnino je prejemale uradnikova vdova.

- 1900 A: posestnik, hišna posestnica, trije upokojenci in pet prejemnic pokojnine;¹⁴
B: dva upokojenca.¹⁵
- 1910 A: zemljiški posestnik, dva upokojenca in trinajst prejemnic pokojnine;¹⁶
B: prejemnica pokojnine.¹⁷

VI. osebe brez navedbe poklica, brezposelni in zasebniki

- 1869 A: trije zasebniki, sedem zasebnic, štirje hišniki, dijaška gospodinja in varuhinja otrok;
B: zasebnica in hišnik.
- 1880 A: sedem zasebnic, dijaška gospodinja, dva hišnika, dve hišnici in ena brezposelna;
B: dve zasebnici, dva moška brez navedbe poklica in ena brezposelna.
- 1890 A: osem zasebnic, dve dijaški gospodinjji, varuhinja otrok, hišnik, štiri hišnice in en moški brez navedbe poklica;
B: moški in ženska brez navedbe poklica.
- 1900 A: osem zasebnic, dve dijaški gospodinjji in tri hišnice;
B: dve zasebnici in en brezposeln.
- 1910 A: dva zasebnika, trinajst zasebnic, hišnik, pet hišnic in dve dijaški gospodinjji;
B: tri zasebnice.

¹⁴ Upokojeni so bili načelnik železniške postaje, poštni sluga in uradni sluga. Ena vdova ni navedla poklica pokojnega moža. Pokojnino so prejemale vdova državnega tožilca, vdova delovodje (Werkführerswitwe), vdova izterjevalca davkov in zdravnikova vdova.

¹⁵ Upokojen je bil mornariški častnik, drugi upokojenec pa ni navedel poklica, ki ga je opravljal pred upokojitvijo.

¹⁶ Šest vdov ni navedlo poklica pokojnega moža. Upokojena sta bila uradnik južne železnice in deželni pristav. Pokojnino so prejemale polkovnikova in stotnikova vdova, nadučiteljeva vdova, dve vdovi uradnika, vdova finančnega svetnika in vdova finančnega sluga.

¹⁷ Pokojnino je prejemale uradnikova vdova.

Tabela 16:

Leto in odstotek	D1			D2		
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ
1869	30	9	39	27	34	61
%	76,9	23,1	100	44,3	55,7	100
1880	49	6	55	13	36	49
%	89,1	10,9	100	26,5	73,5	100
1890	34	11	45	9	51	60
%	75,6	24,4	100	15,0	85,0	100
1900	29	5	34	7	21	28
%	85,3	14,7	100	25,0	75,0	100
1910	26	17	43	6	37	43
%	60,5	39,5	100	13,9	86,1	100

Tabela 17: Število stanovalcev razreda D poklicne sheme

Leto in odstotek				index
	A	B	Σ	1869=100
1869	87	13	100	100
%	87,0	13,0	100	
1880	85	19	104	104
%	81,7	18,3	100	
1890	92	13	105	105
%	87,6	12,4	100	
1900	47	15	62	62
%	75,8	24,2	100	
1910	65	21	86	86
%	75,6	24,4	100	

II. VZDRŽEVANI STANOVALCI

Tabela 18: Število vzdrževanih stanovalcev

Leto	A1	A2	B1	B2	C1	C2	D1	D2	HP	Skupaj
1869	53	-	22	1	51	14	42	-	66	249
1880	63	4	22	2	44	34	34	3	75	281
1890	53	3	18	-	73	55	36	10	60	308
1900	38	3	10	-	60	30	43	2	46	232
1910	24	2	5	-	51	108	14	2	43	249

A1 Gospodinje, ki so bile v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

A2 Gospodinje - podnajemnice.

B1 V gospodinjstvu pomagajoči člani, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

B2 V gospodinjstvu pomagajoči člani - podnajemnice.

C1 Šolarji, dijaki, študentje, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

C2 Šolarji, dijaki, študentje - podnajemniki.

D1 Otroci, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

D2 Otroci - podnajemniki.

HP Hišni posli.

V skupini vzdrževanih stanovalcev je bilo več moških kot žensk.¹⁸ Iz tabele je razvidno, da se je leta 1910 zelo povečalo število šolarjev in dijakov - podnajemnikov. V začetku stoletja sta se namreč v nekatere hiše na Gosposki ulici preselila kar dva šolska zavoda. V hišah št. 4, 6 in 8 so se ob popisu leta 1910 nahajali prostori deklishega šolskega zavoda društva "Mladika", v hiši št. 17 pa prostori nemškega "Schulvereina" (šolski zavod za dečke). V obeh "dijaških domovih" je prebivalo veliko gojencev in gojenk. Njihovo visoko število pa je prispevalo tudi k temu, da je bil odstotek podnajemnikov v skupini vzdrževanih stanovalcev ob zadnjem avstrijskem popisu prebivalstva zelo visok (44,9%).¹⁹

¹⁸ V stolpcih A1, A2, B1 in B2 srečamo samo ženske. Spolna struktura preostalih stolpcev pa je bila naslednja:

C1 1869= 28 moških in 23 žensk, 1880= 25 moških in 20 žensk, 1890= 38 moških in 35 žensk, 1900= 31 moških in 29 žensk, 1910= 20 moških in 31 žensk.

C2 1869= osem moških in šest žensk, 1880= 23 moških in 11 žensk, 1890= 38 moških in 35 žensk, 1900= 18 moških in 12 žensk, 1910= 39 moških in 69 žensk.

D1 1869= 21 moških in 21 žensk, 1880= 17 moških in 17 žensk, 1890= 13 moških in 23 žensk, 1900= 21 moških in 22 žensk, 1910= šest moških in osem žensk.

D2 1880= en moški in dve ženski, 1890= štirje moški in šest žensk, 1900= dve ženski, 1910= dve ženski.

¹⁹ Ob prejšnjih popisih prebivalstva so bili odstotki podnajemnikov mnogo nižji: leta 1869 komaj 6,1%, leta 1880 15,3%, leta 1890 22,1% in leta 1900 15,1%.

Glede na poimenovanje srečamo na Gosposki ulici naslednje skupine hišnih poslov:

1869 - devetindvajset kuharic, šestnajst služkinj, sedem sobaric, šest dekel, tri pestunje, damska družabnica, dva kočijaža, služabnik in hlapec.

1880 - enaindvajset dekel, dvajset kuharic, štirinajst služkinj, osem sobaric, pet pestunj, vzgojiteljica, pet služabnikov in kočijaž.

1890 - štiriindvajset kuharic, trinajst dekel, devet služkinj, štiri sobarice, tri pestunje (med njimi vnukinja imetnika stanovanja), dve vzgojiteljici, dva služabnika, dva kočijaža in hlapec.

1900 - trinajst dekel, trinajst kuharic, osem služkinj, dve sobarici, pet pestunj (med njimi nečakinja imetnika stanovanja), štirje hlapci in služabnik.

1910 - štirinajst kuharic, devet služkinj, devet dekel, sedem sobaric, tri pestunje in kočijaž.

FRANCA JOŽEFA CESTA

K analizi poklicne strukture na Cesti Franca Jožefa sem zaradi njenih posebnosti pristopil nekoliko drugače kot pri ostalih izbranih ulicah. Omenil sem že, da se je ulica v obravnavanem času šele oblikovala in z novimi gradnjami v okviru postopne urbanizacije (širjenja) mesta postajala del novega poslovnega centra Ljubljane. Pri opazovanju poklicne strukture stanovalcev v letih 1869 do 1910 je smiselno, da razdelimo zgodovino ulice na dve obdobji. Mejniki med obema obdobjema sem postavil v sedemdeseta leta 19. stoletja, zato pride pri prvem obdobju v poštev samo obdelava podatkov popisa prebivalstva leta 1869, podatke preostalih štirih popisov pa sem uporabil pri analizi poklicne strukture drugega obdobja. Oglejmo si, zakaj se mi zdi takšen pristop k raziskavi upravičen.

Cesta Franca Jožefa, 1904

V zadnjih dveh desetletjih 18. stoletja so porušili mestno obzidje okrog stare Ljubljane. S tem je padla poglobitna ovira za razvoj mesta, ki se je šele od tedaj moglo razraščati in širiti v predmestja. "Ob predmestnih cestah in poteh, kjer so do takrat stale redke in povečini bolj skromne stavbe ter so se razprostirali vrtovi s pristavami, so se pričele pojavljati večje hiše, predvsem trgovcev in gostilničarjev. Za svoje trgovske in gostinske obrate, ki so zahtevali obširnejše

stanovanjske in gospodarske stavbe, so si najraje izbirali prostore ob cestah z živahnejšim prometom."¹

Ena izmed takšnih stavb je bila tudi velika hiša Andreja Maliča, ki je stala na vogalu današnje Cankarjeve in Slovenske ceste. V prvi polovici 19. stoletja je bila hiša enonadstropna. V njej je bila znana gostilna Pri Maliču.² Stavba je stala na mestnem obrobju, v predelu Kapucinskega predmestja, ki je imel do sedemdesetih let 19. stoletja poleg predmestnega tudi izrazit kmečki značaj. Prostor do Bleiweisove (danes Prešernove) ceste, kjer stoje danes zgradbe, so namreč zavzemali vrtovi in njive. Poleg tega je stavba stala na križišču, kjer se je odvijal živahen promet, zato so se Pri Maliču radi ustavljali mnogi prevozniki in popotniki. Andrej Malič je hišo in posestvo leta 1847 prepisal na sina Andreja. Po prepisu je sin hiši nadzidal še eno nadstropje. V hiši je bil nato hotel Stadt Wien z restavracijo, del hiše je bil namenjen za stanovanja, preostanek pa so zavzemali gospodarski prostori (hlev). Ob popisu leta 1869 je bila Maličeva stavba pomembno prometno počivališče, hkrati pa je imela tudi značaj kmečkega gospodarstva. Hišo je 6. junija 1873 kupila Kranjska stavbna družba, ki je obdržala hotel do leta 1906, nato pa ga je (razen restavracije) opustila. Hišo je zatem (21. julija 1908) od družbe odkupil Anton Deghenghi.³

Leta 1873 je pravkar ustanovljena Kranjska stavbna družba dala novo spodbudo za izdelavo mestnega regulacijskega načrta. Na Cesti Franca Jožefa (in na Vrtači) si je pridobila obsežna zemljišča z namenom, "da jih parcelira za stavbišča in zazida s stanovanjskimi zgradbami."⁴ Po letu 1873 so torej predvsem na pobudo Kranjske stavbne družbe ob tej cesti začeli graditi nove, modernejše stanovanjske in poslovne stavbe, ki so počasi zapolnjevale prostor novega poslovnega središča Ljubljane. Prejšnji kmečki in periferni značaj tega mestnega predela je z novimi gradnjami izginil. Takšen razvoj je seveda odločilno vplival tudi na poklicno sestavo stanovalcev Ceste Franca Jožefa po letu 1873.

¹ Vlado Valenčič, Zgodovina ljubljanskih uličnih imen, Ljubljana 1989, str. 33.

² Celotna stavba je bila združena še z današnjo številko 5 (Aleksandrova, današnja Cankarjeva cesta). - Glej Vladislav Fabjančič, Knjiga hiš V. del, Kapucinsko predmestje (v tipkopisu - hrani ZAL), str. 563,564. Mimogrede naj omenim, da to ni bila edina stavba, ki je ob popisu leta 1869 stala ob kasneje poimenovani Cesti Franca Jožefa. Na drugi strani ceste se je namreč nahajalo še vojaško skladišče za preskrbo - vojaška preskrbovalnica (Verpflegsmagazin). Nekaj podatkov o tem vojaškem posloplju nam prinaša samo popis prebivalstva leta 1890, Franca Jožefa cesta 2, ki pa jih nisem upošteval.

³ Vladislav Fabjančič, Knjiga hiš V. del, Kapucinsko predmestje, (v tipkopisu - hrani ZAL), str. 563.

⁴ Vlado Valenčič, Gradbeni razvoj Ljubljane od dograditve južne železnice do potresa l. 1895; Kronika, leto IX, št.3, 1961, str. 136.

POKLICNA STRUKTURA LETA 1869

I. Zaposleni, pridobitni stanovalci

V kmetijstvu sta bila zaposlena vrtnar in poljski delavec (dninar). Oba sta bila podnajemnika. Nihče ni bil zaposlen v obrti in industriji.

Hotelsko restavracijo je imel v najemu restavrater Johann Schinko. V restavraciji sta bila zaposlena dva natararja in natararica. Zanimiv je bil tudi hotelski čistilec čevljev (Stiefelputzer). Hotel je imel tudi svojega kočijaža. Vsi naštetni so bili podnajemniki.

V stanovanjih Maličeve hiše so prebivali upravnik poštne urada, poštni sluga, uradnik južne železnice, trgovec in trgovka.

V razredu D poklicne sheme srečamo naslednje poklice: hišni in zemljiški posestnik ter hotelir (Andrej Malič), prejemnica pokojnine (vdova blagajnika) ter hišnik (podnajemnik).

Leta 1869 je stanovalo na kasneje poimenovani Cesti Franca Jožefa šestnajst zaposlenih oz. pridobitnih stanovalcev (samo 29,1% vseh stanovalcev). Največ stanovalcev je bilo zaposlenih v razredu C poklicne sheme (11).

II. Vzdrževani stanovalci

Leta 1869 je v Maličevi stavbi prebivalo kar devetintrideset vzdrževanih stanovalcev (70,9% vseh stanovalcev). Med tistimi, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, so bile štiri gospodinje, štirje šolarji, tri šolarke ter en predšolski otrok (deček). Med podnajemniki srečamo gospodinjjo, šolarja in dve šolarke.

Veliko je bilo hišnih poslov - triindvajset. Njihova struktura je bila zelo zanimiva. Delimo jih lahko na tiste, ki so morali opravljati zadolžitve na Maličevi pristavi (t.j. v kmetijstvu) in na tiste, ki so opravljali hišna dela. Interesantno je predvsem poimenovanje posameznih hišnih poslov.

Na pristavi so bili zaposleni naslednji hišni posli: hlapec na pristavi (pristavski hlapec) - (Maierknecht = Meierknecht), konjski hlapec (Roßknecht = Pferdeknecht), kravji hlapec (Kuhknecht), hlevski hlapec (Stallknecht) in dve poljski dekli (Feldmagd). Kot zanimivost naj omenim, da je imel Andrej Malič ob popisu leta 1869 v svojem hlevu dve kobili, tri skopljenke, deset krav, štiri teleta in tri prašiče.

V hotelu Stadt Wien oziroma pri imetnikih stanovanja v hiši pa so bili zaposleni naslednji hišni posli: štiri sobarice, štiri kuharice, dve kuhinjski dekli, štiri dekle, dve služkinji in hišni hlapec (Hausknecht).

POKLICNA STRUKTURA V LETIH 1880 - 1910

I. Zaposleni, pridobitni stanovalci

Poklicna sestava stanovalcev Ceste Franca Jožefa se je v času zadnjih štirih obravnavanih popisov prebivalstva, v primerjavi s popisovalnim letom 1869, zelo spremenila. V novih gradnjah so se nahajala v glavnem velika in razkošna stanovanja z visokimi letnimi najemninami, ki so jih zmogli plačevati le premožnejši sloji takratnega ljubljanskega prebivalstva.

Med zaposlenimi v kmetijstvu (razred A) srečamo samo vrtnarja (popis leta 1910), pa še ta je predstavljal svetlo izjemo, saj se je kot ostareli gost priselil in nastanil v gospodinjstvu svoje hčere Antonije in zeta Blasiusa Scharta, portirja v hotelu Stadt Wien.⁵

V obrti in industriji (razred B) je bilo zaposlenih malo stanovalcev. Njihovi poklici so razvidni iz priloge 11:

Priloga 11:

Zaposleni v obrti in industriji

1880 A: šivilja, zidar (kvalificiran delavec) pri Kranjski stavbni družbi;
B: šivilja in dva nekvalificirana delavca Kranjske stavbne družbe.
Skupaj: pet stanovalcev.

1890 A: šivilja, črkostavec v tiskarni, razrezovalec papirja (Papierschneider) v tobačni tovarni (nekvalificiran delavec).
Skupaj: trije stanovalci.

1900 A: šivilja in fotograf.
Skupaj: dva stanovalca.

1910 A: krojač (*in hišni posestnik), soboslikar, šivilja, brivec in črkostavec v tiskarni.
B: krojaški vajenec, šiviljska pomočnica in brivski pomočnik.
Skupaj: osem stanovalcev.

⁵ ZAL: glej PP leta 1910, Franca Jožefa cesta 1.

Postajališče izvoščkov pred Souvanovo hišo na Mestnem trgu, 1910

Zaposleni v trgovini in prometu (razred C)

V primerjavi s Starim trgom je bilo na Cesti Franca Jožefa zelo malo stanovalcev, zaposlenih v skupini "trgovina z blagom". Za ulico so bili značilnejši poklici, ki jih metodološko uvrščamo v skupini "gostinstvo" in "denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice". V gostinski dejavnosti so bili zaposleni predvsem podnajemniki. Za ulično zgodovino je pomembno tudi to, da se je po katastrofalnem velikonočnem potresu pridružila hotelu in restavraciji Stadt Wien še nova gostilna v Narodnem domu.⁶ Na Cesti Franca Jožefa so bile tudi bančne poslovalnice. Na živahen promet z denarjem nas spominjajo tudi mnogi poklici, povezani z bančništvom.

Poklicna struktura zaposlenih v trgovini in prometu je razvidna iz priloge 12.

Priloga 12:

Zaposleni v trgovini in prometu**I. trgovina z blagom**

- 1880 A: trgovka z lesom in trgovec z manufakturnim blagom (*in hišni posestnik).⁷
- 1890 A: trgovec z manufakturnim blagom in bankir (*ter hišni posestnik).
- 1900 A: trgovski pomočnik, prodajalka, trgovski hlapec (*in hišnik) - (vsi trije v Mayerjevi trgovini z manufakturnim blagom) in prodajalka masla.

⁶ Glej ZAL: PP leta 1900, Franca Jožefa cesta 14, in PP leta 1910, Franca Jožefa cesta 20.

⁷ Trgovec z manufakturnim blagom in hišni posestnik je bil znani Emerich Mayer starejši, ki je bil zelo podjeten in delaven trgovec. Do leta 1876 je vodil trgovsko družbo J.C. Mayer skupaj z očetom Jakobom, potem nekaj časa sam, "od l. 1899-1912 pa z družabnikom Antonom Szallayem in leta 1902. pristopivšim sinom Emerikom Mayerjem mlajšim." (Glej Rudolf Andrejka, Trgovska zgodovina Špitalske (Stritarjeve) ulice v Ljubljani, (separat iz) Trgovski tovariš, letnik 1935, št. 5-6, str. 16). V Ljubljani je delovala tudi njegova menjalnica (banka), katere dejavnost je poglobil in razširil, "poleg tega pa je ustanovil l. 1894 še banko v Gradcu pod tvrdko E.C. Mayer & Comp., ki je delovala do l. 1908. Udejstvoval se je tudi v industriji." (Rudolf Andrejka, navedeno delo, str. 16). V popisu prebivalstva leta 1890 (Franca Jožefa cesta 11) je zapisal, da je trgovec in bankir. Ob popisu leta 1900 (F.J.c. 11) Emericha Mayerja starejšega ne srečamo več, saj se je preselil in stalno prebival v svojem stanovanju v Gradcu ("hat zum ständigen Aufenthalt eine Wohnung in Graz"). V Ljubljani pa je bil popisana njegov družabnik Anton Szalay (F.J.c. 11), ki je zapisal, da je bankir in trgovec - Mayerjev družabnik. Po potresu se je Mayerjeva manufakturna trgovina in menjalnica preselila v novo palačo meščanske imovine v Stritarjevi ulici 6, ki so jo sezidali leta 1898 na mestu starega meščanskega špitala. Leta 1910 pa sta bila v hiši na Franca Jožefa cesti 11 popisana Emerich Mayer mlajši in Anton Szalay. Oba sta navedla, da sta družabnika - bankirja in trgovca z manufakturnim blagom.

1910 A: trgovska pomočnica v Mayerjevi trgovini z manufakturnim blagom.

II. posebne usluge

1890 A: trgovski potnik ter postrešček (*in hišnik).

1900 A: trgovski potnik, poslovodja v Krisperjevi trgovini s kolonialnim blagom in blagom na drobno (Colonial- und Kurzwaren), knjigovodkinja v trgovski pisarni ter postrešček (*in hišnik).

1910 A: poslovodja trgovine, prokurist (poslovodja z neomejenim pooblastilom v trgovskih poslih) v trgovski pisarni;
B: trgovski potnik.

III. gostinstvo

1880 A: gostilničarka;
B: poslovodja gostilne (Gasthausgeschäftsführer), dva natakarja, natakarica in gostinski (krčmarski) hlapec (Kellerbursch).

1890 A: gostilničar, uslužbenka hotela;
B: dva plačilna natakarja (Zahlkellner), trije natakarji, blagajničarka v restavraciji, kuharica in kuharska učenka (vajenka) v restavraciji.

1900 A: restavrater, gostilničar;⁸
B: tri blagajničarke v gostilni (Kasirka), šest natakarjev (Sklepnik), pet natakaric, trije prinašalci jedi (Speiseträger), portir v hotelu, ključarka v hotelu (Hotels-Beschließerin), natakarski vajenec, dva kuharska vajenca, kuharska vajenka, gostinski hlapec in še en hlapec v restavraciji - čistilec srebrnine (Silberputzer).

1910 A: restavrater, dve natakarici, portir v hotelu, ključarka v hotelu;
B: kuhar v hotelu Stadt Wien in natakarica.

IV. denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice

1880 A: ravnatelj banke in bančni uradnik.

1890 A: ravnatelj banke.

⁸ Leta 1900 je bil najemnik gostilne v Narodnem domu Čeh Louis Masaryk (ZAL: PP leta 1900, Franca Jožefa c. 14). Naznanilnica je izpolnjena v češčini. Leta 1910 pa je imel gostilno v najemu Emil Keržišnik.

- 1900 A: zavarovalni zastopnik (Assekuranzagent), zavarovalni zastopnik (*in hišni posestnik), dva bankirja in veletrgovca,⁹ bankir in trgovec z manufakturnim blagom (družabnik)¹⁰ in bančni sluga;
B: prokurist v banki Josefa Luckmanna.
- 1910 A: dva bankirja in trgovca z manufakturnim blagom,¹¹ ravnatelj banke (*in hišni posestnik),¹² dva bančna prokurista, bančni uradnik in dve bančni slugi.
B: bančni uradnik, bančni korespondent.

V. železniški promet

- 1890 A: nadzornik in vodja gradenj pri južni železnici.
- 1900 A: železniški čuvaj.
- 1910 A: železniški čuvaj.

VI. poseben transport po zemlji in zraku

- 1890 A: komisionar.
- 1900 A: poštni odpravnik.

Število stanovalcev, ki so bili zaposleni v trgovini in prometu, prikazuje tabela 19.

Tabela 19: Število zaposlenih v trgovini in prometu

Leto	moški		ženske		Skupaj		Skupaj	index 1880=100
	A	B	A	B	A	B	A+B	
1880	3	4	2	1	5	5	10	100
1890	7	5	1	3	8	8	16	160
1900	15	16	3	10	18	26	44	440
1910	13	4	4	1	17	5	22	220

V razredu C poklicne sheme je bilo zaposlenih več moških kot žensk. Tabela nam pove, da se je število zaposlenih v trgovini in prometu od leta 1880 do 1900

⁹ To sta bila Josef Luckmann starejši in Josef Luckmann mlajši. (ZAL: PP leta 1900, Franca Jožefa c. 9).

¹⁰ To je bil že omenjeni Anton Szalay.

¹¹ To sta bila že omenjena Anton Szalay in Emerich Mayer mlajši.

¹² To je bil Josef Luckmann mlajši. (ZAL: PP leta 1910, Franca Jožefa cesta 9).

več kot štirikrat povečalo, leta 1910 pa se je v primerjavi z letom 1900 za polovico zmanjšalo.

Stanovalci, ki so spadali v razred D poklicne sheme

V okviru poklicne strukture Ceste Franca Jožefa v letih 1880-1910 je največ stanovalcev spadalo v razred D poklicne sheme. Njihovi poklici so razvidni iz priloge 13 in priloge 14. Za Cesto Franca Jožefa je bilo značilno, da je na njej prebivalo veliko stanovalcev, ki so živeli od dohodkov lastnega kapitala oziroma so prejeli visoke pokojnine. Poleg tega je večina poklicev, ki jih srečamo, sodila v sklop uglednih in dobro plačanih poklicev. V podrazredu D1 srečamo zelo malo žensk, v podrazredu D2 pa je bilo manj moških kot žensk (glej tabelo 20). Delež podnajemnikov v razredu D poklicne sheme je bil skromen.¹³

Priloga 13:

Podrazred D1

I. aktivno vojaštvo

- 1880 B: stotnik.
- 1890 A: vojaški zdravnik in stotnik.
- 1900 A: vojaški zdravnik in dva nadporočnika.
- 1910 A: major, trije stotniki in elektrotehnik c.kr. vojne mornarice.

II. dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici

- 1880 A: bibliotekar, pripravnik deželnega sodišča in živinozdravnik;
B: finančni tajnik in konceptni praktikant pri deželni vladi.
- 1890 A: deželni inšpektor, okrajni komisar, koncipist pri deželni vladi, pristav deželnega sodišča, pripravnik deželnega sodišča, redar mestne straže in inženir;
B: okrajni komisar.
- 1900 A: tajnik finančne prokurature, koncipist pri deželni vladi, finančni koncipist, uradnik v c.kr. tobačni tovarni in lekarnar;
B: uradnik deželnega sodišča.

¹³ Leta 1880 jih je bilo šest (14,6%), leta 1890 samo eden (2,7%), leta 1900 šest (14,3%) in leta 1910 devet (13,6%).

- 1910 A: deželni mlekarski in živinorejski nadzornik, pristav deželnega sodišča, zdravnik, lekarnar, nadinženir, odvetnik, notarski solicator, mestni policijski stražnik in oskrbnica mestnega javnega stranišča;
B: zobozdravnik in kandidat notariata.

III. poučevanje in izobraževanje

- 1880 A: trije gimnazijski profesorji in učiteljica.
1890 A: trije profesorji in glavni učitelj.
1900 A: trije gimnazijski profesorji in profesor na realki.
B: profesor na realki in učitelj.
1910 A: gimnazijski profesor in tri učiteljice.

IV. posebni svobodni poklici

- 1880 A: dva privatna uradnika in privatna učiteljica klavirja;
B: privatni uradnik in umetnik (Artist).
1890 A: koncertni mojster (Concertmeister) pri Filharmonični družbi.
1900 A: privatni uradnik in privatna učiteljica glasbe;
B: gledališka igralka.
1910 A: privatni uradnik, upravnik posestva in stavbni risar;
B: kapelnik in operna pevka.

Priloga 14:

Podrazred D2

V. živeči od rent in podpor

- 1880 A: tovarnar,¹⁴ rentnik (*in zemljiški posestnik), trije rentniki, rentnica (*in hišna posestnica), šest rentnic, štirje upokoјenci in pet prejemnic pokojnine¹⁵ ter prejemnica miloščine;
B: prejemnica pokojnine.¹⁶
- 1890 A: dva tovarnarja,¹⁷ hišna posestnica, zemljiški posestnik, zemljiška posestnica, rentnik, dve rentnici, upokoјenec in sedem prejemnic pokojnine.¹⁸
- 1900 A: tovarnar,¹⁹ hišna posestnica, rentnik, dve rentnici, dva upokoјenca in osem prejemnic pokojnine.²⁰

¹⁴ Tovarnar je bil Heinrich Galle (Glej ZAL: PP leta 1880, Franca Jožefa cesta 3), ki je skupaj z bratom Viktorjem vodil tovarno za žico in žičnike. Bila sta svaka Emericha Mayerja starejšega, ki je 1862 postavil tovarno najprej v Dobrunjah pri Ljubljani, leta 1867 pa je obrat preselil v Ljubljano (obratni prostori so bili na današnji Komenskega ulici). Brata Galle sta vodila tovarno v letih 1874 - 1882, nato pa jo je odkupil Ivan Globočnik iz Železnikov. 1885 je Globočnik preselil tovarno v večje poslopje (Metelkova ulica). Podjetje se je ohranilo še v čas druge svetovne vojne. (Glej Vlado Valenčič, Starejša ljubljanska industrija, Ljubljana 1973, str. 39).

¹⁵ Upokoјeni so bili kontraadmiral, dva svetnika deželnega sodišča in major. Pokojnino so prejemale vdova višjega finančnega svetnika, vdova svetnika deželnega sodišča, dve vdovi majorja in sodnikova vdova.

¹⁶ Pokojnino je prejemale vdova uradnika glavne carinarnice.

¹⁷ Prvi tovarnar je bil Wilhelm Tönnies, eden izmed sinov Gustava Tönniesa, ki je leta 1871 skupaj s Filipom Dobnerjem ustanovil železolivarno in strojno tovarno. Po letu 1880 je Gustav Tönnies sam vodil podjetje pod tvrdko "Gustav Tönnies, strojna tovarna in livarna". Leta 1886 je umrl. Po njegovi smrti so stavbno podjetje in strojno tovarno in železolivarno Gustav Tönnies ločeno vodili njegovi sinovi Gustav, Adolf, Emil in Viljem. (Glej Vlado Valenčič, Starejša ljubljanska industrija, Ljubljana 1973, str. 37 in Jasna Fischer, Čas vesolniga socialnega punta se bliža, Ljubljana 1984, str. 28). Wilhelm Tönnies je v popisu navedel, da je posestnik strojne tovarne. (Glej ZAL: PP leta 1890, Franca Jožefa cesta 3).

Drugi tovarnar je bil Johann Baumgartner, ki je bil posestnik tovarne barvarskega lesa in čreslovine na Fužinah pri Ljubljani (Kaltenbrunner Farb- und Gerbsstoffe - Fabrik (Farbeholz Erzeugung)). Kot lastnika tovarne ga srečamo v popisih 1890 in 1900 (Glej ZAL: PP leta 1890 in 1900, Franca Jožefa cesta 5). Upravni prostori tovarne so se nahajali v hiši na Franca Jožefa cesti 5. Kot zanimivost naj še omenim, da so bile po letu 1885 posestnice gradu Fužine (Kaltenbrunn) njegove hčere Jožefina, Mary in Alma Baumgartner. (Več o tem Majda Smole, Graščine na nekdanjem Kranjskem, Ljubljana 1982, str.146-148).

¹⁸ Upokoјen je bil profesor, pokojnino pa so prejemale vdova mestnega blagajnika, vdova predsednika okrožnega sodišča, tri vdove uradnika, vdova gimnazijskega profesorja ter vdova višjega finančnega svetnika.

¹⁹ To je bil že omenjeni Johann Baumgartner.

- 1910 A: hišni posestnik, hišna posestnica (*in rentnica), posestnik in hotelir (*ter trgovec)²¹, rentnik, tri rentnice, pet upokojencev in dvanajst prejemnic pokojnine;²²
 B: dva upokojenca in prejemnica pokojnine.²³

VI. osebe brez navedbe poklica, brezposelni in zasebniki

- 1880 A: tri zasebnice.
 1890 A: trije zasebniki in tri zasebnice.
 1900 A: dva zasebnika in pet zasebnic.
 B: zasebnik in zasebnica.
 1910 A: zasebnik, sedem zasebnic, dva hišnika, hišnica in ena brezposelna;
 B: zasebnik in zasebnica.

Tabela 20: Število stanovalcev razreda D poklicne sheme

Leto	D1			D2			D			index 1880=100
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	
1880	13	2	15	9	17	26	22	19	41	100
1890	15	-	15	8	14	22	23	14	37	90,2
1900	16	2	18	7	17	24	23	19	42	102,4
1910	20	5	25	14	27	41	34	32	66	160,9

Iz tabele je razvidno, da je leta 1910 močno naraslo število stanovalcev, ki so spadali v podrazred D2. Leta 1910 se je v primerjavi z letom 1880 za tri petine povečalo tudi skupno število stanovalcev razreda D poklicne sheme.

²⁰ Tri stanovke in en stanovalec so navedli samo to, da prejemajo pokojnino. Upokojen je bil polkovnik, pokojnino pa so prejemale še vdova mestnega blagajnika, vdova deželnega tajnika, polkovnikova vdova, vdova uradnika južne železnice in vdova deželnega uradnika.

²¹ To je bil Anton Deghenghi. (ZAL: PP leta 1910, Franca Jožefa cesta 1).

²² Upokojeni so bili gimnazijski profesor, zdravnik, generalmajor, postajni nadzornik in mestni policijski stražnik (*ki je bil hkrati tudi sluga društva Sokol). Pokojnino so prejemale dve vdovi finančnega komisarja, vdova trgovca, vdova advokata, vdova glavnega davčnega izterjevalca, vdova uradnika deželne vlade, vdova inženirja, vdova polkovnika, dve vdovi svetnika deželnega sodišča in vdova stotnika.

²³ Upokojena sta bila stotnik in gimnazijski profesor, pokojnino pa je prejemale stotnikova vdova.

II. Vzdrževani stanovalci

Tabela 21: Število vzdrževanih stanovalcev

Leto	A1	A2	B1	B2	C1	C2	D1	D2	HP	Skupaj
1880	15	-	3	-	23	-	7	-	52	100
1890	23	-	10	-	16	4	14	-	58	125
1900	24	-	6	-	30	2	11	1	57	131
1910	33	2	2	-	39	3	26	2	57	164

A1 Gospodinje, ki so bile v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

A2 Gospodinje - podnajemnice.

B1 V gospodinjstvu pomagajoči člani, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

B2 V gospodinjstvu pomagajoči člani - podnajemnice.

C1 Šolarji, dijaki, študentje, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

C2 Šolarji, dijaki, študentje - podnajemniki.

D1 Otroci, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

D2 Otroci - podnajemniki.

HP Hišni posli.

V skupini vzdrževanih stanovalcev so izrazito prevladovalе ženske.²⁴ Druga značilnost skupine je bil ta, da v njej srečamo izredno malo podnajemnikov.²⁵

Že analiza poklicne strukture zaposlenih, pridobitnih stanovalcev lepo pokaže, da so na tej cesti živeli predvsem premožnejši sloji takratnih prebivalcev Ljubljane, zato nas visoko število hišnih poslov, ki so bili zaposleni v gospodinjstvih tamkajšnjih imetnikov stanovanj, ne sme presenečati.²⁶ Glede na poimenovanje srečamo naslednje skupine hišnih poslov:

1880 - petnajst kuharic, devet sobaric, devet dekel, dve kuhinjski dekli, osem služkinj, vzgojiteljica, pestunja, dojilja (Amme), štirje hlapci, kočijaž in hlevski hlapec.

1890 - dvajset kuharic, deset sobaric, devet služkinj, osem dekel, dve pestunji, vzgojiteljica, domača (privatna) šivilja, trije služabniki ali strežaji, trije hlapci in kočijaž.

²⁴ Število moških je bilo v posameznih popisovalnih letih naslednje: leta 1880 - 17 ali 17%, leta 1890 - 34 ali 27,2%, leta 1900 - 26 ali 19,8%, in leta 1910 - 39 ali 23,8%.

²⁵ Ob popisu leta 1880 v tej skupini ni bilo nobenega podnajemnika, leta 1890 so bili štirje (3,2%), leta 1900 trije (2,3%), leta 1910 pa jih je bilo sedem (4,3% vseh vzdrževanih stanovalcev).

²⁶ Število hišnih poslov izraženo v odstotkih je bilo naslednje: leta 1880 52%, leta 1890 46,8%, leta 1900 43,5% in leta 1910 34,8% vseh vzdrževanih stanovalcev.

1900 - triindvajset kuharic, enajst sobaric, šest služkinj, deset dekel, dve pestunji, damska družabnica, dva služabnika in dva kočijaža.

1910 - enaindvajset kuharic, deset sobaric, devet dekel, sedem služkinj, vzgojiteljica, damska družabnica, tri pestunje, trije služabniki in dva hlapca.

SVETEGA PETRA CESTA

Če bi se lahko za kratek čas prestavili v zadnja desetletja 19. stoletja in se podali na sprehod po Cesti svetega Petra ali po Spodnji Poljanski cesti, bi lahko opazovali nizke in skromne hiše ter se srečevali s stanovalci, ki so spadali predvsem med nižje, revnejše sloje. Za mnogimi hišami, še posebno na Spodnji Poljanski cesti, bi opazili polja in vrtove z zelenjavo, ob marsikateri hiši pa tudi hlev z živino. Za oba bivanjska miljeja je bil značilen periferen in marsikje še kmečki značaj, poseljena pa sta bila s prebivalstvom, ki je pokrivalo predvsem socialno dno takratne socialne strukture prebivalcev Ljubljane.

Cesta svetega Petra, 1895

I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI

A. Zaposleni v "kmetijstvu"

Cesta svetega Petra v primerjavi s Spodnjo Poljansko cesto seveda ni imela tako izrazitega kmečkega značaja. Nizke hiše z obsežnimi dvorišči so se tesno držale druga druge in sestavljale kompleksno celoto na gosto posejane gruče hiš. Več hiš je imelo tudi gospodarsko poslopje in hlev z živino. Pravih kmečkih gospodarstev ni bilo veliko. Iz priložene tabele je razvidno, da je število

stanovalcev, ki so bili zaposleni v kmetijstvu od leta 1869 do leta 1910 neprestano padalo. Leta 1869 srečamo štiri kmečka gospodarstva, po potresu pa je v okviru vzorca obstajala samo še ena kmetija. V kmetijstvu je bil zaposlen samo en podnajemnik (1869), za katerega je bilo navedeno, da je poljski delavec - dninar. Poleg tega so bili v kmetijstvu zaposleni tudi nekateri hišni posli, ki so naštet v skupini vzdrževanih stanovalcev.

Tabela 22: Število zaposlenih v kmetijstvu (A)

Leto	gospodarji kmetije			ostali zaposleni v kmetijstvu			razred A skupaj			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	3	1	4	3	9	12	6	10	16	100
1880	1	1	2	-	1	1	1	2	3	18,75
1890	1	1	2	2	1	3	3	2	5	31,25
1900	-	1	1	1	2	3	1	3	4	25,0
1910	-	1	1	1	2	3	1	3	4	25,0

B. Zaposleni v obrti in industriji

Večina zaposlenih, pridobitnih stanovalcev je bila zaposlena v obrti ali pa v ljubljanskih industrijskih obratih. Število zaposlenih v obrti (podrazred B1) ter število zaposlenih v industriji (podrazred B2) je razvidno iz priloženih tabel. Število zaposlenih v obrti se je v primerjavi s popisovalnim letom 1869 leta 1880 povečalo za slabo tretjino, leta 1890 pa je bilo večje za petino. Po potresu se je to število v primerjavi z letom 1869 le nekoliko zmanjšalo, glede na leto 1880 pa se je zmanjšalo za približno 30% (leta 1900 znaša indeks glede na leto 1880 69,1% in leta 1910 73,2%). Število zaposlenih v ljubljanskih industrijskih obratih je bilo najvišje leta 1880, v naslednjih popisovalnih letih pa je neprestano padalo. Leta 1910 je bilo to število za dobro polovico manjše kot leta 1869.

V obrti so bili zaposleni predvsem moški. V industrijskih obratih je bilo zaposlenih več žensk kot moških samo ob popisu leta 1890. V letih 1869, 1880, 1890 in 1900 se je odstotek podnajemnikov, ki so bili zaposleni v obrti, gibal med 31 in 38%, leta 1910 pa je znašal 43,7%. Delež podnajemnikov, ki so si služili kruh v ljubljanskih industrijskih obratih, se je v letih 1869, 1880, 1890 in 1910 gibal med 35 in 45%, leta 1900 pa je znašal le 23,1% vseh v industriji zaposlenih stanovalcev. Nekateri med zaposlenimi v obrti so bili tudi hišni posestniki.¹

¹ Hišni posestniki so bili:

leta 1869 - mesar in gostilničar, dva usnarja, dimnikar in izdelovalec orgel; leta 1880 - usnjarska mojstrica, soboslikarska mojstrica, pek in dimnikar; leta 1890 - pek in gostilničar, dimnikar, žganjar in soboslikar; leta 1900 - pek in gostilničar, pek, dimnikar in izdelovalec barv; leta 1910 - pek, dimnikar, izdelovalec sodavice in izdelovalec barv.

Zelo zanimivo je tudi spremljanje naraščanja oz. padanja števila zaposlenih v obrti in industriji v številkah in v odstotkih, ki je razvidno iz grafikonov št. 3 in 4. Iz grafikona št. 4 je razvidno, da je bila v obrti zaposlena manj kot polovica stanovalcev samo ob prvem obravnavanem popisu, največ stanovalcev (kar 66,4%) pa je bilo zaposlenih v obrti ob zadnjem popisu leta 1910.

Prodajalke mlečnih izdelkov na ljubljanski tržnici, med obema vojnama

Podroben prikaz različnih zvrsti obrti kot tudi industrijskih obratov, v katerih so bili zaposleni stanovalci Ceste svetega Petra, je razviden iz prilog št. 15 in 16. Med industrijskimi delavci je bilo največ nekvalificirane delovne sile, srečamo pa tudi dosti kvalificiranih delavcev. Največ delavcev je bilo zaposlenih na bližnjem kolodvoru južne železnice. Zanimivo je, da je število zaposlenih pri južni železnici neprestano padalo. Leta 1869 je bilo na kolodvoru zaposlenih 26 stanovalcev, leta 1910 pa samo še pet. Omembe vredno je tudi to, da ob popisih leta 1880 in 1890 zasledimo zelo veliko vpisov delavcev in dninarjev, za katere ne moremo ugotoviti mesta zaposlitve. To nas seveda spravlja v zagato pri izvedbi analize, saj je bil lahko kdo med njimi zaposlen tudi v kmetijstvu, ne da bi na to izrecno

opozoril. Nenatančni vpisi so torej slaba stran podatkovne baze popisa prebivalstva, saj nas večkrat spravijo v težavno in zelo neljubo zadrego.

Med zaposlene v industriji sem po lastni presoji uvrstil tudi mestne delavce (Stadtarbeiter), t.j. delavce mestne občine ljubljanske. Gre za delavce, ki so si služili svoj vsakdanji kruh pri raznih gradbenih delih ali popravilih, ki jih je izvajala mestna občina (npr. mestni zidarji, tesarji), ali pa za t.i. cestne delavce mestnega magistrata (npr. mestni pometaći, snažilci in prižigalci svetilnic ipd.).

Tobačne delavke sortirajo tobak, med obema vojnama

Zelo pisana je bila tudi podoba obrtne dejavnosti na Cesti svetega Petra. Za cesto je bilo še leta 1869 značilno, da je na njej bilo več strojarjev usnja. Samostojna strojarska obrt pa je po letu 1871 začela počasi propadati, saj je dobila konkurenco v takrat zgrajeni Janeschevi tovarni usnja na sedanjem Petkovškovem nabrežju ob Ljubljani. Podjetje je bilo vse do prve svetovne vojne dobro zaposleno, večkrat je delalo z nadurami, da je moglo izvršiti večje dobave. Po letu 1900 je postal lastnik podjetja Karl Pollak. Tovarno so deloma povečali in tovarniške naprave izpopolnili.²

² Glej Vlado Valenčič, *Starejša ljubljanska industrija*, Ljubljana 1973, str. 42.

Na Cesti svetega Petra srečamo tudi večje število dimnikarjev, ki so predstavljali eno izmed značilnih obrti opazovanega bivanjskega okolja. V popisovalnih letih 1869 in 1880 srečamo tudi več kamnosekov in zelo zanimivih izdelovalcev orgel. Veliko je bilo tudi šivilj. Med živilskimi obrtmi pa je izstopala predvsem pekovska obrt.

Priloga 15:

Prikaz števila v obrti zaposlenih stanovalcev

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
I. kovinske obrti												
kleparji												
1869	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
ključavničarji												
1880	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1890	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
kotlarji												
1869	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
kovači (Hufschmied = podkovač)												
1880	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pasarji												
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
puškarji												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
urarji												
1880	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
KOVINSKE OBRTI SKUPAJ:												
1869	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
1880	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-
1890	1	-	5	-	1	-	-	-	-	-	1	-
1900	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1910	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	2	-

II. usnjarske in kožarske obrti

čevljarji

1869	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-
1880	4	-	-	-	-	-	1	-	4	-	2	-
1890	5	-	-	-	-	-	-	-	4	-	5	-
1900	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	3	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-

knjigovezi

1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-

krznarji

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

rokavičarji

1869	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

sedlarji

1900	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

usnjarji

1869	2	-	1	-	-	-	-	-	5	-	2	-
1880	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

USNJARSKE IN KOŽARSKE OBRTI SKUPAJ:

1869	5	-	3	-	3	-	-	-	5	-	4	-
1880	4	1	-	-	1	-	1	-	5	-	2	-
1890	6	-	3	-	-	-	-	-	5	-	5	-
1900	4	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1910	3	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

III. lesne obrti

mizarji

1869	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1880	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1900	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

sodarji

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

strugarji

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

tesarji

1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

LESNE OBRTI SKUPAJ:

1869	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1880	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1900	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-

IV. obrti za obdelavo kamna in kamnin

dimnikarji

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
1880	2	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1890	2	-	3	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1900	1	-	2	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1910	3	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-

izdelovalci barv

1900	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

kamnoseki (Steinmetz)

1869	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-
1880	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
lončarji												
1910	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
steklarji												
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
zidarji												
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OBRTI ZA OBDELAVO KAMNA IN KAMNIN SKUPAJ:												
1869	2	-	1	-	1	-	-	-	2	-	4	-
1880	3	-	2	-	-	-	-	-	3	-	5	-
1890	2	-	3	-	-	-	-	-	4	-	1	-
1900	2	-	5	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1910	5	-	1	1	-	-	-	-	4	-	-	-

V. obrti za obdelovanje kosti, žime itd.

izdelovalci orgel												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1880	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
izdelovalci rož												
1880	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
izdelovalci vaz (Vasemacherin)												
1869	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
tapetniki												
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OBRTI ZA OBDELOVANJE KOSTI, ŽIME itd. SKUPAJ:												
1869	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-
1880	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VI. tekstilne in oblačilne obrti

izdelovalci kravat (Krawattenmacher)												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
krojači												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	4	-	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-
1900	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-
nogavičarji												
1880	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pletilje												
1869	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
šivilje												
1869	-	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	-	18	-	7	-	1	-	6	-	-	-	-
1890	-	11	-	1	-	1	-	2	-	1	-	-
1900	-	11	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
1910	-	10	-	1	-	1	-	3	-	2	-	-
TEKSTILNE IN OBLAČILNE OBRTI SKUPAJ:												
1869	1	10	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	2	20	1	7	-	1	-	6	-	-	-	-
1890	4	12	2	1	1	1	-	2	1	1	1	-
1900	1	11	2	-	-	2	-	2	-	-	-	-
1910	2	10	-	1	-	1	-	3	4	2	2	-
VII. umetnostne obrti												
soboslikarji (pleskarji)												
1880	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
UMETNOSTNE OBRTI SKUPAJ:												
1880	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
VIII. živilske obrti												
izdelovalci sodavice												
1900	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1910	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-
lectarji (Lebzelter(-in))												
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
mesarji, sušilci in prekajevalci mesa, salamarji												
1869	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1880	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-
1890	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
peki												
1869	2	1	-	-	2	-	-	-	1	-	2	-
1880	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	4	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-
1900	2	-	1	1	-	-	-	-	4	-	1	-
1910	1	-	-	1	-	-	-	-	4	-	1	-
slašičarji												
1900	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
žganjarji (Branntwein-Erzeuger)												
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ŽIVILSKE OBRTI SKUPAJ:												
1869	4	1	1	-	2	-	-	-	1	-	4	-
1880	4	-	1	-	-	-	-	-	4	-	5	-
1890	5	2	1	-	-	-	-	-	4	-	2	-
1900	4	-	3	2	-	-	-	-	4	-	3	-
1910	3	-	-	2	-	-	-	-	4	-	3	-
IX. druge obrti												
drvarji (sekanje, žaganje in skladanje drv)												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
frizerji, brivci												
1880	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
likarice												
1910	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
perice												
1869	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1910	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DRUGE OBRTI SKUPAJ:												
1869	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1910	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ZAPOSLENI V OBRTI SKUPAJ:												
1869	16	12	11	-	8	-	-	3	10	-	13	-
1880	21	24	8	7	2	1	2	6	13	-	13	-
1890	20	14	16	1	2	1	-	2	18	1	12	-
1900	15	11	15	2	1	2	-	4	9	-	8	-
1910	17	13	5	4	-	1	-	3	18	2	8	-

Priloga 16:

Prikaz števila zaposlenih v ljubljanski industriji

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
delavci in dninarji, pri katerih ne moremo ugotoviti, kje so bili zaposleni												
1869	-	-	4	4	3	1	-	-	-	-	-	1
1880	-	-	10	6	2	1	-	-	2	12	1	4
1890	1*	-	5	8	3	1	-	-	2	15	-	2
1900	1**	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	2	1	-	-	-	3	-	-	-

* strugar

** strojni ključavničar

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Predilnica												
1869	3*	-	1	2	-	-	-	-	-	2	-	-
1880	1**	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-
1890	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-
1900	-	-	-	7	-	-	-	-	-	4	-	-
1910	1***	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
* tkalski mojster, predilni mojster in kurjač												
** strojni ključavničar												
*** tkalski mojster												
Južna železnica												
1869	13*a	-	8	-	1	-	-	-	3	-	1	-
1880	7*b	-	13	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1890	5*c	-	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1900	4*č	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	2*d	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
*a pet kurjačev, šest strojevodij (vlakovodij), ključavničar (*in strugar) ter delovodja (*in hišni posestnik)												
*b štiri strojevodje, dva kurjača in strojni ključavničar												
*c dve strojevodji, dva kurjača in strojni ključavničar												
*č štiri strojevodje												
*d dve strojevodji												
Tobačna tovarna												
1880	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	-	3	-	-	-	-	1	8	-	-
1900	-	-	-	5	-	-	-	-	-	4	-	-
1910	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Tovarna vžigalic												
1869	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-
Zvonarna in livarna Samassa												
1890	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* kovač												
Tschinklova tovarna kavinih surogatov												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
mestni delavci (delavci mestne občine ljubljanske)												
1869	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1880	1*a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1*b	-	-	-	-	-	2*c	-	-	-
1900	-	-	3*č	-	-	-	1*d	-	-	-	-	-
1910	-	-	2*e	-	-	-	-	-	-	-	-	-
*a mestni tesar												
*b mestni snažilec in prižigalec svetilnic												
*c cestna delavca												
*č mestni tesarski pomočnik in dva cestna delavca												
*d mestni zidar - polir												
*e mestni pometač in cestni delavec												
Pivovarna												
1900	1*	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* kurjač												
Železolivarna in strojna tovarna G. Tönnies												
1869	-	-	-	-	-	-	-	-	3*a	-	-	-
1880	-	-	3*b	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1*c	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1*č	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1*č	-	-	-	-	-	1*č	-	-	-
*a dva ključavničarska in en mizarski pomočnik (polkvalificirani delavci)												
*b dva ključavničarska in en livarski vajenec												
*c ključavničarski vajenec												
*č ključavničarski pomočnik (polkvalificiran delavec)												
Stavbno podjetje G. Tönnies												
1900	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-
Kranjska stavbna družba												
1910	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Plinarna												
1869	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* kurjač												
** ključavničarski pomočnik (polkvalificiran delavec)												

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Mestna elektrarna												
1900	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* monter												
Parni mlin (Dampfmühl)												
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tovarna sukna in kocev (Tuch- und Kotzenfabrik)												
1869	-	-	4	-	-	-	1*	-	-	6	-	1
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
* suknerski mojster												
Tovarna usnja Ivan Janesch (po 1900 Karl Pollak)												
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	2*	-	-	-	-	-	1*	-	-	-	-	-
* strojarski mojster												
Tovarna kleja, kostne masti in kostne moke (limfabrik)												
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kartonažna tovarna Ivan Bonač												
1910	-	-	-	-	-	-	1*	-	-	-	-	-
* knjigoveški mojster												
ljubljsanske tiskarne												
1869	-	-	-	-	-	-	1*a	-	-	-	-	-
1880	2*b	-	3*c	1	-	-	2*č	-	-	-	-	-
1890	2*d	-	1*e	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	2*f	-	-	2	-	-	1*g	-	-	1	-	-
1910	1*h	-	-	-	-	-	1*i	-	2*j	-	-	-
*a črkostavec												
*b knjigoveški mojster in litograf												
*c črkostavski vajenci												
*č črkostavec in litograf												
*d litograf in tiskar (faktor)												
*e pomočnik črkostavca (polkvalificiran delavec)												
*f dva črkostavca												
*g črkostavec												
*h tiskar												
*i črkostavec												
*j dva pomočnika črkostavca (polkvalificirana delavca)												

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
ZAPOSLENI V INDUSTRIJI SKUPAJ:												
1869	17	-	18	6	4	1	2	-	11	13	1	2
1880	11	-	31	10	2	1	2	-	4	19	1	4
1890	9	-	18	12	3	1	-	-	7	26	-	2
1900	10	-	15	14	1	-	2	-	1	9	-	-
1910	7	-	5	6	2	-	3	-	10	3	-	-

Tabela 23: Zaposleni v obrti (B1)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	35	12	47	23	3	26	58	15	73	100
%			64,4			35,6	79,5	20,5	100	
1880	31	32	63	28	6	34	59	38	97	132,9
%			64,9			35,1	60,8	39,2	100	
1890	38	16	54	30	3	33	68	19	87	119,2
%			62,1			37,9	78,2	21,8	100	
1900	31	15	46	17	4	21	48	19	67	91,8
%			68,7			31,3	71,6	28,4	100	
1910	22	18	40	26	5	31	48	23	71	97,3
%			56,3			43,7	67,6	32,4	100	

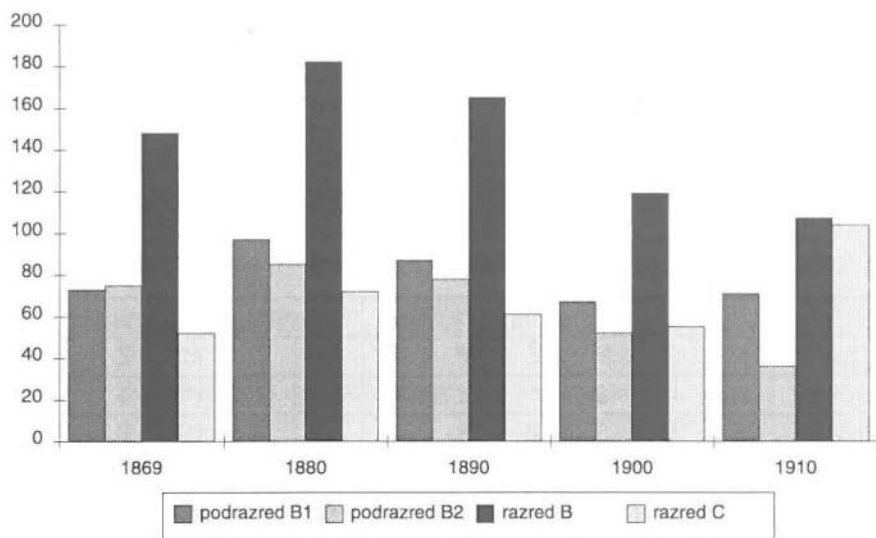
Tabela 24: Zaposleni v industriji (B2)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	39	7	46	14	15	29	53	22	75	100
%			61,3			38,7	70,7	29,3	100	
1880	44	11	55	7	23	30	51	34	85	113,3
%			64,7			35,3	60,0	40,0	100	
1890	30	13	43	7	28	35	37	41	78	104
%			55,1			44,9	47,4	52,6	100	
1900	26	14	40	3	9	12	29	23	52	69,3
%			76,9			23,1	55,8	44,2	100	
1910	14	6	20	13	3	16	27	9	36	48,0
%			55,6			44,4	75,0	25,0	100	

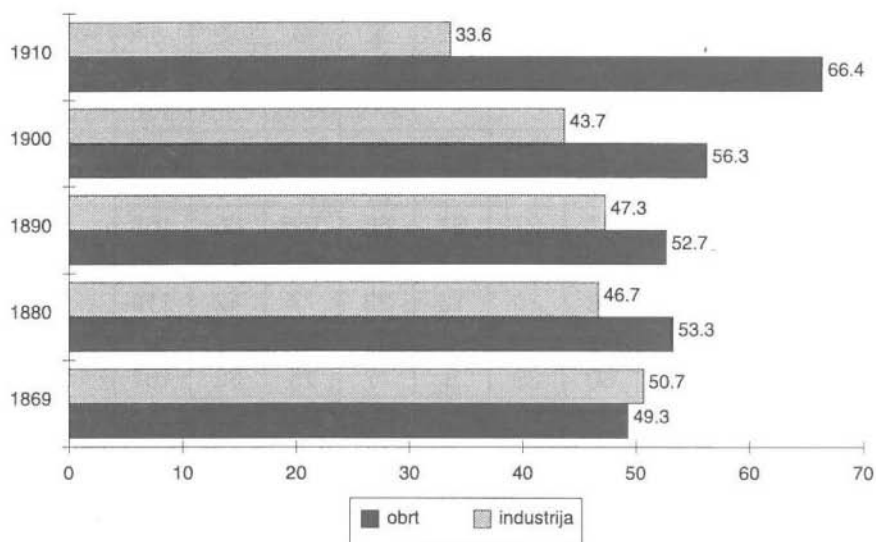
Tabela 25: Zaposleni v obrti in industriji (B)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	74	19	93	37	18	55	111	37	148	100
%			62,8			37,2	75,0	25,0	100	
1880	75	43	118	35	29	64	110	72	182	122,9
%			64,8			35,2	60,4	39,6	100	
1890	68	29	97	37	31	68	105	60	165	111,5
%			58,8			41,2	63,6	36,4	100	
1900	57	29	86	20	13	33	77	42	119	80,4
%			72,3			27,7	64,7	35,3	100	
1910	36	24	60	39	8	47	75	32	107	72,3
%			56,1			43,9	70,1	29,9	100	

Grafikon 3: Gibanje števila zaposlenih v obrti, industriji, trgovini in prometu

Grafikon 4: Število zaposlenih v obrti in industriji v odstotkih

C. Zaposleni v trgovini in prometu

I. trgovina z blagom

V poklicno skupino "trgovina z blagom" je spadala večina stanovalcev, ki so bili zaposleni v trgovini in prometu, njihovo število pa je razvidno iz naslednje tabele:

Tabela 26:

Leto	trgovec		pomočnik		vajenec		hlapec		Skupaj		
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	Σ
1869	6	4	3	1	2	-	-	-	11	5	16
1880	9	6	5	2	5	1	-	-	19	9	28
1890	5	9	2	9	3	-	-	-	10	18	28
1900	2	7	1	10	1	1	4	-	8	18	26
1910	5	14	11	14	9	-	2	-	27	28	55

Na Cesti svetega Petra so prebivali predvsem številni branjevci in branjevke, ki so kupčevali s sadjem in drugimi "deželnimi pridelki". Blago so ponujali kupcem na najetih stojnicah na ljubljanskem trgu. Poleg branjevcev so bili značilni še mali trgovci - kramarji, starinarji in krošnjari. Malce večja je bila samo trgovina s špecerijo in delikatesami. V manjši trafiki so prodajali predvsem tobak. Posebej

omenjajo še prodajo kruha in slaščic, železnine (1890), galanterijskega blaga, barv (1890-1910), lončene posode in suhe robe (1900, 1910) ter mila (1910).

Leta 1880 in 1900 pa naletimo na popisnicah prebivalstva še na nekatere zanimivosti. Leta 1880 omenjajo Italijana Giovanija Negra in Giovanija Pinoso, ki sta takratnim Ljubljčanom pekla in prodajala kostanj.³ Podnajemnik Sandor Wolfsohn, po veroizpovedi žid, pa je svoje podatke vpisal na naznanilnico v madžarščini, kar je svojevrstna posebnost, redkost in zanimivost. Rubrike preostalih članov gospodinjstva so bile izpolnjene v nemščini. V rubriko glavni poklic je vpisal, da je trgovski vajenec (učenec) - kereskedelmi tanuló.⁴ Leta 1900 pa je bila zanimiva podnajemnica, ki se je preživljala s pobiranjem pomij in kosti po hišah.

Predvsem v popotresnem času je kar nekaj trgovskih pomočnikov, vajencev ali pa hlapcev hodilo na delo v trgovine, ki so bile raztresene drugod po mestu. Omenjajo npr. trgovino z modnim blagom Gričar&Mejač, trgovino šivalnih strojev Singer, trgovino z vinom, trgovino z živalmi itd. Nekateri trgovci so bili tudi hišni posestniki.⁵

Preostale poklice stanovalcev, ki so bili zaposleni v trgovini in prometu, nam prikazuje priloga 17. Med njimi srečamo veliko uradnikov c.kr. priv. južne železnice (1869- 1900) in pa postrežnic.

Priloga 17:

II. posebne usluge

- 1869 A: trgovski poslovodja.
- 1880 B: trgovski potnik.
- 1890 A: postrešček in dva kontorista v trgovski pisarni.
- 1910 A: trije trgovski potniki, kontoristinja in knjigovodja v trgovski pisarni;
B: trgovski potnik in postrešček.

³ Oba sta bila rojena v Vidmu (Udine). Glej ZAL: PP leta 1880, Svetega Petra cesta 41.

⁴ Glej ZAL: PP leta 1880, Svetega Petra cesta 42.

⁵ Hišni posestniki so bili:

1869 - trgovec, kramarica in starinar; 1880 - trgovec s špecerijo, branjevec in starinar; 1890 - trgovec s špecerijo in starinar; 1900 - trgovec s špecerijo in 1910 - trgovec z usnjem in trgovec z mešanim blagom.

III. gostinstvo

- 1869 A: gostilničar (*in hišni posestnik), gostilničar, natakar in natakarica;
B: natakarica.
- 1880 A: gostilničarka (*in hišna posestnica ter posestnica mesnice), dve
gostilničarki in natakarica;
B: natakarica.
- 1890 A: dve gostilničarki;
B: natakarica.
- 1900 A: dva gostilničarja, gostilničarka in dve natakarici;
B: natakar in dve natakarici.
- 1910 A: dva gostilničarja (*in hišna posestnika) in tri natakarice;
B: pet natakaric.

IV. denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice

- 1880 B: zavarovalni uradnik.
- 1900 A: pomožni uradnik Kranjske hranilnice;
B: dnevni pisar pri zavarovalni banki Slavija.
- 1910 A: tajnik pri generalnem zastopu banke Slavija, trije bančni uradniki,
sluga Kranjske hranilnice in uradnica pri Vzajemni zavarovalnici.

V. železniški promet

- 1869 A: pomožni uradnik in dve uradni slugi pri južni železnici,
nadsprevodnik in dvanajst sprevodnikov;
B: železniški uradnik in sprevodnik.
- 1880 A: nadsprevodnik (*in hišni posestnik), dva nadsprevodnika, odpravnik
vlakov, devet sprevodnikov in železniški čuvaj.
- 1890 A: uradnik - nadzornik skladišča južne železnice (*in hišni posestnik)
ter šest sprevodnikov.
- 1900 A: višji uradnik, uradnik in nižji uradnik pri južni železnici, dva
nadsprevodnika in trije sprevodniki;
B: dnevni pisar pri južni železnici.

1910 A: uslužbenec električne železnice in železniški čuvaj.

VI. poseben transport po zemlji in zraku

1869 A: samostojen kočijaž.

1880 A: fijakar (*in hišni posestnik) in fijakar;
B: dva fijakarska pomočnika, telegrafist in poštni uradnik.

1890 A: fijakar (*in hišni posestnik), fijakar, samostojen kočijaž, dva fijakarska pomočnika, brzojavni nadzornik, poštni uradnik, pomožni poštni uradnik in poštni sluga.

1900 A: izvošček (*in hišni posestnik), izvošček, poštni kontrolor, poštni sluga in poštna praktikantka;
B: pomočnik izvoščka.

1910 A: dva izvoščka.

VII. samostojno opravljanje domačih opravil

1869 A: sedem postrežnic;
B: štiri postrežnice.

1880 A: štiri postrežnice;
B: trinajst postrežnic.

1890 A: šest postrežnic;
B: pet postrežnic.

1900 A: dve postrežnici;
B: dve postrežnici.

1910 A: osem postrežnic;
B: štirinajst postrežnic.

Tabela 27: Zaposleni v trgovini in prometu (C)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	30	13	43	4	5	9	34	18	52	100
%			82,7			17,3	65,4	34,6	100	
1880	33	16	49	8	15	23	41	31	72	138,5
%			68,1			31,9	56,9	43,1	100	
1890	28	21	49	1	11	12	29	32	61	117,3
%			80,3			19,7	47,5	52,5	100	
1900	17	20	37	10	8	18	27	28	55	105,8
%			67,3			32,7	49,1	50,9	100	
1910	28	39	67	16	21	37	44	60	104	200
%			64,4			35,6	42,3	57,7	100	

Leta 1910 se je število stanovalcev, ki so bili zaposleni v trgovini in prometu, glede na leto 1869 kar podvojilo (glej tudi grafikon št. 3). Ob prvih dveh popisih prebivalstva je bilo v tej skupini stanovalcev več moških, ob zadnjih treh popisih pa več žensk. Leta 1880, 1900 in 1910 je bila v trgovini in prometu zaposlena približno tretjina podnajemnikov, leta 1869 in 1890 pa manj kot petina.

D. Stanovalci, ki so spadali v razred D poklicne sheme

V razred D poklicne sheme je glede na svoj poklic spadalo le malo stanovalcev. Najmanj jih je bilo leta 1869, nato pa je njihovo število do leta 1900 vseskozi naraščalo in se več kot dvakrat povečalo. Leta 1910 se je to število nekoliko zmanjšalo, in sicer za petino glede na leto 1900. Ob prvem obravnavanem popisu je bilo v tej skupini več moških kot žensk, za naslednje popise pa je bila značilna izrazita prevlada predstavnic nežnejšega spola. Zelo veliko stanovalcev je spadalo v podrazred D2. V tem podrazredu je bila prevlada žensk zelo izrazita, medtem ko jih v podrazredu D1 skorajda ne srečamo (glej tabelo 28). Delež podnajemnikov v okviru razreda D poklicne sheme je samo enkrat presegal 30% - leta 1869 (32,3%), v preostalih popisovalnih letih pa so bili ti odstotki nekoliko nižji.⁶

⁶ Delež podnajemnikov je bil naslednji:

leta 1880 26,1%, leta 1890 19,1%, leta 1900 20,5% in leta 1910 22,4%.

Priloga 18:

Podrazred D1

I. aktivno vojaštvo

- 1880 A: narednik.
- 1890 A: dva nadporočnika
B: nadporočnik in dva poročnika.
- 1900 A: nadporočnik;
B: vojaški zdravnik in aktivni častnik.
- 1910 B: nadporočnik.

II. dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici

- 1869 A: finančni tajnik, deželni uradnik, računski uradnik pri deželni vladi, konceptni praktikant, paznik v prisilni delavnici in notarski sollicitator.
- 1880 A: pomožni uradnik, užitninski paznik, pristav davčnega urada, dva notarska uradnika, advokat in uradnik v odvetniški pisarni.
- 1890 A: okrajni tajnik, davčni uradnik, notarski uradnik, konceptni praktikant in babica.
- 1900 A: uradnik deželnega sodišča, dva davčna uradnika, magistratni sluga, paznik v prisilni delavnici, mitninski paznik pri Sv. Petru, laborant v lekarni in babica;
B: uradnik v odvetniški pisarni.
- 1910 A: deželni uradnik, uradni sluga na magistratu, mestni policijski stražnik, začasni mestni stražnik, laborant v lekarni in tri babice;
B: deželni uradnik, okrajni komisar za agrarne operacije, dva praktikanta pri deželnem sodišču in uradni sluga na magistratu.

III. poučevanje in izobraževanje

- 1869 B: gimnazijski profesor, glavni učitelj in učitelj.
- 1880 B: dva učitelja.
- 1890 A: učiteljica.

IV. posebni svobodni poklici

- 1869 B: privatni uradnik in privatni učitelj.
- 1880 A: dva privatna uradnika.
- 1890 A: dva privatna uradnika in slikar;
B: privatni uradnik.
- 1900 A: trije privatni uradniki;
B: citrar (Zitherspieler).
- 1910 A: privatni uradnik in strojepiska;
B: privatni uradnik.

Priloga 19:

Podrazred D2:

V. živeči od rent in podpor

- 1869 A: dve hišni posestnici, preužitkarica, dva upokojenca in dve prejemnici pokojnine⁷ ter štiri prejemnice podpore za vdove in sirote;
B: prejemnica podpore za vdove in sirote, posestnik in preužitkar.
- 1880 A: dva hišna posestnika, dve rentnici, dva upokojenca in šest prejemnic pokojnine,⁸ prejemnica podpore za vdove in sirote in prejemnica alimentov (sodno ločena);
B: upokojenec in prejemnica pokojnine,⁹ prejemnica podpore za vdove in sirote, prejemnica miloščine in tri mestne uboge (*in prosilci (berači))
- 1890 A: štiri hišne posestnice, sedem upokojencev in šest prejemnic pokojnine,¹⁰ prejemnica podpore za vdove in sirote, prejemnik podpore za slabomne in tri mestne uboge;

⁷ Upokojena sta bila računski uradnik (*in hišni posestnik) ter uradni sluga. Pokojnino sta prejemale vdova uradnika c.kr. vojne momarice in učiteljeva vdova.

⁸ Upokojena sta bila major in gozdar. Pokojnino so prejemale vdova nadsprevodnika, vdova uradnega sluga, uradnikova vdova, vdova mojstra za preskrbo, vdova izterjevalca davkov in vdova računskega uradnika.

⁹ Upokojen je bil sprevodnik, pokojnino pa je prejemale vdova mojstra za preskrbo.

¹⁰ Upokojeni so bili nadporočnik (*in hišni posestnik), nadsprevodnik, uradni sluga, strojevodja, sprevodnik, kurjač in uradni sluga pri južni železnici. Pokojnino so prejemale tri vdove sprevodnika, uradnikova vdova (*in dijaška gospodinja), zdravnikova vdova in vdova deželnega uradnika.

- B: tri prejemnice pokojnine¹¹ ter mestna uboga.
- 1900 A: dva hišna posestnika, štiri hišne posestnice, štirje upokojenci in sedem prejemnic pokojnine,¹² dve prejemnici podpore za vdove in sirote, dve prejemnici miloščine in mestna uboga;
B: prejemnica podpore za vdove in sirote in tri mestne uboge.
- 1910 A: hišna posestnica, štirje upokojenci in štiri prejemnice pokojnine,¹³ šest prejemnic podpore za vdove in sirote in mestna uboga;
B: upokojenec¹⁴ in dve mestni ubogi.

VI. osebe brez navedbe poklica, brezposelni in zasebniki

- 1869 A: dva zasebnika, dve zasebnici in dve dijaški gospodinji;
B: dve zasebnici in enoletni prostovoljec.
- 1880 A: dva zasebnika, zasebnica (*in hišna posestnica), tri zasebnice ter dijaška gospodinja (*in hišnica);
B: zasebnica in dve ženski brez navedbe poklica.
- 1890 A: trije zasebniki, pet zasebnic, osem dijaških gospodinj in dva brezposelna;
B: dve zasebnici, en brezposeln, ena brezposelna in enoletni prostovoljec.
- 1900 A: zasebnik, osem zasebnic, šest dijaških gospodinj, pet brezposelnih in ena brezposelna, moški in ženska brez navedbe poklica ter hišnica;
B: zasebnik, pet zasebnic in en brezposeln.
- 1910 A: dva zasebnika, deset zasebnic, hišnica, tri dijaške gospodinj, en brezposeln in dve brezposelni;
B: dve zasebnici in ena brezposelna.

¹¹ Pokojnino so prejemale stotnikova vdova, vdova strojevodje in vdova okrajnega zdravnika.

¹² Upokojeni so bili nadsprevodnik, sprevodnik, strojevodja in železniški sluga. Pokojnino so prejemale notarjeva vdova, nadučiteljeva vdova, vdova uradnika trgovske zbornice, vdova železniškega sluga, vdova strojevodje, vdova uradnega sluga in vdova delavca.

¹³ Ena prejemnica pokojnine ni navedla poklica pokojnega moža. Pokojnino so prejemale še vdova deželnega uradnika, vdova usnarja in vdova uradnika deželnega sodišča. Upokojeni so bili železniški premikač, nadsprevodnik, strojevodja in stražmojster.

¹⁴ Upokojen je bil strojevodja.

Tabela 28: Število stanovalcev razreda D poklicne sheme

Leto in odstotek	D1			D2			D			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	11	-	11	7	16	23	18	16	34	100
%			32,4			67,6	52,9	47,1	100	
1880	12	-	12	7	27	34	19	27	46	135,3
%			26,1			73,9	41,3	58,7	100	
1890	13	2	15	15	33	48	28	35	63	185,3
%			23,8			76,2	44,4	55,6	100	
1900	15	1	16	15	42	57	30	43	73	214,7
%			21,9			78,1	41,1	58,9	100	
1910	13	4	17	8	33	41	21	37	58	170,6
%			29,3			70,7	36,2	63,8	100	

II. VZDRŽEVANI STANOVALCI

Tabela 29: Število vzdrževanih stanovalcev

Leto	A1	A2	B1	B2	C1	C2	D1	D2	HP	Skupaj
1869	81	2	15	-	68	33	84	4	43	330
1880	82	3	10	-	72	29	69	6	42	313
1890	72	2	8	-	61	64	54	7	32	300
1900	52	1	12	-	89	47	59	2	36	298
1910	39	1	9	-	61	31	37	1	24	203

- A1 Gospodinje, ki so bile v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 A2 Gospodinje - podnajemnice.
 B1 V gospodinjstvu pomagajoči člani, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 B2 V gospodinjstvu pomagajoči člani - podnajemnice.
 C1 Šolarji, dijaki, študentje, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 C2 Šolarji, dijaki, študentje - podnajemniki.
 D1 Otroci, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.
 D2 Otroci - podnajemniki.
 HP Hišni posli.

V skupini vzdrževanih stanovalcev je bilo več žensk kot moških.¹⁵ Na Cesti svetega Petra je pri dijaških gospodinjah stanovalo veliko šolarjev in dijakov -

¹⁵ Spolna struktura stolpcev C1, C2, D1 in D2 je bila sledeča:

C1 leta 1869 = 32 moških in 36 žensk; leta 1880 = 42 moških in 30 žensk; leta 1890 = 40 moških in 20 žensk; leta 1900 = 43 moških in 46 žensk in leta 1910 = 26 moških in 35 žensk.

podnajemnikov. Največ jih je bilo ob popisu leta 1890. Delež podnajemnikov je takrat zajemal kar četrtno vseh vzdrževanih stanovalcev.¹⁶ Nekaj hišnih poslov je bilo zaposlenih v kmetijstvu, ostali pa so opravljali hišna oz. domača opravila pri posameznih imetnikih stanovanja. V kmetijstvu so bili zaposleni naslednji hišni posli:

1869 - pet dekel, dve kravji dekli, trije hlapci in konjski hlapec.

1880 - dva hlapca in dve dekli.

1890 - tri dekle in dva hlapca.

1900 - dva hlapca in dekla.

1910 - dve dekli in dva hlapca.

Hišna dela pa so glede na poimenovanje opravljale naslednje skupinice hišnih poslov:

1869 - deset služkinj, devet kuharic, devet dekel (*med njimi je bila tudi sestra imetnika stanovanja), dve pestunji in dva hlapca.

1880 - štirinajst dekel, osem služkinj, sedem kuharic, pestunja, dojilja in sedem hlapcev.

1890 - enajst dekel, osem kuharic (*med njimi je bila tudi svakinja imetnika stanovanja), pet služkinj, dva kočijaža in hlapec.

1900 - sedemnajst dekel, osem kuharic, sobarica, štiri služkinje, dve pestunji in hlapec.

1910 - devet služkinj, pet dekel, pet kuharic in hlapec.

C2 leta 1869 = 27 moških in šest žensk; leta 1880 = 25 moških in štiri ženske; leta 1890 = 57 moških in sedem žensk; leta 1900 = 44 moških in tri ženske in leta 1910 = 25 moških in šest žensk.

D1 leta 1869 = 46 moških in 38 žensk; leta 1880 = 34 moških in 35 žensk; leta 1890 = 26 moških in 27 žensk; leta 1900 = 20 moških in 39 žensk in leta 1910 = 26 moških in 11 žensk.

D2 leta 1869 = dva moška in dve ženski; leta 1880 = štirje moški in dve ženski; leta 1890 = pet moških in dve ženski; leta 1900 = moški in ženska in leta 1910 = ena ženska.

¹⁶ V preostalih popisovalnih letih pa je bil odstotek podnajemnikov med vzdrževanimi stanovalci naslednji: leta 1869 11,8%, leta 1880 12,1%, leta 1900 16,8% in leta 1910 16,2%.

SPODNJA POLJANSKA CESTA

I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI

A. Zaposleni v "kmetijstvu"

Spodnja Poljanska cesta je v primerjavi s Cesto svetega Petra imela še bolj izrazit kmečki značaj. Za nizkimi in skromnimi hišami so se nahajala polja in vrtovi. Skoraj vsaka hiša je imela tudi hlev z živino. Iz priložene tabele je razvidno, da je število stanovalcev, ki so bili zaposleni v kmetijstvu, od leta 1869 do leta 1910 neprestano upadalo. Občuten padec zasledimo predvsem po potresu, na kar je po vsej verjetnosti nekoliko vplivala tudi gradnja ogromnega poslopja domobranske vojašnice, ki so jo v popotresnem času postavili na zemljišču, kjer so se prej nahajali vrtovi. Število kmetij je leta 1910 glede na leto 1869 padlo z 11 na 3. Poleg gospodarjev kmetije, ki so najpogosteje navedli, da so hišni in zemljiški posestniki, so na kmetiji pomagali tudi ostali člani družine ali pa bližnji sorodniki. Nekateri gospodarji kmetije so se razen s kmetijstvom ukvarjali tudi z drugimi posli. Leta 1880 zasledimo med njimi npr. tudi mokaarja (Mehlhändler), leta 1890 pa mesarja in krčmarja. Nekateri med njimi so si poiskali postranski zaslužek tudi v prevozništvu.

Pri ženah gospodarjev kmetije je najpogosteje pisalo "führung des Haus- und Feldwirtschaft". V skupini stanovalcev, ki so bili sorodstveno povezani z imetnikom stanovanja, zasledimo poleg tistih, ki so navedli samo to, da so delavci v kmetijstvu, še nekatere druge, nekoliko natančnejše in bolj opisne navedbe. V letih 1869 - 1900 so omenjali redke (največ po dva) vrtnarje zakupnike (Gärtner- Pächter), leta 1890 pa tudi umetnega vrtnarja - vajenca (Kunstgärtner-Lehrling). Najbolj zanimiva pa je bila vsekakor omemba zeljarja (Krauthändler (1880)). Zeljarji so bili značilna lokalna posebnost Ljubljane in njene okolice.

V kmetijstvu je bilo zaposlenih malo podnajemnikov.¹ Vsi so bili dninarji. Po vsej verjetnosti so pri večjih poljskih delih tamkajšnjim kmetom občasno priskočili na pomoč tudi nekateri stanovalci iz bližnje soseščine, ki so bili sicer zaposleni v obrti in industriji. Mnogi med njimi so namreč živeli v težkih življenjskih razmerah in s tem priložnostnim delom so skušali vsaj nekoliko ublažiti vsakodnevne udarce po njihovem skromnem in pičlem življenjskem standardu. Nenazadnje pa v zvezi s kmetijstvom na tej cesti lahko opazimo še eno zelo pomembno in upoštevanja vredno posebnost v primerjavi z drugimi vzorci. V kmetijstvu je bila namreč zaposlena večina hišnih poslov (hlapcev in dekel), ki jih v obravnavanem času srečamo pri tamkajšnjih imetnikih stanovanja.

¹ Leta 1869 komaj 2,9%, leta 1880 10,7%, leta 1890 7,4%, leta 1900 nobeden in leta 1910 tretjina.

Tabela 30: Število zaposlenih v kmetijstvu (A)

Leto	gospodarji kmetije			ostali zaposleni v kmetijstvu			razred A skupaj			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	7	4	11	10	13	23	17	17	34	100
1880	4	3	7	9	12	21	13	15	28	82,3
1890	5	2	7	6	14	20	11	16	27	79,4
1900	2	1	3	2	5	7	4	6	10	29,4
1910	2	1	3	7	2	9	9	3	12	35,3

Poljanska cesta, 1895

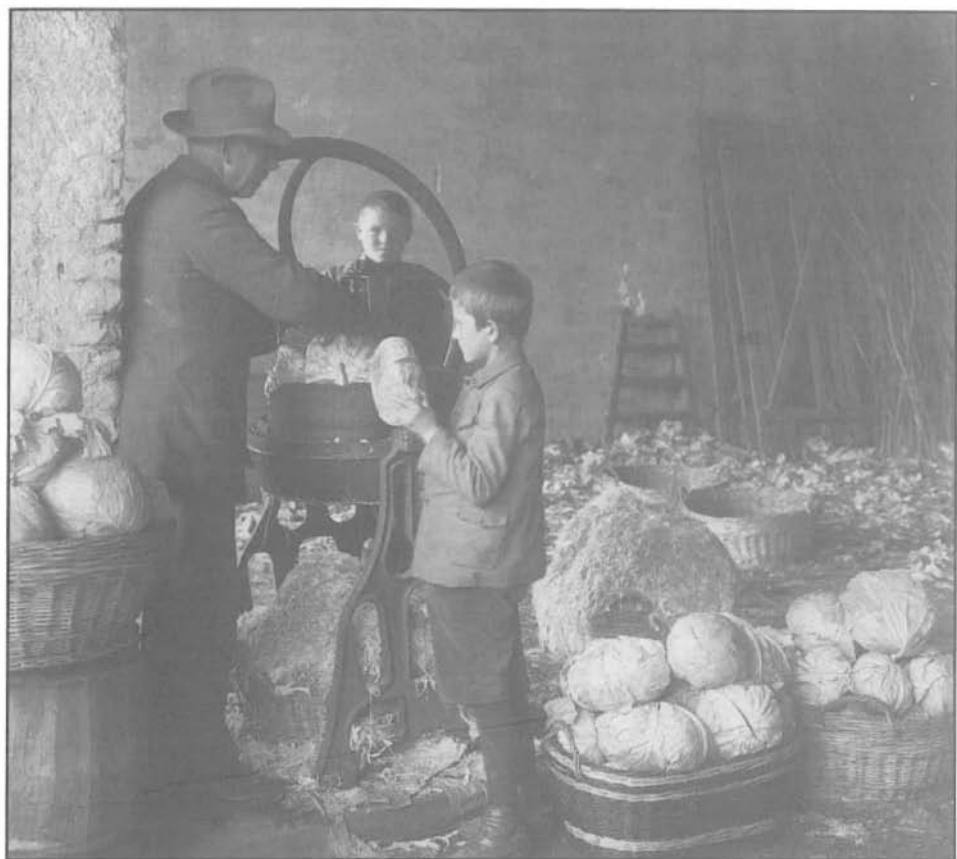
B. Zaposleni v obrti in industriji

V obrti in industriji je bila zaposlena večina stanovalcev. Število zaposlenih v obrti se je v primerjavi s popisovalnim letom 1869 malce povečalo le leta 1880, ob popisih leta 1890, 1900 in 1910 pa je bilo za tretjino manjše kot leta 1869. Število zaposlenih v ljubljanskih industrijskih obratih se je leta 1880 glede na leto 1869 povečalo za dobro tretjino, leta 1890 pa za četrtno. Po potresu se je število

zaposlenih v industriji močno zmanjšalo - leta 1900 za petino, leta 1910 pa skoraj za polovico glede na leto 1869.

Ljubljanski zeljar Franc Tičar, med obema vojnama

Strojno rezanje zelja, med obema vojnama

V obrti so bili zaposleni predvsem moški. V industrijske obrate pa je hodilo na delo več moških kot žensk samo ob prvem in zadnjem obravnavanem popisu. V letih 1869, 1880, 1890 in 1910 se je odstotek podnajemnikov, ki so bili zaposleni v obrti, gibal med 25 in 35 %, leta 1900 pa je znašal samo 12,1%. Delež podnajemnikov, ki so si služili kruh v ljubljanskih industrijskih obratih, je leta 1869 in 1910 znašal četrtno, leta 1880, 1890 in 1900 pa dobro tretjino vseh zaposlenih v industriji. Nekateri med zaposlenimi v obrti in industriji so bili tudi hišni posestniki.²

² Hišni posestniki so bili:
leta 1869 - nekvalificiran delavec v predilnici, mesar, mesarica in pek; leta 1880 - dva mesarja in kovaški pomočnik; leta 1890 - pek in kovač; leta 1900 - kurjač pri južni železnici, mesar (*in gostilničar) ter pek; leta 1910 - strojevodja, pek in dva mesarja.

Zelo zanimivo je tudi spremljanje naraščanja oz. padanja števila zaposlenih v obrti in industriji v odstotkih. Iz grafikona št. 5 je lepo razvidno, da je bila v obrti zaposlena več kot polovica stanovalcev samo ob prvem in zadnjem obravnavanem popisu, v letih 1880, 1890 in 1900 pa je bila več kot polovica stanovalcev zaposlena v ljubljanski industriji (največ leta 1890 - 64,4%).

Podroben prikaz števila zaposlenih v obrti in industriji je razviden iz prilog št. 20 in 21. Med industrijskimi delavci je bilo izredno veliko nekvalificirane delovne sile. Še posebno močni sta bili skupini nekvalificiranih delavcev in delavk v predilnici ter delavk c.kr. tobačne tovarne. Leta 1869 zasledimo tudi večje število delavk in delavcev bližnje Czapove (po letu 1896 pa Černetove) tovarne vžigalic. Zlasti preseneča dejstvo, da naletimo na delavce tovarne vžigalic tudi ob popisu leta 1880, čeprav je tovarna leta 1877 prišla v stečaj in začela ponovno obratovati šele leta 1881.³

Mesar pred stojnicami v Šolskem drevoredu, ok. 1910

³ Vlado Valenčič, *Starejša ljubljanska industrija*, Ljubljana 1973, str.34, in Jasna Fischer, *Čas vesolniga socialnega punta se bliža*, Ljubljana 1984, str.26. Jasna Fischer je zapisala, da so podatki o številu delavcev Czapove tovarne vžigalic objavljeni tudi v statističnih poročilih kranjske trgovinske in obrtne zbornice, čeprav tovarna v letih 1877-1881 ni obratovala.

Mesarja pred skladiščem pri Mesarskem mostu, 1895

Na Spodnji Poljanski cesti srečamo tudi veliko različnih obrti. Najbolj zanimivi so bili vsekakor mesarji, ki so predstavljali nekakšno posebno značilnost opazovanega bivanjskega okolja. Čeprav je mestna občina ljubljanska leta 1881 ob Mesarski cesti odprla novo moderno klavnico in strogo prepovedala kakršnokoli klanje živine doma,⁴ mesarska obrt na Spodnji Poljanski cesti še zdaleč ni propadla. Vsakdanja praksa klanja živine na domu se je navkljub ukrepom mestne občine, ki je hotela okrepiti zlasti zdravstveno kontrolo mesa, nadaljevala. Iz podatkov na popisnicah prebivalstva je razvidno, da so na t.i. "mesarskih" dvoriščih vseskozi klali predvsem drobnico in prašiče, saj med klavci živine posebej omenjajo klavce drobnice (Kleinviehschlächter) in klavce prašičev (Schweinschlächter).

Mesarski mojster, gostilničar in hišni posestnik Ivan Cuzak, je na naznanilnico popisa prebivalstva leta 1900 zapisal, "da je za izvrševanje mesarske obrti v porabi ena delavnica, ena kadilnica, eno skladišče in dva hleva z ledenico."⁵ Mesarji so meso prodajali kupcem na "štantih za vodo",⁶ t.j. v Šolskem drevoredu (danes Adamič-Lundrovo nabrežje). Po mesarjih je dobil ime tudi

⁴ O mestni klavnici je pisal Ivan Pestotnik, Mestna klavnica ljubljanska in njen razvoj; Kronika slovenskih mest I, št. 3, 1934, str. 202-205. Glej tudi Marjan Drnovšek, Oris odnosa...; v Zgodovina Ljubljane, Kronika, Ljubljana 1984, str. 228.

⁵ Glej ZAL: PP leta 1900, Poljanska cesta 48.

⁶ O tem nam poroča mesarski mojster Anton Tertnik - glej ZAL: PP leta 1900, Poljanska cesta 58.

nekdanji Mesarski most v neposredni bližini, ki ga je v Hribarjevi dobi zamenjal novozgrajeni Jubilejni (zmajski) most.

Z razvojem mesta in naraščanjem prebivalstva se je seveda večala tudi potrošnja mesa. Ljubljano je kljub novi klavnici vse do konca avstroogrsko monarhije pestilo zlasti pomanjkanje hladilnih naprav. Navkljub ledenicam, ki so jih imeli mesarji na Poljanski cesti, je bilo meso pogosto oporečno in škodljivo zdravju. Ivan Pestotnik je zapisal, da je moralo prebivalstvo zlasti "poleti uživati od podgan in muh onesnaženo in obžrto meso, ki je bilo v poletnih mesecih vedno skisano, če že ne napol osmrajeno. Mesar ni mogel nikdar klati na zalogo. Če se mu je nudila ugodna prilika, je smel le toliko nakupiti, za kolikor je vedel, da bo takoj prodal."⁷

Priloga 20:

Prikaz števila v obrti zaposlenih stanovalcev

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
I. kovinske obrti												
ključavničarji												
1869	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-
1880	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	1	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-
kovači												
1869	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1890	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
(Vsi kovaški mojstri, pomočniki in vajenci so bili zaposleni v bližnji živinozdravski in podkovski šoli v Živinozdravskih ulicah).												
pasarji												
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
urarji												
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

⁷ Ivan Pestotnik, navedena razprava, Kronika slovenskih mest I, št.3, 1934, str.203.

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
zlatarji												
1900	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-

KOVINSKE OBRTI SKUPAJ:

1869	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-
1880	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	2	-
1890	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
1900	1	-	1	-	8	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-

II. usnjarske in kožarske obrti

čevljarji

1869	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-
1880	3	-	3	-	3	-	-	-	3	-	1	-
1890	1	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-
1900	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	3	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-

jermenarji (Riemer)

1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1900	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1910	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-

knjigovezi

1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-
1890	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-

sedlarji

1890	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

USNJARSKE IN KOŽARSKE OBRTI SKUPAJ:

1869	3	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-
1880	4	-	5	-	4	-	-	-	5	-	1	-
1890	3	-	1	-	5	-	-	-	4	-	1	-
1900	3	-	4	1	-	-	-	-	-	-	2	-
1910	5	-	1	-	1	-	-	-	3	-	2	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

III. lesne obrti

kolarji

1869	1	-	-	-	1	-	-	-	1*	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---

* in berač (und Bettler)

mizarji

1869	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

tesarji

1869	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1880	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

LESNE OBRTI SKUPAJ:

1869	1	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-
1880	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IV. obrti za obdelavo kamna in kamnin

dimnikarji

1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

kamnoseki

1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

lončarji

1890	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

zidarji

1869	6	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž

OBRTI ZA OBDELAVO KAMNA IN KAMNIN SKUPAJ:

1869	6	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1880	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	2	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VI. tekstilne in oblačilne obrti

izdelovalci žimnic

1910	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

krojači

1869	-	-	2	-	3	-	-	1	-	-	-	-
1880	2	-	6	-	1	-	1*	-	-	-	-	-
1890	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	3	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-

* žnidar

pletilje kit za slamnike

1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

šivilje

1869	-	7	-	-	-	3	-	4	-	-	-	1
1880	-	6	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
1890	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1900	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	6	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-

tkalci

1869	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TEKSTILNE IN OBLAČILNE OBRTI SKUPAJ:

1869	1	7	2	-	3	3	-	4	2	-	1	1
1880	2	6	6	-	1	-	1	4	-	-	-	-
1890	2	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
1900	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	3	7	1	2	1	-	-	1	1	1	2	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
VII. umetnostne obrti												
fotografi												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
soboslikarji (pleskarji)												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UMETNOSTNE OBRTI SKUPAJ:												
1869	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. živilske obrti												
izdelovalci sodavice												
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
lectarji												
1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
mesarji (Metzger, Fleischer, Fleischhacker, Fleischhauer), sušilci in prekajevalci mesa (Fleischselcher), salamarji												
1869	7	2	3	-	-	-	2	1	2	-	2	-
1880	5	1	5	-	2	-	-	-	5	-	3	-
1890	5	-	2	-	1	-	-	-	3	-	4	-
1900	3	1	4	2	2	-	-	-	2	-	1	-
1910	4	3	2	-	-	-	-	-	1	-	5	-
peki												
1869	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1880	2	1	2	-	1	-	-	-	1	-	3	-
1890	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
1900	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
1910	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
slaščičarji												
1869	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

obrt in leto, ko se pojavlja	A						B					
	mojster		pomočnik		vajenec		mojster		pomočnik		vajenec	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
ŽIVILSKE OBRTI SKUPAJ:												
1869	9	3	4	-	-	-	2	1	2	-	4	-
1880	7	4	7	-	3	-	-	-	6	-	6	-
1890	6	1	4	-	2	-	-	-	3	-	5	-
1900	5	1	4	2	2	-	-	-	3	-	2	-
1910	5	3	3	-	-	-	-	-	1	1	7	-
IX. druge obrti												
frizerji, brivci												
1910	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
likarice												
1900	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
perice												
1869	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DRUGE OBRTI SKUPAJ:												
1869	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1880	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1890	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
ZAPOSLENI V OBRTI SKUPAJ:												
1869	22	13	19	-	6	3	4	6	6	-	7	1
1880	16	11	30	-	8	-	1	6	12	-	9	-
1890	15	4	14	-	10	-	-	1	8	-	6	-
1900	11	10	17	3	10	-	-	-	3	-	4	-
1910	15	10	8	2	3	-	-	1	7	2	11	-

Priloga 21:

Prikaz števila zaposlenih v ljubljanski industriji

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
delavci in dninarji, pri katerih ne moremo ugotoviti, kje so bili zaposleni												
1869	-	-	3	1	7	4	-	-	3	2	5	2
1880	-	-	12	5	3	2	-	-	3	6	1	1
1890	-	-	8	11	-	-	-	-	2	6	-	-
1900	-	-	1	4	-	-	-	-	-	3	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Predilnica												
1869	-	-	5	4	-	3	-	-	2	6	-	-
1880	2*	-	9	6	-	-	-	-	5	8	-	-
1890	1**	-	7	13	-	-	-	-	4	7	-	-
1900	-	-	2	3	-	-	-	-	1	4	-	-
1910	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
* tkalski mojster (Webermeister)												
** predilni mojster (Spinnmeister (als Aufseher))												
Južna železnica												
1869	1*	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1*	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	3**	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
* kurjač												
** strojevodja, kurjač in strugar												
Tobačna tovarna												
1880	-	-	2	10	-	-	-	-	-	15	-	-
1890	-	-	1	15	-	-	-	-	-	14	-	-
1900	-	-	1	13	-	-	-	-	-	10	-	-
1910	-	-	1	8	-	-	-	-	-	4	-	-
Tovarna vžigalic												
1869	-	-	6	13	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	2	2	-	-	-	-	1	1	-	-
1890	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1900	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Zvonarna in livarna Samassa												
1880	-	-	4*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* dva železolivarska in dva ključavničarska pomočnika (polkvalificirani delavci)												
** ključavničarski mojster												
Tschinklova tovarna kavinih surogatov												
1869	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	1*	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
mestni delavci (delavci mestne občine ljubljanske)												
1869	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1890	1*	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1900	2**	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1910	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-
* mestni tesar												
** mestni tesar in mestni zidar												
Železolivarna in strojna tovarna G. Tönnies												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-
1910	-	-	1*	-	-	-	-	-	3**	-	-	-
* strugarski pomočnik (polkvalificiran delavec)												
** ključavničarski in dva strugarska pomočnika (polkvalificirani dalavci)												
Stavbno podjetje G. Tönnies												
1900	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1910	1*	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
* zidar - polir (Maurer - Polier)												
Kranjska stavbna družba												
1900	-	-	-	-	-	-	-	1*	-	-	-	-
* tesar												
Plinarna												
1880	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Mestna elektrarna												
1910	-	-	1*	-	-	-	-	-	1**	-	-	-
* strgarski pomočnik (polkvalificiran delavec)												
** ključavničaski pomočnik (polkvalificiran delavec)												
Mestna klavnica												
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Parni mlin												
1869	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tovarna sukna in kocev												
1869	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1880	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tovarna usnja Ivan Janesch (po 1900 Karl Pollak)												
1880	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	1*	-	1	-	-	-	-	-	-	-
* strojarski pomočnik (polkvalificiran delavec)												
tovarna kleja, kostne masti in kostne moke												
1890	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
ljubljske tiskarne												
1869	-	-	1*a	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1880	-	-	2*b	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1900	1*c	-	2*č	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1910	-	-	6*d	-	-	-	-	-	-	-	-	-
*a črkostavski vajenec												
*b tiskarska vajenca												
*c črkostavec												
*č tiskarska vajenca												
*d trije knjigoveški pomočniki (polkvalificirani delavci), knjigoveški vajenec in dva litografska vajenca												

zvrst industrije in leto	A						B					
	kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar		kvalif. delavec		nekvalif. delavec		dninar	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
ZAPOSLENI V INDUSTRIJI SKUPAJ:												
1869	1	-	30	18	7	7	-	-	5	9	5	2
1880	3	-	39	24	4	3	-	-	9	30	2	1
1890	2	-	25	39	-	-	-	-	11	28	-	-
1900	5	-	14	23	-	1	1	-	2	21	-	-
1910	4	-	16	12	1	-	-	-	8	4	-	-

Tabela 31: Zaposleni v obrti (B1)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	47	16	63	17	7	24	64	23	87	100
%			72,4			27,6	73,6	26,4	100	
1880	54	11	65	22	6	28	76	17	93	106,9
%			69,9			30,1	81,7	18,3	100	
1890	39	4	43	14	1	15	53	5	58	66,7
%			74,1			25,9	91,4	8,6	100	
1900	38	13	51	7	-	7	45	13	58	66,7
%			87,9			12,1	77,6	22,4	100	
1910	26	12	38	18	3	21	44	15	59	67,8
%			64,4			35,6	74,6	25,4	100	

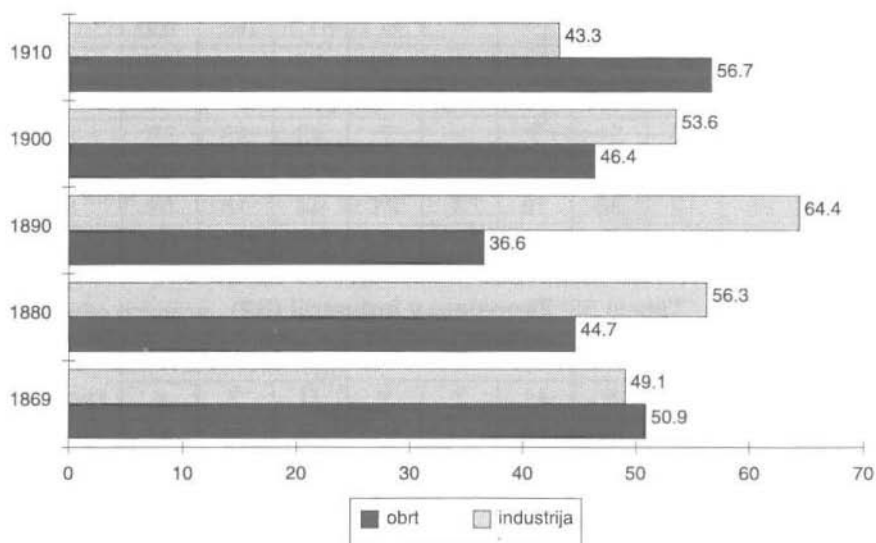
Tabela 32: Zaposleni v industriji (B2)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	38	25	63	10	11	21	48	36	84	100
%			75,0			25,0	57,1	42,9	100	
1880	46	27	73	11	31	42	57	58	115	136,9
%			63,5			36,5	49,6	50,4	100	
1890	27	39	66	11	28	39	38	67	105	125
%			62,8			37,2	36,2	63,8	100	
1900	19	24	43	3	21	24	22	45	67	79,8
%			64,2			35,8	32,8	67,2	100	
1910	21	12	33	8	4	12	29	16	45	53,6
%			73,3			26,7	64,4	35,6	100	

Tabela 33: Zaposleni v obrti in industriji (B)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	85	41	126	27	18	45	112	59	171	100
%			73,7			26,3	65,5	34,5	100	
1880	100	38	138	33	37	70	133	75	208	121,6
%			66,3			33,7	63,9	36,1	100	
1890	66	43	109	25	29	54	91	72	163	95,3
%			66,9			33,1	55,8	44,2	100	
1900	57	37	94	10	21	31	67	58	125	73,1
%			75,2			24,8	53,6	46,4	100	
1910	47	24	71	26	7	33	73	31	104	60,8
%			68,3			31,7	70,2	29,8	100	

Grafikon 5: Število zaposlenih v obrti in industriji v odstotkih

C. Zaposleni v trgovini in prometu

V trgovini in prometu je bilo zaposlenih le malo stanovalcev. Tabela 34 nam pove, da je bilo število stanovalcev, ki sem jih uvrstil v razred C poklicne sheme, v popisovalnih letih 1880, 1890 in 1910 nekoliko nižje kot leta 1869, ob popotresnem popisu leta 1900 pa se je to število glede na leto 1869 za tretjino

povečalo. V trgovini in prometu je bilo ves čas zaposlenih več žensk kot moških. Delež podnajemnikov je v tej skupini od leta 1869 do leta 1910 neprestano upadal. Za Spodnjo Poljansko cesto sta bili značilni predvsem "trgovina z blagom" in "gostinstvo". Obe dejavnosti pa sta imeli tipičen lokalni značaj, saj so v majhne in skromne trgovine ter gostilne zahajali v glavnem samo prebivalci, ki so stanovali v neposredni bližini. Poklici razreda C poklicne sheme so razvidni iz naslednje priloge:

Priloga 22:

I. trgovina z blagom

- 1869 A: trgovec s prašiči (Schweinhändler),⁹ kramar (*in hišni posestnik), dve kramarici, pomočnica v kramariji, dva branjevca, dve branjevki, prodajalka kruha, prodajalec tobaka, trije trgovski pomočniki in cunjjar (Hadernsammler);
 B: tri branjevke, pomočnica v branjariji, trgovec z železnino, pomočnica v trgovini z železnino, kramarica, učenka v kramariji.
- 1880 A: branjevka (*in hišna posestnica), štiri branjevke, branjevec, krošnjar z galanterijo (Galanterie-Hausirer), dve prodajalki;
 B: kramarica, branjevka, cunjarka.
- 1890 A: branjevka (*in hišna posestnica), trgovka s špecerijo, prodajalka v branjariji, kramar, prodajalka sadja, prodajalka tobaka, trgovski pomočnik in trgovski vajenec.
- 1900 A: trgovec (*in hišni posestnik), branjevka in prodajalka tobaka (*ter hišna posestnica), trgovec s prašiči, trgovec, branjevka, pomočnik v branjariji, štiri pomočnice v branjariji, hlapec v branjariji, pomočnik v trgovini s špecerijo, dve prodajalki sadja, kramarica, štiri prodajalke kruha, dva pomočnika trgovca s premogom in prodajalka čaja;
 B: hlapec (*dninar) pri trgovcu s prašiči, in dva hlapca pri trgovcu s premogom.
- 1910 A: trgovka z mešanim blagom in trafikantka (*ter hišna posestnica), blagajničarka v trgovini z mešanim blagom (*in hišna sopoestnica), pomočnica v trafiki, starinarica, branjevka, dva trgovska pomočnika, trgovski vajenec in trgovska učenka.

⁹ Spomnite se številnih mesarjev!

II. posebne usluge

- 1890 A: postrešček.
- 1900 A: dva trgovska potnika;
B: trgovski potnik.
- 1910 A: kontoristinja v trgovski pisarni in urejevalec pogrebov;

III. gostinstvo

- 1869 A: gostilničar (*in hišni posestnik), gostilničar, dve gostilničarki, natakak in dve natakakice;
B: natakakica.
- 1880 A: dva gostilničarja (*in hišna posestnika), gostilničar, gostilničarka, dva natakakarja in dve natakakice;
B: natakakica.
- 1890 A: gostilničar (*in hišni posestnik), gostilničarka (*in hišna posestnica), dva gostilničarja, dve gostilničarki in natakakica;
B: natakakica.
- 1900 A: gostilničar (*in hišni posestnik), dve gostilničarki, natakak in tri natakakice.
- 1910 A: gostilničar, dve gostilničarki (*in hišni posestnici), gostilničarka, natakak in natakakica;
B: dve natakakice.

IV. denarne, kreditne in zavarovalne poslovalnice

- 1910 A: zavarovalni uradnik.

V. železniški promet

- 1869 A: sprevodnik.
- 1880 A: trije sprevodniki.
- 1890 A: progovni čuvaj ((Bahnaufseher) *in hišni posestnik).
- 1910 A: sprevodnik.

VI. poseben transport po zemlji in zraku

- 1869 A: samostojen kočijaž.
- 1880 A: dva samostojna fijakarja.
- 1890 A: poštni sluga (raznašalec brzojavk) in samostojen kočijaž.
- 1900 A: samostojen prevoznik gramoza (* hišni posestnik), samostojen prevoznik in poštna praktikantka;
B: špeditski hlapec.
- 1910 A: brzojavni in telefonski monter, fijakar (*in hišni posestnik) ter samostojen kočijaž.

VII. samostojno opravljanje domačih opravil

- 1869 B: dve postrežnici;
- 1880 B: štiri postrežnice.
- 1890 B: dve postrežnici.
- 1900 A: štiri postrežnice;
B: štiri postrežnice.
- 1910 A: dve postrežnici;
B: dve postrežnici.

Tabela 34: Zaposleni v trgovini in prometu (C)

Leto in odstotek	A			B			SKUPAJ			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	14	10	24	1	10	11	15	20	35	100
%			68,6			31,4	42,9	57,1	100	
1880	12	10	22	-	8	8	12	18	30	87,5
%			73,3			26,7	40,0	60,0	100	
1890	10	9	19	-	3	3	10	12	22	62,8
%			86,4			13,6	45,4	54,6	100	
1900	14	24	38	5	4	9	19	28	47	134,3
%			80,8			19,2	40,4	59,6	100	
1910	11	13	24	-	4	4	11	17	28	80
%			85,7			14,3	39,3	60,7	100	

D. Stanovalci, ki so spadali v razred D poklicne sheme

V razred D poklicne sheme je glede na svoj poklic spadalo le malo stanovalcev. Največ jih je bilo leta 1869, nato pa je njihovo število vseskozi upadalo. Leta 1910 jih je bilo že polovico manj kot leta 1869. Ob prvih treh popisih je bilo v tej skupini več moških kot žensk, za popotresni čas pa je bila značilna izrazita prevlada žensk. Pred potresom je spadalo v podrazred D2 tri petine, po potresu pa kar štiri petine stanovalcev (glej tabelo 35). Delež podnajemnikov v okviru razreda D poklicne sheme je samo dvakrat presegal 20% - leta 1880 (22,5%) in leta 1910 (25,9%).¹⁰

Ob prvih štirih popisih prebivalstva srečamo večje število užitninskih paznikov (Verzehrungssteueraufseher (1869)) in paznikov v prisilni delavnici (Zwangsarbeitshausaufseher), ki so spadali med nižje in slabo plačane uradnike. Zelo zanimivi so bili tudi mestni reveži, ki so prejeli od mesta tako skromno podporo, da so si morali pogosto pomagati z beračenjem, da bi preživeli.

Priloga 23:

Podrazred D1

I. aktivno vojaštvo

- 1869 A: stotnik.
- 1880 A: stotnik in narednik.
- 1890 A: vojaški kazenski sodnik (Justiz-Strafrichter (Major- Auditor)), dva puškarja deželne brambe, narednik in vojaški računski podoficir.
- 1900 A: narednik;
B: poročnik.
- 1910 B: poročnik.

II. dvorne, državne in druge javne službe ter sorodni poklici

- 1869 A: deželni uradnik, merski inšpektor (Vermessungsinspector), nižji uradnik na magistratu, paznik v civilnem zaporu, trije užitninski pazniki, pobiralec užitninskega davka, dva paznika v prisilni delavnici, pristav deželnega sodišča, dnevni pisar pri deželnem sodišču, notarski uradnik, dva geometra in dve babici;

¹⁰ V preostalih popisovalnih letih pa je bil odstotek podnajemnikov naslednji: leta 1869 16,7%, leta 1890 11,4% in leta 1900 18,75%.

- B: užitninski nadzornik (Verzehrungssteuerrevident) in paznik v prisilni delavnici.
- 1880 A: kanclist na magistratu, davčni uradnik, dva stražmojstra, šest paznikov in dva pomožna paznika v prisilni delavnici¹¹ ter živinozdravnik.
- 1890 A: deset paznikov v prisilni delavnici in inženir.
- 1900 A: kontrolor deželnega plačilnega urada in trije pazniki v prisilni delavnici;
B: mestni užitninski paznik.
- 1910 A: notarska uradnica;
B: pomožna uradnica na magistratu.

III. poučevanje in izobraževanje

- 1880 B: učitelj.
- 1910 A: učiteljica;
B: učiteljica.

IV. posebni svobodni poklici

- 1869 A: dva privatna uradnika.
- 1890 A: tovarniški uradnik.

Priloga 24:

Podrazred D2:

V. živeči od rent in podpor

- 1869 A: rentnica, dve hišni posestnici, dva preužitkarja, trije upokojenci in tri prejemnice pokojnine,¹² patentalni invalid, prejemnica podpore za vdove in sirote ter mestni revež;

¹¹ Leta 1880 izvemo od nekaterih žena paznikov v prisilni delavnici, da so bili ti popisani kar v prisilni delavnici na Poljanskem nasipu št. 50, zato sem moral podatke o njihovih možeh poiskati na naznanilnicah popisa prebivalstva za Poljanski nasip št. 50, ki jih hrani ZAL.

¹² Upokojeni so bili kontrolor glavne carinarnice, nadučitelj in narednik. Pokojnino so prejemale vdova uradnika deželnega sodišča, uradnikova vdova in vdova paznika v prisilni delavnici.

- B: prejemnica pokojnine,¹³ dve prejemnici podpore za vdove in sirote, dva mestna reveža in mestna uboga.
- 1880 A: hišna posestnica, dva preužitkarja, preužitkarica, dva upokojenca in prejemnica pokojnine,¹⁴ tri prejemnice podpore za vdove in sirote, mestni revež (*in berač) ter tri mestne uboge;
 B: prejemnica pokojnine,¹⁵ prejemnica podpore za vdove in sirote, preužitkarica in dve mestni ubogi.
- 1890 A: hišni posestnik, hišna posestnica, pet upokojencev in tri prejemnice pokojnine,¹⁶ dve prejemnici podpore za vdove in sirote, mestni revež in tri mestne uboge;
 B: dva mestna reveža ter mestna uboga (*in beračica).
- 1900 A: dve hišni posestnici, štirje upokojenci in štiri prejemnice pokojnine,¹⁷ tri prejemnice podpore za vdove in sirote, mestni revež in mestna uboga;
 B: prejemnica pokojnine,¹⁸ prejemnica podpore za vdove in sirote in mestni revež.
- 1910 A: tovarnar (*in hišni posestnik),¹⁹ hišni posestnik, dve hišni soposestnici, preužitkarica, upokojenec in tri prejemnice pokojnine²⁰ ter dve prejemnici podpore za vdove in sirote;
 B: mestni revež (*in berač) ter mestna uboga.

VI. osebe brez navedbe poklica, brezposelni in zasebniki

- 1869 A: zasebnica, dva brezposelna, tri brezposelne, eden in ena brez navedbe poklica;
 B: ena brezposelna.

¹³ Pokojnino je prejela paznikova vdova.

¹⁴ Upokojena sta bila župnik (Pfarrer) in paznik v prisilni delavnici, pokojnino pa je prejela vdova strojnika c.kr. mornarice.

¹⁵ Pokojnino je prejela vdova tiskarja.

¹⁶ Upokojeni so bili stražmojster, redar mestne straže, železniški čuvaj, paznik v prisilni delavnici in eden brez navedbe poklica. Pokojnino so prejemale dve vdovi paznika v prisilni delavnici in vdova sprevodnika.

¹⁷ Upokojeni so bili dva paznika v prisilni delavnici, železniški uslužbenec (*in hišni posestnik) ter železniški čuvaj. Ena prejemnica pokojnine ni navedla poklica pokojnega moža. Pokojnino so prejemale še vdova nadučitelja, vdova pristava in vdova paznika v prisilni delavnici.

¹⁸ Pokojnino je prejela vdova stražmojstra.

¹⁹ Tovarnar je bil Anton Dečman. Leta 1907 je skupaj z Emerichom Mayerjem starejšim ustanovil podjetje za izdelavo papirnatih vreč. (Glej: Kronika slovenskih mest I, št. 4, 1934, str. 346).

²⁰ Zanimiva je predvsem delavka v pokoju, pokojnino sta prejela vdova paznika v prisilni delavnici in vdova deželnega kontrolorja, upokojen pa je bil stražmojster.

- 1880 A: zasebnik in ena brezposelna;
B: zasebnik in dve brezposelni.
- 1890 A: zasebnica, dve dijaški gospodinji, varuhinja otrok, en brezposeln in ena brezposelna;
B: dve zasebnici.
- 1900 A: šest zasebnic;
B: zasebnica.
- 1910 A: pet zasebnic, varuhinja otrok in en moški brez navedbe poklica;
B: dve zasebnici.

Tabela 35: Število stanovalcev razreda D poklicne sheme

Leto in odstotek	D1			D2			D			index 1869=100
	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	M	Ž	Σ	
1869	20	2	22	12	20	32	32	22	54	100
%			40,7			59,3	59,3	40,7	100	
1880	16	-	16	7	17	24	23	17	40	74,1
%			40,0			60,0	57,5	42,5	100	
1890	17	-	17	10	17	27	27	17	44	81,5
%			38,6			61,4	61,4	38,6	100	
1900	7	-	7	6	19	25	13	19	32	59,2
%			21,9			78,1	40,6	59,4	100	
1910	1	4	5	5	17	22	6	21	27	50,0
%			18,5			81,5	22,2	77,8	100	

II. VZDRŽEVANI STANOVALCI

V skupini vzdrževanih stanovalcev lahko ponovno ugotavljamo številčno prevlado žensk nad moškimi.²¹ Delež podnajemnikov je bil zelo majhen.²² Hišni

²¹ Spolna struktura stolpcev C1, C2, D1 in D2 je bila naslednja:

C1 - leta 1869: 35 moških in 26 žensk; leta 1880: 39 moških in 33 žensk; 1890: 35 moških in 43 žensk; 1900: 24 moških in 24 žensk in leta 1910: 32 moških in 22 žensk.

C2 - leta 1869: šest moških in ena ženska; 1880: sedem moških in ena ženska; 1890 štiri moški in štiri ženske; 1900: trije moški in ena ženska in leta 1910: trije moški in štiri ženske.

D1 - leta 1869: 43 moških in 43 žensk; 1880: 57 moških in 59 žensk; 1890: 30 moških in 36 žensk; 1900: 21 moških in 16 žensk in leta 1910: 35 moških in 28 žensk.

D2 - leta 1869: trije moški in štiri ženske; 1880: šest moških; 1890: trije moški in štiri ženske; 1900: trije moški in šest žensk in leta 1910: pet moških in dve ženski.

²² Leta 1869 je delež podnajemnikov znašal le 7,2%, leta 1880 5,4%, leta 1890 6,3%, leta 1900 10,1%, in leta 1910 8,2% vseh vzdrževanih stanovalcev.

posli so se glede na zadolžitve, ki so jih opravljali, podobno kot na Cesti svetega Petra, delili na zaposlene v kmetijstvu in na zaposlene pri hišnih, domačih opravilih.

Tabela 36: Število vzdrževanih stanovalcev

Leto	A1	A2	B1	B2	C1	C2	D1	D2	HP	Skupaj
1869	76	7	5	-	61	7	86	7	43	292
1880	74	3	5	-	72	8	116	6	32	316
1890	61	1	9	-	78	8	66	7	25	255
1900	31	3	5	-	48	4	37	9	22	159
1910	29	1	2	-	54	7	63	7	19	182

A1 Gospodinje, ki so bile v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

A2 Gospodinje - podnajemnice.

B1 V gospodinjstvu pomagajoči člani, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

B2 V gospodinjstvu pomagajoči člani - podnajemnice.

C1 Šolarji, dijaki, študentje, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

C2 Šolarji, dijaki, študentje - podnajemniki.

D1 Otroci, ki so bili v sorodstvenem razmerju z imetnikom stanovanja.

D2 Otroci - podnajemniki.

HP Hišni posli.

V obravnavanih popisovalnih letih srečamo glede na poimenovanje naslednje skupine hišnih poslov, ki so bili zaposleni v kmetijstvu:

1869 - enajst dekel, devet hlapcev (med njimi dva sorodnika imetnika stanovanja), kravja dekla in konjski hlapec;

1880 - devet dekel in sedem hlapcev;

1890 - trinajst hlapcev (med njimi bratranec imetnika stanovanja) in pet dekel;

1900 - sedem hlapcev in tri dekle;

1910 - sedem hlapcev in dekla.

Preostali hišni posli so bili zadolženi za različna opravila v gospodinjstvu nekaterih imetnikov stanovanja. Glede na poimenovanje srečamo naslednje skupine hišnih poslov:

1869 - osem dekel, osem služkinj, dve kuharici, dva hišna hlapca in kočijaž;

1880 - enajst dekel, tri služkinje, kuharica in pestunja;

1890 - šest dekel in služkinja;

1900 - pet služkinj, dve kuharici, dve dekli, pestunja in dva hlapca;

1910 - štiri služkinje, štiri dekle, dve kuharici in pestunja.

PRIMERJAVA REZULTATOV

Na koncu nam preostane le še, da dobljene rezultate analize poklicne strukture stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic strnemo v zaokroženo celoto in jih primerjamo. Končni rezultati o poklicni strukturi izbranih vzorcev so razvidni iz tabel št. 37 - 46 in njim priloženih grafikonov št. 6 - 15. Glavni zaključki analize so naslednji:

① Med zaposlenimi, pridobitnimi stanovalci je bilo število moških povsod večje od števila žensk. Med posameznimi vzorci so se pojavljale pomembne razlike glede odstotka zaposlenih, pridobitnih stanovalcev v okviru vseh opazovanih stanovalcev. Najmanj jih srečamo na Cesti Franca Jožefa, kjer so se odstotki gibali med 30 in 40%. Nekaj manj jih je bilo tudi na Gosposki ulici (približno med 40 in 44%). V starem mestnem jedru, na Starem trgu, srečamo v času prvih dveh obravnavanih popisov nekaj manj kot polovico zaposlenih, pridobitnih stanovalcev (48,1 in 48,8%), ob zadnjih treh popisih pa je število teh stanovalcev za malenkost presehalo polovico vseh opazovanih stanovalcev. Na Spodnji Poljanski cesti je delež zaposlenih, pridobitnih stanovalcev ves čas predstavljal ok. polovico vseh stanovalcev. Na Cesti svetega Petra pa se je v času prvih štirih popisov delež teh stanovalcev gibal med 43 in 50%, leta 1910 pa je znašal kar 57,3% vseh stanovalcev.

Največ podnajemnikov je bilo zaposlenih v obrti in industriji. Mnogo manj (to velja predvsem za periferijo) jih je bilo zaposlenih v trgovini in prometu, še manj pa jih je spadalo v razred D poklicne sheme. Podnajemniki, ki so bili zaposleni v kmetijstvu, so predstavljali le redke izjeme.

② Analiza pokaže, da je bilo največ vzdrževanih stanovalcev na Cesti Franca Jožefa (med 60 in 70%). Čez polovico jih je bilo tudi na Gosposki ulici ter na Cesti svetega Petra (v letih 1869-1900) in na Starem trgu v času prvih dveh popisov. Na Spodnji Poljanski cesti srečamo ok. polovico vzdrževanih stanovalcev.

Med vzdrževanimi stanovalci so ženske številčno izrazito prevladovale nad moškimi. Za podnajemnike v skupini vzdrževanih stanovalcev ugotovljamo, da je bil njihov delež majhen in da je šlo predvsem za šolarje in dijake, zelo malo pa je bilo gospodinj in otrok. Kot hišni posli so se zaposlovale predvsem ženske.

③ Analiza nam pove, da je imela Ljubljana na svojem obrobju marsikje še kmečki značaj. Ta je bil bolj izrazit v predpotresnem obdobju. Na splošno lahko ugotovimo, da je delež zaposlenih v kmetijstvu od leta 1869 do leta 1910 stalno padal.

④ Največji delež stanovalcev, zaposlenih v obrti in industriji, srečamo na predmestni Spodnji Poljanski cesti (odstotki so se gibali med 58 in 68%). Okrog tri petine v obrti in industriji zaposlenih stanovalcev je bilo v predpotresnem času tudi na Cesti svetega Petra, po potresu pa je ta delež padel pod polovico vseh zaposlenih, pridobitnih stanovalcev (47,7% leta 1900 in samo še 39,2% leta 1910).

Na Starem trgu je bilo v času predpotresnih popisov v obrti in industriji zaposlenih dobri dve petini stanovalcev, po potresu pa je delež teh stanovalcev izrazito upadel (32,8% leta 1900 in samo še 27,9% leta 1910). Delež v obrti in industriji zaposlenih stanovalcev, ki so v obravnavanem času stanovali na Gosposki ulici, se je od leta 1869 do leta 1890 povzpел iz 29,8% na 36,8%, v popotresnem času pa se je ponovno znižal in znašal le še slabo četrtino vseh zaposlenih, pridobitnih stanovalcev. Delež v obrti in industriji zaposlenih stanovalcev pa je bil še posebno majhen na Cesti Franca Jožefa. Odstotki teh stanovalcev so bili izredno nizki in niso nikoli presežali 10% vseh zaposlenih, pridobitnih stanovalcev.

⑤ Na Cesti Franca Jožefa je delež zaposlenih v trgovini in prometu od leta 1880 (17,9%) do leta 1900 naraščal in znašal že polovico vseh zaposlenih stanovalcev. Ob zadnjem popisu je nato ponovno upadel in znašal le še slabo četrtino vseh zaposlenih, pridobitnih stanovalcev. Na Starem trgu je bila v predpotresnem času v trgovini in prometu zaposlena dobra četrtina stanovalcev, po potresu pa se je delež teh stanovalcev povečal in leta 1910 zajemal že kar dve petini vseh zaposlenih, pridobitnih stanovalcev. V času predpotresnih popisov prebivalstva je bilo na Gosposki ulici v trgovini in prometu zaposlenih ok. 15% prebivalcev, po potresu pa se je ta odstotek za več kot dvakrat povečal (35,7% leta 1900 in 31,3% leta 1910).

Na Cesti svetega Petra je v času prvih štirih popisov delež v trgovini in prometu zaposlenih stanovalcev zajemal dobro petino, leta 1910 pa že kar slabi dve petini zaposlenega prebivalstva. Zelo malo ljudi pa je bilo zaposlenih v trgovini in prometu na Spodnji Poljanski cesti. V predpotresnem času jih je bilo ok. 10%, leta 1900 in 1910 pa sta bila ta dva odstotka nekoliko višja (21,95% leta 1900 in 16,3% leta 1910).

Na podlagi analize zaposlenih v obrti in industriji ter v trgovini in prometu lahko ugotovimo, da je v popotresnem času prišlo do živahnega porasta trgovske in prometne dejavnosti na eni ter do upadanja obrtne in industrijske dejavnosti na drugi strani. Do tega sklepa nas privedejo izraziti padci odstotkov zaposlenih v obrti in industriji v letih 1900 in 1910 na Starem trgu, Gosposki ulici, a tudi na Cesti svetega Petra ter sočasni porast odstotkov zaposlenih v trgovini in prometu na vseh vzorčno izbranih ljubljanskih ulicah.

⑥ Zelo zanimivi so bili v okviru poklicne strukture izbranih vzorcev tudi deleži stanovalcev, ki so spadali v razred D poklicne sheme. Največ jih srečamo na Cesti Franca Jožefa. Leta 1880 jih je bilo kar 73,2%, leta 1890 66,1%, leta 1900 se je odstotek znižal na 47,7% (glej trgovino in promet), leta 1910 pa je ponovno narasel na 68,1%. Delež stanovalcev, ki so spadali v razred D poklicne sheme, je bil zelo zajeten tudi na Gosposki ulici (56,1% leta 1869, nato pa se je gibal med 40 in 50%). Na Starem trgu je v popisovalnih letih 1869, 1890, 1900 in 1910 spadala v razred D poklicne sheme ok. tretjina, leta 1880 pa slaba četrtnina vseh zaposlenih, pridobitnih stanovalcev.

Na najnižje deleže stanovalcev, ki so spadali v razred D poklicne sheme, pa naletimo na periferiji. Na Spodnji Poljanski cesti so se odstotki teh stanovalcev gibal med 15 in 20%, na Cesti svetega Petra pa je bil odstotek teh stanovalcev izjemoma nekoliko višji samo ob popisu leta 1900 (29,1%).

Priloge:

Tabela 37: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev (Stari trg)

leto	razred A		razred B		razred C		razred D		SKUPAJ	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
1869	3	0,8	174	42,1	104	25,5	132	31,9	413	100
1880	-	-	186	45,6	124	30,4	98	24,0	408	100
1890	1	0,2	193	43,2	113	25,3	140	31,3	447	100
1900	-	-	125	32,8	126	33,1	130	34,1	381	100
1910	-	-	110	27,9	157	39,7	128	32,4	395	100

Grafikon 6: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev

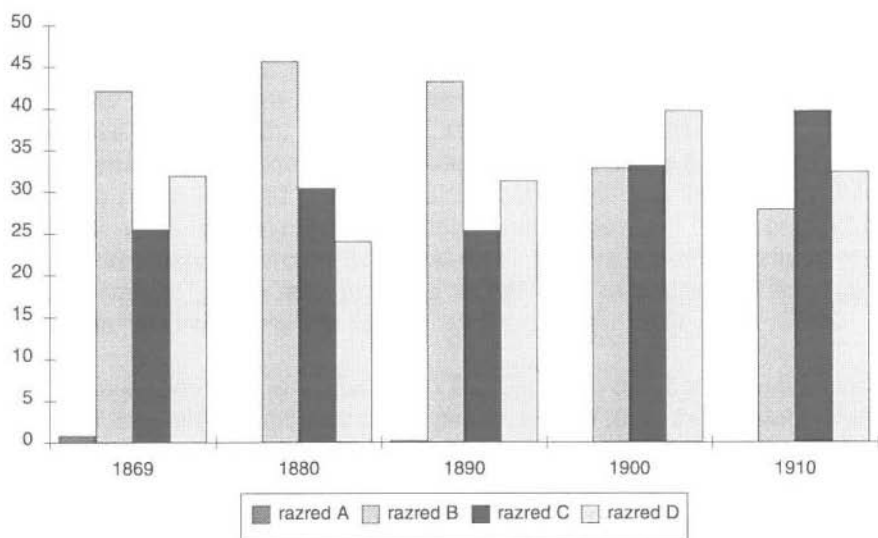

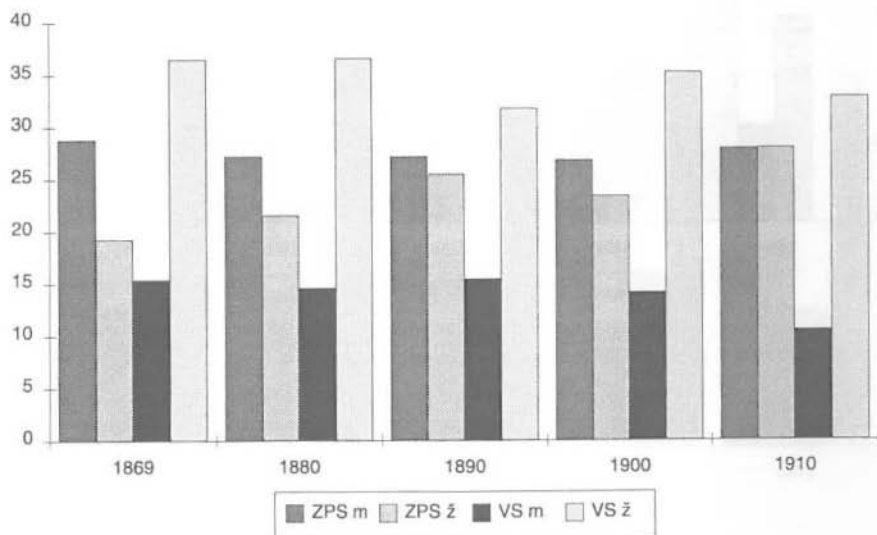
Tabela 38: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev (Stari trg)

leto in odstotek	ZPS			VS			SKUPAJ		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
1869	247	166	413	132	313	445	379	479	858
%	28,8	19,3	48,1	15,4	36,5	51,9	44,2	55,8	100
1880	227	181	408	122	306	428	349	487	836
%	27,2	21,6	48,8	14,6	36,6	51,2	41,7	58,3	100
1890	231	216	447	131	270	401	362	486	848
%	27,2	25,5	52,7	15,5	31,8	47,3	42,7	57,3	100
1900	204	177	381	107	268	375	311	445	756
%	26,9	23,5	50,4	14,2	35,4	49,6	41,1	58,9	100
1910	197	198	395	74	232	306	271	430	701
%	28,1	28,2	56,3	10,6	33,1	43,7	38,7	61,3	100

ZPS = Zaposleni, pridobitni stanovalci;

VS = Vzdrževani stanovalci.

Grafikon 7: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev

ZPS m = zaposleni, pridobitni stanovalci - moški;

ZPS ž = zaposleni, pridobitni stanovalci - ženske;

VS m = vzdrževani stanovalci - moški;

VS ž = vzdrževani stanovalci - ženske.

Tabela 39: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev
(Gosposka ulica)

leto	razred A		razred B		razred C		razred D		SKUPAJ	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
1869	-	-	53	29,8	25	14,1	100	56,1	178	100
1880	-	-	76	35,5	34	15,9	104	48,6	214	100
1890	-	-	81	36,8	34	15,5	105	47,7	220	100
1900	-	-	37	24,1	55	35,7	62	40,2	154	100
1910	-	-	48	24,6	61	31,3	86	44,1	195	100

Grafikon 8: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev

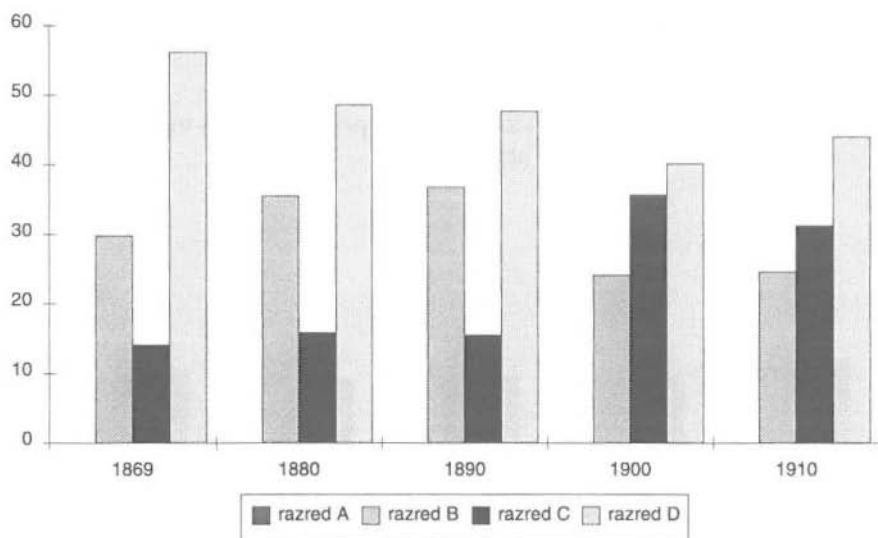

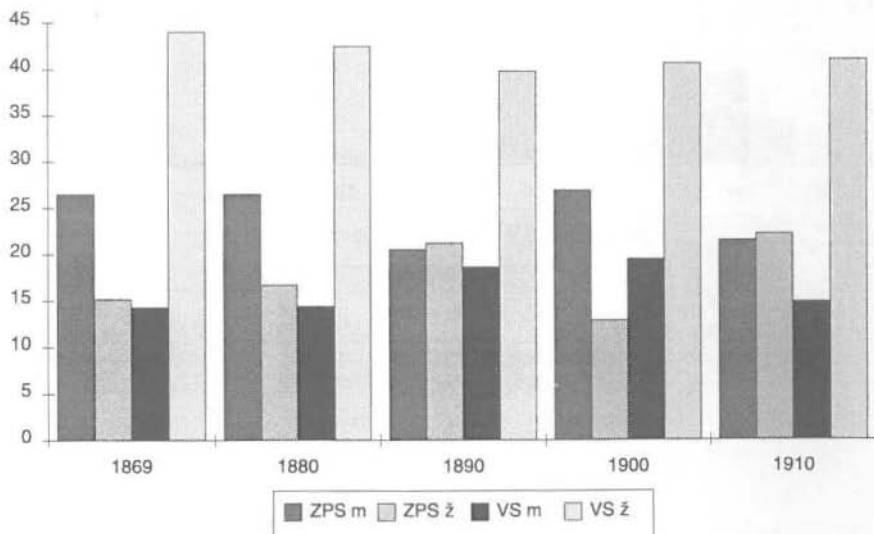
Tabela 40: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev (Gosposka ulica)

leto in odstotek	ZPS			VS			SKUPAJ		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
1869	113	65	178	61	188	249	174	253	427
%	26,5	15,2	41,7	14,3	44	58,3	40,7	59,3	100
1880	131	83	214	71	210	281	202	293	495
%	26,5	16,7	43,2	14,4	42,4	56,8	40,8	59,2	100
1890	108	112	220	98	210	308	206	322	528
%	20,5	21,2	41,7	18,6	39,7	58,3	39,1	60,9	100
1900	104	50	154	75	157	232	179	207	386
%	26,9	12,9	39,8	19,5	40,7	60,2	46,4	53,6	100
1910	96	99	195	66	183	249	162	282	444
%	21,6	22,3	43,9	14,9	41,2	56,1	36,5	63,5	100

ZPS = Zaposleni, pridobitni stanovalci;

VS = Vzdrževani stanovalci.

Grafikon 9: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev

ZPS m = zaposleni, pridobitni stanovalci - moški;

ZPS ž = zaposleni, pridobitni stanovalci - ženske;

VS m = vzdrževani stanovalci - moški;

VS ž = vzdrževani stanovalci - ženske.

Tabela 41: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev (Franca Jožefa cesta)

leto	razred A		razred B		razred C		razred D		SKUPAJ	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
1880	-	-	5	8,9	10	17,9	41	73,2	56	100
1890	-	-	3	5,3	16	28,6	37	66,1	56	100
1900	-	-	2	2,3	44	50	42	47,7	88	100
1910	1	1,1	8	8,2	22	22,6	66	68,1	97	100

Grafikon 10: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev

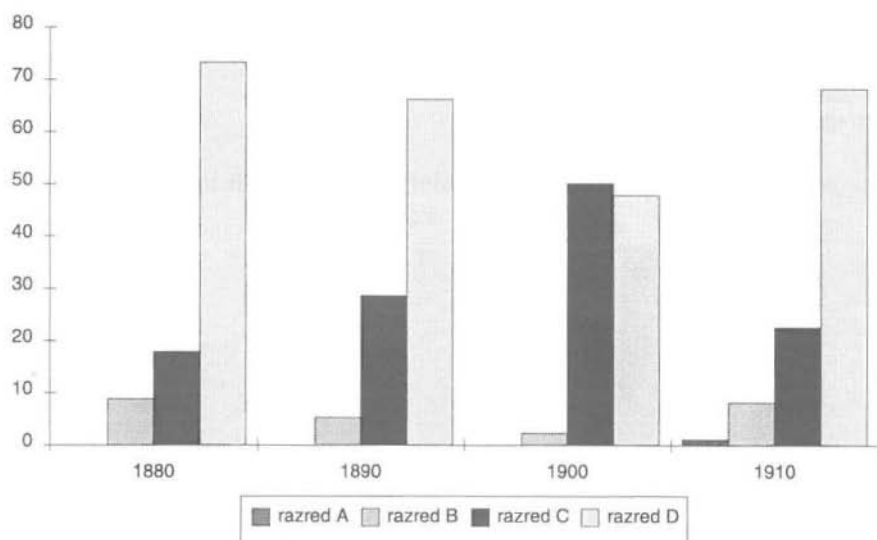

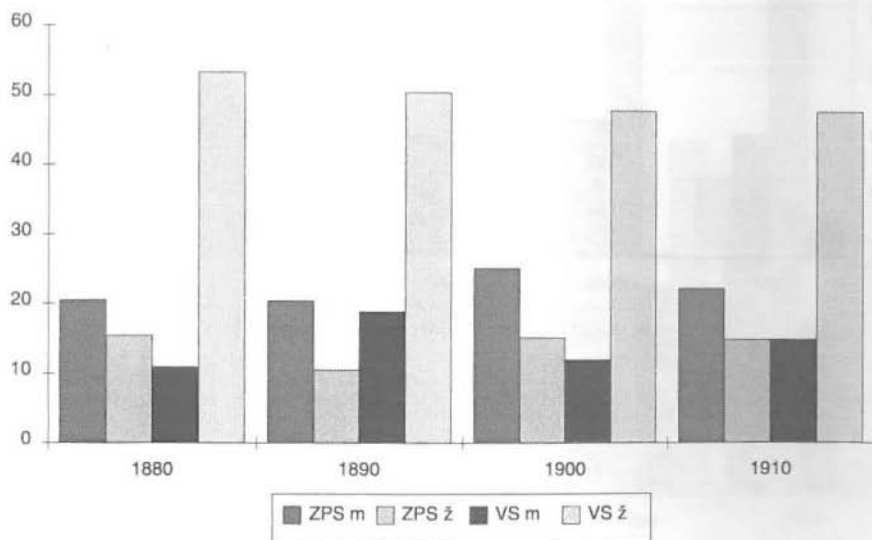
Tabela 42: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev (Franca Jožefa cesta)

leto in odstotek	ZPS			VS			SKUPAJ		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
1880	32	24	56	17	83	100	49	107	156
%	20,5	15,4	35,9	10,9	53,2	64,1	31,4	68,6	100
1890	37	19	56	34	91	125	71	110	181
%	20,4	10,5	30,9	18,8	50,3	69,1	39,2	60,8	100
1900	55	33	88	26	105	131	81	138	219
%	25,1	15,1	40,2	11,9	47,9	59,8	36,9	63,1	100
1910	58	39	97	39	125	164	97	164	261
%	22,3	14,9	37,2	14,9	47,9	62,8	37,2	62,8	100

ZPS = Zaposleni, pridobitni stanovalci;

VS = Vzdrževani stanovalci.

Grafikon 11: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev

ZPS m = zaposleni, pridobitni stanovalci - moški;

ZPS ž = zaposleni, pridobitni stanovalci - ženske;

VS m = vzdrževani stanovalci - moški;

VS ž = vzdrževani stanovalci - ženske.

Tabela 43: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev (Svetega Petra cesta)

leto	razred A		razred B		razred C		razred D		SKUPAJ	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
1869	16	6,4	148	59,2	52	20,8	34	13,6	250	100
1880	3	0,9	182	60,1	72	23,8	46	15,2	303	100
1890	5	1,7	165	56,1	61	20,8	63	21,4	294	100
1900	4	1,6	119	47,4	55	21,9	73	29,1	251	100
1910	4	1,5	107	39,2	104	38,1	58	21,2	273	100

Grafikon 12: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev

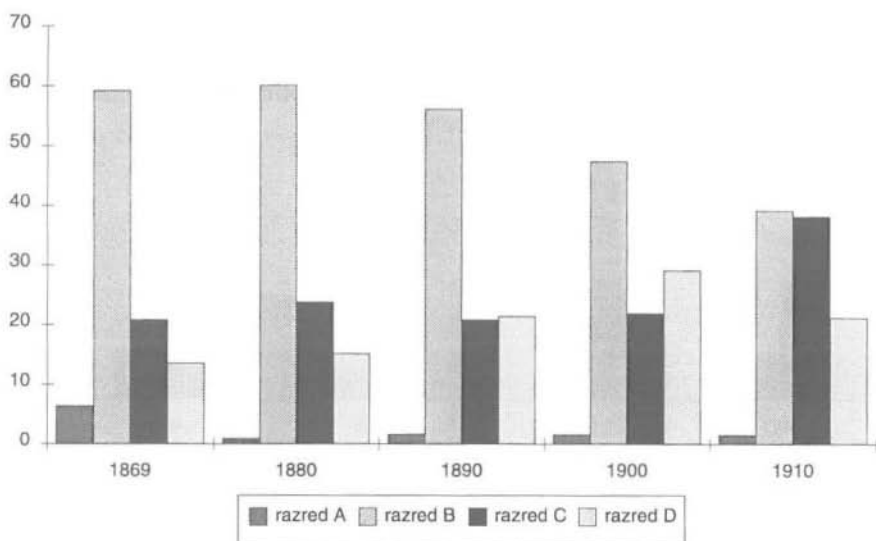
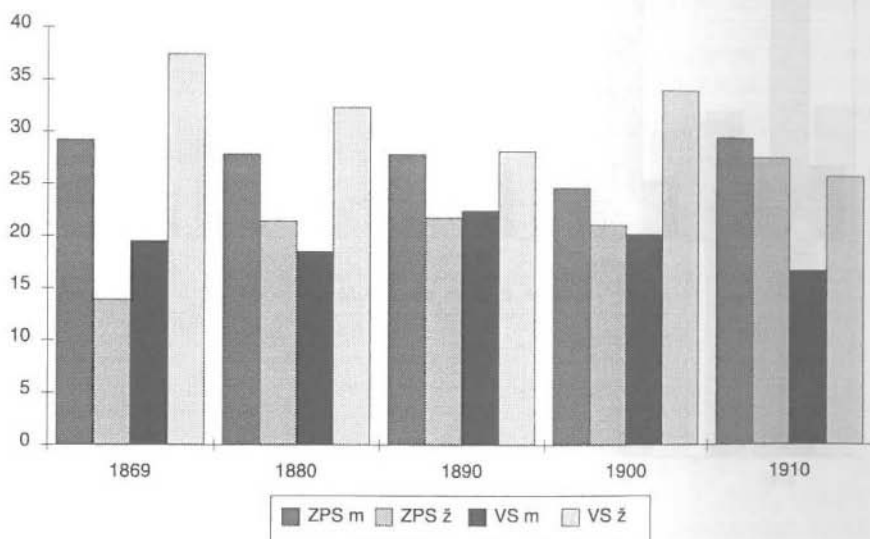

Tabela 44: **Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev (Svetega Petra cesta)**

leto in odstotek	ZPS			VS			SKUPAJ		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
1869	169	81	250	113	217	330	282	298	580
%	29,2	13,9	43,1	19,5	37,4	56,9	48,6	51,4	100
1880	171	132	303	114	199	313	285	331	616
%	27,8	21,4	49,2	18,5	32,3	50,8	46,3	53,7	100
1890	165	129	294	133	167	300	298	296	594
%	27,8	21,7	49,5	22,4	28,1	50,5	50,2	49,8	100
1900	135	116	251	111	187	298	246	303	549
%	24,6	21,1	45,7	20,2	34,1	54,3	44,8	55,2	100
1910	141	132	273	80	123	203	221	255	476
%	29,6	27,7	57,3	16,8	25,9	42,7	46,4	53,6	100

ZPS = Zaposleni, pridobitni stanovalci;
VS = Vzdrževani stanovalci.

Grafikon 13: **Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev**

ZPS m = zaposleni, pridobitni stanovalci - moški;
ZPS ž = zaposleni, pridobitni stanovalci - ženske;
VS m = vzdrževani stanovalci - moški;
VS ž = vzdrževani stanovalci - ženske.

Tabela 45: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev (Spodnja Poljanska cesta)

leto	razred A		razred B		razred C		razred D		SKUPAJ	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
1869	34	11,6	171	58,2	35	11,9	54	18,3	294	100
1880	28	9,2	208	67,9	30	9,8	40	13,1	306	100
1890	27	10,5	163	63,7	22	8,6	44	17,2	256	100
1900	10	4,7	125	58,4	47	21,95	32	14,95	214	100
1910	12	7,1	104	60,8	28	16,3	27	15,8	171	100

Grafikon 14: Poklicna struktura zaposlenih, pridobitnih stanovalcev

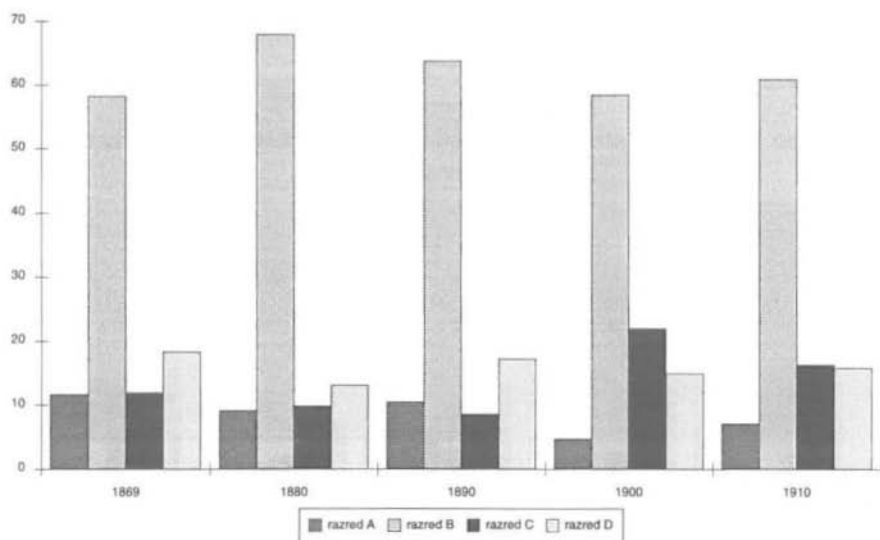
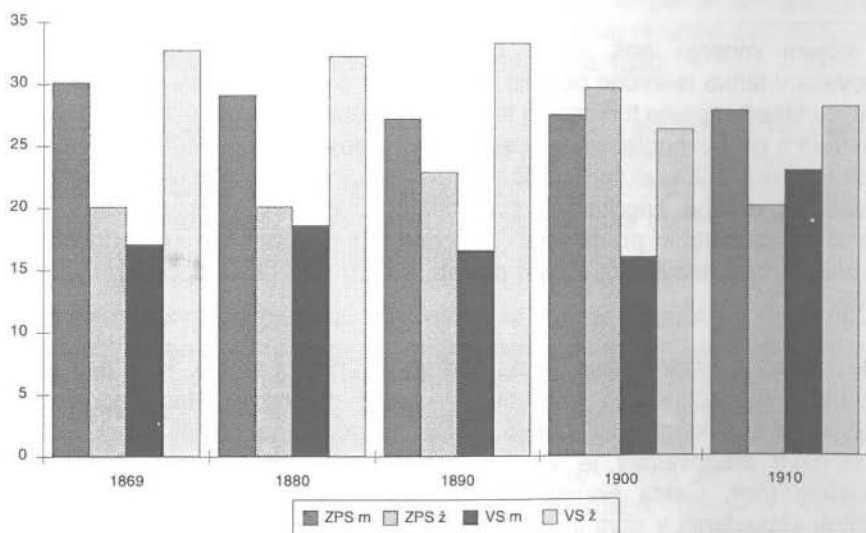

Tabela 46: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev (Spodnja Poljanska cesta)

leto in odstotek	ZPS			VS			SKUPAJ		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
1869	176	118	294	100	192	292	276	310	586
%	30,1	20,1	50,2	17,1	32,7	49,8	47,1	52,9	100
1880	181	125	306	116	200	316	297	325	622
%	29,1	20,1	49,2	18,6	32,2	50,8	47,7	52,3	100
1890	139	117	256	85	170	255	224	287	511
%	27,2	22,9	50,1	16,6	33,3	49,9	43,8	56,2	100
1900	103	111	214	60	99	159	163	210	373
%	27,6	29,8	57,4	16,1	26,5	42,6	43,7	56,3	100
1910	99	72	171	82	100	182	181	172	353
%	28,1	20,3	48,4	23,2	28,4	51,6	51,3	48,7	100

ZPS = Zaposleni, pridobitni stanovalci;
VS = Vzdrževani stanovalci.

Grafikon 15: Spolna struktura zaposlenih, pridobitnih in vzdrževanih stanovalcev

ZPS m = zaposleni, pridobitni stanovalci - moški;
ZPS ž = zaposleni, pridobitni stanovalci - ženske;
VS m = vzdrževani stanovalci - moški;
VS ž = vzdrževani stanovalci - ženske.

SKLEP

Sistematična obdelava ohranjenega statističnega pramateriala nam je omogočila kvantitativno (številčno) analizo poklicne strukture stanovalcev izbranih bivanjskih okolij. Analizo smo metodološko naslonili na uradno shemo za obdelavo statističnih podatkov o glavnem poklicu, kakršno najdemo v popisu prebivalstva leta 1910. Ker nam zgolj kvantitativna obdelava podatkov ne pove kaj dosti o samih stanovalcih, sem v raziskavi poskušal razkriti tudi številne podrobnosti o poklicu (oziroma o položaju v poklicu) posameznih stanovalcev, ki so nedvomno izredno pomembne za razumevanje takratnih življenjskih razmer in pogojev. Za podrobnejše navajanje poklicev posameznikov sem se odločil že med samim zbiranjem, sistematičnim izpisovanjem in prevajanjem arhivskega gradiva. Mnogih poklicev, ki so zabeleženi v raziskavi, danes ni več. Na njihovo izginotje so vplivale predvsem hitre tehnične spremembe ter spremembe političnega in upravnega sistema. Sam besednjak poklicev, ki ga lahko v raziskavi zasledujemo, pa konec koncev ni zanimiv samo za zgodovinarje, temveč tudi za jezikoslovce ali pa etnologe. Tako nemški kot tudi slovenski izrazi za posamezne poklice so namreč zelo zanimivi, med najbolj zanimivimi pa so zlasti nekateri lokalni izrazi. Pri tem lahko današnji raziskovalec tudi opazi, da nekoč običajni izrazi v vsakdanjem pogovornem jeziku Ljubljančanov, ki so se uporabljali za nekatere poklice, postopoma in polagoma izginjajo ter prehajajo v pozabo - npr. komi, lorfant, ksel, žnidar, pedenarca itd.

Po mojem mnenju nas samo tako podrobna analiza poklicne strukture stanovalcev lahko resnično popelje v njihov takratni vsakdanjik. Le tako namreč lahko razgrnemo gosto tančico, ki nam, če je izražena samo v številkah, zagrinja predstavo o njihovi poglavitni in vsakodnevni dejavnosti, t.j. o njihovem poklicu, s katerim so si služili vsakdanji košček kruha, s katerim so si v okolju meščanske potrošniške družbe zagotavljali svoj obstoj. Zaslužek za opravljeno delo je namreč predstavljal in predstavlja še danes temeljno osnovo za zadovoljevanje bistvenih in vsakdanjih človekovih potreb, kot so npr. bivanje, prehranjevanje in oblačenje.

Analiza sicer ni presenetljiva, je pa prvi stvarni dokaz stanja, ki je bilo doslej - brez detajlnih predhodnih raziskovanj - zgolj domneva. Med zaposlenimi v primerjavi z ženskami prevladujejo moški. Najmanj zaposlenih žensk in največ vzdrževanih stanovalcev je v ulicah s kakovostnejšimi, večjimi in dražjimi stanovanji (npr. Cesta Franca Jožefa). Med podnajemniki je posebej velik odstotek zaposlenih v obrti in industriji. Kmečki značaj imajo samo predmestja, pri čemer delež zaposlenih v kmetijstvu stalno pada. Kar zadeva gospodarsko življenje Ljubljane, se zdi še posebej zanimivo, da število zaposlenih v obrti in industriji po katastrofalnem potresu leta 1895 upada. Analiza pa hkrati opozarja tudi na prestrukturacijo ljubljanske obrtne in rokodelske infrastrukture ob koncu

19. stoletja in na začetku 20. stoletja. Opozarja na postopno upadanje malih delavnic in na rast večjih (tudi konzumnih) trgovin.

Podrobna analiza nas hkrati opozori na specifične karakteristike določenega bivanjskega miljeja. Med ulicami so se pojavljale pomembne in zanimive razlike. Poklicna struktura vsakega vzorca se je kitila s številnimi posebnostmi in značilnostmi. Za razumevanje stanovanjskih razmer stanovalcev pa je nedvomno na prvem mestu ugotavljanje njihove pripadnosti različnim slojem takratnega ljubljanskega prebivalstva.

Vsak vzorec je bil poseljen z različnimi socialnimi sloji. Za periferna vzorca je bilo značilno, da so tam stanovali predvsem nižji sloji. Na področju notranjega mesta je prebivalo še največ pripadnikov srednjega sloja, medtem ko so na Cesti Franca Jožefa, v novejšem mestnem predelu, stanovali predvsem pripadniki višjega sloja. To je seveda zgolj posplošena oznaka posameznih bivanjskih okolij. Za vsakega med vzorci je bila namreč značilna še lastna, notranja, hierarhično urejena socialna struktura, v okviru katere so se tako višji kot tudi srednji in nižji sloji prebivalstva delili naprej v zgornje in spodnje, višje, srednje oz. nižje sloje, in tudi znotraj teh slojev so se pojavljale nadaljnje delitve in razlike.

Podrobna analiza poklicne strukture z naštevanjem posameznih poklicev odpira torej globlji vpogled v mestno socialno strukturo, to pa je za razumevanje stanovanjskih razmer najpomembnejše. Kot primer naj omenim dve skrajnosti, ki ju srečamo na primer na popisnicah prebivalstva leta 1880:

- Na Franca Jožefa cesti je stanoval podjeten, zelo premožen trgovec z manufakturnim blagom in hišni posestnik Emerich Mayer starejši.
- Na drugi strani, v revnejšem predelu mesta, na Spodnji Poljanski cesti, pa je prebival mestni revež, ki je od mesta prejemal tako skromno podporo, da si je za preživetje moral pomagati z beračenjem.

To sta seveda skrajna primera. Med njima se nahaja hierarhično urejen socialni ustroj Ljubljančanov z mnogimi notranjimi delitvami in razlikami. Pri natančnem opazovanju poklicne strukture stopamo v svet bolj ali manj bogatih in bolj ali manj revnih stanovalcev. V ta svet ne bi nikoli prišli samo s kvantitativno oziroma številčno analizo. Samo v detajlni analizi, pri kateri se seveda ne moremo izogniti dolgemu naštevanju raznovrstnih poklicev, ki se morda zdi na prvi pogled suhoparno, se zarisuje ljubljanska vsakdanja podoba: odsotnost močnejših socialno-gospodarskih skupin, malomestni značaj mestnega jedra s prevladujočimi uradniško-upravnimi in obrtno-trgovskimi značilnostmi. Napredek - elektrifikacija in cestna železnica - v to podobo ne prinaša bistvenih novosti.

Pozorno branje raznovrstnih navedb glavnega poklica nas torej prestavlja v takratni utrip vsakdanjega življenja, v čas in okolje takratnih prebivalcev izbranih ljubljanskih ulic. Daje nam možnost, da se spoznamo s poklici številnih posameznikov, z živahno in silno raznoliko dejavnostjo zaposlenih, pridobitnih stanovalcev. Podrobna analiza nam pokaže podobo obrtne in trgovske dejavnosti. Popelje nas, če si to zaželimo, tudi v svet vsakdanjega družabnega življenja (npr. marker pri biljardu). Če je le mogoče, nam pove, v kateri industrijski obrat so hodili na delo stanovalci. Opomni nas, da se je vsakdanje življenje odvijalo tudi po mnogih uradih, v bankah in zavarovalnicah, na železniški postaji, v vrvežu na mestni tržnici; ali pa nam odgovarja, s kakšno posestjo ali obliko podpore so se preživljali posamezni stanovalci. Nekateri poklici nas opozorijo tudi na napredek - npr. na uvajanje elektrifikacije, telefonije ali pa električne železnice v mestno življenje. In še bi lahko naštevali. Skratka. Preko navedb poklicev, ki predstavljajo zgolj besedo, dve na ohranjenih naznanilnicah popisov prebivalstva, se lahko dokopljemo do podobe, v katero je zarisana vsa živahna dinamika takratnega vsakdanjega življenja.

Sama analiza pa v skladu s temeljno tematsko usmeritvijo, to je s projektom raziskovanja stanovanjske kulture, seveda opisuje še drugi del ljubljanske podobe pred prvo svetovno vojno. Opozori nas na koncentracijo posameznih socialnih razredov in plasti v različnih delih mesta, torej na neke vrste mestno socialno hierarhizacijo bivanjskih miljejev, ki je v isti sapi tudi hierarhizacija kakovosti stanovanj kot tudi kakovosti socialnega in družbenega okolja. Na drugi strani pa nas opozori na notranjo hierarhizacijo stanovalcev posameznih bivanjskih okolij. Pokaže nam, da so mnogi prebivalci Ljubljane - vsaj kar zadeva srednje in nižje družbene plasti - še vse do konca prve svetovne vojne živeli v tradicionalno zasnovanih gospodinjstvih. To pomeni, da so z družino malega trgovca ali podjetnika bivali in stanovali (bolj ali manj) vsi zaposleni; z najemnikom ali lastnikom stanovanja so torej bivali ne le njegovi sorodniki, temveč tudi številni podnajemniki ali "sodelavci" (pomočniki, vajenci), ki so sodelovali ali opravljali različne posle v zvezi z lastnikovim (najemnikovim) statusom ali poklicem. Seveda pa je to že druga zgodba, ki ji bom posvetil prihodnje raziskave.

VIRI IN LITERATURA

I. VIRI

a) ZGODOVINSKI ARHIV LJUBLJANA:

1. Popis prebivalstva leta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 - STARI TRG.
2. Popis prebivalstva leta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 - GOSPOSKA ULICA.
3. Popis prebivalstva leta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 - FRANCA JOŽEFA CESTA.
4. Popis prebivalstva leta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 - SVETEGA PETRA CESTA.
5. Popis prebivalstva leta 1869, 1880, 1890, 1900 in 1910 - POLJANSKA CESTA.
6. Popis prebivalstva leta 1900, Turjaški trg 7.
7. Popis prebivalstva leta 1900, Trnovski pristan 8.
8. Popis prebivalstva leta 1880, Poljanski nasip 50.
9. Popis prebivalstva leta 1910, Knafljeva ulica 10.
10. Popis prebivalstva leta 1921, Gradišče 8.
11. REG I/ fasc. 1258 - Zapisnik hiš in posestnikov po novi numeraciji in Načrtna razdelitev popisovalnih tiskovin (fol. 443-475).
12. REG I/ fasc. 1140, XVI/2 - adaptacija vile Gabriela Piccolija, Franca Jožefa cesta 15.

b) OBJAVLJENI VIRI

1. Vollständiges Ortschaften - Verzeichniss der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. December 1880, Wien 1882.
2. Gemeindelexikon von Krain, Wien 1905.
3. Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910, Wien 1915.
4. Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder, Wien 1899.

5. Bevölkerung und Viehstand der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder dann der Militargrenze nach der Zählung vom 31. Dezember 1869, 2. zvezek, Wien 1871.
6. Bevölkerung nach dem Beruf und der Beschäftigung; Österreichische Statistik, I. knjiga, 2., 3., 4. zvezek, Wien 1882.
7. Österreichische Statistik, XXXIII. knjiga, 4., 5., 6. zvezek, Wien 1894.
8. Österreichische Statistik LXV. knjiga, 4., 5., 6. zvezek, Wien 1904.
9. Österreichische Statistik, Neue Folge, III. knjiga, 4., 5., 6. zvezek, Wien 1915.
10. Verzeichniss der Haus-Inhaber und der Besitzer der Kramläden in der Elefanten-Gasse zu Laibach sammt der Pfarreintheilung und dem alphabetischen Namens-Verzeichnisse, Laibach 1860.
11. Verzeichniss der Haus-Inhaber und der Besitzer der Kramläden in der Elefanten-Gasse zu Laibach sammt der Pfarreintheilung und dem alphabetischen Namens-Verzeichnisse, Laibach 1869.
12. Zapisnik hiš deželnega glavnega mesta ljubljanskega, Ljubljana 1877.
13. Zapisnik hiš deželnega stolnega mesta ljubljanskega, Ljubljana 1901.
14. Fischer's Allgemeiner Wohnungs-Anzeiger nebst vollständigem Behörden - Handels - und Gewerbe Adressbuch für die Landeshauptstadt Laibach mit ihren Vororten (Hsg. von Otto Fischer, Laibach 1898).
15. Naslovna knjiga in zaznamek trgovin in obrtov za deželno stolno mesto Ljubljano, Ljubljana 1912.

II. LITERATURA

1. Jakob ALEŠOVEC, Ljubljanske slike. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom, Ljubljana 1911.
2. Rudolf ANDREJKA, Trgovska zgodovina Špitalske (Stritarjeve) ulice v Ljubljani, (separat iz Trgovski tovariš, letnik 1935, št.5-6).
3. Rudolf ANDREJKA, Najstarejše ljubljanske industrije, Kronika slovenskih mest I., 1934 (str. 58-59, 135-137, 186-188, 288-290).
4. Rudolf ANDREJKA, Razvoj ljubljanskih industrij med 1859-1869, Kronika slovenskih mest VI., 1939 (str. 91-96).
5. Rudolf ANDREJKA, Venec nekdanjih vrtov okrog Gradu (v: Slovenec, 8. julij 1943, št.152).

6. Marjan DRNOVŠEK, Oris odnosa ljubljanskega občinskega sveta do mestnega razvoja 1850-1914 s posebnim poudarkom na Hribarjevi dobi, v: Zgodovina Ljubljane, Kronika, Ljubljana 1984, str.212-237.
7. Marjan DRNOVŠEK, Ljubljanska obrt od začetka 18. stoletja do srede 19. stoletja, Ljubljana 1977.
8. Jasna FISCHER, Čas vesolniga socialnega punta se bliža, Ljubljana 1984.
9. Jasna FISCHER, Prebivalstvo v obrti in industriji na Slovenskem od sredine 19. stoletja do prve svetovne vojne, Prispevki za novejšo zgodovino XXVIII, Ljubljana 1988.
10. Jasna FISCHER, O virih za gospodarsko in družbeno zgodovino Slovencev od sredine 19. stoletja do prve svetovne vojne, Prispevki za zgodovino delavskega gibanja XXIII, Ljubljana 1983.
11. Jasna FISCHER, Delavke tobačne tovarne v Ljubljani v letih 1871- 1914, Prispevki za zgodovino delavskega gibanja XXIV, Ljubljana 1984.
12. Vladislav FABJANČIČ, Knjiga hiš, V. del, Kapucinsko predmestje, (v tipkopisu - hrani ZAL).
13. Jacques LE GOFF, Življenje kot zgodovina, Preporod biografije, Times Supplement, (v Naši razgledi, leto XXXVIII, št.21 (908), 10. nov. 1989).
14. Ivan HRIBAR, Moji spomini, I. in II. del, Ljubljana 1983, 1984.
15. Heinrich KANNER, Eine "gestützte" Stadt, (v: Frankfurter Zeitung und Handelsblatt, 7. maj 1895, št.126).
16. Wilhelm KOWATSCH, Denkschrift des Laibacher Stadtphysikates betreffend die sanitären Uebelstände der Landeshauptstadt Laibach zur diesbezüglichen raschen und billigen Abhilfe, Ljubljana 1875.
17. Wilhelm LIPPICH, Topographie der k.k. Provinzialhauptstadt Laibach, Ljubljana 1834.
18. Josip MAL, Stara Ljubljana in njeni ljudje, Ljubljana 1957.
19. Vasilij MELIK, Rast mestnega prebivalstva na Slovenskem pred prvo svetovno vojno, Ekonomska revija, letnik VII, Ljubljana 1956.
20. Vasilij MELIK, Nekateri strani razvoja Ljubljane 1848-1941, v: Zgodovina Ljubljane, Kronika, Ljubljana 1984, str.201-211.
21. Ivan PESTOTNIK, Mestna klavnica ljubljanska in njen razvoj, Kronika slovenskih mest I., št. 3, 1934.
22. Majda SMOLE, Graščine na nekdanjem Kranjskem, Ljubljana 1982.
23. Leopold STANEK, Potres v Ljubljani I. 1895, Kronika slovenskih mest II., št. 1, 1935.

24. Spominski zbornik Slovenije ob dvajsetletnici Kraljevine Jugoslavije, Ljubljana 1939.
25. STAROSLAV (Ivan VRHOVNIK), Gostilne v stari Ljubljani, Ljubljana 1926.
26. Andrej STUDEN: Nekaj drobtinic o vili v Šubičevi ulici 10 (o njenem nastanku, strukturi in prvih lastnikih), Borec 1, XLII, Ljubljana 1990.
27. Andrej STUDEN, Poskus mikroraziskave dveh ljubljanskih hiš, njunih stanovanj in stanovalcev v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja, Sinteza 83, 84, 85, 86, Ljubljana 1990.
28. Vlado VALENČIČ, Zgodovina ljubljanskih uličnih imen, Ljubljana 1989.
29. Vlado VALENČIČ, Gradbeni razvoj Ljubljane od dograditve južne železnice do potresa l. 1895, Kronika, leto IX, št. 3, 1961.
30. Vlado VALENČIČ, Starejša ljubljanska industrija, katalog k razstavi, Ljubljana 1973.
31. Vlado VALENČIČ, Etnična struktura ljubljanskega prebivalstva po ljudskem štetju 1880, Zgodovinski časopis XXVIII, 1974, št. 3-4.
32. Adolf VOGELNIK, Gradivo k poklicni statistiki slovenskega prebivalstva za razdobje od 1890 do 1931, Tehnika in gospodarstvo VI/1940, št. 1-2.
33. Hans Jürgen TEUTEBERG, Homo habitans. Zur Sozialgeschichte des ländlichen und städtischen Wohnens in der Neuzeit, Münster 1985.
34. Marina TICHY, Alltag und Traum. Leben und Lektüre der Wiener Dienstmädchen um die Jahrhundertwende, Wien 1984.
35. Fran ZWITTER, Prebivalstvo na Slovenskem od XVIII. stoletja do današnjih dni, Ljubljana 1936.

Zusammenfassung

Pedencarca, ksel, kelnerca, žnidar*

Sozialhistorische Analyse der Herkunft und Berufsstruktur der Bewohner einiger Ljubljanaer (Laibacher) Straßen in den Jahren 1869-1910

Die Erforschung von Herkunft und Berufsstruktur der Bewohner durch eine Musterprobe ausgewählter Ljubljanaer Straßen in den Jahren 1869 bis 1910 stellt nur einen Teil eines weiter gefaßten Forschungsprojekts unter dem Rahmentitel "Wohnkultur und Bewohner einiger ausgewählter Ljubljanaer Straßen 1869-1910" dar. In der vorliegenden Forschungsarbeit setze ich mich also nur mit zwei Aspekten der Wohnkultur, mit zwei bedeutenden "inneren Faktoren des Wohnens" auseinander: mit Herkunft und Berufsstruktur der Bewohner.

Die Kenntnis der Herkunft der Bewohner ist zweifelsohne von entscheidender Bedeutung für das Verständnis aller Charakteristika und Besonderheiten eines bestimmten Wohnumfeldes, spiegelt sich darin doch die ganze Komplexität der Wohnverhältnisse wider, d.h. das Bild des Lebensraumes, in dem die beobachteten Bewohner ihren ständigen bzw. provisorischen Wohnsitz hatten. Zugewanderte verändern nämlich den täglichen Lebensablauf und bringen neue Gewohnheiten, neue Lebensweise mit sich.

Ebenso bedeutend ist auch die Kenntnis der Berufsstruktur der Bewohner, denn die Problematik der Wohnverhältnisse der Bewohner muß unbedingt mit der sozialen Schichtung in Zusammenhang gebracht werden. Kennt man den Berufsstand, so kann man bis zu einem gewissen Grade auf Erwerbsart und Erwerbsumfang schließen. Das ermöglicht eine Vorstellung vom Wohnstandard verschiedener Bevölkerungsschichten bzw. von der Wohnkultur eines bestimmten Wohnumfeldes.

In methodologischer Hinsicht handelt es sich dabei um eine Fallstudie ("case study") von fünf Ljubljanaer Straßen, die sich zu einem Vergleich eignen. Die Straßen bzw. Stadtteile wurden so gewählt, daß sie repräsentativ für drei/vier Typen ihrer Qualität nach verschiedener Lebens- bzw. Wohnumfeldes stehen, wobei es sich zugleich um Stadtviertel mit vielfältiger sozialer Struktur handelt. Es wurden folgende Straßen ausgewählt: der Alte Markt (Stari trg), die Herrengasse (Gospodska ulica), die Franz-Joseph-Straße (Cesta Franca Jožefa - heute Cankarjeva cesta), die St.Peter-Straße (Cesta svetega Petra - heute

* Es handelt sich um lokale Berufsbezeichnungen für Bedienerin, Geselle, Kellnerin, Schneider.

Trubarjeva cesta) und der untere Teil der Pollana-Straße (Spodnja Poljanska cesta).

Der Alte Markt ist einer der ältesten Stadtteile. Die alten Häuser auf beiden Seiten der Straße wurden größtenteils im 17. und 18. Jahrhundert errichtet oder umgebaut. Er zeigte vorwiegend Handels- und Handwerksgepräge.

Charakteristisch für die Herrengasse war, daß sich hier Stadthäuser verschiedener adeliger Familien befanden. In der Franz-Joseph-Straße, die sich im neueren Stadtteil befand, standen stattliche und prächtige Wohngebäude, größtenteils nach 1870 und nach dem Erdbeben 1895 erbaut. Sowohl für die Herrengasse wie auch für die Franz-Joseph-Straße war eine bunte soziale Struktur charakteristisch, die vorwiegend wohlhabende mittlere und höhere Bevölkerungsschichten umfaßte.

In der St.Peter-Straße und im unteren Teil der Pollana-Straße befanden sich kleine, bescheidene Häuser; die beiden ausgewählten Straßenzüge zeigten in der Zeit bis zum Ersten Weltkrieg noch einen ausgesprochen vorstädtischen, mancherorts noch bäuerlichen Charakter.

Die Forschungsarbeit beruht vorwiegend auf dem Quellenmaterial, daß im Historischen Archiv Ljubljana (Stadtarchiv) aufbewahrt wird. Dabei handelt es sich um offizielle statistische Angaben der Volkszählungen von 1869, 1880, 1890, 1900 und 1910. Die Anzeigezettel und Umschlagsbögen der erwähnten Volkszählungen enthalten eine umfangreiche Datenbasis. Bei den Bewohnern wurden Familien- und Vorname, Verwandtschafts- und sonstiges Verhältnis zum Wohnungsinhaber, Geschlecht, Geburtsdatum und Geburtsort, Heimatberechtigung und Staatsangehörigkeit, Glaubensbekenntnis, Familienstand, Umgangssprache (seit 1880), Schreibkundigkeit, Körperschäden und Hauptberuf verzeichnet. Die Volkszählungen unterscheiden sich voneinander; die k. und k. Statistische Zentralkommission in Wien ergänzte ihre Datenbasis von Jahr zu Jahr und versuchte sie dadurch zu verbessern. Trotzdem kann man die wesentlichen Volkszählungsdaten durch den ganzen hier behandelten Zeitraum verfolgen. Leider beginnen die Behörden erst bei der Volkszählung 1890 für den Wohnstandard der Bewohner Interesse zu zeigen.

Die erhaltenen originalen Fragebögen der Bevölkerung von Ljubljana stellen sicher eine einzigartige, außerordentliche und sehr reiche Quelle dar, auch für die Erforschung der Wohnkultur - des Wohnalltags jener Zeit. Eine Fülle von Angaben über die ehemaligen Einwohner von Ljubljana schafft Grundlagen für umfassende biographische Notizen, für kurze Ausschnitte aus den Lebensläufen der einzelnen Personen, kurzum, es handelt sich um Angaben über Menschen, deren Leben weder in den überlieferten Biographien oder Memoiren noch in der Literatur oder bildenden Kunst festgehalten wurde. Unter der großen Anzahl von

Angaben nehmen zweifellos einen besonders wichtigen Platz auch die über Geburtsort und Beruf ein, die auch die wichtigsten Angaben für die vorliegende Analyse darstellten.

Zahlreiche Straßenumbenennungen und Renumerationen von Hausnummern im behandelten Zeitraum bereiteten mir Schwierigkeiten bei der genauen Lokalisierung der Häuser, die damals in den einzelnen ausgewählten Ljubljanaer Straßen standen. Eine genaue Lokalisierung der Häuser war nämlich dringend notwendig bei der Suche nach den Angaben auf den Fragebögen der Bevölkerung für die einzelnen ausgewählten Häuser. Fast bei allen untersuchten Häusern veränderten sich in dem behandelten Zeitraum auch die Hausnummern, bei einigen, vor allem Straßeneckhäusern, aber auch die Straßennamen.

In der Einleitung stellte ich auch die Größe und Zusammensetzung der Musterproben vor. Dabei wurde festgestellt, daß jede Straße eine spezifische Bevölkerungsstruktur aufweist, die Musterproben waren aber - je nach Bevölkerungsdichte - verschieden groß. Es ist von grundlegender Bedeutung, daß man innerhalb der Bevölkerungsstruktur zwischen drei durch die Wohnverhältnisse bedingten Grundkategorien der Haushalte unterscheiden kann:

1. Verwandtschaftsbeziehungen der Bewohner mit dem Wohnungsinhaber
2. Untermieter
3. Hausdienerschaft.

Es soll noch erwähnt werden, daß sich auf die Bevölkerungsdichte und Struktur der Musterproben in entscheidendem Maße auch das katastrophale Erdbeben zu Ostern des Jahres 1895 auswirkte.

Die Herkunft der Bewohner einzelner Ljubljanaer Straßen mit Rücksicht auf den Geburtsort analysierte ich vom Standpunkt des Wohnverhältnisses, d.h. die Herkunft der Wohnungsinhaber (ohne Verwandtschaft), der Untermieter und der Dienerschaft wurde getrennt erforscht. Die Bewohner einzelner Kategorien wurden in bezug auf den Geburtsort nach Gerichtsbezirken der einzelnen Länder des slowenischen ethnischen Gebietes eingeteilt (Krain, die slowenische Steiermark, das slowenische Kärnten und das Küstenland, welches Görz und Gradisca, ferner Triest und den Gerichtsbezirk Podgrad in Istrien umfaßte), sowie nach Ländern und Staaten für das Gebiet des restlichen Teiles der österreichischen Monarchie und anderer Staaten. Wenn die Angabe über den Geburtsort fehlte, wurde der Bewohner in die Rubrik "Ohne Angabe des Geburtsortes" eingetragen.

Die Herkunft der Bewohner einzelner Ljubljanaer Straßen wurde chronologisch, in Zeitspannen von zehn Jahren verfolgt, zugleich wurden die untersuchten

Bewohner getrennt nach Geschlecht behandelt. Die Datenbearbeitung verlief natürlich nicht ohne Schwierigkeiten. Einige Anzeigezettel waren nämlich mit einer liederlichen und schwer leserlichen Schrift ausgefüllt. Auf den Fragebögen stößt man auf mannigfaltige Schreibweisen der alten deutschen Schrift, einige Anzeigezettel waren sogar mit verschiedenen Tintenfarben ausgefüllt, in zwei oder mehreren Sprachen. Bei den Volkszählungen 1869 und 1880 gaben die Volkszähler im allgemeinen nur den Geburtsort an, manchmal auch das Land, bei den späteren Volkszählungen wurden von ihnen ausdrücklich auch Angaben über den politischen Bezirk und das Land verlangt, was das Verfahren der Datenbearbeitung natürlich ein wenig erleichtert.

Ich habe versucht, möglichst genaue, auch sehr detaillierte Ergebnisse der Herkunftsanalyse aller drei untersuchten Kategorien durch Übersichtstabellen und graphische Darstellungen zu veranschaulichen. Die Musterproben wurden auch untereinander verglichen. Im allgemeinen kann festgestellt werden, daß der Großteil der Einwohner in Krain geboren wurde. Die in Krain Geborenen siedelten sich am intensivsten in der Vorstadt an (überwiegend im unteren Teil der Pollana-Straße, etwas weniger in der St.Peter-Straße), dann im Bereich des alten Stadtkerns (Alter Markt, Herrengasse), am wenigsten aber im neuen, genauer im neuerbauten Stadtteil, in der Franz-Joseph-Straße.

Das zweite erwähnenswerte Herkunftsgebiet der in der Studie untersuchten Ansiedler waren andere Länder und Staaten. Für diese Bewohner kann man für einzelne Stadtteile die umgekehrte Ansiedlungstendenz im Vergleich zu Krain feststellen. Für Krain soll noch hinzugefügt werden, daß man die intensivste Zuwanderungswelle aus Gorenjsko (Oberkrain) beobachten kann, weniger intensiv war die Zuwanderung aus Dolenjsko (Unterkrain), am schwächsten die aus Notranjsko (Innerkrain). Es muß jedoch hervorgehoben werden, daß die Landeshauptstadt Ljubljana den stärksten Zuzug von Ansiedlern vor allem aus den Ortschaften ihres engeren Zuwanderungsbereiches, am meisten aus dem Gerichtsbezirk Ljubljana-Umgebung, erlebte.

Der Zuzug von untersuchten Bewohnern aus dem übrigen slowenischen ethnischen Gebiet, d.h. aus der slowenischen Steiermark, dem Küstenland und besonders aus dem slowenischen Kärnten war sehr bescheiden. Die Analyse zeigt außerdem noch, daß die Frauen hinsichtlich des geographischen Raumes weniger beweglich waren als die Männer. Bei stärkeren Zuwanderungsströmen aus anderen Ländern und Staaten vermute ich, daß vor allem soziale und wirtschaftliche Faktoren zugrunde lagen.

Kurzum, im behandelten Zeitabschnitt 1869-1910, der im slowenischen Raum als Ganzes eine Zeit der relativ großen Migrationsbewegungen bedeutete, siedelten sich in Ljubljana vor allem die Ansiedler aus Krain und weniger aus anderen slowenischen Ländern an. Die Ansiedlungsströme aus anderen

nichtslowenischen Gebieten waren stärker als jene aus Untersteiermark und Kärnten. Außer auf wirtschaftlichen Faktoren beruhte dieser Zuwanderungsstrom auf Beamten-, Verwaltungs- und Militärpflichten und -diensten. Für Ljubljana als Stadt kann aber festgestellt werden, daß es bis zum Ersten Weltkrieg kein bedeutenderes Kommunikations-, Verkehrs- und Wirtschaftszentrum darstellte und daher von relativ geringem Interesse für die österreichische (Habsburger) Geschäftswelt war.

Im zweiten Teil meiner Forschungsarbeit folgt eine genaue Untersuchung der Berufsstruktur der Bewohner der ausgewählten Musterproben. In methodologischer Hinsicht war diese Analyse viel anspruchsvoller und vielfältiger als die vorangehende. In der Einleitung wird festgestellt, daß die k. und k. Statistische Zentralkommission in Wien bei der Bearbeitung von Angaben über den Hauptberuf der Einwohner für einzelne Volkszählungsjahre (gesammelt in besonderen Publikationen der Österreichischen Statistik) verschiedene methodologische Verfahren anwendete. Das Berufsschema mußte daher vereinheitlicht werden und dabei stützte ich mich auf das Berufsschema für die Datenbearbeitung der letzten österreichischen Volkszählung aus dem Jahre 1910. Dabei wandte ich das Grundmodell der Einteilung in vier Berufsklassen an:

Klasse A - Land- und Forstwirtschaft und Fischfang

Klasse B - Industrie und Gewerbe

Klasse C - Handel und Verkehr

Klasse D - Aktives Militär, öffentliche Dienste, freie Berufe, Rentner und andere.

Die Klassen wurden ferner in Berufsgruppen unterteilt, diese wiederum in Berufs- bzw. Erwerbsarten aufgegliedert. Die Bevölkerung wurde in zwei Hauptgruppen eingeteilt:

- berufstätige, erwerbsfähige Bevölkerung
- unterhaltene Bevölkerung.

Die berufstätige, erwerbsfähige Bevölkerung habe ich in die erwähnten Klassen des Berufsschemas eingeteilt. Zu den unterhaltenen Einwohnern zählte ich aber Hausfrauen, Hausgehilfen, Schüler, Studenten, Kinder und Hausdiener.

Auch die Berufsstruktur wurde vom Standpunkt des Wohnverhältnisses betrachtet. Da die Hausdiener zu den unterhaltenen Bewohnern gehörten, galt unter den berufstätigen, erwerbsfähigen Bewohnern meine Aufmerksamkeit nur jener Berufsstruktur der Bewohner, die in einem Verwandtschaftsverhältnis zu dem Wohnungsinhaber standen, und die Berufsstruktur der Untermieter. Ich hielt mich natürlich nicht fest an das Berufsschema aus dem Jahre 1910, sondern versuchte, sie den Erfordernissen der mikrolokalen Studie anzupassen, was ich in der Einleitung zur Forschungsarbeit auch darlegte und begründete.

Bei jeder Musterprobe versuchte ich, auf zahlreiche Besonderheiten hinzuweisen und den Veränderungen in der Berufsstruktur zu folgen. In zahlreichen Tabellen und graphischen Darstellungen verfolgte ich die steigenden und fallenden Tendenzen des Anteils der Beschäftigten in einzelnen Klassen des Berufsschemas. Unter den Musterproben bestehen nämlich bedeutende Unterschiede, denn jede Straße zeichnete sich durch zahlreiche Eigenheiten und Besonderheiten aus.

Eine systematische Bearbeitung des statistischen Materials ermöglicht eine quantitative bzw. zahlenmäßige Analyse der Berufsstruktur ausgewählter Wohnmilieus. Da die zahlenmäßige Datenbearbeitung an und für sich nicht viel über die Bewohner aussagt, versuchte ich, in der Forschungsarbeit zahlreiche Einzelheiten vom Beruf bzw. Berufsranng des einzelnen aufzudecken, die zweifelsohne von großer Bedeutung für das Verstehen der damaligen Lebensverhältnisse und -bedingungen sind. In der Forschungsarbeit galt mein Interesse auch den Berufsbezeichnungen, die nicht nur für Historiker, sondern auch für Linguisten, Volkskundler und andere interessant sind. Beachtenswert sind sowohl deutsche als auch slowenische, darunter auch typische lokale - Ljubljanaer Ausdrücke. Zur Veranschaulichung seien nur ein paar Beispiele angeführt:

slowenisch	lokale Bezeichnung		deutsch
postrežnica	pedenarca	←	Bedienerin
trgovski pomočnik	komi	←	Commis
pomočnik	ksel	←	Geselle
vajenec	lerfant	←	Lehrjunge
natakar(ica)	kelner(ca)	←	Kellner(in)
krojač	žnidar	←	Schneider

Man muß beachten, daß die Berufsangabe auf den Fragebögen in den meisten Fällen nur ein einziges Wort, höchstens zwei umfaßt. Diese Wörter versuchte ich systematisch in der Forschungsarbeit als äußerst nutzvolle Elemente dazu zu verwenden, um die Atmosphäre des damaligen Alltags, die damaligen Verhältnisse und Lebensbedingungen der Bewohner zu vergegenwärtigen.

Die Analyse überrascht zwar nicht, stellt aber die erste sachliche Bestandsaufnahme dar, die bisher aus Mangel an detaillierten vorangehenden Untersuchungen nur eine Vermutung blieb. Die Männer herrschen unter den Berufstätigen im Vergleich zu den Frauen vor. Die wenigsten berufstätigen Frauen und die meisten "unterhaltenen" Bewohner findet man in den Straßen mit besseren und größeren Wohnungen (z.B. Franz-Joseph-Straße). Unter den Untermietern ist der Anteil der Berufstätigen in Industrie und Gewerbe besonders groß. Einen bäuerlichen Charakter weisen nur die Vorstädte auf, wobei der Anteil der in der Landwirtschaft tätigen Bevölkerung stets abnimmt. Was das

wirtschaftliche Leben anbelangt, scheint besonders interessant zu sein, daß der Anteil der in Industrie und Gewerbe Beschäftigten nach dem katastrophalen Erdbeben von 1895 sinkt. Die Analyse weist zugleich auf eine Umstrukturierung der Ljubljanaer Gewerbe- und Industrieinfrastruktur am Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts hin, auf einen Rückgang kleiner Werkstätten und auf ein Aufkommen von größeren (auch Konsum-) Kaufhäusern.

Eine eingehende Analyse der Berufsstruktur mit Angaben über einzelne Berufe gewährt aber auch eine tiefere Einsicht in die städtische soziale Struktur und verweist uns - und das ist für das Verständnis von Wohnverhältnissen am wichtigsten - auf die Zugehörigkeit der Bewohner zu verschiedenen Bevölkerungsschichten. Als Beispiel seien hier nur zwei extreme Fälle angeführt, auf die man auf Anzeigenzettel der Volkszählung 1880 stößt:

- in der Franz-Joseph-Straße wohnte ein unternehmungslustiger und durchaus wohlhabender Händler mit Manufakturwaren und Hausbesitzer Emmerich Mayer Sen.;
- in einem ärmeren Stadtteil, im unteren Teil der Pollana-Straße wohnte ein Stadtbedürftiger, der von der Stadt eine so bescheidene Unterstützung erhielt, daß er betteln mußte, um überleben zu können.

Das sind natürlich zwei Extremfälle. In der sozialen Struktur selbst befand sich zwischen ihnen eine hierarchische soziale Schichtung der damaligen Ljubljanaer Bevölkerung, mit zahlreichen inneren Teilungen und Unterschieden. Bei genauer Betrachtung der Berufsstruktur betritt man also eine Welt von mehr oder weniger reichen und mehr oder weniger armen Bewohnern. In der eingehenden Analyse werden die Umriss des Alltags von Ljubljana deutlich: das Fehlen von stärkeren sozial-wirtschaftlichen Gruppen, der kleinstädtische Charakter des Stadtkerns mit vorherrschenden Strukturen von Beamtentum und Verwaltung sowie Gewerbe und Handel. Der Fortschritt - Elektrifizierung und Straßenbahn - verändern dieses Bild kaum.

Für das lange Aufzählen von Berufen, das auf den ersten Blick ziemlich eintönig scheinen mag, entschied ich mich vor allem deswegen, weil ich die Auffassung verrete, daß nur ein solches Vorgehen die Vielseitigkeit der Gewerbe- und Handelstätigkeit, die Erzeugnisse der Handwerker und Absatzprodukte der Händler veranschaulichen kann. Es führt uns auch in die Welt des alltäglichen geselligen Lebens, z.B. ins Café, zu einem Billardspiel. Wenn es möglich ist, informiert es uns, in welchem Industriebetrieb die Bewohner der ausgewählten Milieus arbeiteten. Es macht uns darauf aufmerksam, daß sich das alltägliche Leben auch in vielen Ämtern, Banken, auf dem Bahnhof, im Theater, im Gedränge des Marktplatzes u.s.w. abwickelte, oder gibt Antwort darauf, von welchem Besitz oder welcher Art Unterstützung einzelne lebten.

Die Analyse selbst befaßt sich, gemäß ihrer Grundorientierung - d.h. dem Projekt der Erforschung der Wohnkultur - noch mit einem anderen Gesichtspunkt des Lebens in Ljubljana in der Zeit vom Ende der sechziger Jahre des 19. Jahrhunderts bis zum Ersten Weltkrieg. Sie weist auf die Konzentration einzelner sozialer Klassen und Schichten in verschiedenen Stadtteilen hin, also auf eine Art städtische soziale Hierarchie des Wohnumlieus, die zugleich eine Hierarchie der Wohnungsqualität sowie die Qualität des sozialen Milieus darstellt. Auf der anderen Seite macht sie uns auf eine innere Hierarchie der Bewohner innerhalb einzelner Wohnumlieus aufmerksam, die bezeugt, daß die Einwohner in Ljubljana - wenigstens, was die mittleren und niedrigen Gesellschaftsschichten anbelangt - bis zum Ende des Ersten Weltkriegs hin in traditionell gegründeten Familiengemeinschaften lebten. Das bedeutet, daß mit der Familie eines Kleinhändlers oder Unternehmers (mehr oder weniger) alle Beschäftigten lebten und wohnten. Mit dem Mieter oder Wohnungsinhaber lebten also nicht nur seine Verwandten, sondern auch zahlreiche Untermieter oder "Mitarbeiter" (Gehilfen, Lehrlinge), die die Arbeit verrichteten oder daran beteiligt waren, die in Zusammenhang mit dem Status oder Beruf des Wohnungsinhabers (Mieters) stand. Das ist aber ein anderes Gebiet, dem ich meine weiteren Forschungen widmen werde.

Prevedel Niko Hudelja

VSEBINA

PREDGOVOR	1
UVOD	3
PREDSTAVITEV VZORČNO IZBRANIH LJUBLJANSKIH ULIC	8
IZVOR STANOVALCEV IZBRANIH LJUBLJANSKIH ULIC Z VIDIKA STANOVANJSKEGA RAZMERJA (1869 - 1910).....	20
METODOLOGIJA IN PROBLEMI RAZISKAVE.....	20
REZULTATI RAZISKAVE.....	23
SKLEP	27
PRILOGE.....	31
POKLICNA STRUKTURA STANOVALCEV IZBRANIH LJUBLJANSKIH ULIC (1869 - 1910)	72
METODOLOGIJA IN PROBLEMI RAZISKAVE.....	72
STARI TRG.....	80
I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI	80
II. VZDRŽEVANI STANOVALCI	110
GOSPOSKA ULICA.....	113
I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI	113
II. VZDRŽEVANI STANOVALCI	134
FRANCA JOŽEFA CESTA	136
POKLICNA STRUKTURA LETA 1869	138
I. Zaposleni, pridobitni stanovanjci	138
II. Vzdrževani stanovanjci.....	138
POKLICNA STRUKTURA V LETIH 1880 - 1910.....	139
I. Zaposleni, pridobitni stanovanjci	139
II. Vzdrževani stanovanjci.....	148
SVETEGA PETRA CESTA.....	150
I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI	150
II. VZDRŽEVANI STANOVALCI	174
SPODNJA POLJANSKA CESTA.....	176
I. ZAPOSLENI, PRIDOBITNI STANOVALCI	176
II. VZDRŽEVANI STANOVALCI	199
PRIMERJAVA REZULTATOV	201
PRILOGE.....	204
SKLEP	214
VIRI IN LITERATURA.....	217
ZUSAMMENFASSUNG.....	221

Wamnik

Tragie
Spil

Maiermark
Bhan

clurbing

Geburtsort
Rojstveni kraj

Belje

Bistrica

Zitflaw

Sofema

Rudolfo

Kuibuch

Mebrane

Traktant

wort

Cerknica dekla

Blain
Littich

Pogica
Dolomiti

Ways

Vadnicar

Arbitroni

Jusarica

Comus

postresnica

Abing-Helmis

Gospodini

dninar

Boym

Beruf, Beschäftigung oder Erwerb
Public, posel ali zalužek

Sivilol

Intestativum

Majmuni

delavei

Spangfall

tejniki djetnad
bora in pred
djetnad
tejnici

Journalist

Chumiler

Arum
Arum
in

Arum

Eiziken

Handarbeitigum

H. R. Linungbaum
in Profion

Leufbaum

Leufbaum